

ФӨМИ ЖАРЧЫСЫ

ВЛАДИСЛАВ ПАНЧЕНКО:

«БИЗ ҮЧҮН ДҮЙНӨ ЖҮЗҮНДӨ ТААНЫЛГАН
ӨЗҮБҮЗДҮН ИДЕНТИФИКАЦИЯЛЫК
ТҮЗҮМДӨРҮБҮЗДҮН БОЛУШУ АЯБАЙ
МААНИЛҮҮ. БУЛ ЖЕРДЕ ПАТЕНТ ИШИ МЕНЕН
ОКШОШТУК БАР»

ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫК МЕНЧИК БОЮНЧА
ФЕДЕРАЛДЫК КЫЗМАТ (РОСПАТЕНТ)

ФЕДЕРАЛДЫК МАМЛЕКЕТТИК БЮДЖЕТТИК МЕКЕМЕ «ФЕДЕРАЛДЫК
ӨНӨР ЖАЙ МЕНЧИК ИНСТИТУТУ (ФӨМИ)»

ФӨМИ ЖАРЧЫСЫ

BULLETIN OF FEDERAL INSTITUTE OF INDUSTRIAL PROPERTY

2025

Т. 4 № 1 (11)

16+

**Интеллектуалдык менчик боюнча федералдык кызмат (роспатент)
Федералдык мамлекеттик бюджеттик мекеме
«Федералдык өнөр жай менчик институту»**

ISSN 2782–5086 (Print)
ISSN 2949–2432 (Online)
ФӨМИ жарчысы
Т. 4 № 1 (11)
Москва, 2025

Катталган: Байланыш, маалыматтык технологиялар жана массалык коммуникациялар тармагындагы көзөмөл боюнча федералдык кызматт (ПИ № ФС77–85468; серия Эл № ФС77–85469, 13 июнь, 2023-ж.).

Тиешелүү аймактар: Россия (бардык аймактар), КМШ өлкөлөрү, жакынкы жана алыскы чет өлкөлөр.

Басылманын мезгилдүүлүгү: Жылына 4 номер, кошумча атайын чыгарылыштары менен.

Жазылуу индекси: 85599.

«ФӨМИ жарчысы»

2022-жылы интеллектуалдык менчик чөйрөсүндөгү илимдин төмөнкү тармактары боюнча илимий ишмердүүлүктүн натыйжаларын чагылдыруу үчүн негизделген: Мамлекет жана укук. Юридикалык илимдер; Экономика. Экономикалык илимдер; Патенттик укук. Ойлоп табуучулук; Рационалдаштыруу; Табигый илимдер. Жалпы жана ар тараптуу көйгөйлөр; Статистика; Кибернетика.

Окурмандардын аудиториясы: интеллектуалдык менчик жаатындагы адистер, патенттик ишенимдүү адамдар, юристтер, адвокаттар (жактоочулар), жетекчилер, аспиранттар, студенттер, ойлоп табуучулар жана башка окурмандар.

«ФӨМИ жарчысы» өзүнүн мазмунуна түз ачык жеткиликтүүлүктү төмөнкү принципке негиздеп камсыз кылат: изилдөөлөрдүн натыйжаларына эркин ачык жеткиликтүүлүк бүткүл дүйнөлүк билим алмашууну алга илгерилетүүгө өбөлгө түзөт. Журналдын чыгарылыштары ФӨМИнин www.vestnikfips.ru сайтынын электрондук ресурсуна жайгаштырылган (журналдын электрондук түрү).

Бардык материалдар колдонуучулар үчүн жарыялангандан кийин дароо жеткиликтүү болот.

Тыюу салуу (эмбарго) мезгили каралган эмес. Журналдын сайтында материалдарды акысыз эркин алып туруш үчүн катталуу талап кылынбайт. Бардык авторлор акысыз эле макалаларын жарыялай алышат.

Ачык жеткиликтүүлүктүн аныктамасына ылайык, журнал жеткиликтүүлү болуп эсептелет (open access), башкача айтканда, бардык мазмунду эркин колдонууга жеткиликтүү жана колдонуучулар үчүн акысыз.

Редакцияга келип түшкөн бардык материалдар кош көз карандысыз рецензиялоо тартибинен өтөт.

Рецензиялоо көз карандысыз адистер тарабынан жана этикалык принциптерге ылайык жүргүзүлөт.

Журналдын электрондук архиви

жарыялангандан кийин төмөнкү улуттук сактоо жайларында (репозиторийлерде) жеткиликтүү: «Илимий электрондук китепкана» «Россиялык илимий шилтемелер индекси» (РИШИ) библиографиялык маалымат базасынын алкагында – катталган колдонуучулар үчүн (тутумга катталуу жана журналга жеткиликтүүлүк акысыз). «КиберЛенинка» – бардык окурмандар үчүн акысыз, каттоосуз эле жеткиликтүү.

«ФӨМИ жарчысы» журналынын негиздөөчүсүнүн, редакциясынын жана басып чыгаруучусунун дарегин: 125993, Москва, Г-59, ГСП-3, Бережковская жээк жолу., 30-үй, 1-корп.

Журналдын электрондук почтасы:

Vestnik_FIPS@rupto.ru.

Сайт: vestnikfips.ru.

**Federal Service for Intellectual Property (Rospatent)
Federal State Budgetary Institution
«Federal Institute of Industrial Property»**

ISSN 2782-5086 (Print)

ISSN 2949-2432 (Online)

Bulletin of Federal Institute of Industrial Property

Vol. 4 No. 1 (11)

Moscow 2025

Registered with the Federal Service for Supervision in the Sphere of Communications, Information Technology and Mass Communications (PI No. FS77-85468; EI series No. FS77-85469 of June 13, 2023)

Coverage: Russia (all regions), CIS states, near and far abroad countries

Publication frequency:

4 issues per year with the possibility of additional special issues

Subscription index – 85599

Bulletin of Federal Institute of Industrial Property

was founded in 2022 to highlight the results of scientific activities in the field of intellectual property on the following scientific disciplines (fields of science):

State and Law. Juridical Sciences

Economics. Economic Sciences

Patent Law. Inventive Activities.

Innovative Activities Natural Sciences.

General and Complex Problems

Statistics Cybernetics

Readership:

professionals in the field of intellectual property, patent attorneys, lawyers, advocates, managers, graduate students, students, inventors and others.

The Bulletin of Federal Institute of Industrial Property provides direct open access to its content, based on the following principle:

free open access to research results contributes to an increase in the global exchange of knowledge. The issues of this journal are posted on the electronic resource of the FIPS website www.vestnikfips.ru (electronic version of the journal).

All materials are available to users immediately after publication.

There is no embargo period.

No registration on the journal's website is required to get free access to the materials. Publication is free for all authors.

It is an open access journal,

i. e. all content is freely available

at no charge to users in accordance with the definition of open access Initiative.

All materials submitted to the editorial office undergo a double blind peer review procedure.

Reviewing is made by independent experts and in accordance with the ethical principles of the Publication Ethics Committee.

The electronic back issues of the journal

are available after publication in the following national repositories: «Scientific Electronic Library» within the framework of the Russian Index of Science Citation (RINTs) bibliographic database – for registered users (registration in the system and access to the journal are free); «CyberLeninka» – free of charge for all readers, without registration.

Address of the founder, editorial office and publisher of the Bulletin of FIPS:

Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1,
Moscow, G-59, GSP-3, 125993.

Journal email:

Vestnik_FIPS@rupto.ru.

Website: vestnikfips.ru

РЕДАКЦИЈАЛЫК КОЛЛЕГИЯБашкы редактор **НЕРЕТИН Олег Петрович**

Экон. илимдеринин д-ру, Москвадагы Федералдык өнөр жай менчик институтунун (ФӨМИ) директору

ЗУБОВ Юрий Сергеевич

пед. илим. кандидаты, Федералдык интеллектуалдык менчик кызматынын жетекчиси, Москва шаары

ИВЛИЕВ Григорий Петрович

башкы редактордун орун басары, юрид. илимдеринин кан-ты, Евразия патент мекемесинин президенти, ФӨМИнин илимий жетекчиси, Москва

ГОРУШКИНА Светлана Николаевна

башкы редактордун орун басары, соц. илимдеринин кан-ты, ФӨМИнин илимий катчысы, Москва

АБАНКИНА Татьяна Всеволодовна

эког. илим. кан-ты, профессор, Москвадагы УИУнин шаардык жана регионалдык өнүгүү факультетинин ЧЭБнун деректери.

АЛЕКСАНДРОВА Анна Владимировна

тех. илимдер. кан-ты, доцент, ФӨМИнин Аналитикалык борборунун башкы илимий кызматкери, жетекчиси, Москва

АЛЕКСЕЕВА Ольга Ленаровна

юрид. илим. кан-ты, ФӨМИнин Сапатты көзөмөлдөө борборунун башчысы, Москва

БЛИЗНЕЦ Иван Анатольевич

юрид. илим. д-у, профессор, Москвадагы А.С. Грибоедов атындагы университеттин юридикалык факультетинин деканы жана интеллектуалдык менчик кафедрасынын башчысы С. Грибоедова, Москва

БОРОВСКАЯ Марина Александровна

экон. илим. д-ру, профессор, Россия билим берүү академиясынын корреспондент-мүчөсү, Ростов-на-Дону шаарындагы Түштүк федералдык университетинин президенти

БЫЧКОВ Дмитрий Владимирович

физ.-мат. илим. кан-ты, Москвадагы ЕПМЭ башкармалыгынын механика, физика жана электротехника бөлүмүнүн башкы адиси

ГЛАЗЬЕВ Сергей Юрьевич

Эко-ка илим. до-у, профессор, Россия Илимдер академиясынын академиги, Евразия экономикалык интеграциясынын, модернизациянын жана туруктуу өнүгүүнүн комплекстүү маселелери боюнча РАНдын Илимий кеңешинин төрагасы, Союздук мамлекеттин мамлекеттик катчысы, Москва

ГРИБ Владислав Валерьевич

юрид. илим. д-ру, профессор, Россиянын эмгек сиңирген юристи, Россия билим берүү академиясынын академиги, Москвадагы А. С. Грибоедов атындагы университеттин ректору жана Россия профессордук жыйынынын төрагасы

ЕНА Олег Валерьевич

«Патенттик аналитика» илимий багытынын жетекчиси ФӨМИ, Москва

ЖУРАВЛЕВ Андрей Львович

юрид. илим. кан-ты, ФӨМИнин Эл аралык кызматташтык борборунун башчысы, Москва

ЗОЛОТЫХ Наталья Ивановна

экон. илим. кан-ты, Москвадагы «Опора России» жалпы россиялык коомдук уюмунун чакан жана орто ишмердүүлүк боюнча вице-президенти

ИВАНОВА Марина Германовна

Соц. илим. до-ру, экон. илим. кан-ты, доцент, ФӨМИнин Илимий-билим берүү борборунун алдыңкы илимий кызматкери, Москва

ИВАНОВ Роман Алексеевич

«молекулярдык иммунология» боюнча PhD, «Сириус» университетинин трансляциялык медицина илимий борборунун директору жана «Медициналык биотехнология» багытынын илимий жетекчиси, Сочи

ИЛЬИНА Ирина Евгеньевна

Экон. илим. до-ру, доцент, Россиянын илим-изилдөө институтунун экономика, саясат жана укук боюнча илим-техникалык тармактар боюнча деректери, Москва

КАЛЯТИН Виталий Олегович

юрид. илим. кан-ты, доцент, Россия Федерациясынын Президентине караштуу С. С. Алексеев атындагы жеке укук изилдөө борборунун интеллектуалдык укуктар кафедрасынын профессору жана интеллектуалдык укуктар боюнча мыйзамдар бөлүмүнүн кеңешчиси, Москва

КЛИМАНОВ Владимир Викторович

Экон. илим. до-ру, геогр. илим. кан-ты, доцент, «Коомдук каржыларды реформалоо институту» АКУ уюмунун деректери, Москва

КУЗНЕЦОВА Татьяна Викторовна

пед. илим. д-ру, профессор, «Всероссийская патентно-техническая библиотека» борборунун башчысы, Москва

ЛОПАТИНА Наталья Викторовна

пед. илимдеринин д-ру, профессор, ФӨМИнин Илимий-окутуу борборунун улук илимий кызматкери, Москва

ЛЫСКОВ Николай Борисович,

ФӨМИнин Химия, биология жана медицина борборунун башчысы, Москва

ПРОКОФЬЕВ Станислав Евгеньевич

экон. илим д-ру, профессор, Россия Федерациясынын Өкмөтүнө караштуу Финансы университетинин ректору, Москва

САЛЬНИКОВ Михаил Юрьевич

ФӨМИнин физика жана колдонмо механика борборунун башчысы, Москва

СИРОТЮК Владимир Олегович

техю илим. д-ру, доцент, РИАнын башкаруу көйгөйлөрү институтунун улук илимий кызматкери, Москва

СМИРНОВ Михаил Борисович

физ.-мат. илим. кан-ты, Москвадагы ЕПМЭ башкармалыгынын механика, физика жана электротехника бөлүмүнүн башкы адиси СУКОНКИН Александр Владимирович тех. илим. кан-ты, ФӨМИнин башкы илимий кызматкери, Москва

ФАБРИЧНЫЙ Сергей Юрьевич

юрид. илим. д-ру, профессор, «Аскердик, атайын жана кош максаттуу интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларын укуктук коргоо боюнча федералдык агенттик» аттуу ФМБМ мекемесинин директору, Москва

ФЕДОТОВ Михаил Александрович

юрид. илим. д-ру, профессор, «Жогорку экономика мектеби» УУЗИБ борборунун «ЮНЕСКОнун автордук укук, текстеш, маданий жана маалыматтык укуктар кафедрасынын» деректери, Москва

ШОРИН Олег Николаевич

тех. илим. кан-ты, Москва

EDITORIAL BOARDEditor-in-Chief **Oleg P. NERETIN**

Dr. Sci. (Economics), Director of the Federal Institute of Industrial Property (FIPS), Moscow

Yury S. ZUBOV

Cand. Sci. (Pedagogy), Head of the Federal Service for Intellectual Property, Moscow

Grigory P. IVLIEV

Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Law), President of the Eurasian Patent Office, FIPS Research Advisor, Moscow

Svetlana N. GORUSHKINA

Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Sociology), Scientific Secretary of FIPS, Moscow

Tatiana V. ABANKINA

Cand. Sci. (Economics), Professor, Director of the Center of Creative Economy of the Faculty of Urban and Regional Development of NRU HSE, Moscow

Anna V. ALEKSANDROVA

Cand. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher – Head of the FIPS Analytical Center, Moscow

Olga L. ALEKSEEVA

Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS Quality Monitoring Center, Moscow

Ivan A. BLIZNETS

Dr. Sci. (Law), Professor, Dean of the Faculty of Law, Head of the Department of Intellectual Property of the Griboedov Moscow University, Moscow

Marina A. BOROVSKAIA

Dr. Sci. (Economics), Professor, Corresponding Member of the Russian Academy of Education, President of the Southern Federal University, Rostov-on-Don

Dmitry V. BYCHKOV

Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow

Sergey Yu. GLAZIEV

Dr. Sci. (Economics), Member of the Russian Academy of Sciences, Chairman of the Scientific Council of the Russian Academy of Sciences on complex issues of Eurasian economic integration, modernization and sustainable development, State Secretary of Belarus-Russia Union State, Moscow

Vladislav V. GRIB

Dr. Sci. (Law), Professor, Honored Lawyer of the Russian Federation, Member of the Russian Academy of Education, Rector of the Educational private institution of higher education "Moscow University named after A. S. Griboedov", Chairman of the Russian Professorial Assembly, Moscow

Oleg V. ENA

Head of Scientific Research on Patent Analytics FIPS, Moscow

Andrey L. ZHURAVLEV

Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS International Cooperation Center, Moscow

Natalia I. ZOLOTYKH

Cand. Sci. (Economics), Vice President of the All-Russian Non-Government Organization of Small and Medium Business "Opora Russia", Moscow

Marina G. IVANOVA

Dr. Sci. (Sociology), Cand. Sci. (Economics), Associate Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Roman A. IVANOV

PhD in Molecular Immunology, Director of the Scientific Center for Translational Medicine, Scientific Director of the medical biotechnology field, Sochi

Irina E. ILYINA

Dr. Sci. (Economics), Associate Professor, Director of the Russian Research Institute of Economics, Politics and Law in the scientific and technical field, Moscow

Vitaly O. KALYATIN

Cand. Sci. (Law), Associate Professor, Professor of the Department of Intellectual Rights, Consultant of the Department of Intellectual Rights Law of the Private Law Research Centre under the President of the Russian Federation named after S. S. Alexeev, Moscow

Vladimir V. KLIMANOV

Dr. Sci. (Economics), Cand. Sci. (Geography) Assoc. Prof., Director of NGO "Institute for Public Finance Reform", Moscow

Tatiana V. KUZNETSOVA

Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Head of the "All-Russian Patent and Technical Library" Center, FIPS, Moscow

Natalia V. LOPATINA

Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Nikolai B. LYSKOV

Head of the FIPS Center for Chemistry, Biology and Medicine, Moscow

Stanislav E. PROKOFIEV

Dr. Sci. (Economics), Professor, Rector of the Financial University under the Government of the Russian Federation, Moscow

Mikhail Yu. SALNIKOV

Head of the FIPS Center for Physics and Applied Mechanics, Moscow

Vladimir O. SIROTYUK

Dr. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher of the Institute of Control Sciences of the Russian Academy of Sciences, Moscow

Mikhail B. SMIRNOV

Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow

Alexander V. SUKONKIN

Cand. Sci. (Technical Sciences), Chief Scientific Researcher of FIPS, Moscow

Sergey Yu. FABRICHNY

Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the Federal State Budgetary Institution "Federal Agency for Legal Protection of the Results of Intellectual Activity for Military, Special and Dual-Use", Moscow

Mikhail A. FEDOTOV

Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the International Research and Educational Center "UNESCO Chair on Copyright, Neighboring, Cultural and Information Rights" NRU HSE, Moscow

Oleg N. SHORIN

Cand. Sci. (Technical Sciences), Moscow

МАЗМУНУ

Башкы редактордун тилкеси

Editorial

8 **О. П. Неретин**

1. Академик менен маек

Dialogue with an academician

В. Я. Панченко

«Дүйнө жүзүндө таанылган өзүбүздүн идентификациялык түзүмдөрүбүздүн болушу аябай маанилүү, бул жагынан патент иши менен окшоштук бар»

V. Ya. Panchenko

"It is extremely important for us to have our own internationally recognized identification structures, there is an analogy with the patent case"

10

2. Интеллектуалдык менчик укуктарын коргоо жана сактоо маселелери

Issues of intellectual property rights protection and enforcement

А. А. Полякова,

Н. Б. Лысков

РФ Жарандык кодексинин 1360 жана 1362-беренелеринин алкагында патенттик укуктарды чектөө практикасы

A. A. Polyakova,

N. B. Lyskov

The practice of patent rights restriction within articles 1360 and 1362 of the Civil Code of the Russian Federation

14

О. Л. Алексеева,

Ю. С. Зайцев

Жасалма акыл технологиялары: патенттик арызда ачып көрсөтүү маселелери

O. L. Alekseeva,

Yu. S. Zaytsev

Artificial intelligence technologies: disclosure issues in a patent application

24

А. Ю. Шлапунов,

В. Ю. Мачнева

Товардык белгилер тармагындагы патенттик троллинг – интеллектуалдык менчик мыйзамдарына каршылык

A. Yu. Shlapunov,

V. Yu. Machneva

Trademark patent trolling as a challenge to intellectual property law

32

А. Л. Журавлев,

Н. Б. Лысков,

Т. А. Беззаботнова,

Н. В. Алисова

Дары каражаттарына, пестициддерге жана агрохимикаттарга байланыштуу ойлоп табуулар боюнча патентти узартуу: статистика жана сурамжылоонун жыйынтыктары

A. L. Zhuravlev,

N. B. Lyskov,

T. A. Bezzabotnova,

N. V. Alisova

Patent renewal for invention related to medicinal product, pesticide and agrochemical: statistics and questionnaire results

40

3. Патенттик маалымат боюнча электрондук кызматтары

Electronic patent information services

В. О. Сиротюк

Интеллектуалдык менчиктин натыйжалуу санарип экосистемасын түзүүнүн өзгөчөлүктөрү

V. O. Sirotyuk

Features of building an effective digital ecosystem of intellectual property

48

CONTENT

- О. П. Неретин,
Е. А. Томашевская**
Генетикалык ресурстар жана аларга байланыштуу салттуу билимдер боюнча санарип реестрлер жана маалымат базалары: жаратуу боюнча эл аралык тажрыйба
**O. P. Neretin,
E. A. Tomashevskaya**
Digital registries and databases of genetic resources and related traditional knowledge: international experience in creating
54
- Р. Г. Алилов,
Э. Р. Абиева,
Д. И. Зубов**
Жаңы колдонуучулар үчүн маалымат издөө кызматтары менен өз ара аракеттенүүнүн өзгөчөлүктөрү: мүмкүнчүлүктөр жана чектөөлөр
**R. G. Alilov,
E. R. Abieva,
D. I. Zubov**
Features of interaction with information search services for novice users: opportunities and limitations
62
- 4. Иш-чаралар**
Historical event
Н. О. Некрасова
Улуу Ата Мекендик согуш жылдарындагы Бүткүл Россиялык патенттик-техникалык китепкана
N. O. Nekrasova
The All-Russian Patent and Technical Library during the Great Patriotic War
76
- 5. Чет өлкөлүк патенттик ведомстволордун жаңылыктары**
News from foreign patent offices
А. А. Ломакина
Чыгыш Азиядагы патенттик ведомстволордун негизги окуяларына сереп
A. A. Lomakina
East Asia intellectual property offices main events review
82
- 6. X-файлдары БРПТ**
Vptb X-Files
92
- 7. Китеп текчеси**
Bookshelf
О. П. Неретин
«Интеллектуалдык менчик – заманбап экономиканын негизги таянычы: илимий-технологиялык өнүгүүнүн артыкчылыктары жана механизмдери»
O. P. Neretin
“Intellectual property is the basis of an innovative economy: priorities and mechanisms of scientific and technological development”
94

Башкы редактордун тилкеси

Кымбаттуу окурмандар, кесиптештер, достор!

«ФӨМИ жарчысы» журналы 2022-жылы Роспатенттин колдоосу менен негизделген. Анын максаты – патенттик укук объекттери жана индивидуалдаштыруу каражаттары боюнча изилдөөлөрдүн жыйынтыктарын жайылтуу, ошондой эле интеллектуалдык менчик (ИМ) тармагындагы санариптештирүү маселелерин, экономикалык жана кадрдык аспектерди иштеп чыгуу.

Бул санда патенттик укук объекттерин укуктук жөнгө салуу аспектери, ошондой эле ИМ тармагындагы маалымат ресурстарын пайдалануу маселелери камтылган.

ИМтин улуттук максаттарга жетүүдөгү ролу тууралуу талкууда төмөнкү айта кетчү нерсе, патенттик тутум – ИМти коргоонун негизги элементи болуп саналат жана ал жеке компаниялардын гана эмес, бүтүндөй өлкөнүн технологиялык биринчилигине таасир этет. Глобалдык экономикага өтүү шартында технологияларды жана интеллектуалдык менчикти коргоо негизги факторго айланып жатканына макул болбой коюу мүмкүн эмес. Мамлекеттин инновацияларды колдоо жана ИМти коргоо тутумун түзүү ыкмасы анын дүйнөлүк экономикадагы ордуна түздөн-түз таасир этет.

Дүйнөдөгү ири экономикалардын өсүү багыты интеллектуалдык жана технологиялык көз карандысыздыкка багытталышы ИМ маселесин

экономикалык илимдин предметтик талаасында актуалдаштырат, бул интеллектуалдык көз карандысыздык тууралуу түшүнүктүн маанилүүлүгүн арттырат.

ИМтин дисциплина аралык мүнөзү интеллектуалдык көз карандысыздыкты ИМ институтун колдоо жана өнүктүрүү үчүн укуктук, башкаруу, каржылык, кадрдык, илимий жана технологиялык инструменттердин комплекстүү системасы катары аныктоого мүмкүндүк берет. Бул система өлкөнүн муктаждыктарын интеллектуалдык ишмердүүлүктүн корголгон жыйынтыктарынын портфелдери аркылуу толук кандуу камсыздоону кепилдейт жана ата мекендик жогорку технологиялуу өндүрүштөрдү түзүүгө шарт түзөт.

Сөз интеллектуалдык көз карандысыздыкты өнүктүрүүнүн келечектүү багыттары жөнүндө жүрүп жатат: Россиянын технологиялык адистешүү чөйрөсүн кеңейтүү жана ойлоп табуулар боюнча орусиялык арыздардын үлүшүн көбөйтүү аркылуу технологиялык көз карандылык коэффициентин өлкө пайдасына өзгөртүү. Бул багыттар ИМ тармагынын жалпы экономикага жана ИДПнын өсүшүнө тийгизген таасирин эске алуу менен каралууда.

Технологияларды патенттөө ИДПнын өсүшүнүн фактору катары каралып, бул процесстин мультипликативдик таасири негизги экономикалык көрсөткүчтөрдүн тармактар аралык өз ара байланышы аркылуу ишке ашат.

Ушул жана башка бир катар факторлор ФӨМИнин илимий жамааты менен РАНХиГСтин өкүлдөрүнүн катышуусунда Россиянын ИДПсында ИМтин үлүшүн баалоо боюнча илимий-методикалык ыкмаларды аныктоо ишин жүргүзүүгө негиз болду.

Макроэкономика багытындагы изилдөөлөрүбүздүн объекттери катары, атап айтканда, ИМ продуктуларынын макроэкономикалык статистикада эсепке алынышы, алардын түзүлүү методологиясы жана Россиянын ИДПсында ИМтин үлүшүн баалоо боюнча методикалык ыкмалар каралган.

Изилдөөлөрдүн жүрүшүндө ИМ объекттерин жогорку интенсивдүүлүк менен колдонгон экономика тармактары аныкталды, ошондой эле ИМ укуктарын активдүү пайдаланган тармактардын Россиянын ИДПсындагы үлүшү бааланып, ал 44,8% ИДПны түзөрү белгиленди.

«Интеллектуалдык укуктарды колдонуу интенсивдүүлүгүнүн индекси» аттуу жаңы көрсөткүч иштелип чыкты.

Негизги жыйынтыктар «Сунуш экономикасында интеллектуалдык менчикти ачып көрсөтүүнүн методологиясы» аттуу монографияда чагылдырылган, быйыл сиздерди ал эмгек менен сөзсүз тааныштырабыз.

ФИПС тарабынан жүргүзүлгөн изилдөөлөрдүн жана башка илимий-изилдөө иштеринин жыйынтыктары менен биздин сайттагы «Илимий ишмердүүлүк» бөлүмүндө тааныша аласыздар¹.

Бул маселенин өлкө үчүн стратегиялык маанилүүлүгү интеллектуалдык көз карандысыздык темасын Россия Илимдер академиясынын көңүл борборуна чыгарат. Академия мамлекет менен коомдун өнүгүшүнө байланыштуу фундаменталдык илимдин комплекстүү маселелерин чече алган улуттук интеллектуалдык борбор катары каралат. РИАнын вице-президенти, РИАнын академиги, физика-математика илимдеринин доктору, профессор В. Я. Панченко менен болгон маекте «Академик менен курулган маек» аттуу жаңы рубриканыны бет ачары болмокчу.

*Сиздерди урматтап,
О. П. Неретин, журналдын башкы редактору, экономика илимдеринин доктору*

EDN <https://elibrary.ru/cskmzcc>

¹ <https://www1.fips.ru/about/deyatelnost/nauchnaya-deyatelnost/informatsiya-ovypolnennykh-v-fips-nauchno-issledovatel'skikh-rabotakh>

Editorial

**Dear readers,
colleagues, friends!**

Bulletin of FIPS was founded in 2022 and supported by Rospatent to promote the results of research on a range of issues: patent law and means of individualization, as well as the problems of digitalization, the development of economic and personnel aspects in the field of intellectual property (IP).

Current issue focuses on aspects of the legal regulation of objects of patent law, as well as the use of IP information resources.

Following discussions about the role of IP in achieving national goals, I'd like to draw attention to the fact that the patent system is a key element of IP protection that affects the technological leadership of both individual companies and the country as a whole. One must agree that with the transition to global economy, the key factor is the protection of technology and IP. The way the state establish support for innovation and the system of IP protection directly affects its position in the global economy.

The focus of the world's largest economies growth is aimed at intellectual and technological sovereignty, which actualizes the issue of IP in the subject field of economics, thus reinforcing the importance of the intellectual sovereignty concept.

The interdisciplinary nature of IP allows us to define intellectual sovereignty as a complex system of legal,

management, financial, personnel, scientific and technological tools for supporting and developing the institute of IP, which guarantees the full provision of country's needs with portfolios of protected IP results for the creation of domestic high-tech industries.

The topic is about promising areas of intellectual sovereignty development – expanding the sphere of Russian technological specialization and increasing the technological dependence coefficient in favor of Russian applications for inventions, taking into account the IP impact on the economy and on GDP growth.

Technology patenting as a factor of GDP growth is considered through a multiplicative effect based on the influence of intersectoral relationships of basic economic indicators.

These and other factors served as the basis for FIIPS and RANEPА to carry out research to identify scientific and methodological approaches to assess the share of IP in Russia's GDP.

The objects of research in macroeconomics were, in particular, the accounting indicators for IP products in macroeconomic statistics, the methodology of their formation and approaches to assessing the share of IP in Russia's GDP.

Throughout research, industries in the sectorial structure of the economy with a high intensity of IP use were identified, and the share of industries

that intensively use IP rights in Russia's GDP was estimated, being 44.8 % of GDP.

A new indicator has been developed IUip – Intensive use of intellectual property.

The key results are reflected in the monograph "Methodology of intellectual Property disclosure in supply-side economics", which will be introduced this year.

The research results and other scientific materials of FIPS can be found on our website in the Scientific Activity section¹.

The importance of this issue for solving the breakthrough tasks of our country brings intellectual sovereignty into the focus of the Russian Academy of Sciences (RAS) attention, which as a national intellectual center is capable of comprehensively solving the fundamental science tasks related to the development of state and society. A new section "Dialogue with an academician" is introduced by an interview with the Vice-President of RAS, Academician of RAS, Dr. Sci (Phys. – Math), Professor V. Ya. Panchenko.

**Best regards, Oleg Neretin,
Editor-in-Chief,
Dr. Sci. (Economics)**

¹ <https://www1.fips.ru/about/deyatelnost/nauchnaya-deyatelnost/informatsiya-ovypolnennykh-v-fips-nauchno-issledovatel'skikh-rabotakh>

1

АКАДЕМИК
МЕНЕН МАЕКEDN <https://elibrary.ru/gkhrIm>**«Дүйнө жүзүндө таанылган өзүбүздүн идентификациялык түзүмдөрүбүздүн болушу аябай маанилүү, бул жагынан патент иши менен окшоштук бар»****Владислав Яковлевич Панченко,**

РИАнын вице-президенти, РИАнын академиги

“It is extremely important for us to have our own internationally recognized identification structures, there is an analogy with the patent case”**Vladislav Ya. Panchenko,**

Vice-President of the RAS, academician of the RAS

Интеллектуалдык менчикти коргоону камсыз кылуу – мамлекеттин маанилүү милдеттеринин бири жана бул багыттагы иштер Роспатент менен ФӨМИ тарабынан ишке ашырылат. Россия Илимдер академиясы тарабынан чыгарылган журналдардын бүтүндөй жыйнагы – бул илимий байлык жана орус окумуштууларынын муундары менен журнал редакцияларынын интеллектуалдык ишмердүүлүгүнүн жыйынтыгы болуп саналары, эл аралык деңгээлде таанылган журнал экени шексиз. Белгилүү болгондой, РИАнын илимий журналдарынын аталыштарына товардык белгилер катталганына аз эле болду. Бул иш-чаранын кандай мааниси бар деп ойлойсуз?

– Россия Илимдер академиясы фундаменталдык жана колдонмо илимдин бардык багыттары боюнча алдыңкы улуттук илимий журналдардын негиздөөчүсү болуп саналат жана илимий мезгилдүү басылмалардын академиялык жыйнагын жарыялайт.

РИАнын илимий журналдары эл аралык деңгээлде таанылган, рецензияланган жана ондогон жылдардан бери жарыяланып келаткан мезгилдүү басылмалар болуп саналат. Алардын эң эскиси – жалпы филология багытындагы «Россия Илимдер академиясынын кабарлары» журналы. «Адабият жана тил сериясына» 2025-жылы 173 жыл толот.

Россия Илимдер академиясы негиздеген илимий журналдардын аталыштарын товардык белги катары

каттоого көмөк көрсөткөнү үчүн Роспатенттин жана ФӨМИ жетекчилигине ыраазычылык билдиргим келет. Эми биздин журналдардын баары юридикалык коргоого ээ, бул болсо абдан маанилүү.

Айта кетчү нерсе, эки тилде катталган логотиптер биздин журналдарды дүйнөнүн каалаган өлкөсүндө чыгарууга мүмкүнчүлүк берет деген укуктук негизди бекемдейт.

Биздин окурмандар РИАнын көптөгөн журналдарынын аталыштары англисче экенин түшүнгөнү маанилүү. Бирок америкалык юрисдикцияда бул аталыштар көп учурда бурмаланып, бизге таандык болбой калат. Ошондуктан парадоксалдуу жагдай жаралды: айрым компаниялар биздин журналдардын англисче аталыштагы мукабаларын АКШнын Соода министрлигинде каттап алышкан. Бул аталыштар көп учурда биздин расмий аталыштардын түз котормосу эмес¹. Бул орус тилинде чыккан журналдын өзгөчөлүгүнүн жоголушуна алып келет.

Дүйнөлүк илимий коомчулукта россиялык окумуштуулардын жана изилдөөчүлөрдүн адабияттарына чоң кызыгуу бар, жана айрым басмаканалар биздин журналдардын контентин көп учурда мыйзамсыз жол менен алууга аракет кылышат.

¹ Журналдын чыгарылыштарына башка басылмалардан алынган макалалар да кошулат.

РИАнын товардык белгисине күбөлүк

Биз, негизинен, журналдарыбыздын орусча версиясын да, англисче версиясынын да юридикалык статусун калыбына келтирип жатабыз, ан үчүн маалымат базасын түздүк, РИАнын журналдар жыйнагын топтодук жана бул журналдарды англис тилине которуу иштерин баштадык. Которулган материалдар Россия илимий маалымат борборунун (РИМБ) платформасына жайгаштырылып, андан ары таратыла баштайт.

РИАнын илимий-басма ишмердүүлүгүн өнүктүрүү планына ылайык, академиянын азыркы этаптагы негизги милдеттеринин бири – өлкөбүздүн илимпоздорунун изилдөөлөрүнүн натыйжаларын талап кылынган деңгээлге жеткирүү жана аларды дүйнөлүк аренага чыгаруу. Бул милдетти аткаруу үчүн РИА менен Роспатенттин ортосундагы жемиштүү кызматташтыкты улантуу пландаштырылууда. Атап айтканда, РИА журналдарынын товардык белгилерин Россия Федерациясынын негизги экономикалык жана илимий өнөктөштөрүнүн аймагында – КМШ жана БРИКС+ өлкөлөрүндө – каттоо багытында иш жүргүзүлөт.

«ФӨМИ жарчысы» тармактык журнал болуп саналат, бирок биз бирдиктүү илимий мейкиндикте иш алып барабыз. Ошондуктан акыркы эки жыл ичинде Россия Илимдер академиясынын илимий-басма саясатын модернизациялоо багытында жүргүзүлгөн чоң иш бүткүл илимий жана басма чөйрө үчүн маанилүү, атүгүл тарыхый окуя болуп калды. Владислав Яковлевич, бул иштин негизги багыттары тууралуу кеп кылып бербейсизби? Азыркыга чейин эмнелер аткарылды жана келечекке кандай пландар коюлду?

1992-жылдан бери Россиянын Негизги илимий изилдөөлөр фонду иштеп келген. Адистердин баамында, ал 30 жылдан ашуун миссиясын ийгиликтүү аткарды. Бирок жашоо да, иштөө формалары да өзгөрүп жаткандыктан, анын айрым функциялары Россиянын Илимий фондуна, ал эми башка бөлүгү – РИМБна өткөрүлдү.

– Шайлоодон кийин академиянын алдында турган алгачкы маселелердин бири РИАнын илимий журналдарын чыгаруу маселеси болду, анткени бул биздин интеллектуалдык жетишкендиктерибиздин нагызы болуп саналат.

Академия мамлекеттин, ошондой эле Россия Федерациясынын Президенти В. В. В. Путиндин өзү тарабынан көрсөтүлүп жаткан чоң ээ. РИАнын 300 жылдыгына карата Кремль сарайында өткөн салтанаттуу кечте Президент «Наука» (Илим) басма үйүн РИАнын карамагына өткөрүү милдетин койду. Бул басма үйү – Россиядагы эң байыркы илимий басма мекемеси болуп саналат.

РИАнын түзүмүнө Россиянын Илимий маалыматтар борборунун кошулушу тууралуу да ушуну айтса болот. Акыркы 10 жыл ичинде бул борбор абдан маанилүү иш менен алектенип келет, тагыраагы, чет өлкөлүк журналдарга жана маалымат базаларына улуттук жазылууну камсыздап, аны бардык мамлекеттик уюмдарга таратып берет.

1992-жылдан бери Россиянын Негизги илимий изилдөөлөр фонду иштеп келген. Адистердин баамында, ал 30 жылдан ашуун миссиясын ийгиликтүү аткарды. Бирок жашоо да, иштөө формалары да өзгөрүп жаткандыктан, анын айрым функциялары Россиянын Илимий фондуна, ал эми башка бөлүгү – РИМБна өткөрүлдү.

РИМБ менен «Наука» басма үйүнүн РИАнын түзүмүнө кошулушу мыйзамдык деңгээлге жетти: тиешелүү мыйзам долбоору 2025-жылдын 23-июлунда экинчи жана үчүнчү окууда кабыл алынды.

Ушундайча РИА бирдиктүү интеграцияланган тутумду түзүүдө, анда РИАнын Президиумунун алдындагы Илимий-басма кеңеши (ИБК) маанилүү роль ойнойт. Анын курамына биздин журналдардын башкы редакторлору болуп саналган академиянын мүчөлөрү кирет.

РИАнын ИБКи – бул РИА президиумунун монографиялар менен журналдарды басып чыгарууга байланыштуу чечимдерди кабыл алган адистик органы. Андан кийин чечимдер РИАнын президиуму тарабынан бекитилет. Дагы бир маанилүү нерсе, РИМБде грант алган илимпоздордун изилдөөлөрү боюнча кеңири маалымат базасы топтолгон. Азыр биз бул тутумду түп-тамырынан бери

РИАнын ИБКи – бул РИА президиумунун монографиялар менен журналдарды басып чыгарууга байланыштуу чечимдерди кабыл алган адистик органы.

кайра түзүү менен алектенип жатабыз. Биз аны бардык журналдарыбызды жайгаштыруу үчүн келечектеги платформа катары көрөбүз.

Ушундайча РИАнын илимий-басма ишмердүүлүгүнүн жаңы модели РИАнын ИБКин, «Наука» басмаканасын жана РИМБун бириктирген академияны билдирет.

Акыркы бир нече жылдын ичинде Россиянын илимий-басма саясатында олуттуу өзгөрүүлөр болду. Бул өзгөрүүлөр эл аралык наукометриялык маалымат базаларына жетүүдө кыйынчылыктардын же жеткиликтүүлүктөн баш тартуулардын пайда болушу, илимий изилдөөлөрдүн жана иштеп чыгуулардын натыйжалуулугун баалоо үчүн улуттук тутумду түзүү чараларынын кабыл алынышы менен байланыштуу. Бул иште Россия илимдер академиясынын ролу кандай?

– Алдыбызга койгон алгачкы милдеттердин бири – негиздөөчүсү РИА болгон журналдардын жыйындысын түзүү. Жыйынтыгында 170тен ашуун журнал топтолду. Жалпысынан маалымат базабызда 300дөн ашык ата-мекендик журнал бар, бирок алардын баарынын эле негиздөөчүсү РИА эмес. Ошондуктан орус тилиндеги журналдар үчүн илимий-метрикалык системаны түзүү зарылдыгы пайда болду. РИА жыйындысына кирбегендери үчүн да бул зарыл.

Акыркы убактарда бир аз таң калыштуу жагдай пайда болду: мамлекеттик тапшырманы аткарууда, бюджеттик каражаттардын эсебинен алынган институттардын жыйынтыктары Web of Science жана Scopus илимий-метрикалык тутумдары аркылуу бааланууда.

Шилтеме кылуу үчүн: Панченко В. Я. «Биз үчүн дүйнөдө таанылган өзүбүздүн идентификациялык түзүмдөрүбүздүн болушу абдан маанилүү, бул жагдай патент иши менен окшош» // ФӨМИ жарчысы, 2025. Т. 4, № 1 (11). 10–12-б.

For citation: Panchenko V. Ya. "It is extremely important for us to have our own internationally recognized identification structures there is an analogy with the patent case" // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1 (11): 10–12. (In Russ.).

Дүйнөлүк илимий басма ишмердүүлүгүнүн лидерлери: Elsevier, Springer, Clarivate Analytics илимий-метрикалык системаны биринчи кезекте коммерциялык кызыкчылыктарды эске алуу менен түзүшкөн. Биз да 1990-жылдардан бери ушул тутум боюнча жашап келгенбиз.

Россиялык илимий-метрикалык тутумду түзүү зарылдыгы эчак эле айкын болгон. Албетте, биз дүйнөдө колдонулуп жаткан тутумдарды такыр четке какпайбыз. Бирок биз өлкөдө орус тилиндеги илимий басылмаларды бириктирген бирдиктүү тутум керек деген жыйынтыкка келдик.

Өткөн жылдын декабрь айында Россия Федерациясынын илим жана жогорку билим берүү министри В. Н. Фальков тарабынан журналдарды тандоо принциптерин жана методикасын иштеп чыгуу, ошондой эле Илимий басылмалардын Бирдиктүү мамлекеттик тизмесин түзүү милдети жүктөлгөн мекемелер аралык жумушчу топту түзүү тууралуу буйрукка кол коюлган.

Жакында мекемелер аралык жумушчу топтун кезектеги жыйыны өттү. Анда Россия Илимдер академиясы Россиянын Илим жана жогорку билим берүү министрлиги менен биргеликте мындан аркы иштин негизги базасы катары Илимий басылмалардын Бирдиктүү мамлекеттик тизмесин кабыл алды. Биздин жаңы иш модели жакынкы убактарда Бирдиктүү мамлекеттик тизмек алкагында бардык илимий жетишкендиктерди, мамлекеттик тапшырманын алкагында алынган жыйынтыктар болобу же ЖАКка (ВАК) сунушталган диссертациялар болобу, карап чыгууга мүмкүндүк берет.

Акыркы убактарда биз дагы бир көйгөйгө, тагыраагы, бул мезгил-мезгили менен пайда болгон DOI менен байланышкан чектөөлөргө туш болдук. DOI – бул илимий макалаларды издөө мүмкүнчүлүгүн камсыздаган идентификатор, ал эми ISSN журналдарды издөө үчүн колдонулат. Биз үчүн дүйнөдө таанылган өзүбүздүн идентификациялык түзүмдөрүбүздүн болушу абдан маанилүү, бул жагдай патент иши менен окшош. Ушундайча биз орус тилиндеги илимий адабият деген эмне экенин эң оболу өзүбүз түшүнүшү үчүн, Россиялык өз алдынча тутумду түзүп алышыбыз керек.

VI Эл аралык Форум-Фестивалы «КЕЛЕЧЕК ҮЧҮН ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫК МЕНЧИК»

2025-жылдын 17–25-апрель күндөрү «Келечек үчүн интеллектуалдык менчик» аттуу VI Эл аралык Форум-Фестивалы (IPFF 2025, Форум) өттү. Бул иш-чара жыл сайын 26-апрелде белгиленүүчү Интеллектуалдык менчиктин эл аралык күнүнө арналган.

«Келечек үчүн интеллектуалдык менчик» аттуу Эл аралык Форум-Фестивалы интеллектуалдык менчик тармагындагы мыкты тажрыйбалар менен бөлүшүү үчүн жалпы таанылган аймактар аралык жана эл аралык аянтча болуп эсептелет.

2025-жылы өткөн Форумдун иш-чараларына Россия Федерациясынын 62 регионунан жана дүйнөнүн 10 өлкөсүнөн 224 спикер жана 1200дөн ашык катышуучу катышты. Илим, билим берүү, бизнес, өнөр жай, заманбап инфраструктура, мамлекеттик органдар, коомдук уюмдар жана интеллектуалдык менчик тармагындагы адистердин өкүлдөрү жети күн бою интеллектуалдык менчик объекттерин аныктоо, укуктук коргоо, коммерциялаштыруу жана коргоо багыттарында тажрыйба бөлүшүп, мыйзамдардагы жаңылыктар тууралуу талкуу жүргүзүштү жана интеллектуалдык менчиктин келечектеги образына биргелешип форма беришти.

Форумдун архитектурасынын ар бир күнү төмөнкүдөй темаларда болду:

17-апрель – Интеллектуалдык менчик, ойлоп табуучулук, балдар жана өспүрүмдөрдүн чыгармачылыгы тармагындагы укуктук маданият күнү.

18-апрель – Өнөр жай менчигин укуктук коргоо күнү.

21-апрель – Интеллектуалдык менчикти коммерциялаштыруу күнү.

22-апрель – Медицина тармагындагы интеллектуалдык менчик күнү.

23-апрель – Автордук укук күнү. Жаштар күнү.

24-апрель – Интеллектуалдык менчикти коргоо күнү.

25-апрель – Санарип чөйрөсүндөгү интеллектуалдык менчик күнү. Эл аралык кызматташуу күнү.

IPFF 2025 форумунун уюштуруучулары болуп төмөнкү уюмдар эсептелет: Интеллектуалдык менчикти өнүктүрүү фонду, Санкт-Петербургдагы Петр Великий атындагы Политехникалык университет, Санкт-Петербург Улуттук маалыматтык технологиялар, механика жана оптика боюнча изилдөө университети, Россия Федерациясынын Президентинин алдындагы Эл чарбасы жана мамлекеттик кызмат академиясынын Санкт-Петербург филиалы, И. И. Мечников атындагы Түндүк-Батыш мамлекеттик медициналык университети, Санкт-Петербург Кино жана Телевидение институту, жана «НЕВА-ПАТЕНТ» ЖЧК.

IPFF 2025 форумунун өзгөчө айырмалоочу белгиси бул региондук деңгээлде уюштурулган иш-чаралар болду.

Алар Ярослав Мудрыйдын атындагы Новгород мамлекеттик университетинде (Улуу Новгород), Ростов мамлекеттик экономикалык университетинде (Ростов-на-Дону) жана Татарстан Республикасынын илимий-техникалык маалымат борборунда (Казань) өткөрүлдү.

Ошондой эле Форумдун программасына бир нече студенттик конференциялар жана «Кванториум Санкт-Петербург» Балдар технопаркында уюштурулган мектеп окуучулары үчүн атайын трек кошулган.

Форумдун коноктору анын кызыктуу программасын жана практикалык маанисин жогору баалашты, ар түрдүү катышуучулар категориясына багытталган иш-чаралардын кеңири түрдүүлүгүн белгилешти, жаңы билимдерди алуу жана кесиптик байланыштарды түзүү үчүн ыңгайлуу, достук маанайды баса белгилешти.

Форумдун уюштуруу комитети биргелешип уюштуруучуларга, өнөктөштөргө, спикерлерге жана катышуучуларга долбоорду колдогону жана кызматташканы үчүн ыраазычылык билдирет!

2026-жылдын апрель айында өтө турган «Келечек үчүн интеллектуалдык менчик» VII Эл аралык Форум-Фестивалын уюштуруу жана өткөрүү боюнча кызматташууга кесиптештерди чакырабыз!

Долбоордун расмий сайты: <https://ipforfuture.com/>

Уюштуруу комитетинин байланышуу маалыматы: forum@ipforfuture.com, +7 (812) 677 63 37

2

ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫК МЕНЧИК УКУКТАРЫН
КОРГОО ЖАНА САКТОО МАСЕЛЕЛЕРИ

Илимий макала

Original article

УДК: 347.771

EDN <https://elibrary.ru/qgpnig>**РФ Жарандык кодексинин 1360 жана
1362-беренелеринин алкагында патенттик
укуктарды чектөө практикасы****Анна Анатольевна Полякова[✉], Николай Борисович Лысков**

Федералдык өнөр жай менчиги институту

[✉]apolyakova@rupto.ru

Аннотация: укук ээлеринин макулдугусуз патенттик укуктарды чектөө механизмдери Россия Федерациясынын экономикасын жана коопсуздугун калыптандыруунун азыркы шарттарында зарыл жана талап кылынган каражаттар болуп саналат. Бул механизмдер чарба жүргүзүүчү субъекттердин, заманбап иштеп чыгуулар менен камсыз болууга кызыкдар коомдун жана мамлекеттин кызыкчылыктарынын тең салмактуулугун камсыздоого багытталган. Макалада Россиянын улуттук мыйзамдары патенттик укуктарды чектөө жагынан ТРИПС келишимине шайкеш келери көрсөтүлгөн: Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин 1360-беренеси коргонуу жана коопсуздук кызыкчылыгында патент ээси макул болбосо да ойлоп табууларды колдонууга уруксат берет, ал эми 1362-берене мажбурлап лицензия берүү үчүн мыйзамдуу негиздерди белгилейт. Авторлор патенттик укуктарды чектөөнүн эки механизмдин белгилешет: РФнын Өкмөтүнүн токтому түрүндө жана сот тарабынан мажбурлап лицензия берүү жолу менен белгилейт жана бул механизмдерге комплекстүү талдоо жүргүзүшөт. РФнын Жарандык кодексинин 1360 жана 1362-беренелеринин алкагында патенттик укуктарды чектөөгө мисалдар келтирилген, алардын негизинде мажбурлап лицензия берүү татаал жана узакка созулган процедура экендиги тууралуу жыйынтык чыгарылган. Макалада дары-дармек каражаттарына болгон муктаждыктарды камсыз кылуунун эң мыкты куралы катары РФнын Жарандык кодексинин 1360-беренесине ылайык патенттик укуктарды чектөө механизмин колдонуу негизделген. Макалада укуктук колдонуу жана сот-арбитраждык практика негизинде патенттик укуктарды чектөөнүн ар бир юридикалык модели кандай иштей тургандыгынын өзгөчөлүктөрү каралат. Россия Федерациясынын экономикалык коопсуздугун камсыз кылуу максатында Өкмөттүк комиссиянын экономикалык өнүгүү жана интеграция маселелери боюнча Подкомиссиясынын алкагында ойлоп табууларды, пайдалуу моделдерди жана өнөр жай үлгүлөрүн пайдалануу маселелери боюнча патенттик укуктарды укук ээлеринин макулдугусуз чектөө механизми сүрөттөлгөн. Патент ээлеринин макулдугусуз ойлоп табууларды, пайдалуу моделдерди жана өнөр жай үлгүлөрүн пайдалануу боюнча арыздарды түзүүдө арыз ээлери кетирген негизги каталар аныкталган.

Негизги сөздөр: патенттик укук, мажбурлап лицензия берүү, жарандардын саламаттыгын коргоо, дары-дармектер, семаглутид.

Шилтеме кылуу үчүн: Полякова А. А., Лысков Н. Б. РФнын Жарандык кодексинин 1360 жана 1362-беренелеринин алкагында патенттик укуктарды чектөө практикасы // ФӨМИ жарчысы, 2025. Т. 4, № 1 (11). 14–23-б.

The practice of patent rights restriction within articles 1360 and 1362 of the Civil Code of the Russian Federation

Anna A. Polyakova[✉], Nikolay B. Lyskov

The Federal Institute of Industrial Property

[✉]apolyakova@rupto.ru

Abstract: mechanisms for restricting patent rights without the consent of copyright holders are necessary and in-demand tools in modern conditions of the formation of the economy and security of the Russian Federation. The mechanisms are aimed at balancing the interests of business entities, society interested in providing innovative developments, and the state. The article shows that Russian national legislation complies with the TRIPS Agreement regarding the limitation of patent rights: Article 1360 of the Civil Code of the Russian Federation allows the use of an invention without the consent of the patent owner in the interests of defense and security, and Article 1362 of the Civil Code of the Russian Federation establishes the legal grounds for issuing compulsory licenses. The authors identify two mechanisms for restricting patent rights: in the form of an order from the Government of the Russian Federation and the issuance of a compulsory license by a court, and conduct a comprehensive analysis of them. Examples of the application of patent rights restrictions under Articles 1360 and 1362 of the Civil Code of the Russian Federation are given, on the basis of which it is concluded that compulsory licensing is a complex and lengthy procedure. The article proves that the optimal tool for meeting the needs for medicines is the restriction of patent rights in accordance with Article 1360 of the Civil Code of the Russian Federation. Based on law enforcement and judicial arbitration practice, the article examines the specifics of each legal model for restricting patent rights. In order to implement the provisions of Article 1360 of the Civil Code of the Russian Federation, it was proposed to form a subcommittee on the use of inventions, utility models and industrial designs in order to ensure the economic security of the Russian Federation under the Government Commission for Economic Development and Integration (hereinafter referred to as the Subcommittee). In this paper, the mechanisms of restriction of patent rights without the consent of copyright holders are studied, including within the framework of the work of the Subcommittee. Examples of the application of patent rights restrictions under Articles 1360 and 1362 of the Civil Code of the Russian Federation are given. The main mistakes that applicants make when drafting applications for the use of inventions, utility models and industrial designs without the consent of the patent holders have been identified.

Keywords: patent law, compulsory license, public health protection, medicines, semaglutide.

For citation: Polyakova A. A., Lyskov N. B. The practice of patent rights restriction within articles 1360 and 1362 of the Civil Code of the Russian Federation // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1(11): 14–23 (In Russ.).

РФнын Жарандык кодексинин 1358-беренесине ылайык, ойлоп табууну, пайдалуу моделди же өнөр жай үлгүсүн пайдалануу боюнча өзгөчө укук патент ээсине таандык. Чындыгында, патенттин болушу патент ээси үчүн ойлоп табууга карата мыйзамдуу монополия болуп саналат, ал конкреттүү жагдайларга жараша коом үчүн пайдалуу да, зыяндуу да болушу мүмкүн [1].

Ошондуктан аталган монополияны чектөө үчүн патенттик укук боюнча бир катар механизмдер каралган [2].

Патент ээси макулдук бербеген учурда интеллектуалдык менчик объектисин колдонуу РФнын Жарандык кодексинин 1360-беренесинде каралган учурларда жүзөгө ашырылат. РФнын Жарандык кодексинин 1360-беренесине ылайык, РФ Өкмөтү өзгөчө зарыл болгон учурда – мамлекеттин коргонуу жана коопсуздугун камсыз кылуу, жарандардын өмүрүн жана ден соолугун коргоо максатында – ойлоп табууну, пайдалуу моделди же өнөр жай үлгүсүн патент ээси макулдугусуз колдонуу жөнүндө чечим кабыл алууга укуктуу. Бул тууралуу патент ээсине мүмкүн болушунча тез арада кабар берилет жана ага тийиштүү өлчөмдө

компенсация төлөнөт. Бул укуктук механизм Россия Федерациясынын эл аралык келишимдерине, атап айтканда, ТРИПС Келишимине негизделген¹.

ТРИПС Келишиминин 30-беренесине ылайык, мүчө мамлекеттер патент аркылуу берилген өзгөчө укуктардан чектелген өзгөчө учурларды караштыра алышат. Бул өзгөчө учурлар патенттин кадимки колдонулушуна негизсиз каршы келбеши жана патент ээси менен үчүнчү тараптардын мыйзамдуу кызыкчылыктарын негизсиз бузбашы керек.

ТРИПС Келишиминин 31-беренесинде патент объектисин укук ээси макулдугусуз колдонууга жол берилген шарттар жана жагдайлар аныкталган. Бул колдонуу мамлекет тарабынан же үчүнчү тараптар тарабынан да жүзөгө ашырылышы мүмкүн. Шарттардын бирине ылайык (6 пунктуна ылайык), патент объектисин мындай жол менен колдонууга, эгерде аны колдонууга ниеттенген тарап бул

¹ Интеллектуалдык менчик укуктарынын соода аспектилери боюнча келишим (ТРИПС Келишими) – 15.04.1994 // Гарант: сайт. URL: <https://base.garant.ru/4059989/> (кайрылган күнү: 13.02.2025).

«Мамлекеттик колдонуу» жөнүндөгү жобо мамлекетке өз аймагында патенттелбеген аналогдорду импорттоого же өндүрүүгө, эгерде алар патенттелген дары-дармектерге тиешелүү болуп, коммерциялык эмес максаттарда колдонулса, укук берет.

колдонууга чейин патент ээси менен акылга сыярлык коммерциялык шарттарда макулдашууга аракет кылып, ошол аракеттер акылга сыярлык мөөнөт ичинде ийгиликтүү аяктабаса, уруксат берилиши мүмкүн. Мындай талап өлкөдөгү өзгөчө кырдаал же башка өтө зарыл жагдайлар болгон учурда, же патент объектисин ТРИПС Келишимине мүчө мамлекеттин аймагында коммерциялык эмес максатта колдонуу учурунда алып салынышы мүмкүн. Өлкөдө өзгөчө кырдаал же башка өтө зарыл жагдайлар болгон учурда да, укук ээси бул тууралуу мүмкүн болушунча тез арада кабардар кылынууга тийиш.

Белгилей кетчү дагы нерсе, 2001-жылы² кабыл алынган ТРИПС жана коомдук саламаттык боюнча Доха декларациясы (Doha Declaration on TRIPS and Public Health) Дүйнөлүк соода уюмунун мүчө мамлекеттерине бардык адамдар үчүн дары-дармектерге жетүүнү кеңейтүү максатында ТРИПС Келишиминин атайын «жөнгө салынуучу» ыкмаларын жана башка жоболорун колдонууга укук берерин тастыктайт.

Мындай ыкмалардын бири – «мамлекеттик колдонуу» жөнүндөгү жобо болуп саналат. Ал мамлекетке өз аймагында патенттелген дары-дармектердин патенттелбеген аналогдорун коммерциялык эмес максатта импорттоого же өндүрүүгө мүмкүнчүлүк берет. Мажбурлап берилген лицензиялар дагы бир жобо болуп саналат, анын негизинде мамлекет патенттелбеген дары-дармекти чыгарууга башка өндүрүүчүгө, эгерде патент ээси менен ыктыярдуу лицензия боюнча сүйлөшүүлөр бир нече жолу ийгиликсиз аяктаган болсо, лицензия бере алат. Бул лицензия лицензиялык төлөмдөрдүн негизинде берилет.

1995-жылдан 2011-жылга чейинки мезгилде 17 мамлекет дары-дармектерге жетүүнү кеңейтүү максатында мажбурлап лицензия берүү механизмдин колдонгон [3].

Бул жоболор РФнын патенттик укугунда да ишке ашырылган, тактап айтканда, Жарандык кодексинин 1360-беренесинде чагылдырылган. Баса белгилей кетчү нерсе, учурдагы чектөө тартиби патенттик укуктардын объекттерин патент ээси макулдугусуз эркин колдонууга жол бербейт. Ойлоп табууну, пайдалуу моделди же өнөр жай үлгүсүн патент ээсинин макулдугусуз колдонуу жөнүндө чечим РФнын Өкмөтү тарабынан өтө зарыл

жагдайларда жана эл аралык келишимдерге ылайык тиешелүү шарттар сакталган учурда кабыл алынат. Каралып жаткан механизм РФнын мыйзамдарында гана эмес, башка мамлекеттердин мыйзамдарында да каралган: мисалы, бул укуктук механизм АКШнын мыйзамдарында да бар, атап айтканда, АКШ Кодексинин 28-бөлүгүнүн 1498(а)-беренесинде көрсөтүлгөн³.

Белгилей кетсек, компенсациянын өлчөмүн аныктоо методикасы жана аны төлөө тартиби РФнын Жарандык кодексинин 1360-беренесинин 2-пунктуна ылайык РФнын Өкмөтүнүн токтому менен кабыл алынган⁴.

Методикага ылайык, мындай компенсациянын өлчөмү патент ээси макул болбой туруп интеллектуалдык менчик объектилерин колдонгон адамдын чыныгы кирешесинин 0,5% түзөт, тактап айтканда, тиешелүү ойлоп табуу, пайдалуу модель же өнөр жай үлгүсү колдонулган товарларды өндүрүү жана сатуу, иштерди аткаруу жана кызматтарды көрсөтүү аркылуу алынган кирешеден эсептелет.

РФнын Өкмөтүнүн 2022-жылдын 6-мартындагы № 299 токтомуна ылайык, Россиянын юридикалык жана физикалык жактарына карата достук эмес аракеттерди жасаган чет мамлекеттер менен байланышкан патент ээлерине карата компенсациянын өлчөмү чыныгы кирешенин 0% түзөт.

Бирок компенсациянын өлчөмүн аныктоо методикасы толукталган.

РФнын Өкмөтүнүн 2022-жылдын 6-мартындагы № 299 токтомуна ылайык, Россиянын юридикалык жана физикалык жактарына карата достук эмес аракеттерди жасаган чет мамлекеттер менен байланышкан патент ээлерине карата, ойлоп табууну, пайдалуу моделди же өнөр жай үлгүсүн патент ээси макул болбой туруп колдонуу укугун пайдаланган адамдын товарларды өндүрүүдөн жана сатуудан, иштерди

² ТРИПС жана коомдук саламаттык боюнча Доха декларациясы, 14.11.2001 // World Trade Organisation: сайт. URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/mindecl_trips_e.htm (кайрылган күнү: 13.02.2025).

³ United States Code Title 28 – Patents // Legal Information Institute: сайт. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/28/1498> (кайрылган күнү: 13.02.2025).

⁴ РФнын Өкмөтүнүн 2021-жылдын 18-октябрындагы № 1767 токтому «Патент ээси макул болбогон учурда ойлоп табууну, пайдалуу моделди же өнөр жай үлгүсүн колдонуу жөнүндө чечим кабыл алынганда ага төлөнүүчү компенсациянын өлчөмүн аныктоо методикасын жана аны төлөө тартибин бекитүү жөнүндө» // Россия Өкмөтү: сайт. URL: <http://government.ru/docs/all/137057/> (кайрылган күнү: 13.02.2025).

⁵ РФнын Өкмөтүнүн 2022-жылдын 6-мартындагы № 299 токтому «Патент ээси макул болбогон учурда ойлоп табууну, пайдалуу моделди же өнөр жай үлгүсүн колдонуу жөнүндө чечим кабыл алынганда ага төлөнүүчү компенсациянын өлчөмүн аныктоо методикасынын 2-пунктуна өзгөртүү киргизүү жана аны төлөө тартиби жөнүндө» // Россия Өкмөтү: сайт. URL: <http://government.ru/docs/all/139540/> (кайрылган күнү: 13.02.2025).

аткаруудан жана кызматтарды көрсөтүүдөн түшкөн чыныгы кирешесинин 0% өлчөмүндө компенсация төлөнөт. Бирок бул иш-аракеттер тиешелүү ойлоп табуу, пайдалуу модель же өнөр жай үлгүсү колдонулуп ишке ашырылган болушу керек.

Кошумча катары Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн 2024-жылдын 27-мартындагы № 380⁶ токтому менен өзгөртүүлөр киргизилген. Атап айтканда, эгер ойлоп табуу, пайдалуу модель же өнөр жай үлгүсүн патент ээси макул болбой туруп товарларды өндүрүү, иштерди аткаруу жана кызматтарды көрсөтүү үчүн колдонуу укугу АКШ жана ага кошулган чет мамлекеттер менен эл аралык уюмдардын достук эмес аракеттерине байланыштуу пайдаланылган болсо, анда бул укукту пайдаланган тарап тиешелүү товарларды сатуу, иштерди аткаруу жана кызматтарды көрсөтүү аркылуу Россия Федерациясынын аймагында чыныгы киреше алынган календардык жыл бүткөндөн кийин 30 күндөн кечиктирбестен компенсацияны төлөө үчүн зарыл болгон акча каражаттарын «О» түрүндөгү атайын рубль эсебине которууга милдеттүү.

Белгилеп кетсек, РФнын Жарандык кодексинин 1360-беренесин ишке ашыруу алкагында Россия Өкмөтү тарабынан бир катар буйруктар кабыл алынган, атап айтканда, «Гилеад Сайенсиз Интернешнл Лимитед» компаниясы чыгарган Веклури[®] дары каражатына карата кабыл алынган. Бул каражаттын активдүү курамы катары эл аралык патенттелбеген аталыштагы (МНН) «Ремдесивир» кошулмасы колдонулат.

МНН «Ремдесивир» кошулмасы төмөнкү курамдан турат: (2S)-2-((2R,3S,4R,5R)-[5-(4-аминопирроло[2,1-f][1,2,4] триазин-7-ил)-5-циано-3,4-дигидрокситетрагидро-2-этилбутиловый эфир фуран-2-илметокси]фенокси-(S)-фосфориламино}пропион кислотасы.

2020-жылы Россия Федерациясынын аймагында МНН «Ремдесивир» камтыган төмөнкү дары каражаттары катталган:

1) Веклури[®] (каттоо күбөлүгү № ЛП-006506, 2020-жылдын 14-октябры)⁷, инфузиялык эритмени даярдоо үчүн концентратты даярдоого арналган лиофилизат түрүндө, «Гилеад Сайенсиз Интернешнл Лимитед» компаниясы тарабынан берилген, Улуу Британия.

2) Ремдеформ[®] (каттоо күбөлүгү № ЛП-006505, 2020-жылдын 14-октябры)⁸, инфузиялык эритмени даярдоо үчүн

⁶ РФнын Өкмөтүнүн 2024-жылдын 27-мартындагы № 380 токтому «Россия Федерациясынын экономикалык коопсуздугун камсыз кылуу максатында ойлоп табууларды, пайдалуу моделдерди жана өнөр жай үлгүлөрүн колдонуу маселелери боюнча Өкмөттүк комиссиянын экономикалык өнүгүү жана интеграция боюнча бөлүмүнүн алдындагы атайын комиссия жөнүндө» // Расмий укуктук маалыматтардын интернет-порталы: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/0001202404040031?ysclid=m2emkmi737892606432> (кайрылган күнү: 13.02.2025).

⁷ Веклури[®], каттоо күбөлүгү № ЛП-006506, 2020-жылдын 14-октябры // Дары каражаттарынын мамлекеттик реестри: сайт. URL https://grls.rosminzdrav.ru/Grls_View_v2.aspx?routingGuid=63405508-e937-4d0f-aad8-3d644f92ebe8 (кайрылган күнү: 01.12.2024). Ремдеформ[®], каттоо күбөлүгү № ЛП-006505, 2020-жылдын 14-октябры // Дары каражаттарынын мамлекеттик реестри: сайт. URL https://grls.rosminzdrav.ru/Grls_View_v2.aspx?routingGuid=b320fb0c-316f-4c89-8c4b-1f5da8fd31f0 (кайрылган күнү: 01.12.2024).

⁸ Ремдеформ[®], каттоо күбөлүгү № ЛП-006505, 2020-жылдын 14-октябры // Дары каражаттарынын мамлекеттик реестри: сайт. URL https://grls.rosminzdrav.ru/Grls_View_v2.aspx?routingGuid=b320fb0c-316f-4c89-8c4b-1f5da8fd31f0 (кайрылган күнү: 01.12.2024).

2021-жылдын 1-январынан тартып МНН «Ремдесивир» камтыган дары каражаттары медициналык колдонуу үчүн зарыл жана эң маанилүү дары каражаттардын тизмесине киргизилген. Бул чечим РФнын Өкмөтүнүн 2020-жылдын 23-ноябрындагы № 3073-р буйругуна ылайык кабыл алынган.

концентратты даярдоого арналган 100 мг лиофилизат түрүндөгү дары формасында, флакондордо, «Фармасинтез» ААК тарабынан берилген, Россия.

2021-жылдын 1-январынан тартып МНН «Ремдесивир» камтыган дары каражаттары медициналык колдонуу үчүн жашоо үчүн зарыл жана эң маанилүү дары каражаттардын тизмесине киргизилген. Бул чечим РФнын Өкмөтүнүн 2020-жылдын 23-ноябрындагы № 3073-р буйругуна ылайык кабыл алынган⁹.

2020-жылдын 30-январында Дүйнөлүк саламаттыкты сактоо уюму жаңы коронавирус инфекциясынын жайылышын эл аралык мааниге ээ болгон коомдук саламаттыкты сактоо жаатындагы өзгөчө кырдаал катары жарыялаганын, ал эми 2020-жылдын 11-мартында бул жайылыш пандемия деп таанылганын эске алып, Россиянын Федералдык антимонополия кызматы (ФАК) ТРИПС Келишиминин 31-беренесине жана РФнын Жарандык кодексинин 1360-беренесине ылайык, тиешелүү буйруктун долбоорун Россия Өкмөтүнө сунуштаган.

2020-жылдын 31-январында РФнын Өкмөтүнүн № 3718-р¹⁰ буйругу бекитилген, ага ылайык, «Фармасинтез» ААК компаниясына патент ээси тарабынан корголгон төмөнкү евразиялык патенттерге ээ ойлоп табууларды бир жылдык мөөнөткө колдонууга уруксат берилген: ЕА № 20659 (30.12.2014), ЕА № 28742 (29.12.2017), ЕА № 29712 (31.05.2018), ЕА № 25252 (30.12.2016), ЕА № 25311 (30.12.2016) жана ЕА № 32239 (30.04.2019).

Көрсөтүлгөн патенттер төмөнкү ойлоп табууларды камтыйт:

1. ЕА № 20659 – ойлоп табуу I формуласына тиешелүү, ал Маркуш формуласы түрүндө берилген жана ремдесивирди камтыйт (формуланын 1–11-пункттары). Ошондой эле бул ойлоп табуу Flaviviridae үй-бүлөсүнө таандык вирустардан улам пайда болгон вирус инфекцияларын дарылоого арналган фармацевтикалык композицияга (12–13-пункттар) жана

⁹ Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн 2020-жылдын 23-ноябрындагы № 3073-р буйругу // Расмий укуктук маалыматтардын интернет-порталы: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001202011250016> (кайрылган күнү: 13.02.2025).

¹⁰ Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн 2020-жылдын 31-декабрындагы № 3718-р буйругу // Кодекстер online: сайт. Жарандык кодекс: сайт URL: <https://gkrfkod.ru/zakonodatelstvo/rasporjazhenie-pravitelstva-ff-ot-31122020-n-3718-r/> (кайрылган күнү: 13.02.2025).

РФнын Жарандык кодексинин 1360-беренесинин алкагында патент ээсинин макулдугусуз ойлоп табууларды колдонууга уруксат берүүчү өкмөттүк буйруктарды чыгаруу практикасы бар.

вирус ооруларын дарылоонун ыкмаларына (14–20-пункттар) байланыштуу.

2. ЕА № 25252 – ойлоп табуу II формуласына (Маркуш формуласы) тиешелүү кошулманы *Ramantoviridae* вирус инфекциясын (коронавирус эмес, парагрипп) дарылоочу дары каражатын өндүрүүдө колдонууга байланыштуу (формуланын 1–14-пункттары), ошондой эле жеке химиялык кошулмаларга, анын ичинде ремдесивирге (15–22-пункттар), жана жогоруда көрсөтүлгөн максаттар үчүн арналган фармацевтикалык композицияга (23-пункт) таандык.

3. ЕА № 25311 – ойлоп табуу Ia жана Ib формулаларына тиешелүү кошулмаларды, анын ичинде ремдесивирди алуу ыкмасына байланыштуу (формуланын 1–5-пункттары).

4. ЕА № 29712 – ойлоп табуу (селективдүү ойлоп табуу) Маркуш формуласы менен сүрөттөлгөн кошулмага, анын ичинде ремдесивирге (формуланын 1–7-пункттары), ошондой эле мындай кошулманы камтыган фармацевтикалык композицияга (8-пункт) жана бул кошулманы адамдагы вирус инфекциясын дарылоодо колдонууга (9-пункт) тиешелүү.

5. ЕА № 32239 – ойлоп табуу ремдесивир кошулмасынын конкреттүү S-изомерине (формуланын 1-пункту), анын негизиндеги фармацевтикалык композицияга (2-пункт) жана бул кошулманы вирус инфекциясын дарылоо жана дары каражатын өндүрүү үчүн колдонууга (3–6-пункттар) тиешелүү.

6. ЕА № 28742 – ойлоп табуу нуклеозиддик фосфорамидаттарды, анын ичинде ремдесивирди алуу үчүн колдонулуучу ортоңку химиялык кошулмага тиешелүү. Бул кошулмалар вирус ооруларын дарылоочу каражат катары колдонулат (формуланын 1–4-пункттары).

Ошол эле учурда, 2021-жылдын 1-апрелинде GILEAD PHARMASSET LLC («ГИЛЕАД ФАРМАССЕТ, ЖЧК») жана GILEAD SCIENCES INC. («ГИЛЕАД САЙЭНСИЗ, ИНК.») тарабынан РФнын Жогорку сотуна аталган буйрукту жараксыз деп таануу тууралуу арыз берилген. Соттук отурум 2021-жылдын 27-майында өткөн. Соттук отурумдун жыйынтыгы боюнча РФ ЖСу арызды канааттандыруудан баш тартуу тууралуу чечим кабыл алган¹¹.

Андан соң, РФнын Өкмөтүнүн 2021-жылдын 28-декабрындагы № 3915-р¹² буйругунун негизинде «Фар-

масинтез» акционердик коомуна төмөнкү евразиялык патенттер менен корголгон ойлоп табууларды кайрадан колдонууга уруксат берилди: ЕА № 25252, ЕА № 25311 жана ЕА № 29712, алар «ГАЙЛИД САЙЭНСИЗ, ИНК.» (АКШ) компаниясына таандык; ЕА № 20659, ЕА № 32239 жана ЕА № 38141 – «ДЖИЛИД САЙЭНС, ИНК.» (АКШ) компаниясына таандык; жана ЕА № 28742 – «ДЖИЛИД ФАРМАССЕТ ЖЧК» (АКШ) компаниясына таандык. Бул уруксат аталган компаниялардын макулдугусуз, бир жылдык мөөнөткө берилди. Максаты – Россия Федерациясынын калкын «Ремдесивир» деген эл аралык патенттелбеген аталыштагы дары каражаттары менен камсыз кылуу.

Эгерде патенттик укук объекттери колдонулбаса, мыйзамдар өзгөчө укуктарды чектөө механизмдерин да карайт.

Ошондой эле, РФнын Өкмөтүнүн 2022-жылдын 5-мартындагы № 429-р¹³ буйругунун негизинде «Р-Фарм» акционердик коомуна төмөнкү ойлоп табууларды колдонууга уруксат берилди: евразиялык патенттер ЕА № 25252, ЕА № 25311 жана ЕА № 29712 (патент ээлери – «ГАЙЛИД САЙЭНСИЗ, ИНК.» (АКШ)); евразиялык патенттер ЕА № 20659, ЕА № 32239 жана ЕА № 38141 (патент ээлери – «ДЖИЛИД САЙЭНС, ИНК.» (АКШ)); жана евразиялык патент ЕА № 28742 (патент ээси – «ДЖИЛИД ФАРМАССЕТ ЖЧК» (АКШ)). Бул ойлоп табууларды колдонууга уруксат 2022-жылдын 31-декабрына чейин, патент ээлеринин макулдугусуз берилди. Максаты – РФнын калкын «Ремдесивир» деген эл аралык патенттелбеген аталыштагы дары каражаттары менен камсыз кылуу.

Ошондой эле, РФнын Өкмөтүнүн 2023-жылдын 27-декабрындагы № 3937-р¹⁴ буйругунун негизинде, активдүү компоненти катары МНН «Семаглутид» кошулмасын камтыган, Novo Nordisk компаниясы тарабынан чыгарылган Оземпик® дары каражатына байланыштуу, «Герофарм» ЖЧКсына жана «Промомед Рус» ЖЧКсына төмөнкү россиялык патенттер менен корголгон ойлоп табууларды колдонууга уруксат берилди: № 2401276, № 2421238, № 2434019, № 2643515, № 2657573, № 2768283 жана № 2777600. Бул уруксат 2024-жылдын 31-декабрына чейин берилди.

Жогоруда көрсөтүлгөндөй, РФнын Жарандык кодексинин 1360-беренесинин алкагында патент ээлеринин макулдугусуз ойлоп табууларды колдонууга уруксат берүү

¹¹ РФнын Жогорку Сотунун чечими. Иш № АКПИ21–303 // Легалакт – Россия Федерациясынын мыйзамдары, кодексстер жана нормативдик-укуктук актылары: юридикалык маалымат тутуму. URL: <https://legalacts.ru/sud/reshenie-verkhovnogo-suda-rf-ot-27052021-n-akpi21-303/?ysclid=m7vx27a7tt446181931> (кайрылган күнү: 13.02.2025).

¹² Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн 2021-жылдын 28-декабрындагы № 3915-р буйругу // Россия Өкмөтү: сайт. URL: <http://government.ru/docs/all/138755/> (кайрылган күнү: 13.02.2025).

¹³ Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн 2022-жылдын 5-мартындагы № 429-р буйругу // Россия Өкмөтү: сайт. URL: <http://government.ru/docs/all/139592> (кайрылган күнү: 13.02.2025).

¹⁴ РФнын Өкмөтүнүн 2023-жылдын 27-декабрындагы № 3937-р буйругу // Расмий укуктук маалыматтардын интернет-порталы: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/0001202312280054?ysclid=m2di1fwcg423249095> (кайрылган күнү: 13.02.2025).

РФнын көз каранды ойлоп табууга байланыштуу мажбурлап лицензия берүү боюнча биринчи учур «Натива» компаниясынын «Селджин» компаниясына каршы иши болуп саналат.

боюнча Өкмөттүн буйруктарын чыгаруу практикасы орун алууда.

Белгилеп кетсек, ремдесивир активдүү ингредиенти катары камтылган Веклури® дары каражатына байланыштуу алты патент берилген. Бул ойлоп табуулар Маркуш структурасына, тандалма ойлоп табууга, фармацевтикалык композицияларга жана алуу ыкмаларына тиешелүү. Башкача айтканда, ойлоп табуучулар өз кызыкчылыктарын коргоо үчүн берилген бардык шаймандарды колдонушкан. Бул болсо «жаңылоо стратегиясы» сыяктуу механизмди ишке ашыруунун маанилүүлүгүн дагы бир жолу көрсөтөт [4].

Ошондой эле, Париж конвенциясынын 5-беренесинин А (2) пунктуна ылайык¹⁵, ар бир катышуучу мамлекет патент аркылуу берилген өзгөчө укукту ишке ашыруунун натыйжасында пайда болушу мүмкүн болгон кыянаттыкты алдын алуу максатында мажбурлап лицензия берүү боюнча мыйзамдык чараларды, мисалы, ойлоп табуу колдонулбай калган учурда, кабыл алууга укуктуу.

Бул жоболор РФнын Жарандык кодексинин 1362-беренесинде ишке ашырылган, ал ойлоп табууга берилген өзгөчө укуктарды ишке ашыруунун натыйжасында пайда болушу мүмкүн болгон кыянаттыкты, мисалы, ойлоп табуу колдонулбай калган учурларды алдын алууга багытталган. РФнын Жарандык кодексинин 1362-беренеси боюнча чектөө мажбурлап лицензия берүү менен байланыштуу.

РФнын Жарандык кодексинин 1362-беренесинин 1-пунктуна ылайык, эгерде ойлоп табуу же өнөр жай үлгүсү патент берилген күндөн тартып төрт жылдын ичинде, ал эми пайдалуу модель үч жылдын ичинде патент ээси тарабынан колдонулбаса же жетишсиз колдонулса жана бул тиешелүү товарлардын, иштердин же кызматтардын рынокто жетишсиз сунушталышына алып келсе, мындай ойлоп табууну, пайдалуу модельди же өнөр жай үлгүсүн колдонууга каалоосу жана даярдыгы ким болбосун, эгерде патент ээси бул адам менен бекитилген практикага ылайык келишим түзүүдөн баш тартса, РФнын аймагында ойлоп табууну, пайдалуу модельди же өнөр жай үлгүсүн колдонууга жөнөкөй (өзгөчө эмес) мажбурлап лицензия берүү тууралуу сотко доо арыз менен кайрылууга укуктуу. Доо арызда бул адамга мындай лицензияны берүү боюнча сунушталган шарттар, анын ичинде ойлоп табууну, пайдалуу модельди же өнөр жай үлгүсүн колдонуу көлөмү, төлөмдүн өлчөмү, тартиби жана мөөнөттөрү көрсөтүлүшү керек.

¹⁵ Өнөр жай менчигин коргоо боюнча Конвенция (1883-жылдын 20-мартында Парижде түзүлгөн) (02.10.1979-жылдагы редакциясы) // «КонсультантПлюс» МУС: сайт. URL: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_5111/ (кайрылган күнү: 13.02.2025).

Ошентип, патенттик укук объекттери колдонулбай калган учурда, мыйзамдар өзгөчө укуктарды чектөө механизмдерин да карайт [5].

РФнын Жарандык кодексинин 1362-беренесинин 1-пунктуна ылайык мажбурлап лицензия берүү боюнча мисал катары 2023-жылдын 25-сентябрындагы № А40–185112/2022 иши боюнча чыгарылган токтомду келтирүүгө болот¹⁶. Тогузунчу арбитраждык апелляциялык сот «Трикафта» дары каражатына (МНН: «Ивакафтор» + «Тезакафтор» + «Элексакафтор», «Ивакафтор») байланыштуу бир катар патенттердин ээси болгон фармацевтикалык компания Vertex'ти Россиянын «МИК» фармацевтикалык компаниясына жөнөкөй (өзгөчө эмес) лицензия берүүгө милдеттендирди. Бул чечим РФнын Жарандык кодексинин 1362-беренесинин 1-пунктунун негизинде кабыл алынган (патенттердин жетишсиз колдонулушу) [6].

Мындан тышкары, аталган берене «көз каранды ойлоп табууларга» коюлуучу чектөөлөрдү да карайт.

РФнын Жарандык кодексинин 1362-беренесинин 2-пунктуна ылайык, эгерде патент ээси өзүнө таандык ойлоп табууну өзгөчө укукка ээ болуу менен колдонууга мүмкүнчүлүк ала албай, башка патенттин (биринчи патенттин) ээсинин укуктарын бузбай ишке ашыра албаса, ал эми биринчи патенттин ээси бекитилген практикага ылайык лицензиялык келишим түзүүдөн баш тартса, анда экинчи патенттин ээси сотко кайрылып, биринчи патенттин ээси тарабынан ойлоп табууну же пайдалуу модельди РФнын аймагында колдонууга жөнөкөй (өзгөчө эмес) мажбурлап лицензия берүү тууралуу доо арыз менен кайрылууга укуктуу. Доо арызда экинчи патенттин ээси тарабынан сунушталган лицензия берүү шарттары, анын ичинде ойлоп табууну же пайдалуу модельди колдонуу көлөмү, төлөмдүн өлчөмү, тартиби жана мөөнөттөрү көрсөтүлүшү керек. Эгерде мындай көз каранды ойлоп табууга өзгөчө укукка ээ болгон патент ээси бул ойлоп табуу маанилүү техникалык жетишкендикти түзөрүн жана биринчи патенттин ээси тарабынан корголгон ойлоп табууга же пайдалуу моделге салыштырмалуу олуттуу экономикалык артыкчылыктарга ээ экенин далилдей алса, анда сот ага жөнөкөй (өзгөчө эмес) мажбурлап лицензия берүү тууралуу чечим кабыл алат. Бул лицензиянын негизинде алынган, биринчи патент менен корголгон ойлоп табууну колдонуу укугу, эгерде экинчи патент толугу менен өткөрүлүп берилген учур болбосо, башка адамдарга өткөрүлбөйт.

РФда көз каранды ойлоп табууга мажбурлап лицензия берүү боюнча биринчи учур «Натива» компаниясынын «Селджин» компаниясына каршы иши болуп эсептелет¹⁷.

¹⁶ Токтом № 09АП-47957/2023-ГК, 2023-жылдын 25-сентябры // Электрондук адилеттик: сайт. URL: https://kad.arbitr.ru/Document/Pdf/0a497aee-9564-4487-a140-8d1e17fcfb0/78514371-8c45-48ef-a5ba-e77b4fd29f1b/A40-185112-2022_20230925_Postanovlenie_apelljacionnoj_instancii.pdf?isAddStamp=True (кайрылган күнү: 13.02.2025).

¹⁷ Москва шаарынын арбитраждык сотунун 08.06.2018-жылдагы № А40–71471/17 иши боюнча чечими // Электрондук адилеттик: сайт. URL: https://kad.arbitr.ru/Document/Pdf/322413fa-38a7-4085-9cc7-3c8ff9fd7d92/52f9f137-5148-49ed-821a-84a755a24b44/A40-71471-2017_20180608_Reshenija_i_postanovlenija.pdf?isAddStamp=True (кайрылган күнү: 19.12.2024).

Мажбурлап лицензия берүү РФнын № 2595250 ойлоп табууга берилген патенти боюнча жүргүзүлгөн, бул патенттин ээси «Селджин Корпорейшн» компаниясы болгон. Тиешелүү патент катары РФнын № 2616976 патенти – патент ээси – Михайлов Олег Ростиславович көрсөтүлгөн.

Жогоруда айтылгандарга ылайык, мажбурлап лицензиялоо механизми сейрек учурларда колдонулат. Анын татаалдыгынан улам аны жапырт колдонуу мүмкүн эмес. Чындыгында, бул механизм жалпы эрежеге катары колдонулбайт, анткени ал, негизинен, коргонуу жана мамлекеттик коопсуздукту камсыз кылуу, жарандардын өмүрүн жана ден соолугун коргоо менен байланышкан өзгөчө жагдайларда гана колдонулат. Мындай өзгөчө колдонуу патент ээси, башка тараптар жана коомдун жалпы кызыкчылыктарынын ортосунда акылга сыярлык түрдө тең салмактуулукту камсыз кылат [7, 8].

Так ушул себептен Россия Федерациясынын Президентинин 15.02.2024-жылдын № 122¹⁸ Жарлыгы менен ойлоп табууларды, пайдалуу моделдерди жана өнөр жай үлгүлөрүн Россия Федерациясынын экономикалык коопсуздугун камсыз кылуу максатында колдонуу маселелери боюнча Иштөөчү Подкомиссия түзүлгөн. Бул Подкомиссия Экономикалык өнүгүү жана интеграция боюнча Өкмөттүк комиссиянын курамында иш алып барат.

Кошумча Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн 2024-жылдын 27-мартындагы «Россия Федерациясынын экономикалык коопсуздугун камсыз кылуу максатында ойлоп табууларды, пайдалуу моделдерди жана өнөр жай үлгүлөрүн пайдалануу маселелери боюнча Өкмөттүк комиссиянын экономикалык өнүгүү жана интеграция боюнча алдындагы подкомиссия жөнүндө» № 380¹⁹ токтому жана

2024-жылдын 17-апрелиндеги «Россия Федерациясынын экономикалык коопсуздугун камсыз кылуу максатында ойлоп табууларды, пайдалуу моделдерди жана өнөр жай үлгүлөрүн пайдалануу маселелери боюнча Өкмөттүк комиссиянын экономикалык өнүгүү жана интеграция боюнча алдындагы комиссиянын курамын бекитүү жөнүндө» № 953-р буйругу кабыл алынган.

Подкомиссиянын төрагасы – Россия Федерациясынын экономикалык өнүгүү министри, ал эми

курамы – Россиянын Экономикалык өнүгүү министрлигинин, Өнөр жай жана соода министрлигинин, ФАКтын жана Роспатенттин өкүлдөрүнөн турат.

Подкомиссиянын милдеттери төмөнкүлөр болуп саналат:

а) Патент ээлеринин макулдугусуз ойлоп табууларды, пайдалуу моделдерди жана өнөр жай үлгүлөрүн колдонуу боюнча өтүнмөлөрдү кароо.

б) Патент ээлеринин макулдугусуз ойлоп табууларды, пайдалуу моделдерди жана өнөр жай үлгүлөрүн колдонуу боюнча чечимдерди даярдоо, бул тууралуу аларды мүмкүн болушунча кыска мөөнөттө кабарлоо жана аларга тийиштүү өлчөмдө компенсация төлөө.

Түзүлүп жаткан механизм РФнын Жарандык кодексинин нормасын колдонуу мүмкүнчүлүгүн оптималдаштырат. Подкомиссия чет өлкөлүк патент ээлери ойлоп табууларды, пайдалуу моделдерди жана өнөр жай үлгүлөрүн колдонуу укугун негизсиз түрдө четке каккан учурларда, россиялык компаниялар үчүн «бир терезе» принципи боюнча иш алып барат.

Жалпы тартипте башка бирөөнүн патентин колдонуу укугун алуу механизми төмөнкүдөй көрүнөт. Уставдык капиталынын 75%дан ашыгын түздөн-түз же кыйыр түрдө (үчүнчү тараптар аркылуу) РФ, анын субъекттери, муниципалдык түзүмдөр жана (же) РФнын жарандары түзгөн компания ойлоп табууну, пайдалуу моделди же өнөр жай үлгүсүн колдонуу укугун берүү өтүнүчү менен укук ээсине кайрылат. Эгерде баш тартуу же жооп болбой калса, ишкер патент ээсинин макулдугусуз тиешелүү колдонуу укуктарын алуу үчүн Подкомиссияга кайрылат, бул тууралуу патент ээси мүмкүн болушунча кыска мөөнөттө кабарланат жана ага тийиштүү өлчөмдө компенсация төлөнөт.

Россия Федерациясынын Экономикалык өнүгүү министрлигине берилүүчү өтүнмөнүн курамына төмөнкү маалыматтар кирет:

- өтүнмө берүүчү тууралуу маалымат;
- патент ээсинин макулдугусуз ойлоп табууну, пайдалуу моделди же өнөр жай үлгүсүн колдонуу тууралуу кайрылуу, бул жөнүндө аны мүмкүн болушунча кыска мөөнөттө кабарлоо жана ага тийиштүү өлчөмдө компенсация төлөө;
- сүрөттөлүп жаткан товарга тиешелүү патенттер тууралуу маалымат;
- патент ээси тууралуу маалымат;
- өтүнмө берүүчүнүн патент ээсине белгиленген практикага ылайык шарттарда ойлоп табууну, пайдалуу моделди же өнөр жай үлгүсүн колдонуу укуктарын берүү өтүнүчү менен кайрылгандыгы тууралуу маалымат, ошондой эле патент ээсинин мындай укуктарды берүүдөн баш тартканы же 30 күндүн ичинде жооп бербегени жөнүндө маалымат;
- ойлоп табууну, пайдалуу моделди же өнөр жай үлгүсүн колдонууга болгон экономикалык жана өндүрүштүк мүмкүнчүлүктөрдүн бар экендиги, ошондой эле мындай колдонууга укуктук чектөөлөрдүн жоктугу тууралуу маалымат;

¹⁸ Россия Федерациясынын Президентинин 2024-жылдын 15-февралындагы № 122 Жарлыгы «Россия Федерациясынын экономикалык коопсуздугун камсыз кылуу максатында ойлоп табууларды, пайдалуу моделдерди жана өнөр жай үлгүлөрүн колдонуу боюнча чечимдерди кабыл алуу тартибин өркүндөтүү жөнүндө» // Расмий укуктук маалымат порталы: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/0001202402150016?ysclid=m2eq5lx24n172155517> (кайрылган күнү: 13.02.2025).

¹⁹ РФнын Өкмөтүнүн 2024-жылдын 27-мартындагы № 380 токтому «Россия Федерациясынын экономикалык коопсуздугун камсыз кылуу максатында ойлоп табууларды, пайдалуу моделдерди жана өнөр жай үлгүлөрүн колдонуу маселелери боюнча Өкмөттүк комиссиянын экономикалык өнүгүү жана интеграция боюнча бөлүмүнүн алдындагы атайын комиссия жөнүндө» // Расмий укуктук маалыматтардын интернет-порталы: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/0001202404040031?ysclid=m2emkmi737892606432> (кайрылган күнү: 13.02.2025).

- өтүнмө берүүчүнүн патент ээсине компенсация төлөө милдеттенмелери тууралуу маалымат;
- өтүнмө берүүчү ойлоп табуу, пайдалуу модель же өнөр жай үлгүсүн колдонуу менен өндүрүүнү (аткарууну, көрсөтүүнү) пландап жаткан товарлар (жумуштар, кызматтар) тууралуу маалымат, ошондой эле пландаштырылган баа түзүү жөнүндө маалымат.

Роспатенттин функциясы интеллектуалдык ишмердүүлүктүн жыйынтыктарын колдонуу чечимин колдоо мүмкүнчүлүгү же мүмкүн эместиги боюнча сунуштарды камтыган корутунду даярдоодон турат. Интеллектуалдык менчик боюнча федералдык кызмат өз корутундусунда, башка маалыматтар менен катар, өтүнмө берилген ойлоп табуу, пайдалуу модель же өнөр жай үлгүсүнүн укуктук коргоо мөөнөтү жөнүндө, ошондой эле алар өтүнмө берүүчү көрсөткөн товарларды өндүрүү, жумуштарды аткаруу жана кызматтарды көрсөтүү үчүн жетиштүү экендиги тууралуу маалыматты көрсөтөт

Роспатенттин функциясы интеллектуалдык ишмердүүлүктүн жыйынтыктарын колдонуу чечимин колдоо мүмкүнчүлүгү же мүмкүн эместиги боюнча сунуштарды камтыган корутунду даярдоодон турат.

Чечимди даярдоо процессинде өтүнмө берүүчүнүн суралган технологияны колдонуу үчүн экономикалык жана өндүрүштүк мүмкүнчүлүктөрү текшерилет. Мындан тышкары, мындай ойлоп табуу, пайдалуу модель же өнөр жай үлгүсү колдонулган товарлардын, ошондой эле аларга альтернатива болуучу товар-субституттардын россиялык рынокто бар же жок экендиги боюнча жыйынтык чыгарылат. Мындан тышкары, сунушталган продукцияны өндүрүү үчүн суралып жаткан патенттердин тууралыгы, атаандаштык абалы жана айрым учурларда – тиешелүү товар рыногундагы баа түзүү процесси талданат. Тиешелүү тармак үчүн технологиянын маанилүүлүгүнө өзгөчө көңүл бурулат. Эгер кайрылууну коллегиялуу текшерүү учурунда мамлекеттик органдардын жарымы же андан көбү сунушталган чечимди колдосо, ал Подкомиссиянын кароосуна өтөт.

2024-жылы Подкомиссиянын иши учурунда эки буйрук чыгарылган, экөө тең ЭПА «Семаглутид» затына тиешелүү.

1. 15.11.2024-жылдагы № 3286-р²⁰ буйрукка ылайык, «ПСК Фарма» жоопкерчилиги чектелген коомуна «НОВО НОРДИСК А/С» (Дания) компаниясына таандык болгон жана Россия Федерациясынын

патенттери менен корголгон № 2421238, 2434019, 2643515, 2657573, 2768283, 2777600 ойлоп табууларды 2025-жылдын 31-декабрына чейин кошо колдонууга уруксат берилген. Бул уруксат «НОВО НОРДИСК А/С» компаниясынын макулдугусуз берилген жана Россия Федерациясынын калкын эл аралык патенттелбеген аталышы «Семаглутид» болгон дары каражаттары менен камсыз кылуу максатында берилген.

2. 21.12.2024-жылдагы № 3930-р²¹ буйрукка ылайык, «ПРОМОМЕД РУС» жоопкерчилиги чектелген коомго «НОВО НОРДИСК А/С» (Дания) компаниясына таандык жана Россия Федерациясынын патенттери менен корголгон № 2421238, 2434019, 2643515, 2657573, 2768283, 2777600 ойлоп табууларды 2025-жылдын 31-декабрына чейин кошо, «НОВО НОРДИСК А/С» компаниясынын макулдугусуз колдонууга уруксат берилет. Бул чечим Россия Федерациясынын калкын эл аралык патенттелбеген аталышы «Семаглутид» болгон дары каражаттары менен камсыз кылуу максатында кабыл алынган.

Семаглутид – глюкогонго окшош пептид-1 рецепторунун агонисти болуп саналат жана 2021-жылы АКШда бекитилген. Бул дары өтө семирп кеткен, кант диабетти менен ооруган жана диабетсиз бейтаптарга дене салмагын азайтууга жардам берет, ошондой эле гликемиялык көзөмөлдү натыйжалуу түрдө жакшыртат, тагыраагы, инсулиндин секрециясын стимулдаштырып, глюкогондун секрециясын басаңдатат [9]. Россия Федерациясынын Өкмөтү семаглутидге байланыштуу буйруктарды кабыл алгандыгынын натыйжасында 2024-жылы россиялык фармацевтикалык компаниялар семаглутиддин ички рыногунун дээрлик 100 пайызын ээлөөгө мүмкүнчүлүк алышты [10].

Патент ээлеринин макулдугусуз ойлоп табууларды, пайдалуу моделдерди жана өнөр жай үлгүлөрүн колдонуу жөнүндө өтүнмөлөрдү түзүүдө, аларды мүмкүн болушунча кыска мөөнөттө кабарлоо жана тиешелүү компенсация төлөө шартында өтүнмө берүүчүлөр кетирген негизги каталар төмөнкүлөр:

1. Жүргүзүлгөн издөө ишинин толук эместиги:
 - ЕАПВнын патенттик документтери эске алынган эмес;
 - көз каранды патенттер эске алынган эмес;
 - патенттердин аракет мөөнөттөрү, анын ичинде өзгөчө укуктун узартылышы эске алынбастан туура эмес аныкталган.

2. Издөө предметинин туура эмес аныкталышы.

Бардык талаптарга ылайык туура толтурулган жана Россия Федерациясынын Экономикалык өнүгүү министрлигине берилген, кароого катышкан мамлекеттик органдардын жарымынан көбү колдогон өтүнмө 40 иш күнүнүн ичинде (бул мөөнөт мамлекеттик органдардын

²⁰ Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн 15.11.2024-жылдын № 3286-р буйругу // Расмий укуктук маалыматтардын интернет-порталы: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/0001202411190039> (кайрылган күнү: 13.02.2025).

²¹ Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн 21.12.2024-жылдагы № 3930-р буйругу // Расмий укуктук маалыматтардын интернет-порталы: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/document/0001202412280078> (кайрылган күнү: 13.02.2025).

Азыркы учурда рынокто дары каражаттары жетишсиз болгон шартта калктын муктаждыктарын камсыз кылуу үчүн эң ылайыктуу механизм бул –РФнын Жарандык кодексинин 1360-беренесин колдонуу. Бул норма мамлекеттин коргонуу жана коопсуздугун камсыз кылуу, жарандардын өмүрүн жана саламаттыгын коргоо менен байланышкан өзгөчө зарыл учурларда колдонулат.

биринен атайын өтүнүч түшкөн учурда 30 күндөн ашпаган мөөнөткө узартылышы мүмкүн) Подкомиссияга сунушталат.

Подкомиссиянын иши касташкан мамлекеттердин аракеттеринен бузулган технологияларды колдонууда укук ээлери менен колдонуучулардын ортосундагы кызыкчылыктардын тең салмактуулугун калыбына келтирүүгө мүмкүндүк берет.

Корутунду

Ушундайча Россия Федерациясында патент ээсинин макулдугусуз патенттик укуктарды чектөөнү ишке ашыруу үчүн укуктук база түзүлгөн жана ал практикалык түрдө колдонулуп келет. Ошол эле учурда мажбурлап лицензия берүү механизми сейрек учурларда колдонулат, анткени ал татаал жана узак убакытты талап кылат. Азыркы учурда рынокто дары каражаттары жетишсиз болгон шартта калктын муктаждыктарын камсыз кылуу үчүн эң ылайыктуу механизм бул –РФнын Жарандык кодексинин 1360-беренесин колдонуу. Бул норма мамлекеттин коргонуу жана коопсуздугун камсыз кылуу, жарандардын өмүрүн жана саламаттыгын коргоо менен байланышкан өзгөчө зарыл учурларда колдонулат. Бул механизмди ишке ашыруу максатында Россия Федерациясынын экономикалык коопсуздугун камсыз кылуу үчүн ойлоп табууларды, пайдалуу моделдерди жана өнөр жай үлгүлөрүн колдонуу маселелери боюнча атайын Подкомиссия түзүлгөн. Бул Подкомиссия 2024-жылы патент ээлеринин макулдугусуз ойлоп табууларды, пайдалуу моделдерди жана өнөр жай үлгүлөрүн колдонуу боюнча бир нече өтүнмөнү карап чыгып, эл аралык патенттелбеген аталышы «Семаглутид» болгон затка байланыштуу ойлоп табууларды колдонууга эки оң чечим кабыл алган. Белгилеп кетчү нерсе, Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин 1360-беренесин колдонуу –мажбурланган өзгөчө чара болуп саналат жана ал өтүнмө берүүчү тарабынан кайрылуу жасалгандан кийин патент ээсинин ойлоп табууну, пайдалуу моделди же өнөр жай үлгүсүн колдонууга укук берүүдөн баш тартканы тууралуу маалымат тастыкталганда же мындай кайрылууга жооп берилбеген учурда гана колдонулат.

Подкомиссияга өтүнмө даярдоодо өтүнмө берүүчүлөр эң көп кетирген каталар талданды. Алардын бардыгы патенттик издөө ишинин туура эмес жүргүзүлүшү менен байланыштуу, тагыраагы, издөө предмети туура аныкталбаган же издөө толук көлөмдө жүргүзүлбөгөн учурлар.

Адабияттардын тизмеси

1. Залесов, А. Патентное право как монопольное промышленное право патентовладельца-инвестора / А. Залесов // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2021. – № 12. – С. 49–58.
2. Ворожевич, А. С. Пределы осуществления и защиты исключительного права патентообладателя: Монография / А. С. Ворожевич. – Москва: Статут, 2018. – 318, [1] с. – (Statut Publishers); ISBN 978–5–8354–1410–9.
3. Глобальная комиссия по ВИЧ и законодательству: доступ к жизненно необходимым лекарственным средствам. Обзорный документ для гражданского сообщества // HIV and the Law: сайт. – URL: <https://hivlawcommission.org/wp-content/uploads/2017/06/HIV-and-the-Law-Access-to-Essential-Medicines-Fact-Sheet-Russian.pdf> (дата обращения: 13.02.2025).
4. Полякова, А. А. Стратегия обновления и применение изобретения по определенному назначению / А. А. Полякова, Н. Б. Лысков // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2024. – № 8. – С. 21–29.
5. Гюльбасарова, Е. В. Изъятия из патентной монополии / Е. В. Гюльбасарова // Журнал Суда по интеллектуальным правам. – 2023. – № 3 (41). – С. 17–24.
6. Балашова, А. И. Сроки истребования принудительных лицензий в связи с неиспользованием или недостаточным использованием запатентованного объекта / А. И. Балашова // Журнал Суда по интеллектуальным правам. – 2024. – № 2 (44). – С. 246–256
7. Еременко, В. И. Исключения из патентной монополии в соответствии с частью четвертой ГК РФ / В. И. Еременко // Законодательство и экономика. – 2008. – № 8. – С. 28–34.
8. Галковская, В. Г. Заявки на изобретения, относящиеся к производным известных веществ: новый взгляд / В. Г. Галковская, Н. Б. Лысков, А. А. Полякова, Т. Е. Криворучко // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2019. – № 8. – С. 24–37.
9. Шабутдинова, О. Р. Семаглутид – эффективность в снижении веса и побочные эффекты при применении по данным исследований SUSTAIN, PIONEER, STEP / О. Р. Шабутдинова, А. Р. Даутов, А. А. Самков, А. В. Кононенко, А. Ф. Саргалиев, А. Р. Давлетшин, П. А. Андреева, К. Р. Зарбеева, Д. А. Торшхоева, У. А. Рахмонкулов, А. А. Афанасьев // Проблемы эндокринологии. – 2023. – № 69 (3). С. 68–82. – DOI: 10.14341/probl13197.
10. Колесникова, В. «Оземпик» наш: как российская фарма заработала 10 млрд рублей на западном хите // Forbes, 24 февраля 2025, – URL: <https://www.forbes.ru/biznes/531357-ozempik-nas-kak-rossijskaa-farma-zarabotala-10-mlrd-rublej-na-zapadnom-hite> (дата обращения: 24.02.2025).

Информация об авторах

Анна Анатольевна Полякова, ФМБМ «Өнөр жай менчигинин федералдык институтунун» директорунун орун басары (Москва шаары, Бережковская жээги, 30-үй, 1-корпус); ORCID <https://orcid.org/0009-0005-2238-6420>; SPIN-коду: 1987–4039; apolyakova@rupto.ru

Николай Борисович Лысков, ФМБМ «Өнөр жай менчигинин федералдык институтунун» Химия, медицина жана биотехнология борборунун башчысы (Москва шаары, Бережковская жээги, 30-үй, 1-корпус); SPIN-коду: 9975–5097; otd1463@rupto.ru

References

1. Zalesov, A. (2021), "Patent law as a monopoly industrial right of the patent owner-investor", *Intellectual property. Industrial property*, no 12, pp. 49–58.
2. Vorozhevich, A. S. (2018), *Predely osushchestvleniya i zashchity isklyuchitel'nogo prava patentoobladatelya* [Limits of the exercise and protection of the exclusive right of the patent holder], Statut, Moscow, Russia.
3. Global Commission on HIV and the Law: Access to life-saving medicines. Overview document for the civil society, available at: <https://hivlawcommission.org/wp-content/uploads/2017/06/HIV-and-the-Law-Access-to-Essential-Medicines-Fact-Sheet-Russian.pdf> (Accessed: 13 February 2025).
4. Polyakova, A. A. and Lyskov, N. B. (2024), "The strategy of updating and application of the invention for a specific purpose", *Patents and Licenses. Intellectual Rights*, no 8, pp. 21–29.
5. Giubasarova, E. V. (2023), "Exceptions to patent monopoly", *Journal of the Intellectual Property Rights Court*, no 3 (41), pp. 17–24.
6. Balashova, A. I. (2024), "Time limits for requesting compulsory licenses based on non-working or insufficient working of a patented object", *Journal of the Intellectual Property Rights Court*, no 2 (44), pp. 246–256.
7. Eremenko, V. I. (2008), "Exceptions to the patent monopoly in accordance with Part Four of the Civil Code of the Russian Federation", *Zakonodatelstvo i ekonomika*, no 8, pp. 28–34.
8. Galkovskaya, V. G., Lyskov, N. B., et al (2019), "Applications for inventions relating to derivatives of known substances: a new perspective", *Patents and Licenses. Intellectual Rights*, no 8, pp. 24–37.
9. Shabutdinova, O. R., Dautov A.R., et al. (2023), "Semaglutide – effectiveness in weight loss and side effects when used according to studies by SUSTAIN, PIONEER, STEP", *Problems of Endocrinology*. no 69 (3), pp.68–82, DOI: 10.14341/probl13197.
10. Kolesnikova, V. (2025), "Our Ozempik: how Russian pharma earned 10 billion rubles on a Western hit", *Forbes*, 24 February 2025, available at: <https://www.forbes.ru/biznes/531357-ozempik-nas-kak-rossijskaa-farmazarabotala-10-mlrd-rublej-na-zapadnom-hite> (Accessed: 24 February 2025).

Information about authors

Anna A. Polyakova, Deputy Director of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld.1); ORCID <https://orcid.org/0009-0005-2238-6420>, SPIN-code: 1987–4039; apolyakova@rupto.ru

Nikolay B. Lyskov, Head of the Center for Chemistry, Biotechnology and Medicine of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 24, bld. 12); SPIN-code: 9975–5097; otd1463@rupto.ru

Авторлор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдиришет
The authors declare no conflict of interest.

Редакцияга келип түшкөн күн: 13.02.2025

Рецензиялоодон кийин кайра иштетилген күн: 03.03.2025

Жарыялоого кабыл алынган күн: 04.03.2025

Научная статья

Original article

УДК 347.77.028.12:004.8
EDN: <https://elibrary.ru/dyxvim>

Жасалма акыл технологиялары: патенттик арызда ачып көрсөтүү маселелери

Ольга Ленаровна Алексеева[✉], Юрий Станиславович Зайцев

Федералдык өнөр жай менчиги институту

[✉]OAlekseeva@rupto.ru

Аннотация: Жасалма акылды (ЖА) колдонгон технологиялардын тездик менен өсүшү ЖА колдонулган ойлоп табууларды адис тарабынан ишке ашырууга жетиштүү деңгээлде толук жана так баяндоо эрежелерин укуктук жөнгө салууну талап кылат. Өз алдынча үйрөнүүчү алгоритмдин үйрөнүү өзгөчөлүктөрү тууралуу маалыматсыз мындай алгоритмди колдонууга негизделген ойлоп табууну ишке ашыруу мүмкүн эмес. Эгерде жасалма акылды ишке ашыруу үчүн даяр программалык модель жок болсо, ойлоп табуунун баянында адис машиналык үйрөнүү программасын түзүп, аны үйрөтө ала турган моделди түзүү ыкмасы тууралуу маалыматты ачып көрсөтүшү талап кылынат. ЖАга байланыштуу программалык продуктту түзүүгө мүмкүндүк берген маалыматтардын катарында адистер төмөнкү элементтерди белгилешет: алгоритмдин түрү жана анын параметрлери, колдонулган маалыматтардын мүнөздөмөсү, маалыматтарды чогултуу ыкмалары, алдын ала иштетүү баскычы, үйрөтүү ыкмалары, салмактарды инициализациялоо, маалыматтарды киргизүү процесси, колдо бар моделдерди жөндөө жана өркүндөтүү, ошондой эле моделдин ишинин жыйынтыктарын кайра иштетүү жана чечмелөө. Жок эле дегенде, машиналык үйрөнүү алгоритмине кире турган маалыматтар менен анын чыгышында алынууга тийиш болгон маалыматтардын ортосундагы көз ара байланыш баяндалышы керек. Керектүү маалыматтардын жыйындысы алгоритмдин түрүнө жараша болот. Бирок ЖАны колдонгон ойлоп табууларды ачып көрсөтүү эрежелери Россиянын да, чет өлкөлөрдүн да нормативдик документтеринде бекитилген эмес. Жогоруда айтылгандар пайдалуу моделдерге да толугу менен тиешеси бар. Мындай учурдан тышкары, ойлоп табуу менен пайдалуу моделди мүнөздөй турган белгилердин толук эмес тизмеси тиешелүү арыздардагы талаптарда көрсөтүлгөн. ЖАга тиешелүү өзгөчө маалыматтардын минималдуу жыйындысы ойлоп табууга же пайдалуу модельге патент алуу үчүн берилген арыздарда сөзсүз түрдө болушу керек, бул ойлоп табууну же пайдалуу моделди ишке ашырууга мүмкүнчүлүк берүүчү шарт катары, мындан ары терең изилдөөнү жана иштеп чыгууну талап кылат.

Негизги сөздөр: жасалма акыл, жасалма нейрондук тармак, ойлоп табуу, пайдалуу модель, патенттик укук, ачып көрсөтүүнүн жетиштүүлүгү, кара куту.

Шилтеме кылуу үчүн: Алексеева О. Л., Зайцев Ю. С. Жасалма акыл технологиялары: патенттик арызда ачыктоо маселелери // ФӨМИ жарчысы, 2025-жыл. Т. 4, № 1 (11). 24–31-б.

Ыраазычылык: «Жасалма акылды колдонууга негизделген ойлоп табууларга жана пайдалуу моделдерге берилген арыздардагы маалыматтарды толук ачып көрсөтүү маселелерин изилдөө» темасы боюнча ИИИ (шифр ИИИ 2-ПО-2024) Федералдык өнөр жай менчигин коргоо институтунун киреше алып келүүчү ишмердүүлүгүнүн каражаттарынын эсебинен жүргүзүлгөн. Авторлор 2-ПО-2024 шифри менен жүргүзүлгөн илимий-изилдөө ишине катышкан Панько В. Ю., Крылова Д. Ф. жана Сальникова М. Ю. мырзаларга практикалык материалдарды тандоого кошкон салымы үчүн ыраазычылык билдиришет. Бул материалдар боюнча биргелешкен иштин кийинки баскычында нормативдик-укуктук актыларга өзгөртүүлөрдү киргизүү боюнча сунуштар даярдалат.

Artificial intelligence technologies:

disclosure issues in a patent application

Olga L. Alekseeva[✉], Yury S. Zaytsev

Federal Institute of Industrial Property

[✉]Oalekseeva@rupto.ru

Abstract: the rapid growth of technologies using artificial intelligence (AI) requires legal regulation of the rules of disclosure of inventions that apply AI to allow the person skilled in the art to perform the invention. Without information on the details of the machine learning of a self-learning algorithm, it is impossible to perform an invention based on the use of such an algorithm. If a ready-made program model for implementing AI is not available, it will be necessary to disclose in the specification of the invention information about a method for creating a model from which a person skilled in the art can write and train a machine learning program. Disclosures for creating an AI software product will include, for those skilled in the art, the type of algorithm and its parameters, characterization of the data used, data collection methods, data preprocessing step, training methods, initialization of weights, data entry process, tuning and improvement of existing models, post-processing, and interpretation of model results. At a minimum, the correlation between the data input to the machine learning algorithm and the data output from the algorithm should be disclosed. The set of required disclosures depends on the type of algorithm. However, the rules for disclosure of inventions using AI are not specified in Russian or foreign regulatory documents. The above is fully applicable to utility models. The exception is the incomplete lists of features that may characterize the invention and utility model, which are given in the requirements for the respective applications. The minimum set of information specific to AI, the presence of which in applications for a patent for an invention, utility model is necessary to make it possible to realize the invention, utility model, requires further study and elaboration.

Keywords: invention, utility model, patent law, sufficiency of disclosure, AI, artificial neural network, black box.

For citation: Alekseeva O. L., Zaytsev Yu. S. Artificial Intelligence Technologies: Disclosure Issues in a Patent Application // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1(11): 24–31 (In Russ.).

Acknowledgements: R&D 2-PO-2024 was carried out at the expense of own funds of the Federal Institute of Industrial Property. The authors are grateful to the participants of R&D 2-PO-2024 V. Yu. Pan'ko, D. F. Krylov and M. Yu. Salnikov for providing extensive practical material, cooperation on which at the next stage of research work will allow to make proposals for amendments to normative acts.

Киришүү

Патенттик укуктун негизги чындыгы, ойлоп табуу үчүн патент ойлоп табуучуга коомго бул ойлоп табууну ачыкка чыгарганы үчүн берилет, ал коомдун өкүлү катары патенттик мекеме тарабынан ыйгарылат¹. Ойлоп табуучунун «коом менен келишим түзүп, анын негизинде өзүнүн сырын ачыкка чыгарууга милдеттенет жана анын ордуна белгилүү укуктарга ээ болот» деген алгачкы укуктук түшүнүктөрдүн бири XIX кылымдын аягында эле талкууланган [1]. Ойлоп табууну ачыкка чыгаруу зарылдыгынын салттуу түшүндүрмөсү, патент ээси белгиленген мөөнөткө укукка ээ болот, ал мөөнөт бүткөндөн кийин, ар бир адам ойлоп табууну өз каалоосу боюнча колдонууга мүмкүнчүлүк алышы керек.

Ушундайча ойлоп табууну ачыкка чыгаруу талабы патенттик укуктун пайда болушу менен бир убакта эле жаралган деп айтууга болот. Бирок ойлоп табууну арызда ар кандай деталдаштыруу деңгээлинде ачыкка чыгарууга болорун түшүнүү дароо эле пайда болгон эмес.

Азыркы заманда көпчүлүк өлкөлөрдүн мыйзамдарында мындай талап бар: «Өтүнмө жана патент ойлоп табууну тиешелүү техникалык тармактагы адис аны ишке ашыра ала тургандай деңгээлде так жана толук түрдө ачып бериши керек» [2]. Иш жүзүндө ойлоп табууну

«жетишерлик так жана толук түрдө» ачып көрсөтүү талабы өтүнмө документтерин түзүү боюнча колдонулуп жаткан эрежелер жыйнагына ылайык коюлат, ал эми негизги документ ойлоп табуунун баяндоосу болуп эсептелет. Бирок ойлоп табууну ачуунун кайсы деңгээлде толук болушу жетиштүү деп эсептелерине байланыштуу маселе узак убакыт бою толук жөнгө салынбай келген. Ойлоп табуунун баяндоосунда берилген маалыматты дозалап берүү мүмкүнчүлүгүнө ата-мекендик патенттик-укуктук адабияттарда өткөн кылымдын 90-жылдарында көңүл бурула баштаган [3]. Ойлоп табуунун баяндоосу менен ноу-хау түшүнүгүнүн өз ара байланышын кароо алкагында авторлор ойлоп табуунун маанилүү белгилерин сөзсүз түрдө баяндоонун зарылдыгына жана ошол маанилүү белгилерден тышкаркы маалыматты дозалап берүү мүмкүнчүлүгүнө көңүл бурушкан. Атап айтканда, ыкмага таандык ойлоп табуунун маанилүү белгилери болуп эсептелбеген технологиялык параметрлерди көрсөтүүнүн зарылдыгы жок экени жана эң жогорку техникалык натыйжага жетүүнү камсыздаган мисалдарды келтирүү талап кылынбай турганы белгиленген. Учурдагы мыйзамдар шартында келтирилген сунуштардын негиздүүлүгүн талдоого албай туруп, ошол мезгилде бул маселелердин талкуулануусу ойлоп табууну өтүнмө документтеринде толук ачып

¹ Интеллектуалдык менчикке киришүү. Женева: ВОИС, 1998. 7-б., п. 1.23.

көрсөтүү маселесин адистердин талкуусуна жакындаткан маанилүү кадам болгонун гана белгилеп кетели.

Ойлоп табууга өтүмнө документтеринде ачып көрсөтүүнүн толук (жетиштүү) болушу маселеси кайрадан көтөрүлгөн, анткени укук колдонуу практикасындагы талдоо көрсөттү: өтүмнө берүүчү тарабынан өтүмнөнү түзүү эрежелеринин сакталбашы үчүнчү жактардын укуктарын бузса да, бул патент ээси үчүн кесепеттүү. Ойлоп табууга өтүмнө документтеринде ачып көрсөтүүнүн толук (жетиштүү) болушу маселеси кайрадан көтөрүлгөн, анткени укук колдонуу практикасындагы талдоо көрсөттү: өтүмнө берүүчү тарабынан өтүмнөнү түзүү эрежелеринин сакталбашы үчүнчү жактардын укуктарын бузса да, бул патент ээсине кесепетин тийгизбейт². Мыйзам чыгаруучунун мындай жумшак мамилеси көп учурда ойлоп табууларга патенттер шалаакы түзүлгөн, так эмес баяндоолор менен берилгенине алып келген. Бул болсо, иш жүзүндө үчүнчү жактардын – биринчи кезекте инвесторлордун жана патентке каршы чыгууга кызыкдар тараптардын – кызыкчылыктарынын бузулушуна себеп болгон. Бул жагдай 2014-жылы РФнын Жарандык кодексине өзгөртүүлөр киргизилгенден кийин оңдолгон³. Өзгөртүлгөн нормаларга ылайык, Роспатентке ойлоп табуунун маңызын жетиштүү деңгээлде ачып көрсөтүү талабына өтүмнө документтери жооп бербеген учурда патент берүүдөн баш тартуу чечимин кабыл алуу укугу берилген (РФнын Жарандык кодексинин 1387-бер. 1-п. экинчи абзацы). Мындан тышкары, ойлоп табууга өтүмнө документтери ойлоп табуунун маңызын жетиштүү деңгээлде ачып көрсөтүү талабына жооп бербеген учурда, патентти жараксыз деп таануу мүмкүнчүлүгү белгиленген (Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин 1398-бер. 1-п. 2-пп)⁴.

Ошентип, ойлоп табууларды өтүмнө документтеринде жана тиешелүү түрдө патенттерде ачып көрсөтүү талаптары, ошондой эле бул талаптардын өтүмнө берүүчү тарабынан аткарылбашынын кесепеттери 2014-жылдан тартып РФнын Жарандык кодексинде толук жөнгө салынган деп эсептөөгө болот. Иш жүзүндө талаптардын тартипке келтирилиши өтүмнө берүүчүлөрдү ойлоп табууга өтүмнө документтерин түзүүгө көбүрөөк көңүл бурууга мажбур кылды. Айрыкча ойлоп табуунун маңызын мүнөздөөгө өзгөчө көңүл буруу талап кылынат. Ошондой эле ойлоп табууну ишке ашыруу мисалдарын туура сүрөттөө, анын ичинде ойлоп табуунун багытын ишке ашыруунун мүмкүнчүлүгүн жана техникалык натыйжага жетүүнү негиздеген так далилдерди келтирүү абдан маанилүү.

Көрсөтүлгөн талаптарды сактоо, эгер ойлоп табуулар биология же колдонмо математика сыяктуу жаңы, тездик менен өнүгүп жаткан тармактарга таандык болсо, өзгөчө кыйынчылыктарды жаратат. Мыйзам чыгаруучулардын алдында ойлоп табууну толук ачып көрсөтүү талаптарын тартипке келтирүү милдети кайрадан пайда болду, бирок бул жолу конкреттүү тармактар боюнча пайда болду. Мындай багыттардын бири – бул жасалма акылды (ЖА) колдонууга негизделген ойлоп табууларды ачып көрсөтүү.

ЖАнын өзгөчөлүктөрү

ЖА бул ар кыл техникалык тармактарда жана адамдын жашоо-турмушунун башка багыттарында кеңири колдонулган санариптик технология болуп эсептелет. ЖА заманабап чечимдерди түзүүдө колдонулуучу жана алардын жаралышын шарттаган эң маанилүү шайман болуп саналат. ЖА колдонгон ойлоп табуулар боюнча өтүмнөлөрдүн саны дүйнө жүзү боюнча тездик менен өсүүдө. Бүткүл дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюмунун (ВОИС) маалыматына ылайык, 2016-жылдан 2020-жылга чейин ЖА боюнча патенттердин саны 718%га өскөн⁵. ЖА колдонгон ойлоп табууларды иштеп чыгуучулар үчүн да, патенттик мекемелердин эксперттери үчүн да мындай ойлоп табууларды патенттерде кантип туура ачып көрсөтүү керектигин түшүнүшү абдан маанилүү. ЖА жаатындагы көптөгөн адистердин арасында тараган пикир – ЖАны ачып көрсөтүүдө эч кандай өзгөчөлүк жок, ал бардык техникалык тармактар үчүн бирдей, же өтүмдө ЖИнин түрүн, типин же колдонулган ыкмасын гана көрсөтүү жетиштүү деген ой катуу жаңылыштык. Айрым учурларда мындай мүнөздөмө жетиштүү болушу мүмкүн, бирок мындай учурлар эреже эмес, өзгөчө жагдай катары каралат.

ЖАга байланыштуу аныктамалар абдан көп. Алардын бири – «Жасалма интеллект системалары» деп аталган ГОСТ Р 59277–2020 улуттук талапка кирген аныктама. Улуттук стандарттардын талаптарына ылайык продукцияны мамлекеттик сертификаттоо системасында колдонулуучу жасалма акыл тутумдарынын классификациясы. ГОСТ Р 59277–2020 талабына ылайык, ЖА – бул адамдын когнитивдик функцияларын (өз алдынча үйрөнүү, алдын ала белгиленбеген алгоритмдерсиз чечим издөө жана түшүнүккө ээ болуу сыяктуу) окшоштурууга мүмкүндүк берген технологиялык чечимдердин комплекси болуп саналат. Ал маалыматтарды иштеп чыгуу боюнча практикалык мааниге ээ белгилүү бир тапшырмаларды аткарууда, жок дегенде, адамдын интеллектуалдык ишмердүүлүгүнө барабар жыйынтыктарды камсыздайт алат. Жогоруда келтирилген аныктама, ошондой эле⁶ башка көптөгөн аныктамалар ЖА

² РФнын Жарандык кодексинин 1398-беренеси. Төртүнчү бөлүк (1225–1551-бер.) 2006-жылдын 18-декабрындагы № 230-ФЗ // Россия Федерациясынын Жыйнагы. 2006. № 52 (1-бөлүк I) (5496-бер.), 07.10.2022-жылдагы редакциясы менен.

³ 12.03.2014-жылдагы № 35-ФЗ «Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин биринчи, экинчи жана төртүнчү бөлүктөрүнө жана Россия Федерациясынын айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» Федералдык мыйзамы // РФ мыйзамдар жыйнагы. 2014. № 11. 1100-б.

⁴ Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин төртүнчү бөлүгүнө комментарий (берене боюнча талдоо) / Жооптуу редактор Е. А. Павлова. Россия Федерациясынын Президентинин карамагындагы С. С. Алексеев атындагы ЖУИИБ. М.: Статут. 2018. 928 с.

⁵ 2022-жылдагы дүйнө жүзүндөгү интеллектуалдык менчик жаатындагы абал тууралуу доклад Инновациялык ишмердүүлүктүн багыты // ВОИС: сайт URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/ru/wipo-pub-944-2022-ru-world-intellectual-property-report-2022-the-direction-of-innovation.pdf> (кайрылган күнү: 22.11.2024).

⁶ Компьютердик чечимдерге байланыштуу ойлоп табууларды жана пайдалуу моделдерди укуктук коргоо жаатындагы мыйзамдарды колдонуу практикасындагы көйгөйлөр: илимий-изилдөө ишинин аралык отчету (1-этап) / Өнөр жай менчигинин федералдык институту; жетекчиси: Алексеева О. Л., Москва, 2020. 266 бет. Библиография: 64–71-б. Каттоо № НИОКТР АААА-А20–120070890078–0. Каттоо № ИКРБС АААА-Б20–220122290208–2.

адамдын интеллектуалдык ишмердүүлүгүн окшоштурууга жөндөмдүүлүгүнө шилтеме берет, бирок бул жөндөмдүүлүк эмнеге негизделгени тууралуу маалымат бербейт, ЖАнын табиятын ачып көрсөтпөйт жана ойлоп табууну ачыктоо боюнча белгиленген эрежелерди ага кантип колдонуу керектигин түшүндүрбөйт.

ЖА жаатындагы адистер да, ЖИ тарабынан түзүлгөн натыйжаларды укуктук коргоо маселелерин изилдеген окумуштуулар да, ЖАнын басымдуу бөлүк ишке ашырылышынын негизинде компьютердик программа жатканын түшүнүшөт [4; 5]. Ошондуктан бул макалада биз ЖАнын программалык ишке ашырылышын да карап чыгабыз.

ЖАны салттуу программалардан айырмалап турган өзгөчөлүк машиналык үйрөнүү деп аталган ыкмада. Бул өзгөчөлүктү жалпак тил менен мындайча түшүндүрсө болот. Салттуу программалоо программист тарабынан так аныкталган көрсөтмөлөргө негизделет. Иштеп чыгуучу белгилүү бир тапшырманы аткаруу үчүн так эрежелерди жазат. Тапшырманы чечүү алгоритминин ар бир кадамы кылдаттык менен жазылган болот. Машиналык үйрөнүүдө программист эрежелерди так жазуунун ордуна, өз алдынча үйрөнө алган алгоритмди түзөт. Ал алгоритм чоң көлөмдөгү маалыматты алып, аны талдап, мыйзам ченемдүүлүктөрдү⁷ аныктайт. Андан кийин үйрөтүлгөн алгоритм (же модель деп да аталат) тапшырманы чечүү үчүн колдонулат. Бул учурда алгоритмге киргизилген маалыматтар чыгыштагы маалыматтарга айланат (башкача айтканда, түрлөнөт).

Ойлоп табуунун маңызын ачып көрсөтүүгө коюлган жалпы талаптар

Учурдагы мыйзамдарга ылайык, жакында киргизилген өзгөртүүлөргө ылайык⁸, Россияда программалык камсыздоону колдонууга негизделген чечим ойлоп табуу катары патенттеле алат. Эгерде программанын чыгыш маалыматтары материалдык объекти (техниканын же табияттын объектин) өзгөртүү (жакшыртуу) үчүн колдонулса жана техникалык натыйжага жетсе, же болбосо табигый тилдеги тексттерди иштетүүдө техникалык натыйжага барабар жыйынтыкка жетсе, мындай чечим ойлоп табуу катары таанылып, патентке ээ боло алат. Коргоого ээ боло ала турган чечимдерге ошондой эле техниканын же табияттын объектисинин физикалык параметрлери боюнча маалыматтарды иштеп чыгууга багытталган чечимдер кирет. Эгерде баштапкы маалыматтар менен издеп жаткан параметр табият мыйзамдарына ылайык иштеп чыгуучу тарабынан аныкталган эмпирикалык байланыштар аркылуу өз ара байланышта болсо, мындай чечимдер да патенттик коргоого ээ боло алат [6].

ЖАны колдонууга негизделген чечимдердин патентке жарамдуулугун баалоо, негизинен, салттуу программалык камсыздоону колдонгон чечимдерди баалоодон айырмаланбайт. Айырма ойлоп табуунун сүрөттөлүшүндө ЖАнын маңызын ачып көрсөтүүгө коюлган талаптарда гана болот.

Мындан көрүнүп тургандай, эгерде өз алдынча үйрөнүүчү алгоритмдин машиналык үйрөнүү өзгөчөлүктөрү тууралуу маалыматка ээ болбосо, мындай алгоритмди колдонууга негизделген ойлоп табууну ишке ашыруу мүмкүн болбойт.

РФнын Жарандык кодексиндеги ойлоп табуунун маңызын жетиштүү деңгээлде ачып көрсөтүү талабы боюнча жоболор министрликтин буйругу менен бекитилген ведомстволук актыларда андан ары өнүктүрүлгөн. Бул актылардын акыркы редакциясы Россиянын Экономикалык өнүгүү министрлигинин 2023-жылдын 21-февралындагы № 107 буйругунун негизинде бекитилген⁹. Ойлоп табуунун маңызын жетиштүү деңгээлде ачып көрсөтүү талабы, өзгөчө ойлоп табуунун сүрөттөмөсүндө, азыркы учурда төмөнкү текшерүүлөрдү камтыйт:

- Ойлоп табуунун багыты көрсөтүлгөнбү?
- Ойлоп табуу менен чечилүүчү техникалык маселе жана ойлоп табуунун аркасында жете турган техникалык натыйжа көрсөтүлгөнбү?
- Өтүнмө берүүчү көрсөткөн техникалык натыйжага жетүү үчүн зарыл болгон маанилүү белгилердин жыйындысы толук ачып көрсөтүлгөнбү?
- Ойлоп табуунун багыты ишке ашып, техникалык натыйжага жетүүгө мүмкүн экенин тастыктаган, жок дегенде бир мисал келтирилгенби?
- Өтүнмө документтеринде же өтүнмө берилген күндөгү техника деңгээлинде ойлоп табууну ар бир формула пунктунда көрсөтүлгөн түрдө багыты менен ишке ашырууга мүмкүндүк берген ыкмалар жана каражаттар, анын ичинде белгилерди мүнөздөөдө жалпы түшүнүктөр колдонулган учурларда да, ачып көрсөтүлгөнбү?
- Ойлоп табууну ишке ашыруу мисалы, жалпы түшүнүк менен берилген белгилердин жок дегенде бир конкреттүү түрүн же параметрлердин аралыгына кирген бир маанисин колдонуу аркылуу ойлоп табуунун багытын ишке ашырып, техникалык натыйжага жетүүгө мүмкүн экенин тастыктайбы?

ЖАны колдонууга негизделген ойлоп табуулар үчүн багытын, милдетин жана техникалык натыйжасын ачып көрсөтүү, ошондой эле бул маалыматтардын патенттик өтүнмөдө бар экенин текшерүү башка ойлоп табуулардан эч кандай өзгөчөлүккө ээ эмес.

Ал эми ойлоп табуунун маанилүү белгилеринин жыйындысын өтүнмө документтеринде толук ачып көрсөтүү, негизинен, бул ойлоп табуу кайсы маселени чечери жана аны колдонуу менен техниканын объектисин кандайча жакшыртуу күтүлөрү менен байланыштуу болот.

⁷ Машиналык үйрөнүү негиздери жана колдонулушу: ал эмне жана кантип иштейт? // GeekBrains: сайт. URL: <https://blog.geekbrains.by/chto-takoe-mashinnoe-obuchenie-osnovy-i-primeneniye/> (кайрылган күнү: 22.11.2024).

⁸ «Ойлоп табууларды жана пайдалуу моделдерди мамлекеттик каттоого алуу, ошондой эле алдын ала маалыматтык издөө жүргүзүү маселелери боюнча Россиянын Экономикалык өнүгүү министрлигинин айрым буйруктарына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндөгү» Россиянын Экономикалык өнүгүү министрлигинин 2024-жылдын 15-мартындагы № 148 буйругу.

⁹ Ойлоп табууларды мамлекеттик каттоого алуу боюнча юридикалык мааниге ээ аракеттерди жасоонун негизин түзгөн документтерди түзүү, тапшыруу жана кароо эрежелери (Россиянын Экономикалык өнүгүү министрлигинин 2023-жылдын 21-февралындагы № 107 буйругу менен бекитилген, 2024-жылдын 27-сентябрындагы өзгөртүүлөр менен), 53-п. 1–6-пп.

Патенттик өтүнмөлөрдө ЖАны ачып көрсөтүү ыкмалары боюнча изилдөөлөрдүн жыйынтыктары

Маалыматтык технологиялар тармагындагы ойлоп табууларда, анын ичинде жасалма интеллектти колдонууга негизделген ойлоп табууларда, техникалык объектти жакшыртуу жана анын касиеттерин (эксплуатациялык мүнөздөмөлөрүн) өркүндөтүү көп учурда аппараттык каражаттарды өзгөртпөстөн, компьютердик программаны өзгөртүү аркылуу ишке ашат. Бул өзгөрүүлөрдү физикалык деңгээлде сүрөттөө дээрлик мүмкүн эмес, бул макаланын авторлору тарабынан да көрсөтүлгөн [7]. Ошондуктан ЖА, программалык камсыздоонун жардамы менен ишке ашырылган башка чечимдер сыяктуу эле, программанын функцияларын жана машиналык үйрөнүү алгоритмин ачып көрсөтүү аркылуу мүнөздөлөт.

ЖАга байланыштуу ойлоп табуулар арасында эки топту бөлүп көрсөтүүгө болот:

- ЖА маалыматтык технологияларга тиешеси жок техникалык объектти жакшыртуу милдетин чечүү үчүн дээрлик даяр курал катары колдонулган ойлоп табуулар;
- техникалык объекттин касиеттерин (эксплуатациялык мүнөздөмөлөрүн) жакшыртуу маселесин чечкен ойлоп табуулар, анын ичинде ЖАнын өзүнүн функцияларын өзгөртүү же өркүндөтүү аркылуу ишке ашкан ойлоп табуулар.

Бул бөлүү абдан шарттуу мүнөзгө ээ, бул топтордун ортосундагы чек так эмес жана бүдөмүк.

Биринчи топтогу ойлоп табуулар үчүн маанилүү белгилер катары машиналык үйрөнүү алгоритминин өзү бар экендиги жана ал алгоритм аркылуу бир түрдөгү маалыматтардын башка түргө өзгөртүлүшү эсептелиши мүмкүн¹⁰. ЖАнын иштөө механизмдин өзгөртүүнү камтыган экинчи топтогу ойлоп табууларда, албетте, маанилүү белгилер көбүрөөк болушу мүмкүн.

Ойлоп табуунун сүрөттөмөсүндө келтирилген ишке ашыруу мисалы, белгилүү болгондой, ойлоп табууну кандай жол менен ишке ашырууга болорун көрсөтүүгө арналган. Эгер ойлоп табуунун формуласы жалпы түшүнүктөрдү камтыса, анда мисалда ошол жалпы түшүндүрмөлөрдүн артында кандай конкреттүү каражаттар турганы көрсөтүлүшү керек.

Мындан тышкары, ойлоп табуунун формуласына ойлоп табуунун техникалык натыйжага жетүүгө таасир эткен гана маанилүү белгилери киргизилиши мүмкүн. Мисал техникалык объектти, анда колдонулган ойлоп табуу менен бирге жалпы түрдө көрсөтүүгө арналган. Ал объект ойлоп табуу ишке ашырылган учурда кандай иштээрин, ойлоп табуунун багыты кантип ишке ашырыларын жана күтүлгөн натыйжага кантип жетерин көрсөтүшү керек. Башкача айтканда, мисал ойлоп табуунун формуласына кирген белгилерге ылайык келген өзгөчө учурларда колдонулуучу

¹⁰ Бул жерде биз «өзгөрүү» түшүнүгүн эң кеңири мааниде карайбыз, тагыраагы, машиналык үйрөнүү алгоритмине кирген бир түрдөгү маалыматтардын негизинде, анын чыгышында башка түрдөгү маалыматтар алынат. Бул өзгөртүлгөн сүрөт, тыянак, объектерди классификациялоонун жыйынтыктары ж.б. болушу мүмкүн.

конкреттүү каражаттарды гана эмес, ошондой эле ойлоп табууну багыты боюнча колдонуу үчүн зарыл болгон башка каражаттарды да камтышы керек.

Жүргүзүлгөн изилдөөнүн жыйынтыгына ылайык, ЖАны колдонууга негизделген ойлоп табуулар боюнча Россиялык патенттерде, көпчүлүк учурларда, ойлоп табуунун формуласы кирүүчү жана чыгуучу маалыматтарды мүнөздөгөн белгилерди, ошондой эле ЖА алгоритминин түрүн (көбүнчө жасалма нейрондук тармак) камтыйт. Ойлоп табуунун формуласынын белгилери болгон учурлардын жарымында машиналык үйрөнүү алгоритми үчүн кирүүчү маалыматтарды алуу жана алдын ала өзгөртүү боюнча операциялар көрсөтүлгөн. Ошол эле учурда изилденген патенттердин жарымынан азысында ЖАнын параметрлерине тиешелүү белгилер камтылган¹¹.

Машиналык үйрөнүү системаларына карата айтканда, ЖАны ишке ашыруу үчүн каражаттын белгилүүүлүгү бул ойлоп табуучу койгон милдеттерди чече алган, алдын ала үйрөтүлгөн моделдерди камтыган программалардын белгилүү болушун билдирет. Мисалы, сүрөттөгү текстти таануу же үн файлын чечмелөө үчүн колдонулуучу даяр программалар кеңири белгилүү. Экинчи жагынан алганда, учурда интернетте машиналык үйрөнүү үчүн арналган ачык программалык китепканалардын көптөгөн маалымат сактоочу жайлары бар. Алар жаңы моделди нөлдөн баштап түзүүнү талап кылбайт, болгону аны бир аз өзгөртүп, кошумча үйрөтүү менен конкреттүү тапшырманы чечүүгө мүмкүнчүлүк берет.

Герде ойлоп табууну ишке ашыруу үчүн ЖАга байланыштуу даяр программалык модель жок болсо, анда ойлоп табуунун сүрөттөмөсүндө мындай каражатты түзүү ыкмасын ачып көрсөтүү талап кылынат. Башкача айтканда, адис машиналык үйрөнүү программасын жазып, аны үйрөтө ала тургандай маалыматтар берилүүгө тийиш.

Салттуу компьютердик программалар аркылуу ишке ашырылган ойлоп табууларды ачып көрсөтүүнүн жалпы эрежеси – ойлоп табуунун сүрөттөмөсүндө программанын алгоритмин келтирүү болуп саналат. Ал мүмкүн болушунча блок-схема түрүндө берилүүгө тийиш, ал эми алгоритм эсептөөгө байланыштуу болсо, математикалык формула түрүндө көрсөтүлүшү керек¹². Программалардан кыскача үзүндүлөр келтирилиши мүмкүн¹³. Бирок бул эреже ЖАга байланыштуу колдонулбайт. Салттуу компьютердик алгоритмдерден айырмаланып, ЖИнин иштөө алгоритми үйрөтүлүүчү мүнөзгө ээ жана башында түздөн-түз тапшырманы чечүүчү алгоритм болуп саналбайт.

¹¹ ЖАны колдонууга негизделген ойлоп табуулар менен пайдалуу моделдердин маңызын өтүнмө документтеринде ачып көрсөтүү боюнча талаптардын Россиядагы жана чет өлкөлөрдөгү укуктук жөнгө салынуусун, бул талаптардын сакталышын текшерүү эрежелерин, тиешелүү патенттик-укуктук адабияттарды жана укук колдонуу практикасын изилдөө: илимий-изилдөө ишинин (аралык, 1-баскычы) боюнча отчет / Өнөр жай менчигинин федералдык институту; жетекчи. Алексеева О. Л. М., 2024. 326 с. Библиогр.: С. 78–81. Каттоо № НИОКТР 124112600026–1.

¹² Экономиканы өнүктүрүү боюнча министрликтин 2023-жылдын 21-февралындагы № 107 буйрук менен бекитилген (2024-жылдын 15-мартындагы өзгөртүүлөр менен) ойлоп табууга патент берүү үчүн өтүнмө документтерине коюлган талаптардын 54-п. 3-пп.

¹³ Ошондой эле 54-п. 4-пп.

ЖА тууралуу кайсы маалыматтар өтүнмө документтеринде көрсөтүлүшү керек экенин түшүнүү үчүн, алгач ЖАнын чыгышындагы маалыматтарды алуу процессине таасир эткен өзгөчөлүктөрүн тактап алуу зарыл.

Изилдөөнүн жыйынтыгында, ЖАны патенттөө маселеси менен алектенген чет өлкөлүк адистер ЖАнын төмөнкүдөй өзгөчөлүктөрү чыгыш маалыматтарга таасир этерин белгилешкен: алгоритмдин түрү жана анын параметрлери, колдонулган маалыматтардын мүнөздөмөсү, маалыматтарды чогултуу ыкмалары, алдын ала иштетүү этабы, үйрөтүү ыкмалары, салмактарды инициализациялоо жана маалыматтарды киргизүү процесси, бар болгон моделдерди настройкалоо жана жакшыртуу, моделдин ишинин жыйынтыктарын кайра иштетүү жана түшүндүрмө берүү [8; 9].

ЖА технологиясы абдан тез өнүгүп жаткандыктан, колдонулган алгоритмдердин бардык түрлөрүн санап чыгуу кыйын. Техникалык адабияттарды изилдөө азыркы учурда эң көп колдонулган алгоритмдер төмөнкүлөр экенин көрсөтөт: сызыктуу регрессия, логистикалык регрессия, жасалма нейрондук тармактар, таяныч векторлор ыкмасы, жөнөкөй Байес алгоритми, k-эң жакын кошуналар ыкмасы, чечим кабыл алуу дарактары, кокус токой алгоритми, бустинг жана башкалар^{14,15,16} [[10; 11]. Мындан тышкары, «Жасалма акыл тутумдары» аттуу ГОСТ Р 59277–2020 талабы бар. «Жасалма акыл тутумдарынын классификациясы» – бул ЖА тутумдарын ар кандай негиздер боюнча, анын ичинде маалыматтарды иштетүү ыкмалары боюнча классификациялаган документ.

Машиналык үйрөнүү алгоритмдеринин ар бир түрүнүн өзүнө таандык параметрлер топтому болот, бирок, адатта, аларды эки негизги түргө бөлүп жалпыласа болот: гиперпараметрлер жана үйрөтүлүүчү параметрлер [12]. Гиперпараметрлердин маанилери үйрөтүү башталганга чейин белгиленет жана үйрөтүү процессинде өзгөрбөйт¹⁷. Гиперпараметрлерге, атап айтканда, алгоритмдин түзүмү, алгоритмди үйрөтүү (настройкалоо) ыкмасы, үйрөтүү ыкмасынын параметрлери жана башка ушул сыяктуу элементтер кирет.

Аталышынан көрүнүп тургандай, үйрөтүлүүчү параметрлердин маанилери алгоритмди үйрөтүү процессинде өзгөрөт жана оптималдаштырылат. Мисалы, жасалма нейрондук тармактын үйрөнүүчү параметрлерине нейрондордун ортосундагы байланыштардын салмак коэффициенттери кирет. Гиперпараметрлер менен үйрөнүүчү параметрлердин толук маанилери жыйынтыкталып, үйрөтүлгөн моделди мүнөздөйт. Бирок үйрөтүлгөн параметрлердин

маанилеринин жыйындысы өтө чоң көлөмдөгү маалыматты түзөт, ал технологияны андан ары өркүндөтүү максатына кызмат кылбайт жана техникалык адистер үчүн өзүнчө кызыкчылык жаратпайт

Себеби маселени чечүүчү акыркы алгоритм ЖА тарабынан чоң маалыматтар топтомунда үйрөтүү аркылуу түзүлөт, ошондуктан үйрөтүлгөн моделди ойлоп табууда колдонулган маанилүү өзгөчөлүк үйрөтүү үчүн пайдаланылган маалыматтар топтомунун өзгөчөлүктөрү, маалыматтарды даярдоо, үйрөнүүчү параметрлерди инициализациялоо, үйрөтүү ыкмасы жана анын параметрлери болуп саналат. Машиналык үйрөнүү алгоритмдеринин ар бир түрү үчүн үйрөнүүчү параметрлердин баштапкы маанилери алдын ала белгиленбейт жана алар ар кандай ыкмалар менен аныкталышы мүмкүн. Бир эле структурасы же архитектурасы бар моделди жана бир эле үйрөтүүчү маалыматтар топтомун колдонгондо да, үйрөнүүчү параметрлердин ар кандай баштапкы маанилери ар башка жыйынтык моделдерге алып келиши мүмкүн [8].

Эгерде жарыяланган ойлоп табуу белгилүү бир техникалык тармакта маселени чечүү үчүн ЖА алгоритмин колдонуу менен байланыштуу болсо, анда ойлоп табууну ишке ашыруу мисалы ошол алгоритм колдонулган техникалык объекти жана анын иштешин да сүрөттөшү керек. Бул ойлоп табуунун максатын ишке ашыруунун мүмкүнчүлүгүн жана күтүлгөн натыйжага (техникалык же техникалыкка барабар) жетүү мүмкүнчүлүгүн көрсөтөт. Мисалы, робот манипулятору аркылуу объекти кармоо ыкмасын башкаруу боюнча өтүнмөдө, эгер анда манипулятордун бөлүктөрүнүн талап кылынган абалын машиналык үйрөнүү аркылуу аныктоо колдонулса, машиналык үйрөнүү алгоритмин ишке ашыруу мисалынан тышкары, объекттин сүрөтүн белгилүү техникалык каражаттар менен алуу боюнча конкреттүү аракеттер, ошондой эле манипулятордун бөлүктөрүн тиешелүү абалга келтирүү боюнча так аракеттер да сүрөттөлүшү керек.

Техникалык натыйжа тууралуу айта турган болсок, ойлоп табууга патент алуу үчүн арыз документтерине коюлган талаптар ойлоп табууну ишке ашырууда техникалык натыйжага жетүү мүмкүнчүлүгүн тастыктаган маалыматтар катары эксперименттердин, сыноолордун же баалоолордун жыйынтыгында алынган маалыматтарды, ошондой эле илимий билимдерге негизделген теориялык негиздемелерди келтирүүгө жол берет¹⁸.

Үйрөтүлгөн акыркы модель (жана анын чыгара турган маалыматтары) үйрөтүү үчүн колдонулган маалыматтар топтомунан чоң деңгээлде көз каранды болгондуктан, ЖАны колдонууга негизделген ойлоп табууларга коюлган өзгөчө талаптар жарыяланган натыйжага жетүү мүмкүнчүлүгүн тастыктоо жагынан мисалда машиналык үйрөнүү алгоритминин киришине

¹⁴ 10 самых популярных алгоритмов машинного обучения // VK Cloud: сайт. URL: <https://cloud.vk.com/blog/samye-populyarnye-algoritmy-mashinnogo-obucheniya/> (дата обращения: 24.11.2024).

¹⁵ Top-10 алгоритмов ML // Фонд развития онлайн-образования: сайт. URL: <https://eldf.ru/top10ml/> (дата обращения: 24.11.2024).

¹⁶ Types of Artificial Intelligence Algorithms You Should Know [A Complete Guide] // upGrad: сайт. URL: <https://www.upgrad.com/blog/types-of-artificial-intelligence-algorithms/> (дата обращения: 24.11.2024).

¹⁷ ГОСТ Р 59900–2021 «Жасалма акыл тутумдары» Билим берүү тармагындагы жасалма акыл тутумдарын сыноо үчүн баштапкы маалыматтардын көзөмөлдөөчү үлгүлөрүнө коюлган жалпы кабыл алынган талаптар, 2.2-пункт.

¹⁸ Экономиканы өнүктүрүү боюнча Министирликтин 2023-жылдын 21-февралындагы № 107 буйрук менен бекитилген (2024-жылдын 15-мартындагы өзгөртүүлөр менен) ойлоп табууга патент берүү үчүн арыз документтерине коюлган талаптардын 53-п. 107-абз.

берилүүчү маалыматтар менен анын чыгышынан алынуучу маалыматтардын ортосундагы өз ара байланыштын даражасын ачык көрсөтүү зарылдыгынан турат.

Жогоруда белгиленгендей, жасалма акылды колдонгон ойлоп табуулар боюнча арыздарды түзүү практикасында, ойлоп табуунун сүрөттөлүшүндө ЖАны ачып көрсөтүүдө эки ыкма колдонулат. Биринчи учурда ЖА ишке ашырган белгилүү программалык продуктка шилтеме берилет. Экинчи учурда мындай продуктту түзүү процесси тууралуу маалыматтар ачып көрсөтүлөт.

Жогоруда келтирилген техникалык адабияттарды талдоо көрсөткөндөй, жасалма акылды программалык продукт катары түзүүгө мүмкүндүк берген параметрлер аркылуу мүнөздөө абдан ар түрдүү болушу мүмкүн жана төмөнкү элементтерди камтышы ыктымал: машиналык үйрөнүүнүн конкреттүү алгоритмин; алгоритм архитектура-сын камтыган гиперпараметрлерди; алгоритмди үйрөтүү процессинин сүрөттөлүшүн жана колдонулган үйрөтүү ыкмасынын параметрлерин; алгоритмди үйрөтүү үчүн пайдаланылган маалыматтар топтомунун өзгөчөлүктөрүн, анын ичинде алдын ала иштетүү жолдорун; үйрөнүүчү параметрлердин баштапкы маанилерин белгилөө ыкмасын; мурда түзүлгөн моделдер колдонулганда, аларды жөндөө жана өркүндөтүү процессин; алгоритмдин ишинин жыйынтыктарын алдына ала иштетүү жана түшүндүрүү процессин; машиналык үйрөнүү алгоритмине негизделген программалык продукт колдонулган ыкманын же продукттун өзгөчөлүктөрүн (колдонулган түзмөктөрдүн мүнөздөмөсү, алардын конструкциялык аткарылышы, аракеттердин убакыт боюнча тартиби, аракеттерди ишке ашыруу шарттары ж.б.). Эгер ойлоп табууда бир эле учурда бир нече түрдөгү алгоритмдер колдонулса, анда талап кылынган маалыматтардын көлөмү бир нече эсеге көбөйөт.

Жасалма акылды колдонууга негизделген ойлоп табуу мүнөздөгөн маанилүү белгилердин жыйындысына келсек, жүргүзүлгөн изилдөөлөр көрсөткөндөй, жогоруда каралган ЖАнын ар бир өзгөчөлүгү ойлоп табуунун техникалык маселесине жараша маанилүү белги болуп эсептеле алат. Бул өзгөчөлүктөрдүн бир бөлүгү ойлоп табууга патент алуу үчүн арыз документтерине коюлган талаптардын 50-бер. (1) бөл. 2- жана 4-п. көрсөтүлгөн: маалыматтарды иштетүү ыкмасы, маалыматтарды иштетүү ыкмасынын параметрлери, жасалма интеллект алгоритмин үйрөтүү үчүн маалыматтарды чогултуу жана алдын ала иштетүү боюнча аракеттердин болушу. Бирок бул нормаларды Талаптарга киргизүү – алгоритмдерге негизделген ЖА колдонулган ойлоп табуулардын маңызын мүнөздөй турган белгилердин тизмесин нормативдик актта берүү боюнча алгачкы аракет гана болгон.

Корутунду

Бул баскычтагы изилдөөлөрдүн жыйынтыктары көрсөткөндөй, бүгүнкү күндө ЖАны арыз документтеринде кантип ачып көрсөтүү керектиги боюнча эрежелер Россияда да, чет өлкөлүк нормативдик документтерде да расмий түрдө бекитилген эмес. Бул багытта болгону

ЖАны мүнөздөй ала турган белгилердин чакан тизмеси гана келтирилген.

ЖАны ачып көрсөтүү эрежелерин иштеп чыгып, аларды нормативдик укуктук акттарга киргизүү маселеси машиналык үйрөнүү тармагындагы адистердин орточо билим деңгээли тынымсыз өсүп жаткандыгына байланыштуу татаалдашууда. Даяр программалардын репозиторийлери да, ЖА менен иштөө тажрыйбасы жок иштеп чыгуучуларга өз алдынча ЖА программаларын жазууну үйрөнүүгө мүмкүнчүлүк берген билим берүү ресурстары да пайда болууда.

Мындан көрүнүп тургандай, ЖАны колдонууга негизделген ойлоп табууну арызда жетиштүү деңгээлде ачып көрсөтүү талабы, эгерде ЖА алгоритминин киришине берилүүчү маалыматтар менен анын чыгышынан алынуучу маалыматтардын ортосундагы корреляция көрсөтүлбөсө, аткарылды деп эсептелбейт. Ошол эле учурда, арызда алгоритмдин түрүн жана анын параметрлерин, колдонулган маалыматтардын өзгөчөлүктөрүн, маалыматтарды чогултуу ыкмаларын, алдын ала иштетүү баскычтарын, үйрөтүү ыкмаларын, салмактарды инициализациялоо жолдорун, маалыматтарды киргизүү процессин, бар болгон моделдерди жөндөө жана өркүндөтүү, ошондой эле моделдин ишинин жыйынтыктарын алдын ала иштетүү жана түшүндүрмө берүү зарылдыгын ачып көрсөтүү маселеси ачык бойдон калууда.

Ойлоп табууну өзгөргөнгөн, кайталануучу натыйжа менен ишке ашыруу мүмкүн болушу үчүн, ЖАга тиешелүү минималдуу маалыматтардын топтому арызда сөзсүз түрдө болушу керек деген суроого жооп берүү мындан аркы изилдөө баскычтарында тереңирээк иликтөөнү жана иштеп чыгууну талап кылат.

Адабияттардын тизмеси

1. Пиленко, А. А. Право изобретателя / А. А. Пиленко. Москва: Статут, 2001. – 686, [1] с. – (Классика российской цивилистики / Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова. Каф. гражд. права юрид. фак.). – ISBN 5–8354–0054–3.
2. Идрис, К. Интеллектуальная собственность – мощный инструмент экономического роста / К. Идрис; Камил Идрис. – Женева: Всемирная орг. интеллектуальной собственности, 2004. – 450 с. – ISBN 92–805–1113–0.
3. Теоретические и практические аспекты охраны промышленной собственности в Российской Федерации / А. Д. Корчагин, В. Ю. Джермакян, Е. П. Полищук и др.; Под общ. ред. А. Д. Корчагина; Рос. агентство по патентам и товар. знакам. – Москва: ИНИЦ Роспатент, 1999. – 551, [1] с.
4. Синельникова, В. Н. Права на результаты интеллектуального интеллекта / В. Н. Синельникова, О. В. Ревинский // Копирайт. Вестник Российской академии интеллектуальной собственности и Российского авторского общества. – 2017. – № 4. – С. 17–27.
5. Сесицкий, Е. П. Охрана результатов, генерируемых системами искусственного интеллекта, в рамках существующего правового поля / Е. П. Сесицкий

- // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2018. – № 11. – С. 49–55.
6. Галковская, В. Г. Новое патентное законодательство в области информационных технологий / В. Г. Галковская, О. Л. Алексеева // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2024. – № 11. – С. 1–14.
 7. Алексеева, О. Л. Компьютерные изобретения: развитие методологии патентования / О. Л. Алексеева, Ю. С. Зайцев // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2023. – № 2. – С. 14–25.
 8. Mehdi Poursoltani (2021), "Disclosing AI Inventions", *Texas Intellectual Property Law Journal*, 29:41, pp. 41–64.
 9. Korean Intellectual Property Office (2022), AI 학습데이터의 활성화 방안 연구: : AI 학습데이터 공개·보호·활용을 중심으로 – A Study on the Utilization of AI Learning Data: Focusing on the disclosure, protection, and utilization of AI learning data // Korean Intellectual Property Office: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnFileDown.do?ntatcSeq=16688&ntatcAtflSeq=1&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000048> (дата обращения: 14.03.2024).
 10. Korbut, D. Machine Learning Algorithms: Which One to Choose for Your Problem // Wayback Machine: сайт. – URL: <https://web.archive.org/web/20171102045813/https://blog.statsbot.co/machine-learning-algorithms-183cc73197c> (дата обращения: 24.11.2024).
 11. Poghosyan, S. A. Beginner's Guide to AI Classification: Understanding the Basics. – 2023. – URL: <https://plat.ai/blog/ai-classification/> (дата обращения: 23.11.2024).
 12. Drexl, J., Hilty, R., Beneke, F., Desaunettes-Barbero, L., Finck, M., Globocnik, J., Gonzalez Otero, B., Hoffmann, J., Hollander, L., Kim, D., Richter, H., Scheuerer, S., Slowinski, P. R., Thonemann, J. Technical Aspects of Artificial Intelligence: An Understanding from an Intellectual Property Law Perspective. – Rochester, NY, 2019. – URL: <https://papers.ssrn.com/abstract=3465577> (дата обращения: 26.03.2024).
 4. Sinelnikova, V. N. and Revinsky, O. V. (2017), "Rights to The Results of Artificial Intellect", *Copyright (Bulletin of the Academy of Intellectual Property)*, no. 4, pp. 17–27.
 5. Sessitsky, E. P. (2018), "Protection of the results generated by artificial intelligence systems, within the existing legal framework", *Patents and Licenses*. IP Rights, no. 11, pp. 49–55.
 6. Galkovskaya, V. G. and Alekseeva, O. L. (2024) "New Patent Legislation in the Field of Information Technology", *Patents and Licenses*. IP Rights, no. 11, pp. 1–14.
 7. Alekseeva, O. L. and Zaitsev, Yu. S. (2023) "Computer Inventions: Development of Patenting Methodology", *Patents and Licenses*. IP Rights, no. 2, pp. 14–25.
 8. Mehdi Poursoltani (2021), "Disclosing AI Inventions", *Texas Intellectual Property Law Journal*, 29:41, pp. 41–64.
 9. Korean Intellectual Property Office (2022), AI 학습데이터의 활성화 방안 연구: : AI 학습데이터 공개·보호·활용을 중심으로 [A Study on the Utilization of AI Learning Data: Focusing on the disclosure, protection, and utilization of AI learning data], available at: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnFileDown.do?ntatcSeq=16688&ntatcAtflSeq=1&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000048> (accessed: 14 March 2024).
 10. Korbut, D. (2017), "Machine Learning Algorithms: Which One to Choose for Your Problem", available at: <https://web.archive.org/web/20171102045813/https://blog.statsbot.co/machine-learning-algorithms-183cc73197c> (accessed: 24 November 2024).
 11. Poghosyan, S. (2023), "A Beginner's Guide to AI Classification: Understanding the Basics", available at: <https://plat.ai/blog/ai-classification/> (accessed: 23 November 2024).
 12. Drexl, J. et al. (2019), "Technical Aspects of Artificial Intelligence: An Understanding from an Intellectual Property Law Perspective", Rochester, NY, available at: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3465577> (accessed: 26 March 2024).

Авторлор тууралуу маалымат

Ольга Ленаровна Алексеева, юридика илимдеринин кандидаты, ФМБМ «Өнөр жай менчигинин федералдык институту» мекемесинин Сапатты көзөмөлдөө борборунун башчысы (Москва, Бережковская наб., 30, 1-к.); Oalekseeva@rupto.ru.

Юрий Станиславович Зайцев, ФМБМ «Өнөр жай менчигинин федералдык институту» мекемесинин Сапатты көзөмөлдөө борборунун башчысынын орун басары (Москва, Бережковская наб., 30, 1-к.); SPIN-коду: 6510–2267; yuzaytsev@rupto.ru.

References

1. Pilenko, A. A. (2001), *Pravo izobretatelya* [Inventor's Right], Statut, Moscow.
2. Idris, K. (2004) "Intellectual Property: A Power Tool for Economic Growth", World Intellectual Property Organization, Geneva, Switzerland.
3. Korchagin, A. D. (ed.) (1999), *Teoreticheskie i prakticheskie aspekty ohrany promyshlennoj sobstvennosti v Rossijskoj*

Information about the authors

Olga L. Alekseeva, Cand. Sci. (Law), Head of the Quality Monitoring Center, The Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); Oalekseeva@rupto.ru
Yury S. Zaitsev, Deputy Head of the Quality Monitoring Center, The Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); SPIN-code: 6510–2267; yuzaytsev@rupto.ru

Авторлор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдиришет.
 The authors declare no conflict of interest.

Редакцияга келип түшкөн күн: 14.01.2025
 Рецензиядан кийин кайра иштелип чыккан күн: 26.02.2025
 Жарыялоого кабыл алынган күн: 27.02.2025

Илимий макала

Original article

УДК 347.772

EDN <https://elibrary.ru/fsdjew>

Товардык белгилер тармагындагы патенттик троллинг – интеллектуалдык менчик мыйзамдарына каршылык

Александр Юрьевич Шлапунов, Вера Юрьевна Мачнева

Федералдык өнөр жай менчиги институту

vera.machneva@rupto.ru

Аннотация: Бүгүнкү күндө товардык белги баалуу актив катары таанылып, адилетсиз адамдар: патенттик троллдор тарабынан спекуляция объектисине айланып жатат. Алар Россияда гана эмес, дүйнө жүзү боюнча атаандаштыкка негизделген ишкердик чөйрөсүнө коркунуч туудурууда. Патенттик троллингге каршы күрөшүү механизмдери бар болсо да, чарба жүргүзүүчү субъекттер мындай аракеттерди баалоо үчүн так критерийлердин жетишсиздигине туш болушат, бул болсо аларды терең изилдөөнүн зарылдыгын жаратат. Ошол эле учурда, патенттик троллдордун ишмердүүлүгүнө байланыштуу орус доктринасы бул көрүнүштү укуктан кыянаттык менен пайдалануунун бир түрү катары карап, анын өзгөчөлүктөрүн жана айрым тармактарын жигердүү талдап жатат. Ушуга байланыштуу изилдөөнүн максаты – патенттик троллдордун тактикалык ыкмаларынын жыйындысын ачып көрсөтүү болуп саналат. Бул ыкмалар юридикалык тоскоолдуктар катары иш алып барып, товардык белгилерге өзгөчө укуктары бар же андай укуктары жок чарба жүргүзүүчү субъекттерге терс таасирин тийгизе алат. Изилдөөдө патенттик троллдор ишкерге «сокку урууда» колдонушу мүмкүн болгон ар кандай ыкмаларды тандоо жолуна сереп берилет. Бул ыкмаларга төмөнкүлөр кирет: адамда катталган товардык белгинин бар же жок экендигин эске алуу; патенттик тролл тарабынан товардык белги катары каттоо үчүн белгилүүнү тандоо; адам тарабынан товардык белгинин канчалык деңгээлде иш жүзүндө колдонулуп жатканын көзөмөлдөө. Ишкердикке терс таасирин тийгизген жасалма түрдө түзүлгөн тоскоолдуктардын катарына административдик тартипти кыянаттык менен пайдалануу да кирет. Бул көрүнүш товардык белгилерге арыздарды берүү менен, юридикалык мааниге ээ аракеттер үчүн бажы төлөмүн төлөөгө ниети жок болгон учурларда байкалат. Ушуга байланыштуу изилдөөнүн жыйынтыгы коом үчүн пайдалуу болгон патенттик троллдордун тактикалык ыкмаларынын классификациясы жана серепи болуп саналат. Бул ыкмаларды ачыкка чыгаруу ишкердикти адилетсиз адамдардын терс таасиринен коргоо үчүн алдын алуу чарасы катары кызмат кылат. Россиянын укуктук жөнгө салуусундагы өзгөрүүлөр каралып чыгып, административдик процедуранын тартибин тактоо сунушталган. Бул чаралардын жыйындысы патенттик троллингге каршы күрөшүүгө көмөк көрсөтөт. Патенттик троллдордун жүрүм-турум тактикасын тутумдаштыруу учурунда эмпирикалык жана статистикалык ыкмалар, ошондой эле системалык анализ ыкмасы колдонулган. Бул ыкмалар изилденген ыкмаларды укуктан кыянаттык менен пайдалануу катары квалификациялоого мүмкүндүк берди.

Негизги сөздөр: патенттик троллинг, патенттик тролл, товардык белги, менчиктештирүү каражаты, укуктан кыянаттык менен пайдалануу, товардык белгини укуктук коргоо.

Шилтеме кылуу үчүн: Шлапунов А. Ю., Мачнева В. Ю. Товардык белгилер жаатындагы патенттик троллинг интеллектуалдык менчик мыйзамдарына чакырык катарында // ФӨМИ жарчысы. 2025. Т. 4 № 1 (11). С. 32–39.

Trademark patent trolling as a challenge to intellectual property law

Alexander Yu. Shlapunov, Vera Yu. Machneva[✉]

Federal Institute of Industrial Property

[✉]vera.machneva@rupto.ru

Abstract: at present, a trademark as a recognized valuable asset is the subject of speculation by unscrupulous persons – patent trolls, who pose a threat to the competitive business landscape not only in Russia, but all over the world. Despite the existing mechanisms for combating patent trolling, business entities face the lack of clear criteria for assessing the actions of such entities, which actualizes the need to study them. At the same time, the Russian doctrine concerning the activities of patent trolls actively considers the peculiarities and some aspects of this phenomenon as a type of abuse of right. In this regard, the purpose of the study was to reveal a set of tactical approaches of patent trolls as legal barriers that can have a negative impact on business entities both with and without exclusive rights to trademarks. The study provides an overview of the logic of choosing one or another approach that can be used by patent trolls to «strike» an entrepreneur and includes the following: taking into account the presence or absence of a registered trademark; the choice of the actual designation to be registered as a trademark by a patent troll; monitoring the scope of actual use of the trademark by a person. Artificially created barriers that have a negative impact on business also include administrative speculation, manifested in the form of filing trademark applications without the intention to pay the fee for legally significant actions. The result of the research in this regard is a socially useful classification and review of tactical approaches of patent trolls, the publicity of which is a preventive measure to protect business against negative impact from unscrupulous persons. Changes in the Russian legal regulation are considered, and it is proposed to clarify the order of administrative procedure, which together will contribute to counteracting patent trolling. When systematizing the tactics of patent trolls' behavior, such research methods as empirical and statistical, as well as the method of system analysis were used. These methods allowed us to qualify the studied approaches of patent trolls as abuse of right.

Keywords: patent trolling, patent troll, trademark, means of individualization, abuse of right, legal protection.

For citation: Shlapunov A. Yu., Machneva V. Yu. Trademark patent trolling as a challenge to intellectual property law // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1(11): 32–39 (In Russ.).

Табиятынан ар тараптуу болгон товардык белги – интеллектуалдык менчиктин объектиси катары ишкер үчүн эң ылайыктуу индивидуалдаштыруу каражаты болуп саналат. Бул өзгөчөлүк өзгөчө укуктун пайда болуу учуру, колдонуу жана башкаруу ыкмаларынын ар түрдүүлүгү, укуктук коргоонун көлөмүнүн чектери, ошондой эле коргоо жолдору жагынан көрүнөт.

Бул интеллектуалдык менчик объектисине болгон кызыгуу жыл сайын товардык белгилерге берилген арыздардын өсүү тенденцияларынан байкалат. Мисалы, эгерде 2017-жылы 73 миң арыз берилген болсо, анда 2023-жылы алардын саны 143 миңге жеткен. Мындай тез өсүш Россия Федерациясынын мыйзамдарын өркүндөтүү боюнча жүргүзүлгөн комплекстүү иштердин, Роспатенттин программалык продуктуларды санариптештирүү багытындагы аракеттеринин, билим берүү жана агартуу ишмердүүлүгүнүн, ошондой эле экспертиза жүргүзүү мөөнөттөрүн кыскартуунун натыйжасы болуп саналат¹.

Мындан тышкары, 2022-жылдын 28-июнунда кабыл алынган «Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин төртүнчү бөлүгүнө өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө»²

Доктрина «патенттик тролл» түшүнүгүн патенттик тутумду кыянаттык менен колдонгон компанияларды сүрөттөө үчүн пайдаланат. Алар патенттерди массалык түрдө каттап, кийинчерээк кайра сатып өткөрүү же өзгөчө укуктары бузулган учурда акчалай компенсация алуу максатын көздөшөт.

№ 193-ФЗ Федералдык мыйзам товардык белгилердин укук ээси боло ала турган субъекттердин курамын кеңейтүүгө мүмкүндүк берди. Бул ар бир каалоочуга өзүнүн товардык белгисин каттоого шарт түздү. Тилекке каршы, бул көрүнүш жарандык жүгүртүүнүн ниети таза катышуучулары үчүн гана эмес, патенттик троллдор үчүн да бир катар мүмкүнчүлүктөрдү ачып берди.

Патенттик троллдордун ишмердүүлүгүнө байланыштуу илимий эмгектерге жүргүзүлгөн сереп алардын тактикалык ыкмалары системалаштырылбаган көйгөйдү аныктоого мүмкүндүк берди. Бул ыкмалардын стратегиялык максаты – бизнеске юридикалык тоскоолдуктарды жаратуу.

Патенттик троллдордун жүрүм-турум тактикасын тутумдаштыруу учурунда эмпирикалык жана статистикалык изилдөө ыкмалары, ошондой эле кылдат анализ

¹ Роспатенттин жылдык отчеттору // Роспатент: сайт. URL: <https://gospatent.gov.ru/ru/about/reports> (кайрылган күнү: 30.09.2024).

² 2022-жылдын 28-июнунда кабыл алынган № 193-ФЗ Федералдык мыйзам «Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин төртүнчү бөлүгүнө өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» // Мыйзамдык актыларды расмий жарыялоо: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (кайрылган күнү: 06.10.2024).

ыкмасы колдонулган. Бул ыкмалар макаланын авторлоруна патенттик троллдордун каралып жаткан ыкмаларын укуктан кыянаттык менен пайдалануу катары баалоого мүмкүндүк берди.

Доктрина «патенттик тролл» түшүнүгүн патенттик тутумду кыянаттык менен колдонгон компанияларды сүрөттөө үчүн пайдаланат. Алар патенттерди массалык түрдө каттап, кийинчерээк кайра сатып өткөрүү же өзгөчө укуктары бузулган учурда акчалай компенсация алуу максатын көздөшөт [1].

Мындай жүрүм-турум түшүнүгү товардык белгилер чөйрөсүнө да өттү. Натыйжада патенттик тролл деп өзүнүн продукциясын өндүрүү жана сатуу боюнча коммерциялык ишмердүүлүк жүргүзбөгөн, бирок товардык белгилерди же аларга берилген арыздарды топтоо менен алектенген, ишти атайылап создуктуруп, ак ниет ишкерлерге доо коюу аркылуу акчалай компенсация алууга багытталган ишмердүүлүк менен алектенген адамды аташат.

Төмөнкү авторлор калыс белгилегендей, Г. В. Панкина, Л. А. Сашина, А. А. Слыхов, Т. М. Терешкина белгилегендей, патенттик троллдор «чабуул» пландаштырылышы мүмкүн болгон компанияларды изилдөө боюнча комплекстүү иш жүргүзүшөт. Бул иштин баштапкы этабы – маалымат топтоо болуп саналат. Айрыкча, компаниянын каржылык туруктуулугу, интеллектуалдык ишмердүүлүк жыйынтыктарынын портфелинин болушу, индивидуалдаштыруу каражаттары жана бизнесин кеңейтүү боюнча стратегиялык пландары тууралуу маалыматтарга басым жасалат.

Мындай учурда эң корголбогон субъекттер – бул чет элдик соода компаниялары. Анткени алар өз интеллектуалдык менчигин коргоо боюнча билимге ээ болбогондуктан, өз аталышын коргоо үчүн алдын алуу чараларын колдонушпайт. Натыйжада, продукцияны жарандык жүгүртүүгө киргизүүдө чоң коркунучка дуушар болушат [2].

Ошол эле учурда, бизнес масштабынан жана рыноктогу ишмердүүлүк багытынан көз карандысыз түрдө ишкерлерге атаандаштык чөйрөсүндө өз товарларын менчиктештирүү абдан зарыл. Ушуга байланыштуу чарба жүргүзүүчү субъект өзүнүн товардык белгиси катары каттоо үчүн бош аталышты тандоого муктаж болот. Дал ушул тармакта патенттик троллдор толук кампания жүргүзүп келишет.

Мыйзамдарды мыкты билүү, ошондой эле административдик жана бюрократиялык тоскоолдуктарды жакшы түшүнүү патенттик троллдорго комплекстүү түрдө аракеттенүүгө шарт түздү. Патенттик троллдор колдонгон тактикалык ыкмаларды толук ачып көрсөтүү үчүн төмөнкү багыттарды классификациялоо менен бөлүп көрсөтүү сунушталат. Бул классификация патенттик троллдор карманган ыкмаларга негизделет.

1. Чарба жүргүзүүчү субъекттерде товардык белгинин болушу же жоктугу. Бул критерий боюнча патенттик троллдор сокку жасай ала турган үч негизги даректүү топту бөлүп көрсөтүүгө болот.

А. Товардык белгиси катталбаган, бирок рынокто фирмалык аталыш же коммерциялык белгилөө аркылуу

өзүн тааныткан ишкерлер Албетте, жогоруда көрсөтүлгөн менчиктештирүү каражаттарынын өзүнө таандык коргоо механизмдери бар. Ошол эле учурда, алар көбүрөөк осал болуп эсептелет, анткени мындай өзгөчө укуктун мазмунуна байланыштуу далилдер иш жүзүндө жүргүзүлүп жаткан ишкердик ишмердүүлүккө, атап айтканда, белгилүүлүккө жана ишмердүүлүк жүргүзүлгөн аймакка түздөн-түз байланыштуу болот.

Б. Товардык белгиси бар ишкерлер. Бул учурда патенттик троллдор ак ниет субъекттердин товардык белгилеринин колдонуу мөөнөттөрүн, ошондой эле бул белгилер кайсы конкреттүү товарлар жана кызматтар үчүн катталганын тыкыр көзөмөлдөп турушат.

Товардык белгинин 10 жылдык узак мөөнөттүү колдонуу укугу, ошондой эле Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин (Мында ары - РФнын ЖКи)³ 1491-беренесинин 2-пунктунда белгиленген кошумча «жеңилдетилген» б айлык мөөнөт өзгөчө укуктун колдонуу мөөнөтүн узартууга мүмкүнчүлүк берет. Бирок бул мөөнөттөр өткөрүп жиберилсе, ак ниет субъект жаңыдан өтүнмө берип, товардык белгини кайрадан каттоого аргасыз болот. Ошол эле учурда патенттик троллдор өзгөчө укуктун колдонуу мөөнөтү аяктап, ак ниет ишкер жаңы өтүнмө бермейинче пайда болгон убактылуу «терезени» пайдаланып кетиши мүмкүн. Натыйжада алар жасалма тоскоолдуктарды түзүп, ишкердин товардык белгини кайра каттоосуна кыйынчылык жаратат.

Көп учурда ишкердик тез ылдамдык менен өсүп жаткандыктан, компаниянын иш жүзүндө жүргүзгөн ишмердүүлүгү катталган товардык белгинин укуктук коргоосу камтыган чектерден кеңири болуп калат. Ушундайча компаниянын иш жүзүндө жүргүзүп жаткан ишмердүүлүгүн көзөмөлдөө патенттик троллдорго мүмкүнчүлүк берет, алар ишкерликти кеңейткен багыттар боюнча өтүнмөлөрдү берип, жасалма тоскоолдуктарды жаратышат.

Товардык белгиге таандык өзгөчө укуктун мазмунуна байланыштуу белгилеп кетчү нерсе, укуктук коргоонун көлөмүн товардык белги тууралуу күбөлүктө көрсөтүлгөн товарлар жана кызматтар түзөт. Эгерде компания масштабын кеңейтип же ишкердик-стратегиясын өзгөртүүнүн натыйжасында ишмердүүлүгүн рыноктогу кошуна бөлүгүнө жайылтса (мисалы, кийим-кечектен тышкары, булгаары баштыктарды жана аксессуарларды сата баштаса), ал бөлүк товардык белгинин укуктук коргоосу камтыган чектерге кирбесе, патенттик троллдор дал ушул боштукту пайдаланып, жаңы товарлар үчүн окшош белгилөөнү каттап алышы мүмкүн.

В. Товардык белгини каттоону пландап жаткан компаниялар. Бул категория патенттик троллдордун ар түрдүү административдик аракеттеринин көптүгүнө байланыштуу өзгөчө кызыгууну жаратат, алар төмөндө кеңири каралат.

³ Россия Федерациясынын Жарандык кодекси. Төртүнчү бөлүк: Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин төртүнчү бөлүгүн күчүнө киргизүү жөнүндө 2006-жылдын 18-декабрындагы № 231-ФЗ Федералдык мыйзам // Мыйзам актыларынын расмий жарыялануусу: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (кайрылган күнү: 10.10.2024).

2. Патенттик троллдор тарабынан товардык белги катары каттоо үчүн аталыштарды тандоо логикасы

А. Маркетинг көз карашынан алганда кеңири колдонулган жана жагымдуу сөздөрдү тандоо, мисалы: «уста», «король», «жай»⁴. Мындай ыкма патенттик троллдордун типтүү жүрүм-турум моделине окшош келет: алар колдонулбай жаткан патенттерди массалык түрдө сатып алышат же ак ниет ишкер тарабынан окшош технология иштелип чыгышын күтүп патентти кеңири формулировка менен каттоого өтүмнө берип, заманбап чөйрөнүн кеңири бөлүгүн камтууга аракет кылышат [3].

Мындай патенттерди, ошондой эле товардык белгилерди каттоо көбүнчө кийинчерээк башка адамдарга акчалай сый акысы үчүн өткөрүп берүү максатында жүргүзүлөт. Эгерде товардык белгини каттоого кызыгуу жок болсо, патенттик троллдорго өтүмнө берүүнү демилгелөө жетиштүү болот, алар мамлекеттик төлөмдү төлөөнү да көздөбөйт. Мындай өтүмнө кийинчерээк берилген, толук окшош же чаташууга алып келчү белгилөөлөр үчүн тоскоолдук жаратат.

2024-жылдын 5-октябрына чейин колдонулган патенттик төлөмдөрдү төлөө боюнча административдик регламентке ылайык, расмий экспертиза жүргүзүү үчүн суроо жөнөтүү каралган. Бул суроого жооп берүү үчүн эки ай мөөнөт берилет, андан кийин төлөмдү төлөө үчүн дагы алты ай убакыт берилет. Эгерде бул мөөнөттөрдүн ичинде төлөм төлөнбөсө, өтүмнө кайтарылып алынган деп эсептелет⁵. Ошол эле учурда, шарттуу түрдө айтылган сегиз айлык тоскоолдук чыныгы негиз болуп эсептелет (РФнын ЖКнин 1483-бер. 6-п), ал укуктук тоскоолдукту жеңүү жолдорунун бири катары «эскирээк товардык белгилердин» укук ээлеринен макулдук алууну карайт.

Бул учурда патенттик троллдор товардык белгиге өтүмнө берүүгө кеткен убакыттан башка эч кандай чыгым тартпайт. Бирок мындай кайталануучу аракеттер ар бир сегиз айдан кийин өтүмнө кайтарылып алынгандан соң кайра башталат, товардык белгиге өтүмнө берүү жана андан кийинки мамлекеттик төлөмдү төлөбөө айланмасы жаңыртылып турат.

Б. Катталган товардык белгиси жок белгилүү бир компаниянын аталышын тандоо – тоскоолдук жаратуу максатында колдонулган ыкма [4]. Бул учурда атайын тандалган компаниянын ишмердүүлүгү көзөмөлдөнөт жана анын интеллектуалдык менчик портфели иш жүзүндө жүргүзүп

жаткан иштерин эске алуу менен талданат. Ушундайча башка компаниянын ишкердик аброюн колдонуп кетүү мүмкүнчүлүктөрү, ошондой эле компания өз убагында көңүл бурбаган «көрүнбөгөн зоналар» изилденет.

Ушуну эске алганда, россиялык рынокко продукция чыгарууну пландап жаткан, бирок товардык белгини өз убагында каттоону баштабаган чет элдик компаниялар чыгымга учурап калуу коркунучуна туш болушат [5]. Ошентип, товардык белгини каттоо учурунда патенттик троллдор Россия Федерациясынын аймагында рыноктун белгилүү бир бөлүгүндө ишкердик жүргүзүү үчүн белгилүү бир аталышка карата монополияга ээ болуп калышат. Бул жагдай чет элдик бренддин рынокко киришин олуттуу татаалдаштырып, патенттик троллдордун шарттарына макул болууга мажбур кылышы мүмкүн.

3. Товардык белгини кодонуу

Россия Федерациясынын мыйзамдарында товардык белгини милдеттүү түрдө кодонуу боюнча милдеттүү талап каралган эмес. Ошол эле учурда, РФнын ЖКнин 1486-беренесинин 1-пунктуна ылайык, белгилүү бир аталышты үч жыл бою тынымсыз иш жүзүндө колдонбостон монополияга алуу мүмкүн эмес. Жалпы механизм талашты жөнгө салуунун сотко чейинки тартибин да, түздөн-түз соттук териштирүүнү да камтыйт. Бул алкакта жоопкер тарап товардык белгини иш жүзүндө колдонгонун далилдеши керек, болбосо товардык белгиге берилген укуктук коргоо колдонулбай калгандыгына байланыштуу токтотулат.

Товардык белгилер колдонулбай калган учурларга таянып, компаниялар бошоп калган товардык класстарга өз белгилерин каттоо үчүн доо арыз берүүгө аракет кылган жүрүм-турумга мисал катары № СИП-1257/2021 ишин келтирсе болот⁶. Кытайлык Smart International Distribution Limited компаниясы Xiaomi Inc., жоопкер тараптын абийрсииз жүрүм-турум тууралуу жүйөлөрүнө карабастан, компаниясынын эл аралык № 1352685 каттоосу боюнча Товарлар жана кызматтардын эл аралык классификациясынын (мындан ары ТКЭК) 21-классына кирген айрым товарлар үчүн укуктук коргоону мөөнөтүнөн мурда токтотууга жетишти. Кытайлык компаниянын талабы сот тарабынан укуктуу кыянаттык менен пайдалануу катары квалификацияланган эмес жана бул чечим 2023-жылдын 16-февралында кассациялык инстанция тарабынан колдоого алынган. Ошол эле учурда Россия Федерациясынын Жогорку Сотунун Президиуму тарабынан 2023-жылдын 15-ноябрында⁷ бекитилген соттук практиканын Сереби кийинчерээк белгилегендей, башка адамга таандык, кеңири таанымал товардык белгинин күчтүү элементи камтылган белгилөөнү каттоого байланыштуу аракеттер укуктуу кыянаттык менен пайдалануу катары таанылат.

⁴ Роспатенттин рейтингги: «Жай» – Россиядагы товардык белгилердин аталыштарында эң көп колдонулган сөз // Роспатент: сайт. URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/news/rospatent-30052024> (кайрылган күнү: 07.10.2024).

⁵ Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн 2008-жылдын 10-декабрындагы № 941 токтому (2022-жылдын 19-сентябрындагы редакциясы) «Ойлоп табуу, пайдалуу модель, өнөр жай үлгүсү боюнча патентке байланыштуу юридикалык мааниге ээ аракеттерди, товардык белги жана тейлөө белгисин мамлекеттик каттоону, географиялык көрсөтмөнү, товар чыккан жердин аталышын мамлекеттик каттоону жана өзгөчө укуктуу берүү, ошондой эле интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжасына же менчиктештирүү каражатына болгон өзгөчө укуктуу өткөрүп берүү, күрөөгө коюу, келишим боюнча колдонуу укугун берүү, же келишимсиз түрдө өзгөчө укуктун өтүшү менен байланышкан патенттик жана башка төлөмдөр тууралуу жобону бекитүү жөнүндө» // Мыйзам актыларынын расмий жарыялануусу: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (кайрылган күнү: 09.10.2024).

⁶ Интеллектуалдык укуктар боюнча Соттун 2022-жылдын 13-октябрындагы № СИП-1257/2021 иши боюнча чечими // ПК «Электрондук адилеттүүлүк»: сайт. URL: <https://kad.arbitr.ru/> (кайрылган күнү: 05.10.2024).

⁷ Товардык белгилердин укук ээлеринин аракеттерин баалоого байланыштуу иштер боюнча соттук практиканын обзору: Россия Федерациясынын Жогорку Сотунун Президиуму тарабынан 2023-жылдын 15-ноябрында бекитилген // Россия Федерациясынын Жогорку Соту: сайт. URL: <https://vsrf.ru/documents/thematics/33140/> (кайрылган күнү: 05.10.2024).

Кытайлык компаниянын ушундай эле мазмундагы доо арыздарды берүү тенденциясы көп сандагы мүнөзгө ээ боло баштады, анткени товардык белгилердин укуктук коргоосун мөөнөтүнөн мурда токтотуу тууралуу талаптар Dyson (№ СИП-1049/2022), Lenovo (№ СИП-1088/2023), Amazon (№ СИП-269/2024), Victoria's Secret (№ СИП-273/2024), Shiseido (№ СИП-272/2024) сыяктуу туруктуу ишкердик аброю бар компанияларга жана башкаларга карата коюлган.

Мынчалык көп сандагы окшош соттук талаштарды баштоо товардык белгилерди мөөнөтүнөн мурда токтотуу боюнча кадимки ишкердик практиканын алкагына батпайт десек жаңылышпайбыз. Бирок доо арыздардын көп санда берилишинин өзү эле укуктуу кыянаттык менен пайдаланууну далилдебейт. Ошол эле учурда товардык белгиге болгон өзгөчө укуктуу бузгандыгы үчүн компенсация өндүрүү тууралуу жалгыз гана талапты системалуу түрдө коюп туруу фактысы тараптын абийирдүүлүгүн баалоодо эске алынышы мүмкүн [6].

Ошону менен бирге жарандык укук мамилелеринин катышуучуларынын абийирдүүлүгү алдын ала болжолдонгон деп эсептелет, ал эми Сереп⁸ тараптардын аракеттерин реалдуу жагдайларды эске алуу менен баалоо зарылдыгын белгилейт. Ошондой эле, укуктуу кыянаттык менен пайдалануу белгилүү бир адамдарга карата болгон учурда бул башка тараптарга карата абийирсиздик бар экенин билдирбейт.

Товардык белгинин негизги функциясы – товарлар менен кызматтарды менчиктештирүү болуп саналат жана ал белгилүү бир товарды башкалардан айырмалоого багытталган. Ошол эле учурда товарларды индивидуалдаштыруу деген – белгилерди жарандык жүгүртүүгө мыйзамдуу түрдө колдонуу аркылуу адамдын товардык белги боюнча өзгөчө укугун ишке ашыруусун билдирет, ал эми мындай мыйзамдуу пайдалануу, эреже катары, патенттик троллдор үчүн кызыкчылык жаратпайт. Мындан тышкары, соттук териштирүүнү баштаган патенттик тролль болгон укук ээси товардык белгини колдонбогондун өзү эле укуктуу кыянаттык менен пайдалануунун далили болуп эсептелбейт⁹. Ушундайча товардык белгини колдонбогондугуна байланыштуу каттоону талашуу боюнча соттук териштирүү жок болгон шартта, белгиленген белгилерди товардык белги катары каттоо баскычында да, товардык белгинин ийгиликтүү каттоосунан кийин да патенттик тролль үчүн бул белгини соода ишмердүүлүгүндө колдонгонун далилдөөнүн зарылдыгы жок.

Бул жагдайда Америка Кошмо Штаттарынын чет элдик тажрыйбасы өзгөчө көңүл бурууга арзыйт, атап айтканда, товардык белгини соодада колдонуу же аны чындап колдонууга ниеттенүү боюнча материалдарды жана далилдерди берүү боюнча милдеттүү талап бар. Мындай талап товардык белгини каттоо үчүн берилген

Жарандык укук мамилелеринин катышуучуларынын ак ниеттүүлүгү алдын ала болжолдонот, ал эми Сереп тараптардын аракеттерин чыныгы жагдайларды эске алуу менен баалоо зарылдыгын белгилейт.

арызды экспертизадан өткөрүү баскычында да (15 U.S.C.S, § 1051 (3-с)¹⁰), ошондой эле каттоодон өткөндөн кийин беш жыл өткөн соң товардык белгинин факты жүзүндөгү жана үзгүлтүксүз колдонулушун тастыктоо аркылуу да колдонулат (15 U.S.C.S, § 1065 (3)¹¹).

Товардык белгилерди ак ниеттүүлүк менен колдонуу боюнча көзөмөл жүргүзүү ыкмасы атаандаштыкты адилетсиз жол менен бузууга каршы мыкты чара катары каралат жана, айрыкча, патенттик троллдордун массалык түрдө арыз берүү аракеттерине каршы алдын алуу механизми катары кызмат кыла алат.

Ошол эле учурда товардык белгинин колдонулбагандыгына байланыштуу анын мөөнөтүнөн мурда токтотулушуна жол бербөө жана укуктук чөйрөдө өзүнүн катышуусун кеңейтүү максатында патенттик троллдор төмөнкү практикаларды колдонушат:

а) товардык белгини колдонуу укугун үчүнчү жактарга берүү, мисалы, лицензиялык келишимдин алкагында, РФнын ЖКнин 1486-беренесине ылайык, товардык белгини укук ээси тарабынан колдонуу катары квалификацияланат. Белгилеп кетсек, патенттик троллго таандык товардык белги боюнча лицензиялык келишим түзүүнүн терс натыйжасы катары товарлардын же кызматтардын акыркы баасынын кымбатташы болушу мүмкүн, анткени бул баага лицензиялык төлөмдөрдүн суммасы таасир этет [7];

б) үч жылдык мөөнөт өткөндөн кийин, колдонулбай калган товардык белгинин келечекте жокко чыгарылышы мүмкүн болгон түрүн жаңыдан каттоо үчүн арыз беришет.

Жогоруда келтирилгендерден көрүнүп тургандай, патенттик троллдордун жүрүм-турум стратегиялары ар түрдүү, бирок маңызы бир, тагыраагы, ак ниеттүү ишкерлер үчүн укуктук тоскоолдуктарды түзүү. Мындай аракеттердин негизги максаты – акчалай сый акы алуу, ал эми жарандык жүгүртүүдөгү товарлар менен кызматтарды индивидуалдаштырууга багытталган товардык белгинин маңызы жоголот [8].

Ошол эле учурда мыйзамдарды активдүү өркүндөтүү жана административдик жол-жоболорду өзгөртүү жалпы жонунан ак ниеттүү ишкерлер үчүн шарттарды жакшыртууга гана эмес, ошондой эле базардагы адилетсиз катышуучулардын ишмердүүлүгүн токтотууга багытталган.

⁸ Ошол эле жерде.

⁹ 154-пункт. Россия Федерациясынын Жогорку Сотунун Пленумунун 2019-жылдын 23-апрелиндеги № 10 токтому «Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин төртүнчү бөлүгүн колдонуу жөнүндө» // Расмий укуктук актылардын жарыялануусу: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (кайрылган күнү: 28.10.2024).

¹⁰ United States Trademark Law: Rules of Practice & Federal Statutes (USPTO, Updated on January 1, 2023) // Интеллектуалдык менчик боюнча дүйнөлүк уюм: сайт. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/22363> (кайрылган күнү: 01.11.2024).

¹¹ Ошол эле жерде.

Ошентип, мыйзам чыгаруучу кызыкчылыктардын балансын табууну максат кылат, анткени патенттик троллдорго тоскоолдук жаратуу максатында нормаларды катаалдаштыруу ишкердик субъекттеринин баарына терс таасирин тийгизиши мүмкүн. Бул жагдайда товардык белгини колдонбогондугуна байланыштуу анын укуктук коргоосун жокко чыгаруу процедурасына, ошондой эле товардык белгилерди каттоо үчүн арыз берүүдө административдик тартиптин катаалдашына байланыштуу мыйзамдардагы жана ыкмалардагы өзгөрүүлөрдү белгилеп кетүү ылайыктуу.

2017-жылдын 12-июлуна чейин РФнын ЖКнин 1486-беренесинин 1-пунктуна ылайык, каалоочулук укугу бар ар кандай кызыкдар тарап товардык белгинин колдонулбагандыгына байланыштуу анын укуктук коргоосун жокко чыгаруу үчүн түздөн-түз арбитраждык сотко кайрылууга укуктуу болчу. 2017-жылдын 1-июлундагы № 147-ФЗ¹² Федералдык мыйзам менен соттук системанын жүгүн азайтуу максатында талаштуу товардык белгинин укук ээси Роспатентке товардык белгиге болгон укуктан баш тартуу жөнүндө арыз менен кайрылуу же кызыкдар тарап менен укукту өткөрүп берүү жөнүндө келишим түзүү сунушун жөнөтүү жолу менен талашты сотко чейинки тартипте жөнгө салуу милдеттүү тартип катары киргизилген. Атап айтканда, сотко чейинки тартипте талашты жөнгө салуу соттук чыгымдарды үнөмдөөгө мүмкүндүк берет, анткени алардын айрымдары талаш предметинин наркына дайыма эле туура келбейт [9].

Мындан тышкары, товардык белгини каттоо, ага ээлик кылуу жана укукту токтотуу менен байланышкан юридикалык мааниге ээ аракеттердин наркына болгон мамилени өзгөрткөн маанилүү окуялардын бири 2017-жылдагы патенттик жана башка төлөмдөр жөнүндө Жобого киргизилген өзгөртүүлөр болуп саналат¹³.

Ошентип, 2017-жылдын 23-сентябрындагы № 115¹⁴ РФнын Өкмөтүнүн токтому менен товардык белгини

экспертизадан өткөрүү жана каттоо үчүн патенттик төлөмдөрдү эсептөө логикасы өзгөртүлүп, алар ТКЭК класстарынын санына жараша аныктала баштаган. Демек, арызда ТКЭКтин канча классы көрсөтүлсө, патенттик төлөмдүн өлчөмү ошончолук жогору болот. Бул чара негизинен ТКЭКтин бардык 45 классы боюнча берилген арыздардын агымын чектөөгө багытталган болчу.

Мындан тышкары, патенттик троллдорго каршы күрөшүүдө эң натыйжалуу курал катары аталган токтом менен товардык белгинин мөөнөтүн узартуу үчүн патенттик төлөмдү эсептөө принцибин өзгөртүү киргизилген. 2017-жылдагы өзгөртүүлөргө чейин товардык белгинин мөөнөтүн узартуу үчүн патенттик төлөмдүн өлчөмү туруктуу болуп, 20 250 рублдү түзчү. Ал эми жаңы киргизилген ыкмага ылайык, төлөм 27 000 рубль + ТКЭКтин 5 класстан ашкан ар бир кошумча классы үчүн 1 000 рубль болуп эсептелет.

Биздин оюбузча, эгерде ири чарба субъекттеринин патенттик портфелинде бардык 45 ТКЭК классы боюнча катталган бир нече товардык белгиси бар болсо, жаңы тартип алар үчүн товардык белгилердин мөөнөтүн узартуу боюнча төлөмдөрдү төлөөнү бир аз гана татаалдаштырды. Ал эми жүздөгөн же миңдеген товардык белгилерге ээ болгон патенттик троллдор үчүн бул тартип олуттуу каржылык кыйынчылыктарды жаратты.

Маанилүү өзгөртүүлөрдүн бири иш кагаздарын электрондук түрдө жүргүзүү үчүн берилген 30%дык жеңилдиктин жокко чыгарылышы, ошондой эле бардык патенттик төлөмдөрдүн көтөрүлүшү болду.

Юридикалык мааниге ээ аракеттерди административдик тартипте жүзөгө ашыруудагы өзгөртүүлөрдүн жаңылыгы Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн 2024-жылдын 18-сентябрындагы № 1278 токтому менен каралган, 2008-жылдын 10-декабрындагы № 941 токтомуна киргизилген өзгөртүүлөр болду¹⁵.

Маанилүү өзгөртүүлөрдүн бири иш кагаздарын электрондук түрдө жүргүзүү үчүн берилген 30%дык жеңилдиктин жокко чыгарылышы, ошондой эле бардык патенттик төлөмдөрдүн көтөрүлүшү болду. Ушул жагдайда ТКЭК бардык 45 классы боюнча товардык белгилерди каттап, андан кийин үчүнчү жакка акча сыйлыгы үчүн өткөрүп берүү мүмкүнчүлүгү мурдагыдан да экономикалык жактан жагымсыз болуп калды.

Мындан тышкары, өзгөртүүлөр формалдуу экспертиза жана арыз берилген белгиленген экспертизадан өткөрүү үчүн патенттик төлөмдөрдү төлөө мөөнөтүнө да таасир этти. Мурун төлөмдү жүргүзүү мөөнөтү 2 ай + кошумча 6

¹² 2017-жылдын 1-июлундагы № 147-ФЗ «Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин төртүнчү бөлүгүнүн 1252 жана 1486-беренелерине, ошондой эле Арбитраждык процессуалдык кодексинин 4 жана 99-беренелерине өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» Федералдык мыйзам // Мыйзам актыларынын расмий жарыялануусу: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (кайрылган күнү: 06.10.2024).

¹³ 2008-жылдын 10-декабрындагы № 941 Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн токтому «Ойлоп табууга, пайдалуу моделге, өнөр жай үлгүсүнө патентке, товардык белги жана тейлөө белгисин мамлекеттик каттоого, географиялык көрсөткүчкө, товар чыккан жердин аталышына өзгөчө укуктуу берүү жана мамлекеттик каттоого, ошондой эле интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжасына же менчиктештирүү каражатына болгон өзгөчө укуктуу өткөрүп берүү, күрөөгө коюу, келишим боюнча пайдалануу укугун берүү, же келишимсиз түрдө өткөрүп берүү менен байланышкан юридикалык мааниге ээ аракеттер үчүн патенттик жана башка төлөмдөр жөнүндө жобону бекитүү тууралуу» // Мыйзам актыларынын расмий жарыялануусу: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (кайрылган күнү: 09.10.2024).

¹⁴ 2017-жылдын 23-сентябрындагы № 1151 Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн токтому «Ойлоп табууга, пайдалуу моделге, өнөр жай үлгүсүнө патентке, товардык белги жана тейлөө белгисин мамлекеттик каттоого, товар чыккан жердин аталышына өзгөчө укуктуу берүү жана мамлекеттик каттоого, ошондой эле интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжасына же менчиктештирүү каражатына болгон өзгөчө укуктуу өткөрүп берүү, күрөөгө коюу, келишим боюнча пайдалануу укугун берүү же келишимсиз түрдө өткөрүп берүү менен байланышкан юридикалык мааниге ээ аракеттер үчүн патенттик жана башка төлөмдөр жөнүндө Жобого өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу» // Мыйзам актыларынын расмий жарыялануусу: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (кайрылган күнү: 09.10.2024).

¹⁵ Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн 2024-жылдын 18-сентябрындагы № 1278 токтому «Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн 2008-жылдын 10-декабрындагы № 941 токтомуна өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө» // Расмий укуктук актылардын жарыялануусу: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (кайрылган күнү: 06.10.2024).

айды түзүп, кошумча айлар үчүн төлөм 50%га көбөйтүлчү. Ал эми жаңы эрежелерге ылайык, бул мөөнөт 2 ай + кошумча 1 ай болуп өзгөртүлдү, жана кошумча ай үчүн төлөм 100%га көбөйтүлдү.

Ушундайча үч айлык мөөнөт өткөндөн кийин төлөм жүргүзүлбөсө, арыз кайтарылып алынган деп эсептелет¹⁶. Бул чара төлөмдү жүргүзүү ниети жок берилген арыздар боюнча иш кагаздарын жүргүзүү мөөнөтүн кыскартууга багытталган. Мындай арыздар чындап кызыкдар ишкерлердин, артыкчылык мөөнөтү кечирээк болгон арыздарына каттоодон баш тартууга негиз болуп калууда.

Аталган өзгөртүүлөр мыйзам чыгаруучунун укуктук нормаларды өркүндөтүү багытындагы ырааттуу ишин, административдик тартиптерди катаалдаштыруу аркылуу жүргүзүп жатканын көрсөтөт. Бул чаралар патенттик троллдордун ишмердүүлүгүнө натыйжалуу тоскоолдук жарата алат жана Россиянын мыйзамдары бүгүнкү күндөгү патенттик троллингдин чакырыгына жооп берип жатканын тастыктоого негиз беререри шексиз.

Россиянын мыйзамдары бүгүнкү күндө патенттик троллинг коюп жаткан чакырыкка жооп берүүдө.

Ошол эле учурда патенттик троллдордун ишмердүүлүгүнө каршы кошумча чара катары авторлор административдик тартипке өзгөртүү киргизүүнү сунушташууда. Бул өзгөртүү арыз берүүчүнүн арызда көрсөтүлгөн товарлар жана кызматтар боюнча товардык белгини анык коммерциялык пайдаланууну белгилүү мөөнөт ичинде жүзөгө ашырууга милдеттенүү тууралуу маалымат берүүсүн камтыйт.

Мисалы, арыз берүүчү белгиленген белгини каттагандан кийин бир жылдын ичинде арызда көрсөтүлгөн конкреттүү товарлар жана кызматтар боюнча товардык белгини коммерциялык пайдалануу тууралуу маалыматтарды, ошондой эле товарларды жарандык жүгүртүүгө киргизүү процессине көмөктөшүүчү башка аракеттерди жасагандыгы тууралуу далилдерди көрсөтүүгө милдеттенет. Бул аракеттер катталган белгини чын ниет менен пайдаланарын тастыкташы керек. Эгерде маалыматтар берилбесе же берилген маалыматтар жетишсиз деп табылса, ачык реестрлерде товардык белгинин коммерциялык пайдаланылышы тастыкталбагандыгы тууралуу тиешелүү белги коюлат.

Ушундайча, эгерде укук ээси «жакында катталган» товардык белгинин коммерциялык пайдаланылышын тастыктабаса, анда мындай белги боюнча РФнын ЖКнин 1486-беренесинде каралган милдеттүү үч жылдык мөөнөт ишин токтотот. Бул мөөнөт товардык белгини пайдаланбагандыгы үчүн анын мөөнөтүн мөөнөтүнөн мурда токтотууга кызыкдар тараптарга чектөө коюучу механизм болуп саналат. Мындай белги кызыкдар тарапка үч жылдык күтүү мөөнөтүн айланып өтүүгө мүмкүнчүлүк берет жана укук ээсине Роспатентке товардык белги боюнча укуктан баш тартуу тууралуу арыз менен кайрылуу сунушун же бул белгини өткөрүп берүү боюнча келишим түзүү сунушун эрте жөнөтүүгө шарт түзөт. Ошондой эле макулдашууга жетишилбеген учурда тиешелүү доо арызын берүү мөөнөтүн жакындатат.

Сунушталган административдик тартипти кошумча катаалдаштыруу товардык белгини пайдаланбагандыгы үчүн ага болгон өзгөчө укуктун күчүн жоготуу жол-жобосунун жеткиликтүүлүгүн камсыздайт. Авторлордун айтымында, бул ыкма товардык белгинин укук ээлерин коммерциялык ишмердүүлүккө активдүү тартууга түрткү берет жана патенттик троллдорго кошумча тоскоолдук жаратат. Анткени алар үчүн товардык белгини максаттуу пайдалануу кызыкчылык туудурбайт, ал эми накта коммерциялык аракеттерди жасоо милдети кошумча каржылык жана убакытты жоготууга алып келет. Мындай талаптар патенттик троллингди натыйжасыз кылып, чыныгы ишкерлердин укуктарын коргоого көмөктөшөт.

Сунушталган административдик тартипти кошумча катаалдаштыруу товардык белгини пайдаланбагандыгы үчүн ага болгон өзгөчө укуктун күчүн жоготуу жол-жобосунун жеткиликтүүлүгүн камсыздайт.

Бул изилдөөнү жыйынтыктап жатып, патенттик троллдордун тактикалык ыкмаларын классификациялоо жана карап чыгуу, ишкерлерге терс таасир этүү ыкмаларын тандоо логикасын ачыкка чыгаруу ишкерликти коргоонун алдын алуу чарасы экенин белгилөө зарыл. Бул чаралар атаандаштыкка негизделген учурдагы ишкердик-ландшафтты бекемдөөгө өбөлгө түзөт. Ошону менен бирге эле мыйзамдарды өркүндөтүү, ал турсун административдик тартиптерди катаалдаштыруу жолу менен болсо да, административдик мөөнөттөрдү кыскартуу жана укуктуу кыянат пайдалануу аракеттеринин кайталанып жаткан системасын ачыкка чыгарууга мүмкүндүк берген сот практикасындагы ыкмаларды тутумдаштыруу менен айкалышып, интеллектуалдык менчик жаатындагы заманбап мыйзамдарга чакырык таштаган патенттик троллингге каршы туруу үчүн туруктуу жана комплекстүү негизди түзөт. Ошол эле учурда патенттик троллингге каршы күрөшүү үчүн түзүлүп жаткан укуктук шарттар жана колдонулуп жаткан административдик тартипке сунушталган өзгөртүүлөр рыноктун тез

¹⁶ Россия Федерациясынын Өкмөтүнүн 2008-жылдын 10-декабрындагы № 941 токтому (2024-жылдын 18-сентябрындагы редакциясы) «Ой жүгүртүүнүн натыйжасы же жекече идентификация каражаты боюнча юридикалык мааниге ээ аракеттерди жасоого байланыштуу ойлоп табууга, пайдалуу моделге, өнөр жай үлгүсүнө патент алуу, товардык белги жана тейлөө белгисин мамлекеттик каттоо, географиялык көрсөткүчкө, товар чыккан жердин аталышына өзгөчө укуктуу берүү жана мамлекеттик каттоо, ошондой эле интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжасына же жекече идентификация каражатына болгон өзгөчө укуктуу өткөрүп берүү, күрөөгө коюу, келишим боюнча пайдалануу укугун берүү, же келишимсиз түрдө укуктун өтүшү боюнча патенттик жана башка төлөмдөрдү белгилөө жөнүндө жобону бекитүү тууралуу» // Расмий укуктук актылардын жарыялануусу: сайт. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/> (кайрылган күнү: 09.10.2024).

ылдамдыкта өнүгүшүн колдоого, ошондой эле товардык белгилер жаатында укукту кыянат пайдаланууга каршы күрөшүүгө көмөктөшөт.

Адабияттардын тизмеси

1. Ворожевич, А. С. Патентный троллинг: сущность, история, правовые механизмы борьбы / А. С. Ворожевич // Закон. – 2013. – № 9. – С. 68–81.
2. Патентное рейдерство идет в Россию / Г. В. Панкина, Л. А. Сашина, А. А. Слыхов, Т. М. Терешкина // Компетентность. – 2011. – № 4–5 (85–86). – С. 34–41.
3. Барабашев, А. Г. Патентный троллинг и правовое регулирование искусственного интеллекта (на примере опыта Соединенных Штатов Америки) / А. Г. Барабашев, Д. В. Пономарева // Вестник Университета имени О. Е. Кутафина (МГЮА). – 2021. – № 1 (77). – С. 39–46.
4. Васильев, Д. В. Патентный троллинг: зарубежный опыт и правоприменительная практика в России / Д. В. Васильев // Образование. Наука. Научные кадры. – 2019. – № 4. – С. 97–101. – DOI: 10.24411/2073–3305–2019–10193.
5. Васильев, Д. В. Правоприменительная практика и зарубежный опыт в противоборстве с «патентным троллингом» / Д. В. Васильев, А. А. Ласкин // Гуманитарное пространство. – 2020. – Т. 9, № 1. – С. 83–93.
6. Прохоров, В. А. Злоупотребление правом при обращении в суд с исковым заявлением о взыскании компенсации за нарушение исключительного права на товарный знак / В. А. Прохоров // Вестник Удмуртского университета. Серия: Экономика и право. – 2024. – Т. 34, № 4. – С. 709–715.
7. Дятлова, А. В. Противодействие патентному троллингу (на примере опыта США и Китая) / А. В. Дятлова // Современная наука: актуальные проблемы теории и практики. Серия: Экономика и право. – 2021. – № 6. – С. 106–110.
8. Мушавкина, П. Критерии определения злоупотребления правом «патентными троллями» / П. Мушавкина // Правовая защита интеллектуальной собственности: проблемы теории и практики: Сборник материалов XII Международного юридического форума (IP Форума). В 2 томах, Университет имени О. Е. Кутафина (МГЮА), 16–17 февраля 2024 года. – Москва: Московский государственный юридический университет им. О. Е. Кутафина (МГЮА), 2024. – С. 249–252.
9. Защита исключительных прав на патентоохраняемые объекты: монография / А. С. Ворожевич. – Москва: Статут, 2020. – 179 с. – ISBN 978–5–8354–1624–0.

Авторлор тууралуу маалымат

Шлапунов Александр Юрьевич, ФӨМинин Сибирь борборунун башчысы (Новосибирск ш., Планетная көч., 30-үй, корп. 2а), ORCID: <https://orcid.org/0009–0008–5692–0048>; SPIN-коду: 8705–0196; shlapunov@rupto.ru

Мачнева Вера Юрьевна, ФӨМинин Сибирь борборунун 2-даражадагы интеллектуалдык менчик боюнча мамлекеттик адиси (Новосибирск ш., Планетная көч., 30-үй, корп. 2а), ORCID: <https://orcid.org/0009–0000–5917–5751>; SPIN-коду: 4016–1124; vera.machneva@rupto.ru

References

1. Vorozhevich, A. S. (2013), "Patent trolling: essence, history, legal mechanisms to combat it", *Zakon*, no. 9, pp. 68–79.
2. Pankina, G. V., Sashina, L. A., Slyhov, A. A. and Tereshkina, T. M. (2011), "Patent raiding is coming to Russia", *Kompetentnost*", no. 4–5 (85–86), pp. 34–41.
3. Barabashev, A. G. and Ponomareva D. V. (2021), "Patent Trolling and the Legal Regulation of Artificial Intelligence (United States of America)", *Vestnik Universiteta imeni O. E. Kutafina (MGYUA)*, no 1 (77), pp. 39–46.
4. Vasijev, D. V. (2019), "Patent trolling: foreign experience and law enforcement practice in Russia", *Obrazovanie. Nauka. Nauchnye kadry*, no. 4, pp. 97–101.
5. Vasiljev, D. V. and Laskin A. A. (2020), "Law Enforcement Practice and Foreign Experience in Combating "Patent Trolling", *Gumanitarnoe prostranstvo*, vol. 9, no. 1, pp. 83–93.
6. Prohorov, V. A. (2024), "Abuse of the right when applying to the court with a claim for recovery of compensation for infringement of the exclusive right to a trademark", *Vestnik Udmurtskogo universiteta. Seriya Ekonomika i pravo*, vol. 34, no. 4, pp. 709–715.
7. Dyatlova, A. V. (2021), "Countering Patent Trolling (US and Chinese Experience)", *Sovremennaya nauka: aktual'nye problemy teorii i praktiki. Seriya: Ekonomika i pravo*, no. 6, pp. 106–110.
8. Mushavkina, P. (2024), "Criteria for determining abuse of right by "patent trolls", *Pravovaya zashchita intellektual'noj sobstvennosti: problemy teorii i praktiki: Sbornik materialov XII Mezhdunarodnogo yuridicheskogo foruma (IP Forum)*, [Legal Protection of Intellectual Property: Problems of Theory and Practice: Proceedings of the XII International Legal Forum (IP Forum)], in 2 volumes, Kutafin Moscow State Law University (MSAL), Moscow, Russian Federation, February 16–17, 2024, pp. 249–252.
9. Vorozhevich, A. S. (2020), *Zashchita iskl'yuchitel'nyh prav na patentoohranyaemye objekty* [Protection of exclusive rights to patent-protected subject matter], monograph, *Statut*, Moscow, Russia.

Information about the authors

Alexander Yu. Shlapunov, Head of the Siberian Center FIPS (Novosibirsk, Planetnaya str., 30, bld. 2A), ORCID: <https://orcid.org/0009–0008–5692–0048>, SPIN-code: 8705–0196; shlapunov@rupto.ru

Vera Yu. Machneva, State Expert on Intellectual Property, 2nd category, (Novosibirsk, Planetnaya str., 30, bld. 2A), ORCID: <https://orcid.org/0009–0000–5917–5751>, SPIN-code: 4016–1124; vera.machneva@rupto.ru

Авторлор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдиришет.

The authors declare no conflict of interests.

Редакцияга келип түшкөн күн: 11.11.2024

Рецензиядан кийин кайра иштелип чыккан күн: 10.12.2024

Жарыялоого кабыл алынган күн: 18.12.2024

Илимий макала

Original article

УДК 347.771

EDN <https://elibrary.ru/mniwqe>

Дары каражаттарына, пестициддерге жана агрохимикаттарга байланыштуу ойлоп табуулар боюнча патентти узартуу: статистика жана сурамжылоонун жыйынтыктары

Андрей Львович Журавлев, Николай Борисович Лысков,
Татьяна Алексеевна Беззаботнова, Наталия Владимировна Алисова[✉]
Федералдык өнөр жай менчиги институту
[✉]nataliia.alisova@rupto.ru

Аннотация: бул иштин актуалдуулугу фармацевтика тармагынын өнүгүшүнүн жогорку маанисине байланыштуу, ал өз кезегинде Россия Федерациясынын Өкмөтү тарабынан бекитилген 2030-жылга чейинки фармацевтикалык өнөр жайды өнүктүрүү стратегиясында чагылдырылган. Анын максаты – дары каражаттарын жүгүртүү тармагында иш алып барган алдыңкы патенттик-укуктук фирмалардын жана ишкердик-коомчулуктун өкүлдөрүнүн пикирин эске алуу менен ойлоп табуулар боюнча патенттин мөөнөтүн узартуу жаатындагы Россия мыйзамдарын талдоо. Иште патенттин мөөнөтүн узартуу боюнча учурдагы жол-жобого канааттануу деңгээлин изилдөө үчүн колдонуучуларды сурамжылоо ыкмасы колдонулган. Ошондой эле узартуу институтуна байланыштуу тиешелүү статистикалык маалыматтар келтирилген. Изилдөөнүн жыйынтыгында дары каражаттары, пестициддер жана агрохимикаттар тармагындагы ойлоп табуулар боюнча патенттин мөөнөтүн узартуу жогорку суроо-талапка ээ экени аныкталды. Алынган жыйынтыктар РФнын нормативдик-укуктук актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү боюнча сунуштарды иштеп чыгуу жагынан кеңири чөйрөдөгү адамдар үчүн кызыкчылык туудурат. Изилдөөлөр Евразия патенттик мекемеси менен биргеликте «Евразия регионунда патенттин мөөнөтүн узартуунун укуктук режими» аттуу илимий-изилдөө иштерин аткаруу боюнча № 05/2024 келишимдин алкагында жүргүзүлгөн.

Негизги сөздөр: ойлоп табуу, дары каражаты, пестицид, агрохимикат, патенттин мөөнөтүн узартуу.

Шилтеме кылуу үчүн: Журавлев А. Л., Лысков Н. Б., Беззаботнова Т. А., Алисова Н. В. Ойлоп табууга байланыштуу, дары каражаттарына, пестициддерге жана агрохимикаттарга тиешелүү патентти узартуу: статистика жана сурамжылоонун жыйынтыктары // ФӨМИ жарчысы. 2025. Т. 4, № 1 (11). С. 40–47.

Patent renewal for invention related to medicinal product, pesticide and agrochemical: statistics and questionnaire results

Andrey L. Zhuravlev, Nikolay B. Lyskov, Tatiana A. Bezzabotnova, Natalia V. Alisova[✉]
The Federal Institute of Industrial Property
[✉]nataliia.alisova@rupto.ru

Abstract: the relevance of this paper is due to the high importance of the development of the pharmaceutical industry in accordance with the Strategy for the Development of the Pharmaceutical Industry until 2030 approved by the Government of the Russian Federation. The purpose of this paper is to analyze the Russian

legislation in the field of patent term extension taking into account the opinions of leading patent law firms and representatives of the business community working in the field of drug circulation. The paper utilizes a questionnaire survey method to investigate the satisfaction with the current patent term extension procedure among patent law firms and leading pharmaceutical industries engaged in invention-related activities and provides relevant statistical data concerning the institution of extension. The study found that patent term extension for inventions in the field of pharmaceuticals, pesticides and agrochemicals is in high demand. The presented results will be of interest to a wide range of persons from the point of view of developing proposals for amendments to the regulatory legal acts of the Russian Federation. The study was carried out jointly with the Eurasian Patent Office within the framework of the research work on the topic "Legal regime of patent term extension in the Eurasian region".

Keywords: invention, medicinal product, pesticide, agrochemical, patent term extension.

For citation: Zhuravlev A. L., Lyskov N. B., Bezzabotnova T. A., Alisova N. V. Patent renewal for an invention related to a medicinal product, pesticide and agrochemical: statistics and results of the questionnaire // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1(11): 40–47 (In Russ.).

СССРдеги пландуу социалисттик экономика шарттарында жана ойлоп табууларды коргоонун өнүккөн институту коргоо документтеринин мөөнөтүн, автордук күбөлүктөр түрүндө, узартууга муктаждык болгон эмес. Өлкөдөгү саясий кырдаалдын өзгөрүшүнүн жана экономикада базар мамилелерине өтүүнүн натыйжасында интеллектуалдык ишмердүүлүктүн жыйынтыктарын коргоо институту да өзгөрүүгө дуушар болду.

Ойлоп табууларды коргоонун бирдиктүү формасы катары патенттик форма СССРдеги ойлоп табуулар жөнүндө Мыйзамында бекитилген¹. Бул мыйзамга ылайык, ойлоп табууга берилген патенттин мөөнөтү СССРдин Мамлекеттик патенттик мекемесине (Госпатент СССР) арыз түшкөн күндөн тартып 20 жылды түзгөн².

Бул норма 1992-жылы РФнын Патенттик мыйзамы күчүнө киргенден кийин өзгөртүүгө дуушар болгон эмес. 3-бер. 3-пу. ойлоп табууга берилген патент арыз Патенттик мекемеге түшкөн күндөн тартып 20 жыл ичинде күчүндө болот деп көрсөтүлгөн³. 1990-жылдардагы Россия Федерациясынын экономикалык абалынын натыйжасында, фармацевтика тармагындагы ишканалар рентабелдүү эместигинен улам жабылып же чет элдик фармацевтикалык компаниялар тарабынан сатып алынып жаткан шартта, патенттин мөөнөтүн узартуу маселеси актуалдуу болгон эмес.

Дары каражатына, пестицидге жана агрохимикатка байланыштуу ойлоп табууга болгон өзгөчө укуктун мөөнөтүн узартуу мүмкүнчүлүгү Россиянын мыйзамдарына биринчи жолу 2003-жылы киргизилген⁴ [1].

Дары каражатына, пестицидге жана агрохимикатка байланыштуу ойлоп табууга болгон өзгөчө укуктун мөөнөтүн узартуу мүмкүнчүлүгү Россиянын мыйзамдарына биринчи жолу 2003-жылы киргизилген.

2003-жылы киргизилген өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду эске алуу менен, РФнын Патенттик мыйзамынын 3-бер. 3-п. ылайык, ойлоп табууга берилген патенттин мөөнөтү мурдагыдай эле интеллектуалдык менчик боюнча федералдык аткаруу органы арызды кабыл алган күндөн тартып 20 жылды түзгөн. Бирок дары каражатына, пестицидге же агрохимикатка тиешелүү ойлоп табуулар үчүн, колдонууга мыйзамда белгиленген тартипте уруксат алуу талап кылынган учурларда, 20 жылдык патент мөөнөтүн узартуу каралган. Узартылган мөөнөт арыз берилген күндөн баштап колдонууга биринчи уруксат алынган күнгө чейинки аралыкты камтып, беш жылды алып салуу менен эсептелет. Ошол эле учурда ойлоп табууга берилген патенттин узартылган мөөнөтү беш жыл менен чектелген. Патенттин ээси узартуу жөнүндө өтүнмөнү интеллектуалдык менчик боюнча федералдык аткаруу органына патенттин күчүндө турган мезгилде, жогоруда көрсөтүлгөн уруксат алынган күндөн же патент берилген күндөн тартып алты айдын ичинде тапшырышы керек. Бул мөөнөттөрдүн кайсынысы кечирээк аяктаса, ошол эсепке алынат.

Бул мыйзамдын тиешелүү пунктуна таянып, патент ээлери дары каражатына байланыштуу ойлоп табууга берилген патенттин мөөнөтүн узартуу жөнүндө өтүнмөлөрдү бере башташкан.

Бирок мыйзамдагы бул норманы практикада колдонууда олуттуу кыйынчылыктар жаралган, анткени узартуунун тартибин, өзгөчө узартуу процедурасын түшүндүрүп берген жана бул процедура кайсы ойлоп табууларга тиешелүү экенин тактаган мыйзам алдындагы нормативдик укуктук актылар жок болгон.

¹ Ойлоп табууга болгон укук мамлекет тарабынан корголот жана патент менен тастыкталат (СССРдин 1991-жылдын 31-майындагы № 2213-1 «СССРдеги ойлоп табуулар жөнүндө» Мыйзамынын 3-бер. 1-п. // КонсультантПлюс: сайт). URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_18406 (кайрылган күнү: 11.11.2024).

² Ошол эле жерде.

³ Россия Федерациясынын 1992-жылдын 23-сентябрындагы № 3517-1 Патенттик мыйзамы (2006-жылдын 2-февралына карата редакциясы). Күчүн жоготкон // КонсультантПлюс: сайт. – URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_979 (кайрылган күнү: 11.11.2024).

⁴ 2003-жылдын 7-февралындагы № 22-ФЗ «Россия Федерациясынын Патенттик мыйзамына өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жөнүндө» Федералдык мыйзамы. Күчүн жоготкон. // КонсультантПлюс: сайт. URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_40913 (кайрылган күнү: 11.11.2024).

Ойлоп табууга болгон өзгөчө укуктун мөөнөтүн узартууда, Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин 1363-бер. 2-п. ылайык, өзүнүн каттоо номери менен кошумча патент берилет жана ал Россия Федерациясынын ойлоп табуулар боюнча Мамлекеттик реестрине киргизилет.

Ошол эле учурда мындай узартуулардын саны аз болгонун жана көзгө көрүнөрлүк укуктук колдонуу практикасы байкалбаганын белгилебей коюуга болбойт, андан тышкары, узартуу негизинен чет элдик фармацевтикалык компаниялар тарабынан суралган [2].

Бул институттун маанилүүлүгүн эске алуу менен, мыйзам чыгаруучу аны Россия Федерациясынын Жарандык кодексинин жаңы, төртүнчү бөлүгүнө киргизген, анда тиешелүү жоболор бир аз өзгөртүлгөн⁵.

РФнын ЖКнин төртүнчү бөлүгү кабыл алынган учурга карата, дары каражатына байланыштуу ойлоп табууга берилген патенттин мөөнөтүн узартуу тууралуу кайрылуулар көбөйгөн. Бул болсо узартуу боюнча арыздарды кароо тартибин жөнгө салган мыйзам алдындагы нормативдик укуктук актыларды кабыл алуу зарылдыгын жараткан. Тиешелүү тармакта изилдөөлөр жүргүзүлгөндөн кийин, мыйзам алдындагы актты кабыл алуу демилгеси Роспатент тарабынан көтөрүлгөн [3]. Бирок укуктук колдонуу практикасы узартууга байланыштуу мыйзам алдындагы нормативдик укуктук актта да, ошондой эле РФнын ЖКнин төртүнчү бөлүгүндө баяндалган нормаларда да олуттуу кемчиликтерди аныктоого мүмкүндүк берген [4, 5].

Жогоруда айтылгандарды, ошондой эле соттук жана укуктук колдонуу практикасын жана чет өлкөлүк тажрыйбаны эске алуу менен, РФнын ЖКнин 2014-жылдагы жаңы редакциясындагы төртүнчү бөлүгүндө 1363-бер. өзгөртүлгөн.

Патенттин мөөнөтү мурдагыдай эле интеллектуалдык менчик боюнча федералдык аткаруу органына патент алуу үчүн арыз берилген күндөн тартып 20 жыл бойдон калган. Эгерде арыз бөлүнүп берилсе (ЖКнин 1381-бер. 4-п.), анда мөөнөт баштапкы арыз берилген күндөн тартып эсептелет. Ошол эле учурда, РФнын ЖКнин 1363-бер. 2-п. ойлоп табууга берилген патенттин мөөнөтүн узартуу тартибине жана жаңы коргоо документи – кошумча патентти берүү маселесине байланыштуу өзгөртүүлөргө дуушар болгон [6].

Ошол эле учурда, адабиятта айтылган пикир менен макул болууга болбойт [7, 8], анткени Европалык патенттик

конвенцияга (ЕПК) катышкан өлкөлөрдө берилген кошумча коргоо күбөлүгү (ККК) РФнын ЖКнин 1363-бер. 2-п. белгиленген кошумча патентке толук дал келбейт.

Чет элдик юрисдикциялардын колдонуудагы нормаларына ылайык, патентти узартуу боюнча оң чечим кабыл алынганда, ККК берилет, анын номери реестрге киргизилет, маалыматтар жарыяланат жана ал баштапкы патенттин бир бөлүгү катары каралат. Башкача айтканда, узартуу ошол ойлоп табууга гана тиешелүү болот, анын колдонулушу үчүн тиешелүү уруксат алуу талап кылынган. Бул учурда ойлоп табуунун формуласы өзгөртүлбөйт, бул болсо ККК каттоо процедурасынын РФнын мыйзамдарында каралган кошумча патентти берүү тартибинен негизги айырмасы болуп саналат.

Белгилеп кетсек, ойлоп табууга болгон өзгөчө укуктун мөөнөтүн узартууда РФнын ЖКнин 1363-бер. 2-п. ылайык, өзүнүн каттоо номери бар кошумча патент берилет жана ал РФнын ойлоп табуулар боюнча Мамлекеттик реестрине киргизилет. Бул норманын маанилүү айырмачылыктарынын бири – кошумча патент жаңы укуктук көлөмдү тастыктайт, анткени ал ойлоп табуунун жаңы формуласы менен коштолот. Бул формула колдонууга уруксат алынган конкреттүү продуктуну мүнөздөйт жана мындай формуланын коррекциясы менен байланышкан бардык артыкчылыктарды жана кемчиликтерди камтыйт.

Ошондой эле дары каражатына байланыштуу ойлоп табууга берилген патенттин мөөнөтүн узартуу боюнча арызды кароо тартибине жана материалдык укук нормаларына⁶ тиешелүү мыйзам алдындагы нормативдик укуктук актылар кабыл алынган⁷. Жаңы Тартиптин киргизилиши РФнын ЖКнин мурунку редакциясында жана узартуу боюнча Административдик регламентте укуктук аныксыздыкты камтыган айрым жоболорду тактоого мүмкүндүк берди.

Белгилей кетсек, кошумча патентти берүү мүмкүнчүлүгүн талдоо учурунда ойлоп табуунун формуласына ылайык бирикменин же бирикмелер тобунун укуктук коргоо көлөмүн аныктаган белгилердин жыйындысы менен Регистрациялык күбөлүктө көрсөтүлгөн дары каражатынын активдүү курамынын өзгөчөлүктөрүнүн окшоштугу текшерилет. Ушундай эле ыкма дары каражатынын курамын текшерүүдө колдонулат, анда Регистрациялык күбөлүктө көрсөтүлгөн курамдын дайындалышы жана анын курамы – дары формасын аныктаган элементтер – эске алынат.

Бул жоболор ойлоп табуунун мындай объектисине да, бирикмени же курамды белгилүү бир максатта колдонууга да тиешелүү. Анткени продуктуну колдонууга берилген

⁵ Россия Федерациясынын Жарандык кодекси (төртүнчү бөлүк) 2006-жылдын 18-декабрындагы № 230-ФЗ (2017-жылдын 1-июлуна карата редакциясы) // КонсультантПлюс: сайт. URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_64629/ (кайрылган күнү: 11.11.2024).

⁶ Россия Федерациясынын Экономикалык өнүгүү министрлигинин 2015-жылдын 3-ноябрындагы № 810 буйругу «Ойлоп табууга болгон өзгөчө укуктун мөөнөтүн узартуу жана бул укукту тастыктаган патент боюнча мамлекеттик кызматты Интеллектуалдык менчик боюнча федералдык кызмат тарабынан көрсөтүү боюнча Административдик регламентти бекитүү жөнүндө» // КонсультантПлюс: сайт. URL: www.pravo.gov.ru (кайрылган күнү: 14.11.2022).

⁷ Россия Федерациясынын Экономикалык өнүгүү министрлигинин 2015-жылдын 3-ноябрындагы № 809 буйругу «Ойлоп табууга берилген кошумча патентти берүү жана анын аракетинин тартибин, ошондой эле ойлоп табууга берилген патенттин мөөнөтүн узартуу тартибин бекитүү жөнүндө» // КонсультантПлюс: сайт. URL: www.pravo.gov.ru (кайрылган күнү: 14.11.2022).

1-таблица.

2015–2023-жылдар аралыгында дары каражаттарына, пестициддерге жана агрохимикаттарга байланыштуу ойлоп табуулар боюнча патенттин мөөнөтүн узартуу үчүн берилген арыздардын саны.

Table 1.

The number of applications for the extension of a patent for an invention related to medicinal products, pesticides and agrochemicals for the period 2015–2023

Дары каражаттарына, пестициддерге жана агрохимикаттарга байланыштуу ойлоп табуулар боюнча патенттин мөөнөтүн узартуу үчүн берилген арыздардын жылдар боюнча түшүшү.									
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Алардын ичинен бардыгы:	23	42	25	15	23	26	51	40	39
Канааттандырылган	19	30	18	7	20	17	23	24	20
Баш тартылган	4	12	7	8	3	9	28	15	15
Каралып бүтө элек	0	0	0	0	0	0	0	1	4

Авторлор тарабынан Роспатентке түшкөн арыздар боюнча маалыматтардын негизинде түзүлгөн.

Compiled by the authors based on the receipt of applications to Rospatent

патент ошол продуктуна белгилүү дайындалышы менен коргойт [9].

Ошентип, дары каражатына байланыштуу ойлоп табууга берилген патенттин аракетин узартуу институтуна «идентичтүүлүк» түшүнүгү киргизилди [10]. Мындан тышкары, укукту колдонуу өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен, РФда кошумча патентти административдик тартипте да, сот тартибинде да талашууга мүмкүнчүлүк каралган [11, 12]. Ойлоп табууга, пайдалуу моделге, өнөр жай үлгүсүнө жана бул укукту тастыктаган патентке, анын ичинде кошумча патентке болгон өзгөчө укуктун аракетин жокко чыгаруу же мөөнөтүнөн мурда токтотуу РФнын ЖКнин 1398 жана 1399-беренелеринде белгиленген негиздер жана тартип боюнча жүзөгө ашырылат. Дары каражаты, пестицид же агрохимикат сыяктуу продуктуга байланыштуу ойлоп табууга болгон өзгөчө укуктун мөөнөтүн узартуу, ошондой эле бул укукту тастыктаган кошумча патенттин аракеттери, эгерде РФнын ЖКнин 1363-бер. 2-п. белгиленген шарттар бузулган болсо, жараксыз деп табылат.

Жогоруда айтылгандарды эске алуу менен, 2015–2023-жылдар аралыгында колдонуудагы мыйзамдар шартында дары каражаттарына, пестициддерге жана агрохимикаттарга байланыштуу ойлоп табуулар боюнча патенттин мөөнөтүн узартуу үчүн Роспатентке берилген арыздардын статистикасын талдоо кызыгууну жаратат.

2015–2023-жылдар аралыгында дары каражаттарына, пестициддерге жана агрохимикаттарга байланыштуу ойлоп табуулар боюнча патенттин мөөнөтүн узартуу үчүн Роспатентке берилген арыздардын анализи бул институттун талапка ылайык жана актуалдуу экенин көрсөтөт. Көрсөтүлгөн мезгил ичинде жалпысынан 284 арыз берилген (1-табл.).

Патенттин мөөнөтүн узартуу боюнча түшкөн арыздардын негизги бөлүгү (73,94%) ойлоп табууларга тиешелүү болуп, алардын ээси чет элдик фармацевтикалык компаниялар болуп саналат. Алардын ичинен өнөр жайы

өнүккөн өлкөлөрдөн – АКШ, Швейцария, Япония жана Германия сыяктуу компаниялардын үлүшүнө берилген арыздардын 56,7% туура келет, башка чет өлкөлүк компаниялар – 17,25%, ал эми Россия сегментинин үлүшү – 26,1% (таблица 2).

Берилген арыздардын жалпы массивинин ичинен Роспатент тарабынан 178и (62,7%) канааттандырылган, 101 арыз боюнча (35,5%) мөөнөт узартууга баш тартуулар жөнөтүлгөн, ал эми 5 арыз боюнча (1,8%) иш кагаздары ушул убакка чейин аяктай элек.

2-таблица.

2015–2023-жылдар аралыгында укук ээлерине жараша патенттин мөөнөтүн узартуу боюнча берилген арыздардын жалпы бөлүштүрүлүшү.

Table 2.

Distribution of extension applications by patent holders in total for the period 2015–2023

Патентке ээ өлкөлөрдүн коду	Узартууга өтүмө берилген арыздардын саны	Узартуу боюнча арыздардын %
RU	74	26,06
JP	39	13,73
CH	40	14,08
DE	15	5,28
ES	9	3,17
US	67	23,59
КАЛГАНЫ	40	14,08

Авторлор тарабынан Роспатентке түшкөн арыздар боюнча маалыматтардын негизинде түзүлгөн.

Compiled by the authors based on the receipt of applications to Rospatent

Тиешелүү тараптардын пикирин изилдөө үчүн дары каражатына, пестицидге жана агрохимикатка байланыштуу ойлоп табууга болгон өзгөчө укуктун мөөнөтүн узартуунун укуктук режиминин ар кандай аспектилерин камтыган анкета иштелип чыкты. Анкетада узартуунун шарттарына, узартууга тийиштүү объекттердин тизмесине, узартуу мөөнөттөрүнө жана узартуулардын санына байланыштуу суроолор камтылган.

Абсолюттук негиздер боюнча патенттин мөөнөтүн узартуудан баш тартуулардын арасында төмөнкү себептерди бөлүп көрсөтүүгө болот:

а) маңызы боюнча арыз ойлоп табуунун мөөнөтүн узартууга тиешелүү эмес (жылдык төлөмдөрдү төлөө жөнүндө) – 39 бирдик (69,64%);

б) арыз берүү мөөнөтүнүн бузулушу – 11 бирдик (19,64%); башка баш тартуу себептери – 6 бирдик (10,73%);

Маңызы боюнча патенттин мөөнөтүн узартуудан баш тартуулардын арасында төмөнкү себептерди бөлүп көрсөтүүгө болот:

а) экспертизанын чечими боюнча – 28 бирдик (62,2%);

б) суроого же пикирге жооп бербөө – 9 бирдик (20%);

с) башка баш тартуу себептери – 8 бирдик (17,8%).

Ушундайча келтирилген маалыматтар дары каражаттарына, пестициддерге жана агрохимикаттарга байланыштуу ойлоп табуулар боюнча патенттин мөөнөтүн узартуу институту талапка ылайык экенин жана актуалдуулугун көрсөтөт. Бул институтту чет элдик укук ээлери да, жергиликтүү укук ээлери да колдонушат.

Жогоруда айтылгандарды эске алуу менен жана кызыкдар тараптардын пикирин изилдөө максатында дары каражатына, пестицидге жана агрохимикатка байланыштуу ойлоп табууга болгон өзгөчө укуктун мөөнөтүн узартууга байланыштуу тогуз суроону камтыган анкета иштелип чыкты. Анкетада узартуунун шарттарына, узартууга тийиштүү объекттердин тизмесине, узартуу мөөнөттөрүнө жана узартуулардын санына байланыштуу суроолор камтылган.

Анкета төмөнкү суроолордун тизмесин камтыган.

1. Дары каражаттарына, пестициддерге жана агрохимикаттарга байланыштуу ойлоп табуулар боюнча арыздарды узартуу институту керекпи?

2. Сизди узартууга тийиштүү объекттердин түрлөрү (дары каражаттары, пестициддер, агрохимикаттар) канааттандырабы?

3. Сизди узартуунун мөөнөтү канааттандырабы?

4. Сизди узартууга тийиштүү ойлоп табуулардын түрлөрү (продуктту колдонуу, продукт [комбинация, химиялык кошулма, белгилүү химиялык кошулманын туундусу, жыйындысы]) канааттандырабы?

5. Патенттин узартылышын талашка салуу керекпи?

6. Кайсы формадагы укуктук коргоо артыкчылыктуу?

7. Сизде Россияда же чет өлкөдө патентти узартуу боюнча тажрыйба болду беле?

8. Сиз «бир каттоо күбөлүгү – бир патент» принциби сакталыш керек деп эсептейсизби?

9. Дары каражатына, пестицидге же агрохимикатка байланыштуу ойлоп табууга патентти узартуу боюнча өтүмө берүү мөөнөтү жетиштүүбү?

Жогорудагы суроолорго төрт жооп камтылган: «Ооба», «Жок», «Башка», «Өз вариантыңызды көрсөтүңүз».

Жогоруда көрсөтүлгөн негизги суроолордон тышкары, анкетага кошумча мындай суроо да кошулган: «Дары каражатына, пестицидге же агрохимикатка байланыштуу ойлоп табууга патентти узартуу боюнча өтүмө берүү үчүн кайсы мөөнөт артыкчылыктуу деп эсептелет?» Жооп катары патенттин мөөнөтүн узартуу боюнча өтүмө берүү үчүн талап кылынган убакыт аралыгын көрсөтүү менен бир вариантты тандоо сунушталган (30 күн, 6 ай, 12 ай же өз вариантын көрсөтүү).

Бул анкета ойлоп табуулар менен байланыштуу ишмердүүлүк жүргүзгөн патенттик өкүлдөрдүн фирмаларына, дары-дармек өндүрүүчү алдыңкы компанияларга кандай жергиликтүү босо, чет элдик жана фармацевтикалык өндүрүүчүлөрдүн ассоциацияларына да так ошондой эле жөнөтүлгөн. Жалпысынан 21 анкета жөнөтүлгөн.

Анкеталоо учурунда алынган жыйынтыктар төмөнкүлөрдү көрсөтөт.

1. Сурамжылоого катышкандардын болжол менен 69% дары каражатына, пестицидге же агрохимикатка байланыштуу ойлоп табууга болгон өзгөчө укуктун мөөнөтүн Россияда же чет өлкөдө узартуу боюнча тажрыйбага ээ болгон, ал эми 31% бул багытта өз алдынча тажрыйбасы жок.

2. Сурамжылоого катышкандардын көпчүлүгү (85%) дары каражатына, пестицидге же агрохимикатка байланыштуу ойлоп табууга болгон өзгөчө укуктун мөөнөтүн узартуу институтунун болушу зарыл экенин жана бул укукту тастыктаган ойлоп табууга патенттин бар болушу маанилүү экенин ырасташты.

Сурамжылоого катышкандардын көпчүлүгү (85%) дары каражатына, пестицидге же агрохимикатка байланыштуу ойлоп табууга болгон өзгөчө укуктун мөөнөтүн узартуу институтунун болушу зарыл экенин жана бул укукту тастыктаган ойлоп табууга патенттин бар болушу маанилүү экенин ырасташты.

ФМБМ «ФӨМИ» тарабынан жүргүзүлгөн башка илимий-изилдөө иштеринин жыйынтыктары менен ФМБМ «ФӨМИнин» расмий сайтынын «Илимий ишмердүүлүк» бөлүмүндө таанышса болот.

3. Сурамжылоого катышкандардын 90%дан ашыгы ойлоп табууга болгон өзгөчө укуктун мөөнөтүн узартууга мүмкүн болгон продукциялардын түрлөрүнө: дары каражаттарына, пестициддерге жана агрохимикаттарга канааттанарын билдиришти.

4. Азыркы учурда ойлоп табууга болгон өзгөчө укуктун мөөнөтүн узартуу 5 жылды түзөт, бул сурамжылоого катышкандардын 62%ын канааттандырат. Ал эми 15% бул мөөнөттү, мисалы, 10 жылга чейин узартууну жакташат. 8% бул мөөнөттү 2 жылга чейин кыскартуу керек деген ойдо. Дагы 8% патенттин аракет мөөнөтүн узартуу фактысынын өзүнө караманча каршы. Ал эми 7% патентти узартууну арыз берилген күндөн тартып колдонууга биринчи уруксат алынган күнгө чейинки аралыкты эске алуу менен өз алдынча эсептөө керек деп эсептешет.

5. Ойлоп табуулардын түрлөрү боюнча (продукт, атап айтканда химиялык кошулма, белгилүү химиялык кошулманын туундусу, жыйынды, композиция жана продуктту колдонуу) өзгөчө укуктун мөөнөтүн узартууга байланыштуу канааттануу деңгээлин аныктоо максатында жүргүзүлгөн сурамжылоонун жыйынтыгы көрсөткөндөй, сурамжылоого катышкандардын 69% ойлоп табуулардын түрлөрү менен макул жана алар боюнча өзгөчө укуктун мөөнөтүн узартууга болот деп эсептешет. Ал эми 31% мындай ойлоп табуулардын түрлөрү менен макул эмес экенин билдиришкен.

6. Ойлоп табууга болгон өзгөчө укуктун мөөнөтүн узартуу жана бул укукту тастыктаган кошумча патенттин аракетин талашуу боюнча учурдагы тартипке канааттануу маселеси боюнча сурамжылоого катышкандардын 62% оң жооп беришкен. Ал эми 31% макул эместигин билдиришкен, алардын ичинен 50% учурдагы Роспатенттеги кароо тартиби аларды канааттандырбай турганын белгилеп, мурунку Интеллектуалдык менчик боюнча сотто кароо тартибин кайтарууну сунушташкан.

7. Ойлоп табууга болгон өзгөчө укуктун мөөнөтүн узартуу процедурасы учурунда дары каражатына, пестицидге же агрохимикатка байланыштуу ойлоп табууну укуктук коргоонун учурдагы формасы катары колдонулуп жаткан кошумча патент РФде сурамжылоого катышкандардын 69%нын муктаждыктарын канааттандырат. Ал эми 23% формуланын айрым пункттарын узартуу мүмкүнчүлүгүн жакташкан. 8% болсо чет өлкөлүк юрисдикциялардагыдай, ойлоп табууга болгон өзгөчө укуктун мөөнөтүн узартуу процедурасы учурунда укуктук коргоонун формасы катары КККны колдонулушун жакташкан.

8. «Бир каттоо күбөлүгү – бир кошумча патент» принциби сакталууга тийишпи деген суроого анкета толтургандардын 62%ы терс жооп беришкен, ал эми 38% бул принципти колдошкон.

9. Анкетадагы: «Дары каражатына, пестицидге же агрохимикатка байланыштуу ойлоп табууга болгон өзгөчө укуктун мөөнөтүн узартуу үчүн арыз берүүгө белгиленген учурдагы 6 айлык мөөнөт жетиштүүбү?» – деген суроого сурамжылангандардын 69% «ооба» деп жооп беришкен. Ал эми 15% бул мөөнөттү 12 айга чейин узартууну сунушташкан, 8% 3 айга чейин кыскартууну жакташкан, дагы 8% патенттин мөөнөтүн узартуу боюнча нормаларды таптакыр алып салуу керек деген пикирди билдиришкен.

Ошентип, жалпы жыйынтык катары төмөнкүлөрдү белгилөөгө болот:

1. Дары-дармек каражаттарына, пестициддерге жана агрохимикаттарга байланыштуу ойлоп табуулар боюнча патенттин аракет мөөнөтүн узартуу институту абдан талап кылынат жана актуалдуу болуп эсептелет. Сурамжылоого катышкандардын көпчүлүгү (85%) бул институттун болушун зарыл деп эсептешет. 2015-жылдан 2023-жылга чейинки мезгилде ойлоп табууга болгон өзгөчө укуктун мөөнөтүн узартуу боюнча жалпы 284 арыз берилген, бул өтө чоң көрсөткүч болуп саналат.

2. РФда ойлоп табуунун өзгөчө укугунун мөөнөтүн узартуу үчүн бөтөнчө механизм колдонулат, ал ойлоп табууга кошумча патент берүү негизинде ишке ашырылат. Ошондой эле дары каражатына байланыштуу ойлоп табууга патенттин аракет мөөнөтүн узартуу институтун алкагында «бирдейлик» түшүнүгү киргизилген. Бул түшүнүк дары каражатына берилген каттоо күбөлүгү менен патенттелген техникалык чечимди салыштыруу процессине карата колдонулат.

3. Ойлоп табууга болгон өзгөчө укуктун мөөнөтүн узартууга байланыштуу продукт түрлөрү (дары каражаттары, пестициддер, агрохимикаттар), узартуунун мөөнөтү жана ойлоп табуулар түрлөрү, ошондой эле ойлоп табууга болгон өзгөчө укуктун мөөнөтүн узартуунун белгиленген мөөнөтү жана узартууга дуушар боло турган ойлоп табуулардын түрлөрү да укук ээлерин канааттандырат.

4. Укук ээлерин дары каражаттарына, пестициддерге жана агрохимикаттарга байланыштуу ойлоп табууга болгон өзгөчө укуктун мөөнөтүн узартуу үчүн арыз берүүгө белгиленген 6 айлык мөөнөт да канааттандырат.

Айкын көрүнүп тургандай, фармацевтика рыногунда ойлоп табууларды ийгиликтүү колдонуу үчүн заманбап дары-дармек каражаттарын чыгарган өндүрүүчүлөр менен дженериктерди чыгарган өндүрүүчүлөрдүн кызыкчылыктарынын тең салмактуулугун эске алуу зарыл.

5. Укук ээлеринин көпчүлүгүн «бир каттоо күбөлүгү – бир кошумча патент» принциби канааттандырбайт. Бул принцип дары-дармек каражаттарына байланыштуу ойлоп табуулар аркылуу ишке ашырылуучу «жаңылоо стратегиясын» [9, 10] жүзөгө ашырууда мүмкүн болгон чектөөлөр менен байланыштуу.

Айкын көрүнүп тургандай, фармацевтика рыногунда ойлоп табууларды ийгиликтүү колдонуу үчүн заманбап дары-дармек каражаттарын чыгарган өндүрүүчүлөр менен дженериктерди чыгарган өндүрүүчүлөрдүн кызыкчылыктарынын тең салмактуулугун эске алуу зарыл. Мындай кызыкчылыктарды тең салмактуу жөнгө салуу ойлоп табууга болгон патенттин мөөнөтүн узартуу институтуна карата мыйзамдарды «так» жана «тактык менен» жөнгө салуу аркылуу мүмкүн болот.

Адабияттардын тизмеси

1. Благополучная, К. В. Единая патентно-правовая охрана изобретений на территории Таможенного союза России, Беларуси и Казахстана как средство его инновационного развития: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Благополучная Камила Владимировна. – М., 2013. – 130 с.
2. Мотина, Д. В. Продление срока действия исключительных прав на изобретение, относящееся к лекарственному средству / Д. В. Мотина // Интеллектуальная собственность: взгляд в будущее: Сборник материалов II Международной научной конференции молодых ученых. В 2 частях, Москва, 29 апреля 2020 года / под ред. О. А. Флягиной. Часть 1. – Москва: Российская государственная академия интеллектуальной собственности, 2020. – С. 169–178.
3. Кирий, Л. Л. Обзор нормативного регулирования и практики предоставления дополнительного срока охраны изобретению / Л. Л. Кирий, Е. И. Горячева, Д. П. Бондаренко. – М.: Патент, 2008. – 22 с.
4. Соболев, А. Ю. Продление срока действия исключительных прав и патента на изобретение, относящееся к лекарственному средству, пестициду или агрохимикату, – кто виноват и что делать? / А. Ю. Соболев / Изобретательство. – 2009. – Т. 9, № 8. – С. 27–40.
5. Михайлов, А. В. «Резиновые» патенты: российская практика фивольного продления патентов на лекарственные средства / А. В. Михайлов // Патентный поверенный. – 2013. – № 4. – С.20–25.
6. Семенов, В. И. Продление срока действия исключительного права на изобретение, относящееся к лекарственному средству, пестициду и агрохимикату / В. И. Семенов, Н. Б. Лысков, Е. Б. Гаврилова // Патенты и лицензии. – 2017. – № 8. – С. 10–19.
7. Пиличева А. В. Лекарственные средства как объекты патентных прав: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Пиличева Анна Владимировна. - М., 2015. – 222 с.
8. Балашова, А. И. Правовой механизм продления срока патентной монополии на изобретения / А. И. Балашова // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность: научно-практический журнал. – 2024. – № 5. – С. 56–62.
9. Полякова, А. А. Стратегия обновления и применение изобретения по определенному назначению / А. А. Полякова, Н. Б. Лысков // Патенты и лицензии. Интеллектуальные права. – 2024. – № 8. – С. 21–29.
10. Назина, Е. Е. Дополнительный патент на изобретение: возможности и проблемы / Е. Е. Назина // Патентный поверенный. – 2017. – № 1. – С. 35–42.
11. Малахов, Б. А. Особенности оспаривания продления патентов в РФ / Б. А. Малахов, Н. А. Айрапетов // Журнал Суда по интеллектуальным правам. – 2022. – № 1 (35). – С. 97–102.
12. Куминова, А. А. Продление срока действия исключительного права на изобретение и дополнительные патенты. Процессуальные аспекты / А. А. Куминова // Интеллектуальные права в цифровую эпоху: избранные аспекты. – Москва: Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего образования «Государственный академический университет гуманитарных наук». – 2023. – С. 380–391.

Авторлор тууралуу маалымат

Андрей Львович Журавлев, юридика илимдеринин кандидаты, ФМБМ «Өнөр жай менчигинин федералдык институту» мекемесинин Эл аралык кызматташтык борборунун башчысы (Москва, Бережковская жээги, 30-үй, 1-корп.); AZhuravlev@rupto.ru

Николай Борисович Лысков, ФГБУ «Өнөр жай менчигинин федералдык институту» мекемесинин Химия, биотехнология жана медицина борборунун башчысы (Москва, Бережковская жээги., 30-үй, 1-корп.); ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4655-9275>; SPIN-коду: 9975-5097; otd1463@rupto.ru

Татьяна Алексеевна Беззаботнова, ФМБМ «Өнөр жай менчигинин федералдык институту» мекемесинин патенттердин аракет мөөнөтүн көзөмөлдөө бөлүмүнүн башчысы (Москва, Бережковская жээги, 30-үй, 1-корп.); SPIN-коду: 7132-9130; bezzabotnova@rupto.ru

Наталья Владимировна Алисова, ФМБМ «Өнөр жай менчигинин федералдык институту» мекемесинин улук илимий кызматкери (Москва, Бережковская жээги, 30-үй, 1-корп.); ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2825-2610>; SPIN-коду: 4565-9334; natalia.alisova@rupto.ru

Автордордун кошкон салымы

Бардык авторлордун концепцияны иштеп чыгууга, изилдөө жүргүзүүгө жана макаланы даярдоого зор салым кошушкан, жарыяланардын алдында акыркы версиясын окуп чыгып, макулдугун беришкен.

А. Л. Журавлев – түшүнүктү иштеп чыгуу, методологияны түзүү, изилдөөнү жүргүзүү, кол жазманы түзүү жана аны редакциялоо иштерин аткарган.

Н. Б. Лысков – концепцияны иштеп чыгуу, методологияны түзүү, изилдөөнү жүргүзүү, кол жазманы түзүү жана аны редакциялоо иштерин аткарган.

Н. В. Алисова – кол жазманы түзүү жана редакциялоо, ошондой эле изилдөө жүргүзүү иштерин аткарган.

Т. А. Беззаботнова – статистикалык маалыматтарды даярдоо иштерин аткарган.

References

1. Blagopoluchnaya, K. M. (2013), Unified patent and legal protection of inventions in the territory of the Customs Union of Russia, Belarus, and Kazakhstan as a means of its innovative development. Cand. Sci. Thesis, Russian State Institute of Intellectual Property, Moscow, Russia.
2. Motina, D. V. (2020), Extension of the term of exclusive rights for inventions related to medicinal products. In *Intellectual Property: A Look into the Future: Proceedings of the II International Scientific Conference of Young Scientists*, Russian State Academy of Intellectual Property, Moscow, Part 1, pp. 169–178.
3. Kiriya, L. L., Goryacheva, E. I. & Bondarenko, D. P. (2008), *Obzor normativnogo regulirovaniya i praktiki predostavleniya dopolnitel'nogo sroka ohrany izobreteniyu* [Overview of regulatory framework and practices for granting additional protection for inventions]. Patent, Moscow, Russia.
4. Sobolev, A. Y. (2009), "Extension of the term of exclusive rights and patents for inventions related to medicinal products, pesticides, or agrochemicals – who is to blame and what to do?", *Inventiveness*, no 9 (8), pp. 27–40.
5. Mikhailov, A. V. (2013), "Rubber" patents: Russian practice of frivolous patent extension for medicinal products", *Patent Attorney*, no 4, pp. 20–25.
6. Gavrilova, E. B., Semenov, V. I., & Lyskov, N. B. (2017), "Extension of the term of exclusive rights for inventions related to medicinal products, pesticides, and agrochemicals", *Patents and Licenses*, no 8, pp. 10–19.
7. Pilicheva, A. V. (2015), Medicinal products as an object of law. Cand. Sc. Thesis, Federal State Research Institution "Institute of Legislation and Comparative Law under the Government of the Russian Federation", Moscow, Russia.
8. Balashova, A. I. (2024), "Legal mechanism for extending the patent monopoly on inventions. Intellectual Property", *Industrial Property: Scientific and Practical Journal*, no 5, pp. 56–62.
9. Polyakova, A. A., & Lyskov, N. B. (2024), "Strategy for updating and applying inventions for a specific purpose", *Patents and Licenses. Intellectual Rights*, no 8, pp. 21–29.
10. Nazina, E. E. (2017), "Additional patent for an invention: Opportunities and challenges", *Patent Attorney*, 1, pp. 35–42.
11. Malakhov, B. A., & Airapetov, N. A. (2022), "Features of challenging patent extensions in the Russian Federation", *Journal of the Intellectual Property Court*, no 1 (35), pp. 97–102.

12. Kuminova, A. A. (2023), "Extension of the term of exclusive rights for inventions and additional patents: Procedural aspects", in *Intellectualnye prava v cifrovuyu epohu: izbrannye aspekty* [Intellectual Rights in the Digital Age: Selected Aspects], Federal State Budgetary Educational Institution of Higher Education "State Academic University of Humanities", Moscow, pp. 380–391.

Information about authors

Andrey L. Zhuravlev, Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS International Cooperation Center of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld.1); AZhuravlev@rupto.ru

Nikolay B. Lyskov, Head of the Center for Chemistry, Biotechnology and Medicine of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4655-9275>, SPIN-code: 9975-5097; otd1463@rupto.ru

Tatiana A. Bezzabotnova, Head of FIPS Patent Validity Control Department of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); SPIN-code: 7132-9130; bezzabotnova@rupto.ru.

Natalia V. Alisova, Senior Researcher of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld.1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2825-2610>, SPIN-code: 4565-9334; natalia.alisova@rupto.ru

Contribution of the authors

All the authors made a significant contribution to the development of the concept, research and preparation of the article, read and approved the final version before publication.

A. L. Zhuravlev – conceptualization, methodology, conducting research, manuscript writing and editing.

N. B. Lyskov – conceptualization, methodology, conducting research, manuscript writing and editing.

N. V. Alisova – manuscript creation and editing, conducting research.

T. A. Bezzabotnova – preparation of statistical data.

Авторлор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдиришет.

The authors declare no conflict of interests.

Редакцияга келип түшкөн күн: 21.01.2025

Рецензиядан кийин кайра иштелип чыккан күн: 24.02.2025

Жарыялоого кабыл алынган күн: 26.02.2025

3

ПАТЕНТТИК МААЛЫМАТ БОЮНЧА
ЭЛЕКТРОНДУК КЫЗМАТТАР

Илимий макала

Original article

УДК 347.77:026
EDN <https://elibrary.ru/lemwdv>**Интеллектуалдык менчиктин
натыйжалуу санарип экосистемасын
түзүүнүн өзгөчөлүктөрү****Владимир Олегович Сиротюк,**
РИА Башкаруу маселелери боюнча институту
vsirotyuk@ipu.ru

Аннотация: РФнын экономикасы кеңири санариптештирилип жаткан шартта интеллектуалдык менчикти башкаруу системасын санариптештирүү маселелери өзгөчө актуалдуу болуп саналат. Бул процеске интеллектуалдык менчик боюнча санарип маалымат фонддорун жана санарип экосистемаларды (СЭС ИМ) түзүү милдеттери кирет. Белгиленген критерийлерге ылайык ИМ СЭС түзүү боюнча ыкмалар жана каражаттар азыркы учурда эң аз изилденген багыттардын катарына кирет. Бул изилдөөнүн максаты – ИМ СЭС түзүү боюнча талаптарды чечмелөө, ошондой эле эффективдүү ИМ СЭСтин максаттарын, милдеттерин жана функцияларын аныктоо. Бул максатта ИМ СЭС аныктамасы киргизилип, анын түзүлүшү, коштолушу жана өнүгүшү боюнча натыйжалуулук критерийлери менен сапат көрсөткүчтөрү чечмеленген. Патенттик-маалыматтык продукциянын жашоо циклин башкаруу боюнча сервистик модель сунушталган. ИМны башкаруунун санарип системасын колдонгон пайдалануучулар тарабынан кабыл алынган чечимдерди маалыматтык жактан колдоонун эффективдүү технологиясы каралган. Иште коюлган милдеттерди аткаруунун натыйжасында ИМ объекттеринин жашоо циклин башкаруунун натыйжалуулугу жана сапаты жогорулайт, ошондой эле ойлоп табуучулардын, патенттик, илимий-изилдөө жана билим берүү уюмдарынын жана ИМны башкаруу системасынын башка субъекттеринин ишмердүүлүгү өркүндөйт. Сунушталган ыкмалар, моделдер ИМ СЭС Евразиялык экспорттик-маалыматтык мейкиндиктин алкагында түзүүдө колдонулган. Алынып чыккан натыйжалар ИМикти башкаруунун санарип системаларын иштеп чыгуу жана колдонуу тармагындагы эксперттерге жана адистерге пайдалуу болот.

Негизги сөздөр: интеллектуалдык менчикти башкаруунун санарип системасы, интеллектуалдык менчиктин санарип экосистемасы, интеллектуалдык менчик боюнча санарип маалымат фонду, патенттик маалыматтар базасы, патенттелбеген маалыматтар базасы, көп темалуу маалыматтар базасы.

Шилтеме кылуу үчүн: Сиротюк В. О. Натыйжалуу санарип экосистеманы түзүүнүн өзгөчөлүктөрү интеллектуалдык менчик чөйрөсүндө // ФӨМИ жарчысы. 2025. Т. 4, № 1 (11). С. 48–53.

**Features of building an effective digital
ecosystem of intellectual property****Vladimir O. Sirotyuk**
Institute of Control Sciences of Russian Academy of Sciences
vsirotyuk@ipu.ru

Abstract: in the context of large-scale digitalization of the Russian economy, the issues of digitalization of the intellectual property (IP) management system are relevant, including solving the problems of building digital information funds of IP and digital IP ecosystems (DES IP). The least studied in this regard are the approaches, methods and tools for building effective DES IP according to the specified criteria. The purpose of this work is to formulate requirements for the creation of DES IP, define the goals, objectives and functions of an effective DES IP. For this purpose, a definition of DES IP is introduced, efficiency criteria and quality indicators of its formation, maintenance and development are formulated. A service model for managing the life cycle of patent information products is proposed. An effective technology for information support of decisions made by users of the digital IP management system is considered. As a result of solving the problems set in the work, the efficiency and quality of managing the life cycle of IP objects, the work of inventors, patent, research and educational organizations and other entities of the IP management system are increased. The proposed approaches, models and methods were used in building the DES IP of the Eurasian expert information space. The obtained results will be useful to experts and specialists in the field of development and use of digital information system management systems.

Keywords: digital intellectual property management system, digital ecosystem of intellectual property, digital intellectual property information fund, patent information database, non-patent information database, polythematic database.

For citation: Sirotyuk V. O. Features of building an effective digital ecosystem of intellectual property // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1 (11): 48–53 (In Russ.).

Киришүү

Интеллектуалдык менчикти (ИМ) башкарууну санариптештирүү бизнес-процесстерди, менеджментти, патенттик маалыматтык продукцияны өндүрүү жана колдонуу ыкмаларын, ошондой эле кызмат көрсөтүү формаларын жаңы моделдерге, методдорго жана маалыматтык технологияларга (МТ) өткөрүүнү шарттайт. Бул өзгөрүүлөр пайдалануучулардын талаптарына жооп берип, интеллектуалдык менчик объекттеринин жашоо циклин толук камтыйт [1–3].

Салттуу ИМ башкаруу системасынын трансформациясынын натыйжасында түзүлүп жаткан санарип башкаруу системасы (СБС ИМ) интеллектуалдык менчик боюнча санарип маалымат фондун (СМФ ИМ) түзүүнү жана интеллектуалдык менчиктин санарип экосистемасын (СЭС ИМ) жаратууну камтыйт. Бул экосистема патенттик маалымат ресурстарын, сервистерди, продукцияларды жана кызматтарды интеграциялоону камсыздап, интеллектуалдык менчикти башкаруу системасынын субъекттеринин өз ара аракеттенүүсүн колдойт.

ИМ СЭС түзүү ойлоп табуучулардын, илимпоздордун, патенттик өкүлдөрдүн, илимий-изилдөө жана билим берүү мекемелеринин, ошондой эле ИМ башкаруу системасынын башка субъекттеринин ишинин натыйжалуулугун жана сапатын жогорулатууга мүмкүндүк берет.

ИМ СЭС түзүү ойлоп табуучулардын, илимпоздордун, патенттик өкүлдөрдүн, илимий-изилдөө жана билим берүү мекемелеринин, ошондой эле ИМ башкаруу системасынын башка субъекттеринин ишинин натыйжалуулугун жана сапатын жогорулатууга мүмкүндүк берет.

Натыйжалуу ИМ СЭС түзүүдө СМФИМ маалымат базаларында (МБ) сакталган патенттик жана патенттик эмес маалымат фонддорунун жеткиликтүүлүгү, толуктугу, карама-каршылыктан эркин болушу жана актуалдуулугу арыл шарт болуп эсептелет. Бул базаларды түзүү жана оптималдаштыруу маселелери [3]-булакта каралган.

СЭС ИМ башкаруу системасынын субъекттеринин өз ара аракеттенүүсүн белгиленген натыйжалуулук критерийлери жана иштөө сапатынын көрсөткүчтөрү боюнча оптималдуу деңгээлде камсыздашы керек. Бул ИМ объекттеринин патенттик-маалыматтык продукциясын өндүрүү жана коммерциялаштыруу боюнча сервистик моделдерди иштеп чыгуу жана өнүктүрүүнү, ошондой эле ИМ башкаруу системасынын субъекттеринин ортосундагы экономикалык мамилелерди өркүндөтүүнү талап кылат. Бул мамилелер кардарлардын муктаждыктарын канааттандырууга багытталып, аларга аткарылган иштердин жыйынтыктарын берүү аркылуу, продукт/кызматтын жашоо циклинин бардык этаптарына кардарларды тартуу менен, башкача айтканда, кардарларды терең таанып-билүү негизинде ишке ашырылат. Бул эффективдүү СЭС ИМ кардарга багытталышы жана омниканалдык принциптердин негизинде түзүлүшү керек дегенди билдирет. Мында негизги натыйжалуулук критерийи – колдонуучулардын суроо-талаптарын иштеп чыгууга кеткен убакыттын мүмкүн болушунча азайтылышы жана политематикалык маалымат базаларын (ПТМБ) түзүү.

СЭС ИМ түзүү тематикасы, айрыкча белгиленген натыйжалуулук критерийлери боюнча оптималдуу ИМ экосистемасын куруу маселеси азыркы учурда аз изилденген тармак бойдон калууда. ИМ башкаруу системасын санариптик трансформациялоо маселелерине арналган аз сандагы басылмаларда СЭС ИМ түзүү маселелерине же таптакыр көңүл бурулбайт, же болбосо алар көйгөйлөрү жана куруу милдеттери каралбастан үстүртөн гана эскерилет. Ошол эле учурда ИМ экосистемасы, адатта, патенттик-маалыматтык ишмердүүлүктүн өзгөчөлүктөрү жана

мүнөздөмөлөрү, ИМ субъекттеринин өз ара аракеттенүү өзгөчөлүктөрү, ошондой эле колдонулган патенттик маалыматтык технологиялар жана санариптик платформалар эске алынбастан, жалпыланган түрдө сүрөттөлөт [4, 5].

Бул иште интеллектуалдык менчиктин санариптик экосистемасынын аныктамасы берилген, аны түзүү боюнча талаптар каралган, СЭС ИСтин максаттары, милдеттери жана функциялары чечмеленип, анын натыйжалуулук критерийлери жана сапат көрсөткүчтөрү сунушталган. СЭС ИМдин маанилүү көрсөткүчтөрүнүн бири болгон маалыматтар менен кызматтардын жеткиликтүүлүк көрсөткүчү өзгөчө көңүл буруу менен каралган. СЭС ИМ колдонуучулары үчүн ПТМБ түзүү ыкмалары жана натыйжалуу маалыматтык технологиялар аркылуу маалыматтык колдоо көрсөтүү ыкмалары сунушталган.

СЭС ИМти түзүү ачык системалар архитектурасынын негизинде ишке ашырылышы керек. Бул архитектура маалыматтар менен тиркемелердин көчүрүлмөлүүлүгүн, колдонуучулардын мобилдүүлүгүн, маалыматтардын жеткиликтүүлүгүн жана биргелешип иштөө мүмкүнчүлүгүн камсыздайт.

1. СЭС ИМ аныктамасы. Талаптары жана жаратуу максаты. СЭСтин милдеттери жана функциялары

Введем определение цифровой экосистемы ИС.

ИМ санариптик экосистемасынын аныктамасын киргизели.

СЭС ИМ деп интеллектуалдык менчик субъекттеринин натыйжалуу өз ара аракеттенүүсүн камсыздаган өз ара байланышкан маалыматтык технологиялардын, санариптик платформалардын жана кызматтардын тармагын түшүнөбүз. Бул тармак материалдык, каржылык, социалдык, когнитивдик (таанып-билүүчүлүк), эмгектик, илимий, патенттик-маалыматтык жана башка ресурстарды интеллектуалдык ишмердүүлүктүн натыйжаларын (ИИН) алуу, каттоо, коргоо жана пайдалануу процессинде бардык субъекттердин кызыкчылыгында оптималдуу пайдаланууга багытталган.

СЭС ИМ башкаруу системасынын жалпы санариптик платформасынын курамдык бөлүгү болуп эсептелет. Ал төмөнкү максаттар үчүн СМФИМ маалымат базасына натыйжалуу, тоскоолдуксуз жана коопсуз санариптик жеткиликтүүлүктү камсыздашы керек: маалымат издөө, ПТМБ түзүү, ИИИ жана ТКЖ аткаруу, өтүнмөлөрдү экспертизадан өткөрүү жана алардын патентке жөндөмдүүлүгү боюнча чечим кабыл алуу. Ошондой эле ал ИМ субъекттеринин санарип платформаларына, МТна жана кызматтарына патенттик

маалымат жана өндүрүш-чарбалык ишмердүүлүктөгү бизнес-процесстерди башкаруу милдеттерин чечүү үчүн жеткиликтүүлүктүүлүктү камсыздашы керек.

Бул факторлор ИМтин СЭС түзүүнү шарттайт. Ал ИМ башкаруу системасынын субъекттери арасында РИАны (илимий-техникалык иштин натыйжаларын) алуу, коргоо, коммерциялаштыруу жана интеллектуалдык менчик объекттерин экономикага өткөрүп берүү (ишке киргизүү) процессинде ыкчам коммуникациялык өз ара аракеттенүүнү камсыздайт.

Түзүлгөн талаптар ИМтин СЭС «Интеллектуалдык менчик объектиси (РИМ) – кызмат катары» деген кызматтык моделдин негизинде түзүү зарылдыгын жаратат. Бул модель ИМ субъекттеринин продукттун же кызматтын жашоо циклинин бардык этаптарында муктаждыктарын натыйжалуу канааттандырууну камсыздайт.

СЭС ИМти түзүүнүн, коштонуунун жана өнүктүрүүнүн максаты – ИМ субъекттеринин ар түрдүү, бөлөк-бөлөк жайгашкан патенттик маалымат ресурстарын, кызматтарын, маалыматтык продуктыларын жана кызматтарын бирдиктүү, түзүмдөлгөн, анын ичинде булуттук, санарип чөйрөгө интеграциялоо жана СМФИМ маалыматтарына жетүүнү башкаруу болуп саналат.

СЭС ИМ милдеттери – ИМти башкаруу системасынын колдонуучуларын толук кандуу жана натыйжалуу маалыматтык-технологиялык тейлөө, аларга жогорку сапаттагы маалыматтык продуктыларды жана кызматтарды сунуштоо.

Такталган милдеттерди аткаруу үчүн СЭС ИМ төмөнкү негизги функцияларды аткарат:

- коммуникациялык (аралык процесстик) функциясы – ИМти башкаруу системасынын субъекттери (эксперттер, илимий коомчулук, талапкерлер, патент ээлери, уюмдар, ишканалар жана башкалар) арасында ИИН алуу жана ИМ объекттерине коргоо документтерин берүү процессинде өз ара аракеттенүүнү камсыз кылат. Коммуникациялык функция ИМ башкаруу системасынын субъекттери сунуштаган өз ара байланышкан маалыматтык технологияларга, маалыматтык продуктыларга жана кызматтарга жетүү аркылуу ишке ашырылат;
- маалыматтык функциясы – адистер тарабынан кабыл алынган чечимдерди колдоо, ошондой эле илимий-техникалык, нормативдик-маалыматтык жана башка түрдөгү маселелерди чечүү үчүн маалыматтык колдоо көрсөтүү. Маалыматтык функция СМФИМ МБна жетүү, маалымат издөө жана колдонуу, ошондой эле колдонуучулардын суроо-талабы боюнча көп темалуу маалымат базаларын түзүү аркылуу ишке ашырылат;
- Трансфердик функция түзүлүп жаткан ИМ объекттерин экономикага өткөрүп берүү (ишке киргизүү) жана аларды коммерциялаштыруу процессин камсыз кылат. Трансфердик компоненти «ИМ объектиси (ИИН) – кызмат катары» деген сервистик моделди колдонуу менен түзүлөт.

СЭС ИМти түзүү ачык системалар архитектурасынын негизинде ишке ашырылышы керек. Бул архитектура

маалыматтар менен тиркемелердин көчүрүлмөлүүлүгүн, колдонуучулардын мобилдүүлүгүн, маалыматтардын жеткиликтүүлүгүн жана биргелешип иштөө мүмкүнчүлүгүн камсыздайт. Ачык системалардын принциптерин кармануу ИМ субъекттеринин ар түрдүү аппараттык-программалык (санарип) платформаларда ишке ашырылган бөлөк-бөлөк маалыматтарынын, системаларынын, продуктуларынын жана кызматтарынын өз ара аракеттенүү маселелерин чечүүнү кыйла жеңилдетет. Ошондой эле патенттик маалымат ресурстарын бирдиктүү түзүмдүүлөнгөн булуттук чөйрөгө интеграциялоого шарт түзөт.

2. СЭС ИМтин натыйжалуулук критерийлери жана сапат көрсөткүчтөрү

СЭС ИМти түзүүнүн жалпы натыйжалуулук критерийи болуп колдонуучуларга сунушталган маалыматтык продуктылар жана кызматтар аркылуу алардын муктаждыктарын канааттандыруу даражасы болуп саналат.

СЭС ИМтин өзгөчө натыйжалуулук критерийлери булар: колдонуучулардын суроо-талаптарын тейлөөгө кеткен убакыттын минималдуулугу, берилген маалыматтардын, продуктулардын жана кызматтардын максималдуу толуктугу, ИМ субъекттеринин продуктулары менен кызматтарын бирдиктүү интерфейс аркылуу колдонуудагы ыңгайлуулугу ж.б.

СЭС ИМтин сапат көрсөткүчтөрү – маалыматтардын жана кызматтардын белгиленген деңгээлдеги толуктугу, ишенимдүүлүгү, шайкештиги, өз убагында жеткиликтүүлүгү, карама-каршылыктан эркин болушу жана коопсуздугу менен камсыз кылынуусу.

СЭС ИМтин сапат көрсөткүчтөрү – маалыматтардын жана кызматтардын белгиленген деңгээлдеги толуктугу, ишенимдүүлүгү, шайкештиги, өз убагында жеткиликтүүлүгү, карама-каршылыктан эркин болушу жана коопсуздугу менен камсыз кылынуусу.

Бул көрсөткүчтөрдүн мааниси көбүнчө СИФИМ патенттик маалымат базасынын (ПМБ) жана илимий-техникалык маалымат базасынын (МБ ИТМ) сапат көрсөткүчтөрүнө жараша болот. Алардын мааниси маалыматтарга жана кызматтарга жетүүнү камсыз кылган бөлүштүрүлгөн маалыматтык-башкаруу түзүмүн курууда колдонулган ыкмаларга, МБнын түзүмдөрүн калыптандыруу моделдерине жана ыкмаларына, ошондой эле ПМБ менен МБ ИТМ өз ара толуктоочу издөө стратегиясын жана тактикасын иштеп чыгууга жараша болот. Бул милдеттерди чечүү маселелери [3, 6] булактарында каралган.

СЭС маалыматтары менен кызматтарынын жеткиликтүүлүк көрсөткүчүнүн мүнөздөмөлөрүн карап чыгалы.

СМФИМ маалыматтардын, патенттик-маалыматтык продуктулардын жана ИМ башкаруу системасынын субъекттеринин кызматтарынын жеткиликтүүлүк көрсөткүчү – СЭС ИМтин сапатынын маанилүү көрсөткүчү болуп саналат. Бул көрсөткүч биринчи кезекте колдонуучулар жүргүзгөн патенттик-маалыматтык издөө жана изилдөөлөрдүн толуктугуна жана натыйжалуулугуна таасир этет. Бул көрсөткүч колдонуучулар тарабынан коюлган маалыматтарды иштеп чыгуу жана ИМ объекттерин долбоорлоо, түзүү, ишке киргизүү, башкаруу, коштоо жана өнүктүрүү боюнча бизнес-процесстерди ишке ашыруу үчүн талап кылынган маалыматтарды, маалыматтык продуктуларды жана кызматтарды алуу мүмкүнчүлүгү менен мүнөздөлөт. Маалыматтык коопсуздук саясатынын талаптарын жана маалымат ээлеринин, ИМ субъекттеринин чектөөлөрүн эске албастан, жеткиликтүүлүк көрсөткүчү формалдуу түрдө маалыматтарга жетүү жолдорунун ишеничтүүлүгүн эсептөө аркылуу бааланат [6].

3. СЭС ИМтин экспертизасын маалыматтык колдоо

Мурун белгиленгендей, СЭС ИМтин маанилүү функцияларынын бири ИМти башкаруу системасынын эксперттери жана адистери кабыл алган чечимдерди маалыматтык жактан колдоо менен камсыз кылуу болуп саналат.

Бул иште ИМ башкаруу системасынын колдонуучуларын натыйжалуу маалыматтык колдоо боюнча процедура жана технология сунушталган. Ал, биринчиден, ПТМБ түзүүдө федеративдик ыкманы колдонууга, экинчиден, белгилүү бир ойлоп табууга байланыштуу эксперттердин макулдашылган чечимдерин кабыл алуу куралы катары каралган тармактык экспертиза ыкмаларын колдонууга негизделет. Аларды колдонуу эксперттик корутундулардын натыйжалуулугун жана сапатын жогорулатууга, ошондой эле арыздарды кароо жана алар боюнча чечим чыгаруу убактысын кыскартууга мүмкүндүк берет [6, 7].

Политематикалык МБын (ПТМБ) түзүү ыкмаларын карап көрөлү ПТМБ ИМти башкаруу системасынын субъекттери тарабынан илимий-изилдөө жана тажрыйбалык-конструктордук иштерди аткаруу учурунда түзүлөт. Алар СМФИМдин МБда тематикалык патенттик-маалыматтык издөө жүргүзүүнүн натыйжасында жана ошол базалардан тиешелүү патенттик жана патенттик эмес маалыматтарды тандоо аркылуу калыптанат.

ПТМБ субъекттин өндүрүштүк-чарбалык ишмердүүлүгүнө байланыштуу документтерди иштеп чыгуу жана анын кабыл алган чечимдерин негиздөө үчүн колдонулат, анын ичинде божомолдорду, программаларды, бизнес-пландарды, техникалык объекттерди жана кызматтарды түзүү жана өнүктүрүү пландарын, инвестициялык саясатты калыптандыруу жана ишке ашыруу боюнча документацияны, ИИИ жана ТКЖ аткарууга багытталган пландык-техникалык документацияны, ошондой эле продукциянын техникалык деңгээлин жана сапатын баалоого байланыштуу документацияны камтыйт.

ПТМБсын түзүүдө колдонулган маалымат булактары ар түрдүү болгонуна карабастан, алардын ичиндеги маалыматтар колдонуучуларга визуализацияга жана пайдаланууга ыңгайлуу, бирдиктүү форматта сунушталышы керек.

ПТМБсын түзүүдө колдонулган маалымат булактары ар түрдүү болгонуна карабастан, алардын ичиндеги маалыматтар колдонуучуларга визуализацияга жана пайдаланууга ыңгайлуу, бирдиктүү форматта сунушталышы керек. Бул маалыматтарга бирдиктүү жетүү мүмкүнчүлүгүн камсыз кылган логикалык деңгээлде алардын берилишин интеграциялоону талап кылат.

Ушуга байланыштуу, СЭС ИМ колдонуучуларынын талаптарына жооп берген эң ылайыктуу ПТМБ түзүү ыкмасы – аларды федеративдик маалымат базалары (ФМБ) түрүндө калыптандыруу болуп саналат. Бул ыкма ПМБ жана МБ ИТМ булактарына жетүүнү, тематикалык суроолордун негизинде маалыматтарды алуу жана аларды логикалык деңгээлде интеграциялоону камсыз кылат. ФМБнын логикалык түзүмү ПТМБ үчүн маалыматтар алынган СМФИМдин МБын схемаларын интеграциялайт жана издөө регламенти боюнча тандалган патенттик жана патенттик эмес маалымат булактарына бирдиктүү интерфейс аркылуу жетүүнү камсыз кылат, бул колдонуучулардан ар бир маалымат булагына кайрылуунун өзгөчөлүктөрүн жашырат. Ошол эле учурда колдонуучуга бардык маалыматтар топтомуна бирдиктүү жетүү мүмкүнчүлүгү берилет, ал эми маалыматтар физикалык жактан баштапкы булагында сакталат.

ФМБ архитектурасында ПТМБнын түзүүнүн бир катар артыкчылыктары бар, атап айтканда, ПТМБ маалыматтардын баштапкы булактарынын негизинде калыптанат, бул маалыматтардын шайкештигин жана карама-каршылыктын жоктугун, толуктугу менен актуалдуулугун, ошондой эле каталардын санын азайтууну камсыз кылат. Федеративдик ыкма колдонулган баштапкы маалымат булактарынын курамын оңой кеңейтүүгө мүмкүндүк берет,

Сунушталган моделдер жана ыкмалар евразиялык эксперттик-маалыматтык мейкиндиктин СЭС ИМти түзүүдө колдонулган, бул ИМ объекттеринин жашоо циклин башкаруунун натыйжалуулугун жана сапатын жогорулатууга мүмкүндүк берген [1, 3].

бул маалыматтык издөө процессинин толуктугуна, натыйжалуулугуна жана сапатына жетишүү жагынан маанилүү; ФМБ архитектурасында ПТМБ түзүү иштеп чыгуучудан маалыматтарды бириктирүүнүн татаал процедураларын ишке ашырууну талап кылбайт.

ФМБ архитектурасында ПТМБнын н оптималдуу логикалык түзүмдөрүн синтездөөдө натыйжалуулуктун негизги критерийлери болуп СЭС ИМ колдонуучуларынын тематикалык суроолорун тейлөө үчүн талап кылынган жалпы убакыттын минималдуу болушу жана маалыматтарга жетүү жолдорунун жалпы узундугунун азайтылышы саналат.

Жогоруда айтылгандарды эске алуу менен, ФМБ архитектурасында ПТМБсын түзүү жана тармактык экспертиза ыкмаларын колдонуунун негизинде СЭС ИМ колдонуучуларын маалыматтык колдоонун натыйжалуу технологиясы төмөнкү негизги процедураларды камтыйт:

- патенттик-маалыматтык жана илимий изилдөөлөрдү жүргүзүү милдетин коюу;
- ЭПК жана УОК классификаторлорун колдонуу менен тематикалык издөө рубрикаларын аныктоо;
- издөөлөрдү жүргүзүү үчүн маалымат булактарын жана СМФИМдин маалымат базаларын тандоо;
- ФМБ архитектурасында ПТМБнын түзүмүн белгиленген натыйжалуулук критерийи боюнча калыптандыруу жана оптималдаштыруу;
- тематикалык издөө жүргүзүү, тиешелүү маалыматтарды тандоо жана ФМБна жүктөө;
- колдонуучуларга ФМБна жеткиликтүүлүктү камсыз кылуу;
- ФМБдагы маалыматтарды визуализациялоо жана иштетүү, ошондой эле эксперттер тарабынан макулдашылган (жамааттык) чечимдерди кабыл алуу.

Натыйжа жана жыйынтык

Бул иш натыйжалуу СЭС ИМти түзүү маселелерин жана милдеттерин кароого арналган, ал ИМти башкаруунун санариптик системасын түзүүдө маанилүү роль ойнойт.

Белгиленгендей, патенттик-маалыматтык продукттардын жана кызматтардын жашоо циклин натыйжалуу башкаруу үчүн СЭС ИМ ачык системалар архитектурасындагы «ИМ объектиси – кызмат катары» моделинин негизинде түзүлүшү керек.

СЭС ИМтин аныктамасы киргизилди, аны түзүү боюнча талаптар, максаттары, милдеттери жана экосистеманын функциялары каралды, ошондой эле СЭС ИМтин иштешинин натыйжалуулук критерийлери жана сапат көрсөткүчтөрү сунушталды.

Натыйжалуу экосистеманы түзүүдө маанилүү роль ойногон маалыматтар менен кызматтардын жеткиликтүүлүк көрсөткүчүнүн өзгөчөлүктөрү талданды.

Эксперттер жана адистер тарабынан кабыл алынган чечимдерди маалыматтык жактан колдоо үчүн колдонуучу көптөмалуу маалымат базаларын түзүү маселелери жана милдеттери каралды. Федеративдүү МБнын архитектурасында ПТМБнын натыйжалуу түзүмдөрүн калыптандыруу ыкмалары сүрөттөлдү.

ФМБ архитектурасында ПТМБсын түзүү жана тармактык экспертиза ыкмаларын колдонуу негизинде СЭС ИМ колдонуучуларын маалыматтык жактан колдоонун натыйжалуу технологиясы каралды.

Сунушталган моделдер жана ыкмалар евразиялык эксперттик-маалыматтык мейкиндиктин СЭС ИМти түзүүдө колдонулган [1, 3], бул болсо ИМ объекттеринин жашоо циклин башкаруунун натыйжалуулугун жана сапатын жогорулатууга, ошондой эле эксперттердин, ойлоп табуучулардын, патенттик, илимий-изилдөө жана билим берүү уюмдарынын жана ИМ башкаруу системасынын башка субъекттеринин ишинин натыйжалуулугун жана сапатын арттырууга мүмкүндүк берди.

Алынган жыйынтыктар маалыматтык технологиялар жана системаларды долбоорлоочулар менен иштеп чыгуучулар тарабынан ИМ тармагында натыйжалуу санариптик экосистемаларды түзүүдө, ошондой эле ИМ башкаруу системасынын субъекттери тарабынан сапаттуу патенттик-маалыматтык продукцияны даярдоодо колдонулушу мүмкүн.

Адабияттардын тизмеси

1. Кульба, В. В. Концептуальные основы цифровизации системы управления интеллектуальной собственностью / В. В. Кульба, В. О. Сиротюк // Вестник ФИПС. – 2023. – Т. 2, № 1. – С. 32–35.
2. Неретин, О. П. Интеллектуальный суверенитет экономики России / О. П. Неретин – Москва: Федеральное государственное бюджетное учреждение «Федеральный институт промышленной собственности», 2022. – 166 с.
3. Неретин, О. П. Оптимизация структур данных цифровых информационных фондов систем управления интеллектуальной собственностью / О. П. Неретин, В. В. Кульба, В. О. Сиротюк. – Москва: Федеральное государственное бюджетное учреждение «Федеральный институт промышленной собственности», 2023. – 260 с.
4. Зубов, Ю. С. Формирование системы управления интеллектуальной собственностью в регионе. Опыт Республики Мордовия / Ю. С. Зубов, А. А. Здунов // Вестник ФИПС. – 2024. – Т. 3, № 2 (8). – С. 112–120.
5. Видякина, О. В. Инновационная экосистема: компоненты системы / О. В. Видякина // Копирайт. Вестник РГАИС. 2021. – № 1. – С. 46–56.
6. Кульба, В. В. Формализованная методология повышения эффективности и качества патентных информационных фондов и опыт ее использования при формировании и развитии евразийского патентно-информационного пространства / В. В. Кульба, В. О. Сиротюк – Москва: Институт проблем управления им. В. А. Трапезникова Российской академии наук, 2019. – 235 с.: ил. – ISBN 978-5-91450-238-3.
7. Губанов Д. А., Коргин, Н. А., Новиков Д. А., Райков А. Н. Сетевая экспертиза / Под ред. чл.-корр. РАН Д. А. Новикова, проф. А. Н. Райкова. М.: Эгвес, 2010. – 168 с. – ISBN 978-5-91450-037-2.

Автор тууралуу маалымат

Сиротюк Владимир Олегович, техникалык илимдердин доктору, доцент, РИА башкаруу маселелери институтунун башкы илимий кызматкери (Москва, Профсоюзная көч., 65-үй); ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4900-7639>; SPIN-код: 6505-5337; vsirotyuk@ipu.ru.

References

1. Kulba, V. V. and Sirotyuk, V. O. (2023), "Conceptual foundations of digitalization of the intellectual property management system", *Bulletin of Federal Institute of Intellectual Property*, vol. 2, no 1., pp. 32–35.
2. Neretin, O. P. (2022), *Intellectualnyj suverenitet ekonomiki Rossii [Intellectual sovereignty of the Russian economy]*, Federal Institute of Intellectual Property, Moscow, Russia.
3. Neretin, O. P., Kulba, V. V. and Sirotyuk, V. O. (2023), *Optimizaciya struktur dannyh cifrovyyh informacionnyh fondov sistem upravleniya intellektualnoj sobstvennostyu [Optimization of the data structure of digital information funds in the intellectual property management system]*, Federal Institute of Intellectual Property, Moscow, Russia.
4. Zubov, Yu. S. and Zduinov, A.A. (2024), "Formation of an intellectual property management system in the region. Experience of the Republic of Mordovia", *Bulletin of Federal Institute of Intellectual Property*, vol. 3, no 8, pp. 112–120.
5. Vidjakina, O. V. (2021), "Innovation ecosystem: system components", *Copyright (Bulletin of the Academy of Intellectual Property)*, no 1, pp. 46–56.
6. Kulba, V. V. and Sirotyuk, V. O. (2019), *Formalizovannaya metodologiya povysheniya effektivnosti i kachestva patentnyh informacionnyh fondov i opyt ee ispolzovaniya pri formirovani i razviti evrazijskogo patentno-informacionnogo prostranstva [A formalized methodology for improving the efficiency and quality of patent information funds and the experience of its use in the formation and development of the Eurasian patent information space]*, IOS RAS, Moscow, Russia.
7. Gubanov D. A., Korgin et al. (2010), *Setevaya ekspertiza [Network expertise]*, in Novikov D. A. and Rajkov A. N. (ed.), Egves, Moscow, Russia.

Information about the author

Vladimir O. Sirotyuk, Doctor of Technical Sciences, Associate Professor, Institute of Control Sciences of Russian Academy of Sciences, Leading Researcher (Moscow, Profsoyuznaya str., 65); ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4900-7639>; SPIN-code: 6505-5337; vsirotyuk@ipu.ru.

Автор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдирет. The author declares no conflict of interests.

Редакцияга келип түшкөн күн: 20.01.2025

Рецензиядан кийин кайра иштелген күн: 19.02.2025

Жарыялоого кабыл алынган күн: 24.02.2025

Илимий макала

Original article

УДК: 004.6:004.9

EDN <https://elibrary.ru/lyiud>

Генетикалык ресурстар жана аларга байланыштуу салттуу билимдер боюнча санарип реестрлер жана маалымат базалары: жаратуу боюнча эл аралык тажрыйба

Олег Петрович Неретин, Елена Александровна Томашевская[✉]

Федералдык өнөр жай менчиги институту

[✉]otd5727@rupto.ru

Аннотация: макалада генетикалык ресурстарга жана аларга байланыштуу салттуу билимдерге арналган маалыматтык системаларды жана маалымат базаларын түзүү боюнча эл аралык тажрыйбанын анализинин жыйынтыктары келтирилген. 2024-жылдын май айында Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюму (ДИМУ) тарабынан интеллектуалдык менчикке, генетикалык ресурстарга жана генетикалык ресурстарга байланыштуу салттуу билимдерге арналган эл аралык келишим кабыл алынган. Бул келишим салттуу билимдерге байланыштуу патенттик системанын натыйжалуулугун жана сапатын камсыз кылган механизм катары салттуу билимдер боюнча маалыматтык системанын архитектурасын моделдөөгө көңүл бурууга түрткү болду. Маалыматтык система салттуу билимдерге байланыштуу ар түрдүү тармактардагы бар болгон системалардын өзүнчө компоненттерин интеграциялоонун натыйжасында пайда болгон уюштуруучулук, административдик, техникалык жана технологиялык чечимдердин жыйындысы катары каралышы мүмкүн. Салттуу билимдер тармагын жөнгө салуунун заманбап механизмдери бул феномендердин бардык темалары үчүн бирдиктүү болуп саналат, бул салттуу билимдердин бардык темалары үчүн маалыматташтырууга бирдиктүү мамиле кылуунун максатка ылайыктуулугун аныктайт. Ошондой эле салттуу билимдерге жана салттуу маданий көрүнүштөргө байланыштуу эл аралык укуктук документти түзүү боюнча ДИМУнун ишмердүүлүгүнүн өнүгүү келечеги эске алынат. Анализ интеллектуалдык менчик укуктарын каттоо үчүн патенттик мекемелерге берилген арыздарды экспертизадан өткөрүүдө колдонуу максатында ДИМУ тарабынан сунушталган ресурстар тизмелеринин негизинде жүргүзүлдү. Генетикалык ресурстар жана аларга байланыштуу салттуу билимдер тууралуу маалыматтарды камтыган маалымат базаларын маалыматтык жактан камсыз кылууда эл аралык мейкиндикте колдонулуучу негизги ыкмалар жана ыкмалар бөлүп көрсөтүлдү. Алынган жыйынтыктар, аны улуттук жана эл аралык деңгээлдеги интеллектуалдык менчик системасынын муктаждыктарына ылайык келтирүү максатында, маалыматтык системанын архитектурасын моделдөөгө болгон мамилелерди баалоого жана шайкеш келтирүүгө мүмкүндүк берет. Мындан тышкары, чет өлкөлөрдө ишке ашырылып жаткан салттуу билимдер боюнча маалыматтык системаларды түзүү ыкмаларынын мүмкүнчүлүктөрүн жана натыйжалуулугун терең түшүнүү талап кылынат, ошондой эле бул ыкмаларды Россиянын улуттук шарттарында колдонууга багытталган конкреттүү чечимдерди издөө зарыл.

Негизги сөздөр: интеллектуалдык менчик, салттуу билимдер, генетикалык ресурстар, маалыматтык системалар, маалымат базалары, маалыматтык камсыздоо.

Шилтеме кылуу үчүн: Неретин О. П., Томашевская Е. А. Генетикалык ресурстар жана аларга байланыштуу салттуу билимдер боюнча санариптик реестрлер жана маалымат базалары: түзүүнүн эл аралык тажрыйбасы // ФӨМИ жарчысы. 2025. Т. 4, № 1 (11). 54–61-б.

Ыраазычылык билдирүү: макала ФӨМИ тарабынан жүргүзүлгөн «Салттуу билимдер боюнча маалыматтык системанын архитектурасын концептуалдык моделдөө» аттуу илимий-изилдөө иштеринин материалдарынын негизинде даярдалган.

Digital registries and databases of genetic resources and related traditional knowledge: international experience in creating

Oleg P. Neretin, Elena A. Tomashevskaya[✉]

Federal institute of industrial property

[✉]otd5727@rupto.ru

Abstract: the article presents the results of analysis of international experience in creating information systems and databases of genetic resources and traditional knowledge related to genetic resources. In May 2024, the World Intellectual Property Organization (WIPO) adopted the international treaty on intellectual property, genetic resources and traditional knowledge associated with genetic resources, which led to the topic of modeling the architecture of the traditional knowledge information system as a mechanism to ensure the effectiveness and quality of the patent system in relation to traditional knowledge. An information system can be considered as a complex of organizational, administrative, technical and technological solutions resulting from the integration of individual components of existing systems in various fields related to traditional knowledge. Modern mechanisms for regulating the field of traditional knowledge are common for all subjects of these phenomena, which determines the expediency of a unified approach to informatization for all subjects of traditional knowledge, taking into account the prospects for the development of WIPO's activities to create an international legal instrument related to traditional knowledge and traditional cultural expressions. The analysis was carried out on the basis of the lists of resources provided by WIPO for use in the examination of applications submitted to patent offices for registration of intellectual property rights. The main techniques and methods of information support for databases containing information on genetic resources and related traditional knowledge used internationally are highlighted. The conclusions made make it possible to evaluate and harmonize approaches to modeling the architecture of an information system in such a way as to make it relevant to the needs of the intellectual property system at the national and international levels. In addition, it requires understanding the possibilities and effectiveness of methods for building information systems of traditional knowledge implemented abroad, as well as searching for specific solutions for use in national Russian conditions.

Keywords: intellectual property, traditional knowledge, genetic resources, information systems, databases, information support, informatization.

For citation: Neretin O. P., Tomashevskaya E. A. Digital registries and databases on genetic resources and related traditional knowledge: international experience in creating // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1 (11): 54–61 (In Russ.).

Acknowledgements: the article is based on the materials of the scientific research work of FIPS «Conceptual modeling of the architecture of the traditional knowledge information system».

Киришүү

Заманбап экономикалык өнүгүүдөгү ролунун өсүшү жана интеллектуалдык жетишкендиктерди коргоо үчүн интеллектуалдык менчик укугу механизмдеринин колдонулушунун көбөйүшү интеллектуалдык менчик укуктарын каттоо үчүн берилген арыздарды экспертизадан өткөрүү процедураларынын жогорку натыйжалуулугун камсыз кылуу маселесине өзгөчө көңүл бурууну талап кылат. Бул контекстте экспертизанын сапатын жогорулатуучу санариптик маалыматтык кызматтарды түзүү жогорку артыкчылыкка ээ болгон милдет болуп саналат.

2024-жылдын май айында өткөн Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюмунун (ДИМУ) дипломатиялык кеңешмеси интеллектуалдык менчикке, генетикалык ресурстарга жана генетикалык ресурстарга байланыштуу салттуу билимдерге тиешелүү келишимди түзүү боюнча көп жылдар бою жүргүзүлгөн эл аралык өкмөттөр аралык сүйлөшүүлөрдүн акыркы баскычы болуп калды. Кеңешменин жыйынтыгында эл аралык укуктук документ

кабыл алынды, анын негизинде катышуучу мамлекеттер генетикалык ресурстарга жана аларга байланыштуу салттуу билимдерге байланыштуу улуттук патенттик системалардын натыйжалуулугун, ачыктыгын жана сапатын жогорулатууга багытталган чаралар жыйындысын иштеп чыгышат. Бул чаралар ошондой эле жаңы эмес же генетикалык ресурстарга жана аларга байланыштуу салттуу билимдерге карата ойлоп табуучулук деңгээли жок ойлоп табууларга патенттердин жаңылыш берилишинин алдын алууга көмөктөшөт¹. Бул документ келишимдин максаттарына жетүү чараларынын бири катары салттуу билимдер боюнча маалыматтык системаларды түзүүнү карайт. Мындан тышкары, ДИМУнун Интеллектуалдык менчик, генетикалык ресурстар, салттуу билимдер жана фольклор боюнча Өкмөттөр аралык комитети (МКГР)

¹ Генетикалык ресурстар жана аларга байланыштуу салттуу билимдер боюнча дипломатиялык кеңешме. Май 2024 // ДИМУ: сайт. URL: <https://www.wipo.int/export/sites/www/diplomatic-conferences/ru/docs/tk-dipcon-2024-explainer.pdf> (кайрылган күнү: 02.09.2024).

салттуу билимдерди жана салттуу маданий көрүнүштөрдү интеллектуалдык менчик укугу механизмдери аркылуу коргоо маселелерин жөнгө салуучу эл аралык укуктук документтерди түзүү боюнча ишин улантууда.

Белгилеп кетчү нерсе, салттуу билимдердин негизинде товарлар менен кызматтарды түзгөн россиялык өндүрүүчүлөрдүн өз продукциясын коргоо жана анын уникалдуу өзгөчөлүктөрүн аныктоо үчүн интеллектуалдык менчик укугу механизмдерин колдонууга абдан кызыкдар [1]. Бул тууралуу 2022–2023-жылдары Федералдык өнөр жай менчиги институту тарабынан жүргүзүлгөн «Интеллектуалдык менчик тармагындагы кызматтардын элдик көркөм маданият жана салттуу билимдер чөйрөсүндө талап кылынуусун баалоо» аттуу илимий-изилдөө ишинин алкагында өткөрүлгөн социологиялык сурамжылоонун маалыматтары тастыктайт². Учурда регионалдык бренддерди түзүү экономикалык өсүштүн жана улуттук көз карандысыздыкты бекемдөөнүн фактору катары өнүгүп жаткан тенденцияга айланды. Мунун натыйжасында салттуу билимдерге байланыштуу чөйрөлөрдө интеллектуалдык менчик шаймандарына болгон талап да өсүүдө [2].

Россиялык изилдөөчүлөрдүн илимий басылмаларында салттуу билимдерди жана салттуу маданий көрүнүштөрдү коргоо маселесинин укуктук аспектери кеңири талкууланган, ошондой эле ДИМУнун МКГР алкагындагы бул багыттагы иштерди аткарууда колдонулуучу методологиялык ыкмалар да каралган. Бул маселелер А. С. Каргин жана А. В. Костинанын [3], Д. А. Литвинанын [4], А. Н. Слепцов жана И. А. Слепцованын [5] эмгектеринде, ошондой эле авторлор тобунун «Генетикалык ресурстарды, салттуу билимдерди жана элдик чыгармачылыкты укуктук коргоо үчүн интеллектуалдык менчик системасын колдонуу» аттуу монографияда [6] талкууланган. А. С. Селезневанын [7], Н. Г. Пономареванын эмгектери [8] бул тармактагы эл аралык практикалык тажрыйбаны изилдөө арналган.

Федералдык өнөр жай менчиги институтунун «Салттуу билимдер, салттуу маданий көрүнүштөр жана генетикалык ресурстар боюнча маалымат булактарынын интеллектуалдык менчикти каттоо үчүн берилген арыздарды экспертизадан өткөрүүдө патенттелбеген адабият катары колдонулушунун ылайыктуулугун талдоо»³ аттуу илимий-изилдөө ишинин алкагында генетикалык ресурстар жана салттуу билимдер боюнча россиялык сегменттеги маалыматтарды камтыган санариптик маалымат базаларын издөө жана талдоо иштери жүргүзүлгөн. Бул маалыматтар мазмундук экспертиза учурунда колдонулушу мүмкүн. Изилдөөлөр көрсөткөндөй, генетикалык

Белгилеп кетсек, салттуу билимдердин негизинде товарлар менен кызматтарды түзгөн россиялык өндүрүүчүлөрдүн өз продукциясын коргоо жана анын уникалдуу өзгөчөлүктөрүн аныктоо үчүн интеллектуалдык менчик укугу механизмдерин колдонууга болгон кызыгуусу бир топ эле жогору.

ресурстар жана аларга байланыштуу салттуу билимдер боюнча актуалдуу жана жеткиликтүү маалымат базалары, көрсөтүлгөн максатта колдонууга ылайыктуу болгон, иш жүзүндө жокко эсе [9].

Салттуу билимдер боюнча маалыматтык системалар маселесине арналган илимий басылмалар бул тармактагы негизги өзгөчөлүктөрдү жана өнүгүү багыттарын аныктап берет. Салттуу билимдер тууралуу маалыматты санариптик булактарда эл аралык форматтарга ылайык берүү абдан маанилүү, анткени бул маалыматтар ойлоп табууларды каттоо үчүн берилген арыздарды экспертизадан өткөрүүдө колдонулат жана чет өлкөлүк патенттик мекемелер үчүн жеткиликтүү болушу керек [10]. Россиялык жана эл аралык мейкиндикте тарыхый-маданий мурастарды жана салттуу билимдерди сактоо жана жайылтуу багытындагы маалыматташтыруу практикасын изилдөөнүн натыйжасында, салттуу билимдер тууралуу санариптик маалыматты сактоо процесси технологиялык, экономикалык жана укуктук чечимдерди бириктирген татаал система катары каралышы сунушталган [11, 12]. Ошондой эле салттуу билимдерди сүрөттөө ыкмасын ылайыкташтыруу зарылдыгы талкууланган [13].

Салттуу билимдер жана генетикалык ресурстар боюнча маалыматтык ресурстарды түзүү багытындагы эл аралык тажрыйбаны изилдөө салттуу билимдерди жана генетикалык ресурстарды колдонгон объектерге карата патенттик процедуралардын натыйжалуулугун камсыз кылуу максатында маалыматтык системаны түзүүнүн маанилүү баштапкы баскычы болуп саналат. Бул изилдөө салттуу билимдерди санариптик мейкиндикте документтештирүү жана чагылдыруу боюнча бар болгон практикаларды бир жыйынды кылып бириктирүүгө, ошондой эле салттуу билимдер боюнча маалыматтык системаны тең салмактуу жана натыйжалуу түзүү үчүн негизги ыкмаларды аныктоого мүмкүндүк берет.

Изилдөөлөрдүн жыйынтыктары бул тармактагы долбоорлорду эл аралык деңгээлде ишке ашыруунун ар түрдүү максаттарын жана социалдык маданий шарттарын ачып берет. Ошол эле учурда бул билим сегменти заманбап нерселердин булагы катары канчалык жогорку деңгээлде көңүл бурулуп жатканын жана азыркы тапта бул билимдер канчалык талапка ээ экенин көрсөтөт.

² Интеллектуалдык менчик тармагындагы кызматтардын элдик көркөм маданият жана салттуу билимдер чөйрөсүндө талап кылынуусун баалоо: ИИИ боюнча отчет (жыйынтыктоочу) / Федералдык өнөр жай менчиги институту; жетекчи. О. П. Неретин, М., 2023. ИИИ 11-ЭП-2022. 311 с.

³ Салттуу билимдер, салттуу маданий көрүнүштөр жана генетикалык ресурстар боюнча маалымат булактарынын интеллектуалдык менчикти каттоо үчүн берилген арыздарды экспертизадан өткөрүүдө патенттелбеген адабият катары колдонулушунун ылайыктуулугун талдоо: ИИИ боюнча отчет (жыйынтыктоочу) / Федералдык өнөр жай менчиги институту; жетекчи. О. П. Неретин, М., 2022. ИИИ 1-ЭП-2022. 215 с.

Маалыматтык ресурстарга сереп

Салттуу билимдер жана генетикалык ресурстар боюнча санариптик ресурстар менен маалымат базаларын түзүү багытындагы эл аралык тажрыйбаны изилдөө ДИМУнун МКГР алкагындагы иштердин жүрүшүндө түзүлгөн тизмелердин негизинде жүргүзүлгөн. Бул тизмелер 2002 жана 2016-жылдары ДИМУга мүчө мамлекеттер арасында өткөрүлгөн сурамжылоонун негизинде түзүлүп, патенттик адистерге онлайн-издөө үчүн⁴ келечектүү шайманды сунуштоону көздөгөн. Ошондой эле изилдөөлөр 2022–2023-жылдары салттуу билимдер, генетикалык ресурстар жана салттуу маданий көрүнүштөр боюнча маалыматтык системаларды, реестрлерди жана маалымат базаларын түзүү, иштетүү жана башкаруу маселелери боюнча ДИМУнун онлайн-сурамжылоосунун алкагында 23 мүчө мамлекет тарабынан берилген маалыматтардын негизинде жүргүзүлгөн⁵.

Тизмелерде келтирилген ресурстар ар кандай технологиялык тармактардагы белгилүү техникалык деңгээлдин бир бөлүгү болуп саналган ачыкка чыккан салттуу билимдер тууралуу маалыматтарды камтыйт. Жалпысынан 250 маалыматтык ресурс жана база сунушталган, алардын ичинен 164ү учурда актуалдуу болуп эсептелет, башкача айтканда, бул ресурстар жаңыртылып, колдоого алынат жана Интернет аркылуу жалпыга ачык түрдө акысыз же акы төлөп пайдаланууга жеткиликтүү болот.

Салттуу билимдер тууралуу маалымат камтылган ресурстарды талдоо көрсөткөндөй, документтештирүү иштери негизинен ар түрдүү этностор менен элдердин салттуу билимдерин жана тарыхый-маданий мурастарын сактоо жана жайылтуу максатында жүргүзүлгөн.

Бул ресурстардын ичинен 39% АКШда жүргүзүлөт, 23% –Европанын өлкөлөрүндө, 13% –эл аралык же мамлекеттер аралык макамына ээ, 10% –Кытайга таандык, ал эми калган бөлүгү –Азия, Африка жана Латын Америкасы өлкөлөрүнүн, ошондой эле Австралия менен Жаңы Зеландияга таандык долбоорлор. Бардык маалыматтык ресурстарда берилген маалыматтын түрүнө жараша аларды библиографиялык, генетикалык ресурстар жана салттуу билимдер тууралуу маалымат камтыган, салттуу билимдерди документтештирген, тиешелүү илимий жана башка адабияттар менен булактарды жана шилтемелерди камтыган, же болбосо аралаш типтеги ресурстар катары бөлүүгө болот. Ресурстардын камсыздоочулары катары мамлекеттик мекемелер, илимий-изилдөө жана тармактык уюмдар, ошондой эле маданият тармагындагы уюмдар көрсөтүлгөн. Мындан тышкары, тизмелерде жаратылыш компоненттерине жана салттуу билимдерге негизделген дары-дармек

өсүмдүктөрүн жана каражаттарды Интернет аркылуу саткан жеке изилдөөчүлөрдүн долбоорлору жана соода аянтчалары да келтирилген, бирок алар саналуу эле. Ресурстардын бир бөлүгү толугу менен генетикалык ресурстарга жана аларга байланыштуу салттуу билимдерге арналган, мисалы, «The Bush Doctor's Pharmacy» маалымат базасы Суринамдын салттуу медицинасында дары-дармек өсүмдүктөрүн колдонуу тууралуу маалыматтарды камтыйт. Ресурстардын бир бөлүгү медицина, айыл чарба жана башка ар түрдүү темаларга арналган, бирок аларда салттуу билимдер тууралуу маалыматтар да болушу мүмкүн, анткени салттуу билимдер негизги маалыматтык темаларга, мисалы BIOSIS Previews ресурсу сыяктуу объекттерге тиешелүү. Генетикалык ресурстарды салттуу медицинада же башка салттуу практикаларда колдонуу алардын маанилүүлүгүн кыйла жогорулатат жана биологиялык ар түрдүүлүктү сактоо багытындагы саясатка таасир эте алат, ошондой эле коргоо макамын белгилөөнү талап кылышы мүмкүн. Ошондуктан бул көрүнүштөргө болгон кызыгуу абдан жогору.

Салттуу билимдер боюнча маалыматтык ресурстар

Салттуу билимдерге арналган маалыматтык ресурстардын арасында интеллектуалдык менчик тармагына түздөн-түз байланышы бар, башкача айтканда, салттуу билимдерди коргоо жана/же оң укуктук коргоо максатында түзүлгөн ресурстар өзгөчө⁶ айырмаланат. Коргоо максатында иш алып барган⁷ ресурстарга Кытайдын салттуу медицинасы боюнча патенттик маалымат базасы, Индиянын Салттуу Билимдердин Санарип Китепканасы (Traditional Knowledge Digital Library, TKDL), жана Корея Республикасынын Салттуу Билимдер Порталы (Korean Traditional Knowledge Portal, КТКР) кирет. Бул ресурстар улуттук салттуу билимдер тууралуу маалыматтарга патенттик адистердин, башка адистердин жана кызыкдар тараптардын жеткиликтүүлүгүн жеңилдетүү максатында колдонулат. Бул маалымат базаларына киргизилген салттуу билимдер тууралуу бардык маалыматтар кошумча далилдерсиз документтештирилген. Бул ресурстарды түзүү иши салттуу билимдер тууралуу маалымат булактарын топтоону, аларды текшерүүнү жана интеллектуалдык менчик тармагындагы адистер үчүн издөө процесстерин тездетүү жана натыйжалуулугун жогорулатуу максатында атайын маалыматтар менен толуктоону камтыган. Ошондуктан салттуу билимдер тууралуу маалыматтар «негизги сөздөр», «ЭПК» (Эл аралык патенттик классификациянын коду), булактарга шилтемелер же ошол булактардын көчүрмөлөрү сыяктуу маалымат талаалары менен толукталган. Салттуу билимдердин объектисин (көрүнүшүн) сүрөттөө патенттик

⁴ Draft Quick-win Online Databases and Registries of Traditional Knowledge and Genetic Resources Update: December 5, 2016 // ДИМУ: сайт. URL: https://www.wipo.int/tk/en/resources/db_registry.html. (кайрылган күнү: 21.02.2024).

⁵ Surveys, Key Issues, Gap Analyses and Consultations // ДИМУ: сайт. URL: <https://www.wipo.int/tk/en/igc/consultations.html> (кайрылган күнү: 06.11.2024).

⁶ Интеллектуалдык менчикке, генетикалык ресурстарга, салттуу билимдерге жана салттуу маданий көрүнүштөргө байланыштуу негизги терминдердин сөздүгү. Женева: ДИМУ, 2025. 61 с. Электрон. басуу түрү. чыг. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/tk/ru/wipo_grtkf_ic_50/wipo_grtkf_ic_50_inf_7.pdf (кайрылган күнү: 23.02.2025).

⁷ Ошол эле жерде.

Салттуу билимдер боюнча маалымат ресурстарын түзүүдө көп учурда ар түрдүү багыттагы уюмдар жана мекемелер катышат. Эгерде ресурс салттуу билимдерди коргоону максат кылса, анда, адатта, аны түзүү улуттук интеллектуалдык менчик органы тарабынан жүзөгө ашырылат.

мекемеге ойлоп табууну каттоо үчүн берилген арыздагы ойлоп табуунун маңызын баяндоо талаптарына жакын формада түзүлгөн. Бул маалымат базаларында жайгаштырылган салттуу билимдер тууралуу маалыматтар коомдук менчик болуп эсептелет.

Салттуу билимдерди оң коргоо улуттук мыйзамдык sui generis жүйөлөрү аркылуу аныкталат, бул өз кезегинде атайын реестрлерди түзүүнү камтыйт. Бул, адатта, «жандуу» салттуу билимдерге тиешелүү: алар учурда, негизинен, салттуу жашоо мүнөзүнө карманган жана салттуу жашоо чөйрөсүндө жашаган жергиликтүү элдер тарабынан түзүлүп, колдонулуп жана өнүгүп жатат. Көп учурда мындай конуштар өзгөчө климаттык жана географиялык шарттарда жайгашкан болот. Бул салттуу билимдерге байланыштуу менчик ээлеринин – пайда алышы мүмкүн болгондордун – чектелген тобу так аныкталган, ошондой эле салттуу практикалар үчүн өзгөчө шарттар бар болгон географиялык аймактын чек аралары да белгиленген. Мындай реестрлер үчүн бардык салттуу билимдер коомдук мурас болуп эсептелбейт.

Панаманын мыйзамдары жергиликтүү элдердин жалпы укуктарына байланыштуу интеллектуалдык менчиктин атайын режимин карайт жана салттуу билимдер менен салттуу маданий көрүнүштөргө болгон укуктарды каттоону камсыздайт, ошондой эле интеллектуалдык менчиктин жалпы реестри жүргүзүлөт. Айрыкча маанилүү деп кийим дизайнына, текстиль буюмдарына жана кол өнөрчүлүк буюмдарына байланыштуу көрүнүштөр таанылат.

Перу мамлекетинин мыйзамдары салттуу билимдер боюнча бир нече түрдөгү реестрлерди карайт, бул реестрлерди атаандаштыкты коргоо жана интеллектуалдык менчикти сактоо боюнча Улуттук институт (INDECOP), коомдук мурас чөйрөсүндөгү улуттук коомдук реестр жана улуттук купуя реестр, жүргүзөт. Мыйзамда жергиликтүү реестрлер да каралган, аларды INDECOPтин колдоосу менен жергиликтүү элдер жана жамааттар жүргүзө алышат. Перу жергиликтүү жамааттары тарабынан түзүлгөн Картошка сейлибагынан жергиликтүү калкынын биомаданий мурасы боюнча реестри кеңири таанылган.

Салттуу билимдер боюнча маалымат ресурстарын түзүүдө көп учурда ар түрдүү багыттагы уюмдар жана

мекемелер катышат. Эгерде ресурс салттуу билимдерди коргоону максат кылса, анда, адатта, аны түзүү улуттук интеллектуалдык менчик органы тарабынан жүзөгө ашырылат. Мисалы, КИРО тарабынан түзүлгөн КТКР үчүн Айылдык аймактарды өнүктүрүү өкүлчүлүгүнүн жана Айыл чарба изилдөөлөр кызматынын басылмаларындагы материалдар колдонулат. TKDL да көп мекемелүү ресурс болуп эсептелет, аны түзүүдө Илим жана технологиялар министрлиги, Илимий жана өнөр жайлык изилдөөлөр кеңеши (CSIR), ошондой эле Аюрведа, йога жана натуропатия, Унани, Сиддха, Сова Ригпа жана гомеопатия министрлиги (AYUSH) катышкан.

Маалымат ресурстарынын айрым өзгөчөлүктөрү жана салттуу билимдерди документтештирүүнүн өзгөчө тартиби

ДИМУнун тизмелеринде көрсөтүлгөн маалымат ресурстарынын негизги бөлүгү салттуу билимдерди интеллектуалдык менчик укугу аркылуу коргоо максаттарына кызмат кылбайт. Алар максаттуу мекемелик долбоорлор, академиялык долбоорлор, илимий-басма ишмердүүлүгү, тарыхый-маданий жана коммерциялык долбоорлор түрүндө сунушталган. Бардык долбоорлор жергиликтүү мүнөзгө ээ, башкача айтканда, изилденген көрүнүштөрдүн көлөмү тематикасы, тарыхый-маданий өзгөчөлүктөрү, этникалык таандыгы же алардын жашоо аймагынын географиялык чек аралары менен так чектелген.

Документтештирүү режими жана катталуучу маалыматтардын көлөмү ар дайым реестрдин түрүнө жана көздөлгөн максаттарга жараша болот. Көп көлөмдөгү маалыматтарды камтыган ресурс катары Канаданын Арктикалык илимий-техникалык маалымат системасынын базасын (ASTIS) мисал катары келтирүүгө болот. Бул база кеңири тематиканы камтыйт: жер жөнүндө илимдер, биологиялык илимдер жана саламаттыкты сактоо, инженерия жана технология, коомдук илимдер, салттуу билимдер, тарых жана адабият. Бул ресурс 85 миң жазууну камтыйт: Түндүк Канаданын жана Арктиканын суб жарым уюл аймагына байланыштуу басылмалар менен илимий-изилдөө долбоорлору. Же болбосо AMED ресурсу (кошумча медицина боюнча маалымат базасы), Улуу Британия, тематикасы аюрведа багытындагы медицина, салттуу кытай медицинасы, чөп менен дарылоо багыттарын камтыйт, 500 журналды индекстейт жана 1995-жылдан бери жарыяланган материалдарды камтыйт. Chinese Herbal Medicine Database ресурсу Гонконгдо кеңири колдонулган кытай дары чөптөрүнүн болжол менен 400 түрү тууралуу маалыматты камтыйт. Анда ар бир чөптүн сүрөттөрү, жалпы сүрөттөмөлөрү, медициналык касиети жана колдонуу ыкмалары тууралуу маалыматтар берилген. Бул ресурс Гонконг политехникалык университети тарабынан түзүлгөн жана колдоого алынган, салыштырмалуу аз көлөмдөгү маалыматты камтыган маалымат базасы болуп эсептелет.

Ресурстар ар бир маалыматтык объект боюнча чоң көлөмдөгү маалыматты же аз тармактык адистештирилген

маалыматты камтышы мүмкүн. Eastern Chinese Export Company аттуу жеке компания (Кытай) салттуу кытай медицинасында колдонулуучу болжол менен 600 дары-дармек компонентинин аталыштарын камтыган тизмени жарыялайт. Бул тизмеде ар бир компоненттин аталышы үч тилде: кытайча (пиньинь⁸), англисче жана латынча берилген. Ал дары-дармек компоненттеринин аталыштары боюнча издөө жүргүзүүнү жеңилдетүү үчүн түзүлгөн. Ал эми About Herbs маалымат базасы бул Слоан Кеттеринг онкология борбору тарабынан кеңири коомчулук жана медициналык адистер үчүн түзүлгөн ресурс, өсүмдүктөрдөн алынган дары каражаттары тууралуу жалпы сүрөттөмөнү, таасирдүүлүгүн, илимий аталышын, клиникалык мүнөздөмөсүн, таасир механизмин, терс таасирлерин, өз ара аракеттенүүлөрүн жана башка маалыматтарды камтыйт.

Документтештирүүдө өзгөчө көйгөй катары өсүмдүктөрдүн аталыштарын ар кандай тилдерде салыштыруу кыйынчылыгы белгиленет.

Мисалы, жашыруун болгон салттуу билимдерди каттоодо өзгөчө документтештирүү режими колдонулат. Купуя реестрлер үчүн документтештирүү ишин көбүнчө жергиликтүү элдердин жана жамааттардын өкүлдөрү жүргүзөт, ал практика көп учурда видеого тартуу жолу менен аткарылат.

Документтештирүү процесси мыйзамдык-административдик чаралар менен коштолушу мүмкүн же жергиликтүү мүнөзгө (изилдөө, коммерциялык ж.б.) ээ болушу мүмкүн. Мыйзамдык-административдик чаралар салттуу билимдер тууралуу маалыматты ыкмалык жана туруктуу негизде топтоого шарт түзөт, бул алардын корголушун камсыздап, заманбап процесске тартууга мүмкүндүк берет.

Салттуу билимдер боюнча маалыматтык системаны ишке ашыруунун негизги ыкмалары

Салттуу билимдер боюнча маалымат базаларын толтурууда патенттик мекемелер тарабынан үч баскычтуу чаралар белгиленет: биринчиден, маалыматты атайын, чектелген басылмалардын негизинде толтуруу; экинчиден, салттуу билимдер тууралуу маалыматты кеңири басылмалардан жана булактардан топтоо механизмдерин түзүү, бул маалыматты ресурска киргизүү жана тиешелүү ишти туруктуу негизде жүргүзүү; үчүнчүдөн, салттуу билимдерди, анын ичинде жергиликтүү элдер жана жамааттар тарабынан азыркы практикаларда колдонулуп жаткан түрлөрүн документтештирүү жана бул маалыматты базага киргизүү. Интеллектуалдык менчик тармагындагы маалыматтык ресурстарды түзүүдө биринчи жана экинчи баскычтардын колдонулушун биз салттуу кытай медицинасын камтыган Кытайдын патенттик маалымат базасында, Кореянын КТКР системасында жана Индиянын

Документтештирүүдө өзгөчө көйгөй катары өсүмдүктөрдүн аталыштарын ар кандай тилдерде салыштыруу кыйынчылыгы белгиленет. Мисалы, жашыруун болгон салттуу билимдерди каттоодо өзгөчө документтештирүү режими колдонулат.

TKDL базасында көрө алабыз. Панама менен Перунун реестр түзүү системалары үчүнчү баскычты да камтыйт.

Салттуу билимдер тууралуу маалымат камтылган булактардын эки түрүн бөлүп көрсөтүүгө болот: формалдуу булактар (мисалы, илимий жана патенттик адабияттар) жана формалдуулугу төмөн булактар – маалымат эркин формада берилген башка булактар. Интеллектуалдык менчик укуктарын каттоо боюнча арыздарды экспертизадан өткөрүүнүн натыйжалуулугун жогорулатуу максатында салттуу билимдер реестрин түзүүдө артыкчылык формалдуу булактарга берилет. Мындай булактарды маалымат базасына киргизүү жетишерлик тез жүргүзүлүшү мүмкүн, бул маалыматтык ресурсту ыкчам түрдө негизги мазмун менен камсыздоого шарт түзөт. Формалдуулугу төмөн булактар маалыматты кылдат текшерүүнү, тиешелүү классификацияларды, негизги сөздөрдү жана башка зарыл өздүк кылуучу маалыматтарды бөлүп көрсөтүү үчүн формалдаштыруу иштерин жүргүзүүнү талап кылат. Бул иш көбүрөөк чыгымдарды талап кылат, бирок заманбак өнүктүрүү жагынан ал маанилүү, анткени ал буга чейин заманбап процесске тартылбаган же жетиштүү деңгээлде изилденбеген салттуу билим объектилерин аныктоого мүмкүндүк берет.

Эл аралык деңгээлде интеллектуалдык менчик тармагында салттуу билимдер боюнча маалымат базаларын түзүү процессин маалымат менен камсыздоо үчүн төмөнкү ыкмалар колдонулат:

- салттуу билимдерге болгон укуктарды каттоо үчүн ыйгарым укуктуу мамлекеттик орган тарабынан улуттук интеллектуалдык менчик режимдеринин негизинде sui generis форматында реестрлерди түзүү жана жүргүзүү (оң коргоо) каралат;
- Маалыматтарды жүктөө жүргүзүлүүчү салттуу билимдер боюнча маалыматтык ресурстарды жана базаларды түзүү (коргоочу чара катары) төмөнкүлөрдү камтыйт:

- а) патент адабияттары;
- б) илимий маалыматтар (же илимий маалыматтардан);
- в) өзүнчө мекемелерден жана/же алардын карамагындагы уюмдардан, илимий-изилдөө мекемелеринен жана башка булактардан алынган салттуу билимдер тууралуу басылмалар (же басылмалар аркылуу);
- г) салттуу билимдер тууралуу маалыматты текшерүү жана формалдаштыруу иштерин жүргүзгөн башка

⁸ Пиньинь –кытай тилин латин арибине транслитерациялоо (транскрипциялоо) системасы.

басылмалар жана кеңири булактардан алынган малматтар жана башка;

д) маалымат базасын жергиликтүү элдер жана жамааттардан алынган маалымат менен толтуруу, салттуу билимдерди документтештирүү боюнча долбоорлорду ишке ашыруу.

Корутунду

Салттуу билимдер тууралуу маалымат камтылган санариптик ресурстарды, реестрлерди жана маалымат базаларын түзүү боюнча эл аралык тажрыйбаны изилдөө учурунда аныкталган чечимдер жана ыкмалар интеллектуалдык менчик тармагында улуттук маалыматтык системаны түзүү келечегин аныктоого багыт берет. Учурдагы мыйзамдарга ылайык, бул феномендерди оң коргоо каралган эмес, ошондуктан жакынкы келечекте салттуу билимдерди коргоонун башка (коргоочу) чечимдери ишке ашырылышы мүмкүн. Россиянын салттуу билимдер боюнча маалыматтык системасы экспертизанын маңызын караган процессти зарыл маалымат менен камсыздашы керек, ал система салттуу билимдер тууралуу маалыматка жетүү мүмкүнчүлүгү россиялык гана эмес, чет өлкөлүк патенттик эксперттер үчүн да камсыз болушу зарыл.

Салттуу билимдерди коргоо максатында санариптик ресурстарды толтуруу боюнча чет өлкөлүк тажрыйбаны изилдөө учурунда аныкталган негизги ыкмалар Россиянын маалыматтык системасын түзүүдө колдонулушу мүмкүн. Бирок бул ыкмаларды ишке ашыруунун мүмкүнчүлүгүн жана натыйжалуулугун терең талдоо, ошондой эле аларды Россиянын шартында ишке ашыруу үчүн белгилүү бир уюштуруучулук, методикалык жана техникалык чечимдерди издөө талап кылынат.

Булактардын тизмеси

1. Горушкина, С. Н. Народная художественная культура как сфера применения современных инструментов интеллектуальной собственности: оценка готовности отрасли / С. Н. Горушкина, Е. Г. Царева, П. А. Суконкина // *Культура: теория и практика: Электрон. научн. журн.* – 2022. – № 5 (50). – URL: <http://theoryofculture.ru/issues/127/1578/> (дата обращения: 19.01.2025).
2. Горушкина, С. Н. Региональные бренды в межкультурном пространстве современной России / С. Н. Горушкина, Е. Г. Царева // *Стратегии устойчивого развития: социальные, экономические и юридические аспекты: материалы Всероссийской научно-практической конференции, Чебоксары, 26 января 2023 года.* – Чебоксары: Общество с ограниченной ответственностью «Издательский дом «Среда», 2023. – С. 233–235.
3. Каргин, А. С. Сохранение нематериального культурного наследия народов РФ как приоритет культурной политики России в XXI веке / А. С. Каргин, А. В. Костина // *Культурная политика.* – 2008. – № 3. – С. 59–71.
4. Литвина Д. А. Основные подходы международной правовой защиты нематериального культурного наследия // *Актуальные проблемы современного международного права: материалы X ежегодной Всероссийской научно-практической конференции, посвященной памяти профессора И. П. Блищенко, Москва, 13–14 апреля 2012 г.* – Москва: РУДН, 2012. – Часть 1. – С. 487–495.
5. Слепцов, А. Н. Защита самобытной культуры и традиционных знаний коренных малочисленных народов Севера в контексте права интеллектуальной собственности / А. Н. Слепцов, И. А. Слепцова // *Вестник Сургутского государственного университета.* – 2021. – № 4 (34). – С. 88–95. – DOI 10.34822/2312–3419–2021–4–88–95 (дата обращения: 16.01.2025).
6. Использование системы интеллектуальной собственности для правовой охраны генетических ресурсов, традиционных знаний и народного творчества: монография / А. Д. Корчагин, Л. Н. Симонова, Ю. Г. Смирнова, Н. Г. Пономарева; Российское агентство по патентам и товарным знакам; Федеральный институт промышленной собственности. – Москва: ИНИЦ Роспатента, – 2002. – 101 с.
7. Селезнева, А. С. Основные направления современной политики Австралии в области защиты традиционной культуры и интеллектуальной собственности аборигенов / Селезнева А. С. // *Юго-Восточная Азия: актуальные проблемы развития.* – 2014. – № 25. – С. 107–114.
8. Пономарева, Н. Г. Специализированные реестры как инструмент правовой охраны генетических ресурсов и традиционных знаний / Н. Г. Пономарева // *IP: теория и практика.* – 2023. – № 2. – С. 32–39.
9. Традиционные знания, традиционные выражения культуры и генетические ресурсы в качестве сведений, необходимых для экспертизы заявок на изобретения / Н. Б. Лысков, А. А. Полякова, И. Б. Никитина, Н. В. Зарянов // *Интеллектуальная собственность как базовое условие обеспечения технологического суверенитета Российской Федерации: Сборник докладов XXVI Международной научно-практической конференции Роспатента, Москва, 29 сентября 2022 года / Выпускающий редактор Е. Г. Царёва.* – Москва: Федеральное государственное бюджетное учреждение «Федеральный институт промышленной собственности», 2022. – С. 54–58.
10. Лысков, Н. Б. Охрана традиционных знаний в Индии / Н. Б. Лысков, А. А. Полякова // *Патенты и лицензии. Интеллектуальные права.* – 2019. – № 10. – С. 74–79.
11. Неретин О. П. Интеллектуальная собственность как инструмент цифровизации культуры: к вопросу сохранения традиционных знаний и традиционных выражений культуры / О. П. Неретин // *Вестник Московского государственного университета культуры и искусств.* – 2018. – № 6 (86). – С. 158–163.
12. Токарева, А. А. Интеграция интеллектуальной собственности в социокультурное пространство / А. А. Токарева // *Вестник культуры и искусств.* – 2022. – № 3 (71). – С. 122–129.

13. Томашевская, Е. А. Проблемы дефиниции понятий «традиционные знания» и «традиционные выражения культуры»: информационный и культурологический подход / Е. А. Томашевская // Культура: теория и практика: Электрон. научн. журн. – 2022. – № 6 (51). – URL: <http://theoryofculture.ru/issues/128/1583/> (дата обращения: 16.01.2025).

Авторлор тууралуу маалымат

Олег Петрович Неретин, экономика илимдеринин доктору, ФГБУ «ФӨМИ» мекемесинин директору (Москва, Бережковская жээги, 30-үй, 1-корп.); ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1370-6008>; SPIN-коду: 1961–2721; neretin@rupto.ru.

Елена Александровна Томашевская, ФГБУ «ФӨМИ» мекемесинин улук илимий кызматкери (Москва, Бережковская жээги, 30-үй, 1-корп.); SPIN-коду: 8005–0900; otd5727@rupto.ru.

References

- Gorushkina, S. N., Tsareva, E. G. and Sukonkina, P. A. (2022) "Folk art culture as a sphere of application of modern intellectual property tools: assessment of industry readiness", *Culture: theory and practice*, vol. 5 (50), available at <http://theoryofculture.ru/issues/127/1578/> (Accessed 19 January 2025).
- Gorushkina, S. N. and Tsareva, E. G. (2023) "Regional brands in the intercultural space of modern Russia", *Strategii ustoychivogo razvitiya: sotsialniye, ekonomicheskiye i yuridicheskiye aspekti* [Sustainable development strategies: social, economic and legal aspects], Materiali Vserossiyskoy nauchno-prakticheskoy konferentsii [Proceedings of the All-Russian Scientific and Practical Conference], Cheboksary, Russian Federation, 26 January 2023, pp. 233–235.
- Kargin, A. S. and Kostina, A. V. (2008), "Preservation of the intangible cultural heritage of the peoples of the Russian Federation as a priority of Russia's cultural policy in the 21st century", *Cultural policy*, vol. 3., pp. 59–71.
- Litvina, D. A. (2012), "Basic approaches to international legal protection of intangible cultural heritage", *Aktualniye problemi sovremennogo mejdunaronogo prava* [Actual problems of modern International law], Materiali X ezhgodnoy Vserossiyskoy nauchno-prakticheskoy konferentsii posvyaschennoy pamiati professora I. P. Blishchenko [Proceeding of the X Annual All-Russian Scientific and Practical Conference dedicated to the memory of Professor I. P. Blishchenko], Moscow, Russian Federation, 13–14 April 2012, vol. Part 1, pp. 487–495.
- Sleptsov, A. N. and Sleptsova, I.A. (2021), "Protection of the indigenous culture and traditional knowledge of the indigenous peoples of the North in the context of intellectual property law", *Bulletin of SurGU*, vol. 4 (34), available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/zaschita-samobytnoy-kultury-i-traditsionnyh-znaniy-korenyih-malochislennyh-narodov-severa-v-kontekste-prava-intellektualnoy> (Accessed 16 January 2025).

- Korchagin, A. D., Simonova, L. N., Smirnova, Yu. G. and Ponomareva, N. G. (2002), *The use of the intellectual property system for the legal protection of genetic resources, traditional knowledge and folk art*, Russian Agency for Patents and Trademarks, Moscow, Russian Federation.
- Selezneva, A. S. (2014), "The main directions of Australia's modern policy in the field of protection of traditional culture and intellectual property of aborigines", *Southeast Asia: current problems of development*, no 25, 107–114.
- Ponomareva, N.G. (2023) "Specialized registries as a tool for the legal protection of genetic resources and traditional knowledge", *IP: theory and practice*, no 2, pp. 31–38.
- Lyskov, N. B., Polyakova, A. A., Nikitina, I. B. and Zaryanov, N. V. (2022), "Traditional knowledge, traditional cultural expressions and genetic resources as information necessary for the examination of applications for inventions", *Proceedings of the XXVI International Scientific and Practical Conference of Rospatent "Intellectual property as a basic condition for ensuring technological sovereignty of the Russian Federation"*, 29 September 2022, Moscow, Russian Federation, pp. 54–58.
- Lyskov, N. B. and Polyakova, A. A. (2019), "Protection of traditional knowledge in India", *Patents and licenses. Intellectual property rights*, no 10, pp. 74–79.
- Neretin, O. P. (2018), "Intellectual property as a tool for digitalization of culture: on the issue of preserving traditional knowledge and traditional cultural expressions", *Bulletin of the Moscow State University of Culture and Arts*, vol. 6 (86), pp. 158–163.
- Tokareva, A.A. (2022), "Integration of intellectual property into the socio-cultural space", *Bulletin of Culture and Arts*, vol. 3 (71), pp. 122–129.
- Tomashevskaya, E. A. (2022), "Problems of defining the concepts of "traditional knowledge" and "traditional cultural expressions": an informational and cultural approach", *Culture: theory and practice*, vol. 6 (51), available at: <http://theoryofculture.ru/issues/128/1583/> (Accessed 16 January 2025).

Information about the authors

Oleg Petrovich Neretin, Dr. Sci. (Economics), Director of Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1370-6008>, SPIN-code: 1961–2721; neretin@rupto.ru.

Elena Aleksandrovna Tomashevskaya, Senior Researcher of Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); SPIN-code: 8005–09004; otd5727@rupto.ru.

Авторлор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдиришет.
The authors declare no conflict of interests.

Редакцияга келип түшкөн күн: 20.01.2025

Рецензиялоодон кийин кайра иштетилген күн: 03.03.2025

Жарыялоого кабыл алынган күн: 05.03.2025

Научная статья

Original article

УДК: 347.77:004

EDN <https://elibrary.ru/hecvro>

Жаңы колдонуучулар үчүн маалымат издөө кызматтары менен өз ара аракеттенүүнүн өзгөчөлүктөрү: мүмкүнчүлүктөр жана чектөөлөр

Роман Газиевич Алилов[✉], Элина Романовна Абиева, Дмитрий Иванович Зубов

Федералдык өнөр жай менчиги институту

roman.alilov@rupto.ru

Аннотация: макала маалымат-издөө кызматтары (МИК) менен өз ара аракеттенүүнүн өзгөчөлүктөрүн изилдөөгө арналган жана интеллектуалдык менчик объекттери (ИМО) менен иштеген жаңы баштаган колдонуучуларга багытталган. Макаланын максаты – жаңы баштаган колдонуучуларга учурдагы МИК функционалын түшүнүүгө жардам берүү жана өз милдеттери үчүн эң ылайыктуу системаларды тандап үйрөнүүгө шарт түзүү. Макалада мындай системалардын негизги өзгөчөлүктөрүн сүрөттөгөн жарыяланган иштерди жалпылоого, ошондой эле конкреттүү суроо-талаптарды аткаруу учурунда алынган эксперименттик маалыматтарга негизделген анализ ыкмасы колдонулган. Бул иште атактуу маалымат-издөө системаларынын негизги өзгөчөлүктөрү, функционалдык мүмкүнчүлүктөрү, чектөөлөрү жана колдонууга ыңгайлуулугу каралат. Айрыкча көңүл издөө ыкмаларына бурулат, алар ар түрдүү татаалдыктагы тапшырмаларды чечүүгө жардам берет, ошондой эле ар кандай суроо-талаптарды аткаруу үчүн ылайыктуу системаларды тандоо боюнча сунуштар берилет. Макала ИМО боюнча маалыматты натыйжалуу издөө менен кызыккан жаңы баштаган адистерге, студенттерге жана колдонуучуларга багытталган жана заманбап маалымат-издөө системалары менен өз ара аракеттенүүнүн өзгөчөлүктөрүн карайт.

Негизги сөздөр: интеллектуалдык менчик объектиси, интеллектуалдык менчик, патенттик издөө, маалымат-издөө кызматы, издөө системалары.

Шилтеме кылуу үчүн: Алилов Р. Г., Абиева Э. Р., Зубов Д. И. Маалымат-издөө кызматтары менен жаңы баштаган колдонуучулардын өз ара аракеттенүүсүнүн өзгөчөлүктөрү: мүмкүнчүлүктөр жана чектөөлөр // ФӨМИ жарчысы. 2025. Т. 4, № 1 (11). 62–75-б.

Ыраазычылык билдирүү: макала ФӨМИ тарабынан жүргүзүлгөн «Интеллектуалдык менчик тармагында кызматтарды электрондук форматта алуу боюнча колдонуучулардын тажрыйбасын изилдөө жана санариптик сервистерди модернизациялоо жана иштеп чыгуу боюнча сунуштарды даярдоо» аттуу илимий-изилдөө ишинин материалдарынын негизинде даярдалган.

Features of interaction with information search services for novice users: opportunities and limitations

Roman G. Alilov[✉], Elina R. Abieva, Dmitrii I. Zubov

Federal Institute of Industrial Property

roman.alilov@rupto.ru

Abstract: the article is devoted to the study of the specifics of interaction with information search services (ISS) for novice users working with intellectual property objects (IPO). The purpose of the article is to help novice users understand the functionality of existing ISSS and learn how to choose the most suitable systems for their tasks. The article uses an analysis method based both on the generalization of published works describing the main characteristics of such systems, and on experimental data obtained by performing specific queries. The paper examines the key characteristics, functionality, limitations, and usability of popular ISS. Particular attention is paid to search methods that help solve tasks of varying complexity, as well as recommendations for choosing suitable systems for performing different types of queries. The article is addressed to novice specialists, students, and users interested in effectively searching for information about IPOs and explores the features of interacting with modern information retrieval systems.

Keywords: intellectual property item, intellectual property, patent search, information searching service, searching systems.

For citation: Alilov R. G., Abieva E. R., Zubov D. I. Features of interaction with information search services for novice users: opportunities and limitations // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1 (11): 62–75 (In Russ.).

Acknowledgements: The article was prepared based on the materials of the research work of the Federal Institute of Industrial Property (FIPS) "Study of user experience in receiving services in the field of intellectual property in electronic form and preparation of recommendations for modernization and development of digital services".

Киришүү

Азыркы дүйнөдө маалымат негизги ресурс болуп калды, ал эми керектүү маалыматты ыкчам жана натыйжалуу тапкычтык кесиптик ишмердүүлүктүн ажырагыс бөлүгү катары эсептелет. Бул өзгөчө интеллектуалдык менчик объекттери (ИМО) менен иштеген адамдар үчүн актуалдуу, анткени бул тармакта издөө тактыгы, толуктугу жана актуалдуулугу абдан маанилүү. Анткен менен жеткиликтүү маалымат-издөө кызматтарынын (МИК) ар түрдүүлүгү жаңы баштаган колдонуучуларда кыйынчылыктарды жаратышы мүмкүн, анткени алар белгилүү бир тапшырмаларды аткаруу үчүн эң ылайыктуу куралды тандоо маселесине туш болушат.

Маалыматтык технологиялардын (МТ) өнүгүшү интеллектуалдык менчик объекттерин коргоону камсыз кылууда жана интеллектуалдык ишмердүүлүктүн жыйынтыктарын колдонууга көзөмөл механизмдерин кеңейтүүдө электрондук кызматтардын ролун кыйла күчөттү. Келечектүү багыттардын бири – ИМО ар кандай атрибуттары же өзгөчөлүктөрү боюнча издөө жүргүзүүгө, андан соң натыйжаларды системалаштырууга жана талдоого мүмкүнчүлүк берген платформаларды түзүү болуп калды. Бүгүнкү күндө интеллектуалдык менчик (ИМ) тармагында мындай маалымат-издөө кызматтарын

иштеп чыгуу менен мамлекеттик мекемелер да, жеке компаниялар да алектенишет.

Мындай системаларга маалыматтын тереңдигине, сапатына жана актуалдуулугуна байланыштуу ачык талаптар гана эмес, колдонуучунун тажрыйбасын жакшыртууга да өзгөчө көңүл бурулат. Заманбап МИК кеңири колдонуучулар үчүн, анын ичинде интеллектуалдык менчик менен жаңы иштей баштагандар үчүн да ыңгайлуу, түшүнүктүү жана жеткиликтүү болушу керек.

Бул макаланын максаты – жаңы баштаган колдонуучуларга учурдагы МИК функционалдык мүмкүнчүлүктөрүн түшүнүүгө жардам берүү жана өздөрүнүн белгилүү бир тапшырмалары үчүн эң ылайыктуу системаларды тандап үйрөнүүгө көмөктөшүү. Биз бир нече популярдуу платформаларды карап чыгып, алардын мүмкүнчүлүктөрүн сүрөттөйбүз жана колдонуу боюнча иш жүзүндө колдонорлук кеңештерди сунуштайбыз. Анализ мындай системалардын негизги өзгөчөлүктөрүн сүрөттөгөн жарыяланган эмгектерди жалпылоого, ошондой эле белгилүү бир суроо-талаптарды аткарууда алынган эксперименттик маалыматтарга негизделет.

Биз ойлоп табуулар категориясына өзгөчө көңүл бурабыз, анткени көпчүлүк заманбап маалымат-издөө системалары дал ушул интеллектуалдык менчик объекттеринин түрү менен байланышкан арыздарды жана каттоолорду издөө багытына багытталган. Ойлоп табууларга байланыштуу суроо-талаптарды талдоо – изилдөөнүн негизги куралы.

Ошентип, бул макала учурдагы системаларды талдоону гана эмес, интеллектуалдык менчик тармагында жаңы иштей баштаган адистерге маалымат-издөө системаларын өз ишинде натыйжалуу колдонууга жардам бере турган иш жүзүндө колдонорлук сунуштарды да камтыйт.

Заманбап патенттик издөө шаймандары: мүмкүнчүлүктөр жана чектөөлөр

Заманбап маалымат-издөө системалары ар кандай татаалдыктагы тапшырмаларды чечүүгө мүмкүнчүлүк

Маалыматтык технологиялардын өнүгүшү интеллектуалдык менчик объекттерин коргоону камсыз кылууда жана интеллектуалдык ишмердүүлүктүн жыйынтыктарын колдонууга көзөмөл механизмдерин кеңейтүүдө электрондук кызматтардын ролун кыйла күчөттү.

Заманбап маалымат-издөө системалары интеллектуалдык менчик объекттери менен иштөө үчүн ар түрдүү шаймандарды сунуштайт. Жөнөкөй ыкмалардан, мисалы номеруру боюнча же аты боюнча издөөдөн тартып, ЖАга негизделген татаал алгоритмдерге чейин.

берген негизги ыкмаларды жана мүмкүнчүлүктөрдү карап чыгабыз.

Патенттик издөө боюнча негизги ыкмаларга төмөнкүлөр кирет:

- Номуру боюнча издөө. Бул каттоо идентификаторлору боюнча издөө (мисалы, патенттердин же арыздардын номурулары боюнча).
- Аты боюнча издөө. Бул арыз берүүчүлөр же укук ээлери боюнча издөө.
- Аналогдор боюнча издөө. Бул окшош объекттерди табуу, мисалы, Эл аралык патенттик классификация (ЭПК) сыяктуу классификатор номерлеринин дал келүүсүнө негизделген издөө.

ЭПК классификациялык индекси төмөнкүдөй түзүлүшкө ээ: Мисал катары A01B 1/00 индексин алалы. Бул индексте «А» тамгасы – бөлүмдүн индекси болуп саналат, жана бул бөлүмдөгү патенттер адамдын жашоо-тиричилигине байланыштуу муктаждыктарды канааттандырууга тиешелүү. «01» – бөлүмдү тактай турган класс; биздин мисалда бул «айыл чарба; токой чарбасы; мал чарбасы; аңчылык жана жапайы жаныбарларды кармоо; балык уулоо жана балык чарбасы» деген тармактарды камтыйт. «В» тамгасы – бул под-класстын көрсөтмөсү, биздин мисалда ал патент айыл жана токой чарбасында топуракты иштетүүгө, ошондой эле айыл чарба машинелеринин жана шаймандарынын түйүндөрүнө, тетиктерине жана кошумча жабдууларына тиешелүү экенин билдирет. «1/00» – патенттин багытын дагы да тактай турган топ, биздин мисалда кол менен колдонулуучу шаймандарды билдирет.

Аналогдорду издөө технологиясынын кеңири сүрөттөлүшү И. Ю. Петрова жана А. А. Пучкова [1] тарабынан жазылган эмгекте берилген. Ал эми метамаалыматтарды комплекстүү талдоо ыкмасы И. В. Смирновдун [2] дарсында келтирилген. Бул ыкмалар колдонууга жөнөкөй жана жаңы баштаган колдонуучулар үчүн да жеткиликтүү.

Жакшыртылган системалар маалыматтарды талдоо үчүн кеңейтилген мүмкүнчүлүктөрдү сунуштайт:

- Темасы боюнча издөө белгилүү бир технология жана ага окшош технологиялар тууралуу маалымат топтоого мүмкүндүк берет. Бул ыкма издөө суроосуна жооп берген ойлоп табуулардын алгачкы үлгүлөрүн табууга, ошондой эле интеллектуалдык менчик рыногундагы негизги катышуучуларды жана

алар менен кызматташкан ойлоп табуучуларды аныктоого жардам берет [3].

- «Окшош» документтерди издөө (similarity search) – бул семантикалык жактан жакын патенттерди табуу үчүн машиналык үйрөнүү жана нейротармактардын ыкмаларын колдонгон издөө ыкмасы. Бул ыкманын кеңири сүрөттөлүшү Genin B. L. жана Zolkin D. S. [4] тарабынан жазылган макалада берилген.

Акыркы жылдары чоң көлөмдөгү маалыматтарды талдоо үчүн жасалма акыл (ЖА) ыкмалары активдүү өнүгүүдө. Мисалы, Aristodemou L. жана Tietze F. [5] ЖА патенттик аналитикада колдонууга арналган адабияттарга обзор жүргүзүшкөн. Заманбап ИМС нейрондук тармактарды татаал процесстерди, мисалы, сүрөттүк товардык белгилерди салыштыруу сыяктуу процесстерди автоматташтыруу үчүн колдонушат. Жакынкы убакыттарга чейин бул көп баскычтуу анализди талап кылган, анын ичинде Веналык классификация коддору боюнча чыпкалоо жана сүрөттөрдү кол менен салыштыруу иштери жүргүзүлгөн. Азыр мындай тапшырмалар конволюциялык нейрондук тармактардын жардамы менен аткарылууда [7], бул процессти кыйла тездетет.

Бирок патенттик издөө ыкмаларынын кайсынысы болбосун, сапатты баалоонун негизги көрсөткүчтөрү болуп төмөнкүлөр саналат:

- тиешелүүлүгү – алынган жыйынтыктардын маалыматтык суроо-талапка шайкеш келиши;
- пертиненттүүлүк – маалыматтын колдонуучунун реалдуу муктаждыгына шайкеш келиши.

Бул критерийлер патенттерге эле эмес, товардык белгилер сыяктуу интеллектуалдык менчиктин башка категорияларына да тиешелүү. Бул эки критерийди оптималдаштырууга мүмкүндүк берген автоматташтырылган системаларды киргизүү кол эмгекке кеткен убакытты кыйла үнөмдөйт.

Заманбап маалымат-издөө системалары интеллектуалдык менчик объекттери менен иштөө үчүн ар түрдүү шаймандарды сунуштайт. Жөнөкөй ыкмалардан, мисалы номеруру боюнча же аты боюнча издөөдөн тартып, ЖАга негизделген татаал алгоритмдерге чейин. Ар бир системанын өзүнүн артыкчылыктары жана өзгөчөлүктөрү бар. Туура платформаны тандоо колдонуучунун белгилүү бир тапшырмаларына жана анын даярдык деңгээлине жараша болот.

Изилдөөнүн жыйынтыктары

Бардык издөө системаларын глобалдуу түрдө эки негизги категорияга бөлүүгө болот: ачык жана коммерциялык. Бирок ачык издөө системалары айрым кызматтарды коммерциялык негизде көрсөтүшү мүмкүн. Адатта мындай ыкма платформалар менен автоматтык түрдө өз ара аракеттенүү мүмкүнчүлүгүн берүүнүн аркасында ишке ашырылат, бул API (Application Programming Interface) аркылуу туташып жүзөгө ашат. API – бул ар кандай программалар бири-бири менен кантип байланышып, маалымат алмашарын аныктаган ыкмалар менен эрежелердин жыйындысы. Башкача айтканда, бул – бир колдонмо

Бардык издөө системаларын глобалдуу түрдө эки негизги категорияга бөлүүгө болот: ачык жана коммерциялык. Бирок ачык издөө системалары айрым кызматтарды коммерциялык негизде көрсөтүшү мүмкүн.

башка колдонмодон суроо-талап келип түшкөндө эмне кылышы керек экенин аныктаган эрежелер

Издөө кызматтарынын жалпы санын так айтуу кыйын, бирок Интернет тармагында аты аталган акысыз кызматтардын өзү эле жүздөн ашат. Мисалы, Азыркы учурда Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюмуна 193 өлкө мүчө болуп кирген. Алардын көбүндө патенттик маалыматтарды издөө боюнча кызматтар бар. Муну менен катар, алар жетишерлик жөнөкөй болушу мүмкүн жана катталган объекттердин улуттук базасы боюнча бир же бир нече атрибут аркылуу издөө үчүн саптан гана турушу мүмкүн.

Агрегаттык маалымат базаларына таянган жана сүрөттөр, формулалар, документтерден алынган шилтемелер боюнча издөө, аналитикалык отчетторду түзүү, визуализациясы бар таблицалар жана патенттик ландшафттарды түзүү сыяктуу кеңири издөө мүмкүнчүлүктөрүн сунуштаган татаалыраак системалар чоң чыгымдар менен коштолот. Ошондуктан эң өнүккөн издөө системалары, адатта, экономикалык жактан өнүккөн өлкөлөрдүн – АКШ, Германия, Франция, Жапония сыяктуу – улуттук патенттик мекемелерине же Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюму (ДИМУ), Европалык патенттик мекеме (ЕПМ) сыяктуу улуттук уюмдарга, же болбосо коммерциялык уюмдарга таандык болот. Коммерциялык кызматтардын жалпы санын так аныктоо да кыйын, бирок алардын эң ири өкүлдөрү – адистештирилген жана адистештирилбеген түрлөрү – ондогон кызматтарды түзөт.

Бирок жогоруда келтирилген издөө кызматтарынын саны боюнча баалоолор англис тилинде издөө жүргүзүү үчүн гана актуалдуу болорун белгилеп кетүү керек. Орус тилин кошкондо, башка тилдерди колдоо бир топ чектелген. Ушундай эле жагдай бул платформаларда

Издөө кызматтарынын жалпы санын так айтуу кыйын, бирок Интернет тармагында аты аталган акысыз кызматтардын өзү эле жүздөн ашат. Мисалы, Азыркы учурда Дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюмуна 193 өлкө мүчө болуп кирген. Алардын көбүндө патенттик маалыматтарды издөө боюнча кызматтар бар.

Россиянын патенттик базасынан маалыматтардын болушуна да тиешелүү.

Бул иште айрым атактуу издөө системаларына сереп жүргүзүлүп, ошондой эле Россияда катталган объекттер боюнча маалымат табуу мүмкүнчүлүгү жагынан айрым системалар салыштырылат.

АТАКТУУ МААЛЫМАТТЫК-ИЗДӨӨ СИСТЕМАЛАРЫНА СЕРЕП

ФӨМИ интернет-порталынын маалыматтык-издөө системасы

«ФӨМИ интернет-порталынын маалыматтык-издөө системасы» (кыскача – ФӨМИ ИПМ) интеллектуалдык менчик объекттери боюнча маалыматтарды издөөгө арналган онлайн-кызмат болуп эсептелет.

Өзгөчөлүктөрү

ФӨМИ интернет-порталынын маалыматтык-издөө системасынын негизги өзгөчөлүктөрү төмөнкүлөр:

- интеллектуалдык менчик объекттеринин кеңири түрлөрү (географиялык көрсөткүчтөрдөн башкасынын баары, акы төлөнүүчү түрлөлү);
- орус тилине которулган негизги эл аралык классификаторлорго ачык жеткиликтүүлүк камсыздалган, бул жерде классификаторлордун мурдагы версиялары да сунушталган;
- издөөнүн жыйынтыгында арыздардын/каттоолордун реестриндеги маалыматтар алынат.

Артыкчылыктары

- Азыркы маалыматтар боюнча актуалдуу база туруктуу түрдө жаңыланып турат (кошумча акы төлөнүүчү мүмкүнчүлүк катары ойлоп табуулар боюнча архивдик маалыматтар да жеткиликтүү).
- Классификаторлорго киргизилген терминдер жана аталыштар боюнча алардын структуралык элементтерин издөө мүмкүнчүлүгү бар.
- Так эмес чечмеленгендер боюнча издөө жүргүзүү үчүн шаймандар бар.
- Лемматизация жүргүзүлүп, андан кийин¹ издөө суроо-талабы аткарылат.
- Издөө формасындагы ар бир атрибут жакшы сүрөттөлгөн, толтуруунун мисалдары келтирилген.
- Катталган колдонуучулар издөө системасы менен өз ара аракеттешүүсү тууралуу статистикалык маалыматтарды ала алышат.
- Бул маалыматка талдоо үчүн убакыт аралыгын аныктоо, акысыз жана акылуу суроолор категориялары боюнча маалыматтарды өзүнчө көрсөтүү, ошондой эле суроо жүргүзүлгөн IP-дарек, суроонун датасы жана убактысы, суроонун түрү, маалымат базасынын тобу, суроо боюнча табылган жана каралган

¹ Лемматизация – бул сөз формасын леммага, башкача айтканда, анын кадимки (сөздүк) формасына келтирүү процесси. Компьютердик лингвистикада лемматизация – бул сөздүн болжолдуу маанисине таянып, анын леммасын (сөздүк формасын) аныктоо боюнча алгоритм процесси.

Россиялык интеллектуалдык менчик объекттери боюнча маалыматтарды табуу керек болгон учурда ФӨМИ ИПМ системасын колдонуу сунушталат. Так издөө жүргүзүү үчүн классификаторлордун коддорун (ЭПК, ЭКПО жана ТКЭК) башка суроо-талап атрибуттары менен бирге колдонуу сунушталат.

документтердин саны көрсөтүлгөн майда-чүйдө маалыматтардын отчету кирет.

Кемчиликтери

Кызматтын кемчиликтеринин бири – интеллектуалдык менчик объекттери боюнча издөө үчүн Россиялык база гана жеткиликтүү жана маалыматтардын бир бөлүгү акы төлөнүүчү негизде гана берилет.

Каттоо боюнча ар бир суроо үчүн жана арыздар боюнча ар бир «суроо пакети» (5 суроо) үчүн акы алынат, башкача айтканда, издөө суроолорунун саны көп болгон учурда жалпы сумма чоң болушу мүмкүн.

- Издөө жыйынтыктарын чыгарып берүү жагы чектелген.
- (PDF) форматында «басып чыгаруу» мүмкүнчүлүгү бар, бирок издөө жыйынтыктарынын болгону биринчи барагы гана чыгарылат.
- Структураланган түрдөгү документти алуу мүмкүн эмес.
- API'нин жоктугунан, табылган документтин структураланган түрдө (XML форматында) берилбегенинен улам издөө процессин автоматташтырууну жана жыйынтыктарды андан аркы талдоо кыйла татаал.

Колдонуучулардын категориялары

Кызматты колдонуучулардын категориясы экиге бөлүнөт:

1. Катталбаган колдонуучу. Алардын маалымат базасына кирүү мүмкүнчүлүгү чектелген:
 - келечектүү ойлоп табуулар (толук тексттүү маалымат базасы);
 - орус жана англис тилдериндеги ойлоп табуулар (реферативдик маалымат базалары);
 - пайдалуу моделдер (реферативдик түрдө);
 - ЭЭМ үчүн программалар;
 - катталган маалымат базалары;
 - интегралдык микросхемалардын топологиялары;
 - акыркы айда жарыяланган ойлоп табуулар, пайдалуу моделдер, өнөр жай үлгүлөрү жана товар (акыркы айда жарыяланган толук тексттүү маалымат);
 - ойлоп табуулар боюнча арыздар;
 - эл аралык классификациялар (ойлоп табуулар, өнөр жай үлгүлөрү, товардык белгилер).

2. Катталган колдонуучулар үчүн кошумча маалымат базаларына акы төлөнүүчү мүмкүнчүлүктөр жеткиликтүү:

- ойлоп табуулар (1994-жылдан бүгүнкү күнгө чейин толук текст түрүндө);
- ойлоп табуулар (архивделген маалыматтар толук текст түрүндө, 1924–1993-жылдар);
- пайдалуу моделдер (толук текст түрүндө);
- товардык белгилер;
- товардык белгилерге арыздар;
- товарлар чыгарылган жерлердин аталыштары;
- товарлардын келип чыккан жерлеринин аталыштарына арыздар;
- жалпыга белгилүү товардык белгилер;
- өнөр жай үлгүлөрү.

Кызматты колдонуунун натыйжасы

Кызматты колдонуунун натыйжасында колдонуучу эл аралык классификаторлордон маалымат алат, анда ар бир патенттик документке ЭПК рубрикасы коюлган жана издөө суроосунун шарттарына жооп берген, ошол рубрикага мүнөздүү терминологияны көрүүгө болот. Бул маалымат аналитикалык отчетторду түзүү үчүн колдонулушу мүмкүн, ошондой эле эң маанилүүсү, интеллектуалдык менчиктин изделип жаткан объектисине байланыштуу каттоолордун/өтүмөлөрдүн реестринен маалыматты алуу үчүн пайдаланылат.

Катталуучу менен кайтарым байланыш

Колдонуучу менен кайтарым байланыш төмөнкү өз ара аракеттенүү шаймандары аркылуу ишке ашырылат:

- Ар бир издөө атрибутунда аны толтуруунун мисалдары менен коштолгон кеңештердин болушу.
- Кызмат менен иштөө боюнча көрсөтмөнүн болушу. Нускама абдан түшүнүктүү жана мүмкүн болушунча кеңири маалымат берилген. Анда интерфейстин скриншоттору, өзүнчө суроолорду түзүүнүн баштан-аяк баяндалышы, иштөө механизми жана суроолорду түзүүдө издөө операторлорунун өз ара аракеттенүүсү тууралуу сүрөттөмө камтылган.

Кыйынчылыктар пайда болгон учурда же ар кандай каталар аныкталганда, техникалык колдоо кызматына телефон аркылуу кабар берүү же электрондук почта аркылуу кат жөнөтүү мүмкүнчүлүгү бар.

Россиялык интеллектуалдык менчик объекттери боюнча маалыматтарды табуу керек болгон учурда ФӨМИ ИПМ системасын колдонуу сунушталат. Так издөө жүргүзүү үчүн классификаторлордун коддорун (ЭПК, ЭКПО жана ТКЭК) башка суроо-талап атрибуттары менен бирге колдонуу сунушталат.

ИМтин «Патенттик маалыматты жана менчиктештирүү каражаттарын издөө инфраструктурасынын» МСсы

«Патенттик маалыматты жана менчиктештирүү каражаттарын издөө инфраструктурасынын» маалыматтык системасы (МС «Издөө платформасы») – бул ИМ объекттери

боюнча маалыматтарды издөө, чоң маалымат технологияларын, ЖАнын механизмдерин жана ыкмаларын колдонуу аркылуу маалыматтарды иштетүүгө арналган онлайн-платформа.

Өзгөчөлүктөрү

«Издөө платформасынын» МСнын негизги өзгөчөлүктөрү төмөнкүлөр:

- издөө суроосун түзүү үчүн маалыматтарды толтурууну жеңилдеткен, кеңештери көп болгон ыңгайлуу жана ыңгайлуу интерфейс;
- Россия Федерациясынын аймагынан тышкары катталган интеллектуалдык менчик объекттерин (патенттерди, товардык белгилерди) издөө мүмкүнчүлүгү;
- белоктор жана нуклеотиддер боюнча генетикалык ырааттуулуктарды издөө мүмкүнчүлүгү;
- интеллектуалдык менчик объекттеринин кеңири түрмөгү (географиялык көрсөткүчтөр жана товарлардын келип чыккан жеринин аталыштарынан тышкары);
- ЖА алгоритмдерин колдонуу менен окшош патенттик документтерди издөө мүмкүнчүлүгү;
- сүрөттөр боюнча товардык белгилерди издөө мүмкүнчүлүгү;
- ар кандай тилдерде патенттик издөө жүргүзүү же издөө суроосунун чечмеленишин башка тилдерге которуп, андан кийин аткаруу мүмкүнчүлүгү.

Артыкчылыктары

Издөө атрибуттарынын көптүгү жана алардын ийкемдүү айкалышы суроолорду түзүүнүн жогорку түрдүүлүгүн камсыз кылат. Издөө жүргүзүлгөндөн кийин сунушталуучу патенттер, ЭЭМ программалары, маалымат базалары жана интегралдык микросхемалардын топологиялары боюнча жогорку деңгээлдеги анализ жүргүзүү үчүн шаймандардын болушу. Патенттер, ЭЭМ программалары, маалымат базалары жана интегралдык микросхемалардын топологиялары боюнча издөө натыйжаларын ар кандай форматтарда экспорттоо мүмкүнчүлүгү.

Мисалы, сүрөт түрүндөгү товардык белгилер үчүн сүрөт боюнча издөөдөн тышкары Веналык классификация коддору боюнча издөө жүргүзүү мүмкүнчүлүгү да бар. Ал эми сөз түрүндөгү белгилер үчүн жазылышы боюнча, семантикалык же фонетикалык издөө варианттары жеткиликтүү.

Тынымсыз толукталып жана актуалдаштырылып турган интеллектуалдык менчик объекттеринин кеңири базасы. Кызматка жеткиликтүүлүктүн акысыз болгону да артыкчылык болуп саналат.

Кемчиликтери

- Географиялык көрсөткүчтөр жана товарлардын келип чыккан жер аталыштары боюнча издөө жүргүзүү мүмкүнчүлүгү жок.
- Товардык белгилер боюнча издөө натыйжаларын экспорттоо мүмкүнчүлүгү жок.

Колдонуучулардын категориялары

Тышкы колдонуучулар тобуна төмөнкү ролдор кирет:

1. Конок. Патенттик документтерди басып чыгаруу жана издөө натыйжаларын экспорттоо мүмкүнчүлүгү чектелген. Материалдарды оффлайн режимде экспорттоо үчүн буйрутма берүү мүмкүнчүлүгү жок. Издөө жөндөөлөрүн жөнгө салуу мүмкүнчүлүгү жок. Орусиялык генетикалык ырааттуулуктар боюнча издөө жүргүзүү жана патенттик аналитикага жетүү мүмкүнчүлүгү жок. API менен иштөө мүмкүнчүлүгү жок.
2. Катталган колдонуучу. Издөө натыйжаларын толук көлөмдө экспорттоо жана патенттик документтерди басып чыгаруу мүмкүнчүлүгү. Материалдарды оффлайн режимде экспорттоо үчүн алдын ала буйрутма берүү мүмкүнчүлүгү. Орусиялык генетикалык ырааттуулуктар боюнча издөө жүргүзүү жана патенттик аналитикага жетүү мүмкүнчүлүгү. API менен иштөө мүмкүнчүлүгү жок.

Издөө атрибуттарынын көптүгү жана алардын ийкемдүү айкалышы суроолорду түзүүнүн жогорку түрдүүлүгүн камсыз кылат. Издөө жүргүзүлгөндөн кийин сунушталуучу патенттер, ЭЭМ программалары, маалымат базалары жана интегралдык микросхемалардын топологиялары боюнча жогорку деңгээлдеги анализ жүргүзүү үчүн шаймандардын болушу.

Кызматты колдонуунун натыйжасы

Кызматты колдонуунун натыйжасында интеллектуалдык менчик объекттери боюнча арыздарга же каттоолорго байланыштуу табылган документ же документтер топтому алынат.

Бул платформанын өзгөчөлүктөрү жана артыкчылыктары бул ишти акысыз, ыкчам жана ишенимдүү түрдө аткарууга мүмкүндүк берет. Ал эми издөө атрибуттарынын кеңири топтому бул процессти ар кандай категориядагы колдонуучулар үчүн жөнөкөйлөтүүгө мүмкүндүк берет.

Катталуучу менен кайтарым байланыш

Платформа менен иштөө ыңгайлуу, анткени суроо түзүү учурунда интерфейсте дароо көрсөтүлгөн көптөгөн кеңештер жана түшүнүктүү тилде жазылган ката билдирүүлөрү бар. Маалыматтык бөлүм бар, анда маалыматтар текст түрүндө гана эмес, видео түрүндө да берилгендиктен, кызматты колдонуудагы колдонуучунун тажрыйбасына оң таасирин тийгизет.

Кыйынчылыктар жаралганда же ар кандай каталар аныкталганда, техникалык колдоо кызматына электрондук почта аркылуу кат жөнөтүү мүмкүнчүлүгү бар.

PATENTSCOPE (WIPO) системасы

PATENTSCOPE системасы –Бул Бүткүл дүйнөлүк интеллектуалдык менчик уюму тарабынан түзүлгөн издөө системасы болуп саналат. Ал патенттик документтер боюнча гана эмес, белгилүү интернет булактарындагы айрым басылмалар боюнча да издөө жүргүзүүгө мүмкүндүк берет. Бул басылмалар патенттик базадагы айрым белгилүү бир документтерге байланыштуу маалыматтарга тиешелүү болуп саналат жана заманбап белгилөө жана маалыматтарды иштетүү каражаттары колдонулат. «Патенттик эмес адабияттардын» булагына төмөнкүлөр кирет:

- Электротехника жана электроника инженерлеринин институту (IEEE);
- Ачык жеткиликтүү илимий журналдарды басып чыгаруучу басма үйү (MDPI);
- Nature журналы;
- Wikipedia ачык интернет-китепканасы.

Өзгөчөлүктөрү

- Интеллектуалдык менчикти коргоо боюнча улуттук уюмдардын абдан көп санына таандык маалыматтарды камтыйт.
- 28 тил жубу боюнча котормо жүргүзүү үчүн интеграцияланган куралды колдонууга мүмкүндүк берет.
- Химиялык формулалар боюнча издөө жүргүзүүгө мүмкүндүк берет

Издөө жүргүзүү формулаларды жазуу, ар кандай форматтагы сүрөттөрдү жүктөө (TIFF, JPEG, GIF, MOL, PNG, SMILES), ошондой эле химиялык түзүлүштөрдү чийүүгө жана түзөтүүгө мүмкүндүк берген интеграцияланган Structure Editor аттуу графикалык редактор аркылуу да ишке ашырылат. Бул редактор издөө суроосун андан ары аткаруу үчүн колдонулат.

Артыкчылыктары

- Кеңири жана үзгүлтүксүз жаңыланып туруучу маалымат базасы. Азыркы учурда база болжол менен 120 миллион патенттик маалыматты камтыйт.
- Анда ар түрдүү окуу материалдары, колдонуучу үчүн көрсөтмө, «көнүгүүлөр» жыйнагы жана вебинарлардын жаздырылган видеолору бар.
- Суроо түзүү механизмдери ар түрдүүчө берилген.

Кызматты колдонуунун жыйынтыгында колдонуучу патенттик маалыматтарды ала алат. Аларга библиографиялык маалыматтар, рефераттар, сүрөттөмөлөр, формулалар, чийме-сүрөттөр кирет. Айрым арыздар үчүн библиографиялык маалыматтар XML форматында берилет, ошондой эле TIF форматындагы сүрөттөр камтылышы мүмкүн.

- Бир эле суроо аркылуу бир нече тилде издөө жүргүзүү мүмкүнчүлүгү камсыздалган. Суроо берилген тилден айырмаланган тилде жазылган документтерди издөө мүмкүнчүлүгүн камсыздаган механизм (CLIR –тил аралык маалымат издөө) каралган.
- Ар кандай белгилердин негизинде патенттерди бириктирген синтезделген категориялар бар.
- Эл аралык патенттик арыздар XML форматындагы документтер менен коштолот, бул библиографиялык маалыматтарды иштеп чыгууну жөнөкөйлөтүүгө мүмкүндүк берет.
- Издөө суроосунун жыйынтыктарын экспорттоо мүмкүнчүлүгү камсыздалган.
- Катталган колдонуучу издөө жыйынтыгы боюнча 10 000гө чейин позицияны экспорттой алат.
- Издөө жыйынтыктары боюнча жогорку деңгээлдеги аналитиканы жүргүзүү үчүн курал камсыздалган.

Кемчиликтери

Патенттик издөө боюнча өнүккөн куралдарды жана алардын мүмкүнчүлүктөрүн үйрөнүү үчүн бир топ убакыт талап кылынат.

Колдонуучулардын категориялары

Платформада колдонуучулардын үч категориясы көрсөтүлгөн:

1. Катталбаган колдонуучу. Издөө жыйынтыктарын жүктөп алуу мүмкүнчүлүгү жок. Издөө атрибуттарынын саны чектелген. Мисалы, суроону улуттук патенттик уюмдар боюнча чыпкалоо мүмкүн эмес, ошондой эле химиялык тизмектер (формулалар) боюнча издөө жүргүзүү мүмкүнчүлүгү жок.
2. Катталган колдонуучу. Интеллектуалдык менчик боюнча Дүйнөлүк уюмдун акысыз аккаунту берилет. Издөө жыйынтыгы боюнча 10 000гө чейин позицияны жүктөп алуу мүмкүнчүлүгү бар. Издөө атрибуттарынын толук тармагы камсыздалган. Издөө суроолорунун тарыхын көрүү жана тандалган издөө атрибуттарынын жөндөөлөрүн сактоо мүмкүнчүлүгү бар.
3. Акы төлөнгөн аккаунту бар катталган колдонуучу. Бул категория үч түрдүү кичи категорияга бөлүнөт, алар ар кандай кызматтарга жетүү мүмкүнчүлүгү жана көрсөтүлгөн кызматтар үчүн төлөм өлчөмү боюнча айырмаланат:
 - документтерди жазылуу негизинде сатуу;
 - 1978-жылдан тартып өткөн жылга чейинки мезгилде англис, испан, немис, португал, орус жана француз тилдеринде жарыяланган эл аралык арыздар боюнча ойлоп табууларга тиешелүү толук тексттүү сүрөттөмөлөрдү жана формуланын пункттарын (OCR натыйжасы) камтыган РСТ архивдик документтерин (азиалык жана азиалык эмес тилдерде) сатуу;
 - дагы башка продуктылар.Өз кезегинде бул категориялар кызматтарга жетүү мүмкүнчүлүктөрүнүн жана маалымат алмашуу протоколдорунун айырмачылыгына жараша бөлүнөт.

Кызматты колдонуунун натыйжасы

Кызматты колдонуунун жыйынтыгында колдонуучу патенттик маалыматтарды ала алат. Аларга библиографиялык маалыматтар, рефераттар, сүрөттөмөлөр, формулалар, чийме-сүрөттөр кирет. Айрым арыздар үчүн библиографиялык маалыматтар XML форматында берилет, ошондой эле TIF форматындагы сүрөттөр камтылышы мүмкүн. Издөө суроосунун шарттарына жооп берген интеллектуалдык менчик объекттеринин тизмесин алуу. Бул маалымат аналитикалык отчетторду түзүү үчүн колдонулушу мүмкүн. Ошондой эле колдонуучу Эл аралык бюронун эл аралык арыздар боюнча материалдарынан документтердин хронологиясын ала алат.

Сунуштар

- PATENTSCOPE колдонуу патенттик издөө жүргүзүүдө баштапкы деңгээлдеги билими бар колдонуучуларга же бул кызматта жайгаштырылган окуу материалдары менен таанышкан колдонуучуларга сунушталат

«Яндекс.Патент» системасы

«Яндекс.Патент» кызматы маалыматтык-издөө системасы болуп саналат, ал Федералдык Өнөр жай менчик институтунун (ФӨМИ) маалыматтарына негизделет. Ал патенттик документтерди издөө үчүн ыңгайлуу жана жеткиликтүү курал болуп саналат жана кеңири аудиторияга багытталган.

Платформага кайрылган учурда 3 миллиондон ашык патенттик документтерге жетүү мүмкүнчүлүгү камсыздалган:

- Патент боюнча өтүнмөлөр: 600 миңден ашык маалымат.
- Катталган патенттер жана күбөлүктөр: 1 миллион 21 миңден ашык маалымат.
- СССР документтери: 1 миллион 470 миңден ашык катталган патенттер жана күбөлүктөр.

«Яндекс.Патент» кызматы жөнөкөй жана интерфейсi түшүнүктүү, бул аны жаңыдан ойлоп табуучулар, студенттер жана чакан ишкердиктин өкүлдөрү сыяктуу кеңири колдонуучулар тобу үчүн жеткиликтүү кылат. Белгилей кетчү нерсе маанилүү нерсе, бул кызмат акысыз болуп саналат жана «Яндекс» издөө системасынын экосистемасына интеграцияланган. Ал колдонуучуларга издөө

жүргүзүүнү түз платформа аркылуу да, негизги издөө интерфейсi аркылуу да ишке ашырууга мүмкүнчүлүк берет.

Кызмат издөө функциясын негизги сөздөр боюнча эле эмес, документтердин ар кандай атрибуттары боюнча да ишке ашырат. Аларга каттоо номери, аталышы, ойлоп табуучунун же патент ээси катары көрсөтүлгөн адам, ар кандай даталар, документтердин түрлөрү (мисалы, патенттик өтүнмөлөр же катталган патенттер) жана башка метамаалыматтар кирет. Мындай ыкма издөө процессин кыйла жөнөкөйлөтөт жана натыйжаларды эң ылайыктуу документтерге чейин колдонууга жардам берет.

Системанын негизги өзгөчөлүктөрүнүн бири – мааниси боюнча издөө жүргүзүү мүмкүнчүлүгү. Бул кызматтын, ойлоп табуулар ар кандай сөздөр менен сүрөттөлгөн болсо да, бир темага таандык патенттерди таба аларын билдирет. Мындай ыкма документтердин семантикалык жакындыгын талдаган нейрондук тармакты колдонуу аркылуу ишке ашырылат. Ар бир табылган документ боюнча ага байланыштуу патенттердин тизмеси берилет. Бул тизмеге документте айтылып өткөн же ага шилтеме берген патенттер, ошондой эле мазмуну окшош ойлоп табууларды изилдөө үчүн окшош документтер кирет. Бул колдонуучуларга кызыккан темаларын тереңирээк изилдөөгө мүмкүнчүлүк берет.

Платформанын маалымат базасы үзгүлтүксүз жаңыланып турат, бул маалыматтардын актуалдуулугун камсыздайт. Бирок система россиялык документтер менен гана чектелет, бул аны Google Patents же PATENTSCOPE сыяктуу эл аралык кызматтарга салыштырмалуу азыраак универсалдуу кылат.

Ушундайча «Яндекс.Патент» платформасы орус тилиндеги патенттик маалыматтар менен иштөө үчүн ыңгайлуу жана функционалдуу курал болуп саналат. Ал колдонууга жөнөкөйлүктү жана ар түрдүү тапшырмаларды аткарууга жетиштүү ийкемдүүлүктү айкалыштырып, патенттик издөө тармагында жаңыдан баштаган колдонуучулар үчүн абдан ылайыктуу.

Google Patents

Google Patents –бул патенттик маалыматтарды издөө жана талдоо үчүн көп функциялуу платформа болуп саналат, ал 100дөн ашык улуттук жана эл аралык патенттик мекемелердин маалыматтарын камтыйт. Система ЕПМ, ДИМУ жана улуттук патенттик реестрлер сыяктуу беделдүү булактардан алынган маалыматтарды интеграциялоонун негизинде иштейт. Бул булактардын катарына Роспатент, АКШнын жана Япониянын патенттик мекемелери жана башка уюмдар кирет. Азыркы учурда Google Patents маалымат базасында 100 миллиондон ашык документ бар. Алар патенттик өтүнмөлөрдүн жана катталган патенттердин адабияттарын, ошондой эле патенттик талаш-тартыштар жана сот иштерине байланыштуу маалыматтарды (Darts-ip [5] менен интеграциялоо) камтыйт. Мындан тышкары, платформа Nature [6], Science [7], The Lancet [8] жана башка булактардан алынган патенттик эмес адабияттардын чоң көлөмүн да сунуштайт. Платформа маалыматтарды иштетүү

«Яндекс.Патент» кызматы орус тилиндеги патенттик маалыматтар менен иштөө үчүн ыңгайлуу жана функционалдуу курал болуп саналат. Ал колдонууга жөнөкөйлүктү жана ар түрдүү тапшырмаларды аткарууга жетиштүү ийкемдүүлүктү айкалыштырып, патенттик издөө тармагында жаңыдан баштаган колдонуучулар үчүн абдан ылайыктуу.

процесстеринин жогорку деңгээлдеги автоматташтырылышы менен мүнөздөлөт, бул маалыматтардын чыныгы убакыт режиминде жаңылануусун камсыздайт.

Google Patents издөө суроолорун аткаруу үчүн ар түрдүү куралдарды сунуштайт. Колдонуучулар негизги сөздөр, патент номерлери, авторлор, өтүмө берүүчүлөр же укук ээлери боюнча издөө жүргүзө алышат. Тексттердин семантикалык анализине өзгөчө көңүл бурулат, бул документтер ар кандай сөздөр менен сүрөттөлгөн болсо да, мааниси окшош материалдарды табууга мүмкүндүк берет. Бул үчүн машиналык үйрөнүү жана ЖА ыкмалары, анын ичинде табигый тилди иштетүү технологиялары (NLP) колдонулат.

Система издөө натыйжаларын баалоо үчүн талдоо шаймандарын да сунуштайт. Мисалы, колдонуучулар жылдар боюнча адабияттардын динамикасы, Эл аралык патенттик классификация боюнча патенттердин бөлүштүрүлүшү, ошондой эле патенттик документтердин шилтеме кылынуусу тууралуу статистикалык маалыматтарды ала алышат.

Google Patents'тин негизги артыкчылыктарынын бири – бул анын баарына ылайыктуу болгону. Платформа көптөгөн тилдерди камтыйт, бул аны кеңири аудитория үчүн, анын ичинде орус, кытай, жапон жана башка тилдердеги документтер менен иштеген колдонуучулар үчүн жеткиликтүү кылат. Мындан тышкары, Google Scholar менен интеграция патенттик документтерди академиялык басылмалар менен байланыштырууга мүмкүндүк берет, бул илимий изилдөөлөр үчүн өзгөчө пайдалуу.

Платформа патенттик документтерди толук текст түрүндө англис тилине которо алат, бул документтердин түп нуска тилин билбеген колдонуучулар үчүн мүмкүнчүлүктөрдү кыйла кеңейтет. Мындан тышкары, химиялык формулалар боюнча издөө механизмдери ишке ашырылган, анын ичинде формулалардын сүрөттөрүн жүктөө же графикалык редакторду колдонуп кол менен чийүү мүмкүнчүлүгү бар.

Система дүйнөлүк патенттик маалыматтар массивине жеткиликтүүлүктү камсыздайт, бул айрыкча ар кыл тармактарды камтыган долбоорлор менен иштеген изилдөөчүлөр жана технологиялык тенденцияларды эл

аралык деңгээлде көзөмөлдөөгө умтулган компаниялар үчүн маанилүү.

Негизги көйгөйлөрдүн бири – бул маалыматтын өтө көп көлөмү менен байланышкан маалыматтык жүктөм, ал тиешелүү маалыматты табууну татаалдаштырышы мүмкүн. Бул айрыкча шилтеме кылуусу же Интернеттеги эскертмелери аз болгон документтерге тиешелүү, анткени алар платформанын алгоритмдери тарабынан өткөрүп жиберилиши мүмкүн.

Ойлоп табылган товардык белгилер же генетикалык ырааттуулук сыяктуу начар структураланган маалыматтар менен иштөө татаалдыгы да системанын иштешин чектейт. Издөө жана маалыматтарды талдоо процесстерин автоматташтыруу үчүн API'нин жоктугу платформанын кесиптик колдонуудагы натыйжалуулугун төмөндөтөт.

Google Patents патенттик маалыматтар менен иштөө үчүн күчтүү курал болуп саналат, ал глобалдык камтууну, ыңгайлуу интерфейсти жана өнүккөн аналитикалык мүмкүнчүлүктөрдү айкалыштырат. Google Scholar менен интеграция жана көптөгөн тилдерди колдоо платформаны кеңири аудиторияга ылайыктуу кылат. Анткен менен системанын функционалдуулугу көбүнчө патенттик укук жаатындагы адистерге, илимий изилдөөчүлөргө жана чоң көлөмдөгү маалыматтар менен иштеген аналитиктерге багытталганын айта кетүү керек. Жаңы баштаган колдонуучулар үчүн жеткиликтүү болгонуна карабастан, платформанын бардык куралдарын натыйжалуу колдонуу үчүн белгилүү деңгээлдеги билим талап кылынат.

Издөө кызматтарын салыштыруу

Россия Федерациясы интеллектуалдык менчиктин натыйжалары менен эл аралык соодага аз катышкандыктан, тандоо төмөнкүдөй негизде жүргүзүлдү: орус тилин колдогон эки улуттук жана эки глобалдык издөө кызматы, интеллектуалдык менчикти коргоо боюнча эки улуттук уюмдун системасы, ошондой эле кеңири маалымат базасы бар эки ири коммерциялык платформа.

Мисалы, жогоруда берилген издөө системаларынын, технологиялык дөөлөр болуп эсептелген «Яндекс» («Яндекс.Патент» [3]) жана Google (Google Patents [4]) серептерин карап көрөлү. Алардын негизги айырмачылыктардын бири – «Яндекс» пайдалуу моделдер жана ойлоп табуулар боюнча Федералдык өнөр жай менчиги институтунун (ФӨМИ) патенттик базасын колдонот.

Ал эми Google өзүнүн белгиленген маалыматтарына таянат, бул Google Patents базасын дүйнөлүк фонд боюнча чыныгы убакыт режиминде жаңыртууга мүмкүндүк берет. Мындан тышкары, платформа автоматтык түрдө толук текстти индекстөө, англис тилине которуу жана химиялык формулалар боюнча издөө сыяктуу кызыктуу функцияларды аткара алат [7]. Россиялык патенттер базасы боюнча эки көрсөтүлгөн издөө кызматын салыштыруу үчүн жогоруда сүрөттөлгөн тиешелүүлүк жана колдонорлук критерийлерин колдонобуз. Бетон аралашмасы боюнча туш келди тандалган патентти карап көрөлү. Аты: бетон аралашмасы, классификатордун класстары (СПК): C04B 28/04, C04B 14/06, каттоо номери: 2 658 926.

Google Patents патенттик маалыматтар менен иштөө үчүн күчтүү курал болуп саналат, ал глобалдык камтууну, ыңгайлуу интерфейсти жана өнүккөн аналитикалык мүмкүнчүлүктөрдү айкалыштырат. Google Scholar менен интеграция жана көптөгөн тилдерди колдоо платформаны кеңири аудиторияга ылайыктуу кылат.

Шарттары:

1) «Бетон аралашмасы» суроосу боюнча тиешелүүлүктү баалоо Precision at K көрсөткүчүнүн негизинде жүргүзүлөт.

Precision at K ($p@K$) – бир объект үчүн рейтинг сапатын баалоочу негизги көрсөткүч
 $p@K=r/K$

бул жерде r – алдыңкы K натыйжанын ичиндеги тиешелүү жыйынтыктардын саны.

2) колдонорлук жагын баалоо – «Бетон аралашмасы C04B 28/04, C04B 14/06» суроосу боюнча издөө адистердин баалоосунун негизинде жүргүзүлөт.

Колдонордук жагын адистердин баалоосу аннотацияларды жана издөө натыйжалары колдонуучу үчүн жалпы пайдалуулугун талдоого негизделет; ал алдыңкы K натыйжа боюнча орточо баллды (беш баллдык шкала боюнча) билдирет;

3) формуланын сүрөттөмөсүнүн үзүндүсү боюнча кошумча издөө суроосу: «Кошумча түрдө кварц кумун жана асидолду камтыган бетон аралашмасы, бул жерде: кум –30,0–35,0; суу –13,0–15,0».

«Яндекс.Патент» кызматына суроо

1. Тиешелүүлүгүн баалоо.

Бул суроо боюнча 28 156 маалымат табылган. Биринчи чыккан 50 натыйжанын ичинен 43ү тиешелүү болсо, анда:
 $p@K=43/50=0,86$

2. Колдонорлук жагын баалоо.

Бул суроо боюнча 107 маалымат табылган. Биринчи чыккан 20 натыйжанын баалоосу төмөндө келтирилген.

Тизменин номуру	Баалоо	Тизменин номуру	Баалоо
1	4	11	3
2	3	12	3
3	4	13	3
4	5	14	4
5	4	15	4
6	4	16	3
7	4	17	4
8	4	18	4
9	4	19	4
10	3	20	3

Анда орточо балл – 3,7.

Ошол эле критерийлер боюнча Google Patents кызматын текшерели

1. Тиешелүүлүгүн баалоо.

Суроо боюнча 3227 документ табылган. Биринчи чыккан 50 натыйжанын ичинен 29ү тиешелүү болсо, анда:
 $p@K=29/50=0,58$

2. Колдонорлук жагын баалоо.

Суроо натыйжалары төрт позиция менен чектелет, алардын арасында издеген документ жок. Текшерүү

майнапсыз болгон. Каттоо номуру боюнча табуу жагы да майнапсыз болгон. Эмне себептен?

Себеби жөнөкөй эле. Google Patents Роспатенттин маалымат базасына түз жеткиликтүүлүгү жок, ал издөө тилкесиндеги суроолордун натыйжаларына жана индексөөгө гана таяна алат. Демек, бул эгер патенттик материалдардын шилтеме кылуу индекси жана Интернеттеги кездешкен маалыматтары төмөн болсо, анда Google алгоритмдеринин аларды байкабай калуу ыктымалдыгы абдан жогору дегенди билдирет.

«Яндекс.Патент» боюнча кошумча издөө жакшы натыйжа берген: үч позиция табылган, алардын ичинен керектүү маалымат тизмеде биринчи көрсөтүлгөн.

Ошентип, эки көрсөтүлгөн платформа тең семантикалык издөө жагынан оптималдаштырылган деген жыйынтык чыгарууга болот. «Яндекс.Патент» кызматы алдын ала белгиленген жана чыпкаланган маалымат базасы боюнча сапаттуу издөө жүргүзөт. Ал эми Google Patents'тин натыйжалары боюнча патенттик документтердин Интернеттеги шилтеме кылуу деңгээлин кыйыр түрдө баалоого болот. Бул көрсөткүч жекече патентти эмес, белгилүү бир убакыт аралыгындагы чоң тандоону талдоодо колдонулса, аймактын же өнөр жай тармагынын илимий-техникалык өнүгүү багытындагы тенденцияларын аныктоого жардам берет. Бул болсо өз кезегинде жекече ишканалардын же бүтүндөй өлкөнүн деңгээлинде экономикалык чечимдерди натыйжалуу пландаштырууга шарт түзөт.

ДИМУ жана ЕПУ (Европалык патенттик уюм) сыяктуу ири патенттик уюмдар тиешелүү түрдө PATENTSCOPE жана Espacenet аттуу издөө кызматтарын колдонууну сунушташат. Бул издөө кызматтары ар түрдүү улуттук мекемелердин патенттик документтерин, ошондой эле Патенттик кызматташтык келишими (PCT) алкагында берилген өтүнмөлөрдү камтыган кеңири маалымат базасына ээ. Бүгүнкү күндө PATENTSCOPE маалымат базасында 120 миллиондон ашуун документ, ал эми Espacenet системасында 150 миллиондон ашуун патенттик материал катталган. Espacenet да, PATENTSCOPE да жеке документтер деңгээлинде толук текст боюнча издөө жүргүзүүгө гана эмес, патенттик бөлүкчөлөр деңгээлинде издөө жүргүзүүгө да мүмкүнчүлүк берет, мында бул ыкма машиналык котормо мүмкүнчүлүгү менен толукталат. Мындан тышкары, PATENTSCOPE химиялык формулалар боюнча издөө жүргүзүүгө мүмкүндүк берет, анын ичинде формулалар камтылган сүрөттөрдү таануу жана Structure editor графикалык редактору аркылуу мындай формулаларды системанын ичинде түзүү мүмкүнчүлүгү да каралган.

Бул эки система боюнча жогоруда көрсөтүлгөн суроо варианттарын колдонуп, издөө натыйжаларынын тиешелүүлүгүн жана колдонорлук жагын текшерелиз.

PATENTSCOPE

1. Тиешелүүлүгүн баалоо.

Бул суроо боюнча 11 926 маалымат табылган. Алгачкы 50 натыйжанын баары тиешелүү болуп чыкса, анда:
 $p@K=50/50=1$

2. Колдонорлук жагын баалоо.

Бул суроо боюнча 90 маалымат табылган. Биринчи чыккан 20 натыйжанын баалоосу төмөндө келтирилген.

Тизменин нумуру	Баалоо	Тизменин нумуру	Баалоо
1	3	11	3
2	3	12	3
3	3	13	3
4	4	14	2
5	4	15	2
6	4	16	2
7	4	17	2
8	4	18	3
9	4	19	3
10	3	20	2

Анда орточо балл –3,05.

Кошумча издөөдө бир гана керектүү маалымат табылган. Espacenetти бул сурамдар боюнча текшерүүгө мүмкүн эмес: орус тилин колдобойт.

Жыйынтыктар боюнча белгилей кетсек, PATENTSCOPE маалымат базасында документтер көптөгөн тилдерде бар болгону менен, патент издөө боюнча оптимизация жалпы багыттагы издөө системасына караганда – мисалы, «Яндекс. Патентке» караганда жогору турат. Мындан тышкары, PATENTSCOPE документтин тилин автоматтык түрдө аныктоого жана семантикалык издөө процессин оптималдаштырууга мүмкүндүк берет, лемматизация жана NLP (табигый тилди иштетүү) шаймандарын сунуштайт [12].

Мындай системалардын айрымдары издөө жыйынтыктарын чоң көлөмдө таблица түрүндө экспорттоого мүмкүндүк берет. Мисалы, PATENTSCOPE акысыз аккаунт колдонулган шартта издөө сурамынан 10 000ге чейин жыйынтыкты экспорттоого мүмкүндүк берет. Espacenet издөө сурамынан болгону алгачкы 500 жыйынтыкты гана экспорттоого мүмкүндүк берет.

PATENTSCOPE издөө жыйынтыктары боюнча айрым статистикалык маалыматтарды алууга, ошондой эле аларды графикалык түрдө чагылдырууга мүмкүнчүлүк берет

Google Patents статистикалык маалыматтардын кыйла чектелген топтомун гана сунуштайт: арыз берүүчүлөр, ойлоп табуучулар, CPC класстары боюнча маалыматтар жана табылган документтердин жылдар боюнча топтолушу.

Ачык жеткиликтүү маалымат базаларынын ушул категориясына Россиянын эки мамлекеттик кызматы да кирет: ФӨМИнан интернет-порталынын маалыматтык-издөө системасы жана патенттик маалыматтар менен жекече идентификация каражаттарын издөө инфраструктурасы –«Роспатенттин издөө платформасы» (ИМ ПП).

ФӨМИ МИС

Бул кызмат ар кандай интеллектуалдык менчик органдарынын маалымат базалары боюнча издөө жүргүзүүгө мүмкүнчүлүк бергендиктен, сурамды аткаруудан мурда кайсы маалымат базасы боюнча издөө жүргүзүлөрү так

көрсөтүлүшү керек. Биздин учурда бул –«РФнын патенттик документтери (орус тилинде)».

1. Тиешелүүлүгүн баалоо.

Бул сурам аткарылганда 4248 маалымат табылган. Алгачкы 50 жыйынтыктын ичинен 45и тиешелүү болуп чыккан, анда:

$$p@K=45/50=0,9$$

2. Жогоруда сүрөттөлгөн форматта пертиненттүүлүктү баалоо мүмкүн эмес, анткени:

1) эгерде издөө тилкесине керектүү фраза киргизилсе, анда сурамды аткаруу «Сурам термининин форматы туура эмес» деген ката менен токтоп калат;

2) СПК коддорун өзүнчө киргизүү аракети да ийгиликсиз болот, тагыраагы, СПК коддорун киргизүү талаасы каралган эмес.

Кошумча издөө да, атүгүл издөө үчүн атайын формула киргизүү талаасы колдонуганына карабастан, жогоруда келтирилген ката менен токтоп калат.

Эгерде каттоо номери боюнча издөө жүргүзүлсө, керектүү документ оңой табылат.

ИМнын «Издплатформа»

1. Тиешелүүлүгүн баалоо.

Бул сурам аткарылганда 22 477 маалымат табылган. Алгачкы 50 натыйжанын баары тиешелүү болуп чыкса, анда:

$$p@K=50/50=1$$

2. Колдонорлук жагын баалоо.

Бул сурам боюнча 323 маалымат табылган. Биринчи чыккан 20 натыйжанын баалоосу төмөндө келтирилген:

Тизменин нумуру	Баалоо	Тизменин нумуру	Баалоо
1	4	11	4
2	3	12	4
3	4	13	2
4	4	14	3
5	3	15	2
6	2	16	1
7	2	17	4
8	4	18	2
9	4	19	3
10	1	20	1

Анда орточо балл –2,85.

Кошумча издөө да жакшы жыйынтык берген, тагыраагы, 79 позиция табылган, керектүү маалымат тизмеде биринчи орунда турат.

ФӨМИнин ИПМ жана ИМнын «Издөө платформасы» системаларынын чоң артыкчылыгы –ИМОНун ар кандай категориялары боюнча маалыматка жетүү мүмкүнчүлүгүн камсыз кылганы: патенттер, жекече идентификация каражаттары, ЭЭМ программалары жана маалымат базалары, интегралдык микросхемалардын топологиялары. Маалыматтардын бир бөлүгүн ФӨМИ

ИПМ коммерциялык негизде сунуштайт, ал эми ИМнын «Издөө платформасы» бардык материалдарга толугу менен акысыз жетүү мүмкүнчүлүгүн берет. Бул эки платформа атрибуттар менен мета-маалыматтардын кеңири тизмеси боюнча да, документтердин тексттери боюнча да издөө жүргүзүүгө мүмкүнчүлүк берет. ИМ ПП так эмес чечмелөөнү колдонуу менен документтердин тексттери боюнча издөө жүргүзүүгө мүмкүнчүлүк берет.

Мындан тышкары, «Издөө платформасы» маалыматтык системасы химиялык формулалар боюнча издөө жүргүзүүгө мүмкүндүк берет, ал эми сүрөт түрүндөгү товардык белгилер үчүн жасалма акыл ыкмалары сүрөт боюнча издөө жүргүзүүгө көмөк кылат.

Бирок бул эки кызматтын кемчиликтерине да көңүл буруу керек. ФӨМИнин МИК бул ойлоп табуулар боюнча арыздардын же каттоолордун негизги атрибуттары белгилүү болгондо патенттик издөө тармагындагы адистин колунда натыйжалуу курал болуп саналат. Ал эми көпчүлүк колдонуучулар үчүн жөнөкөй көрүнгөн, атрибуттардын белгилүү бир топтомун камтыган, түзүмгө салынбаган мындай фраза боюнча так эмес издөө жүргүзүү мүмкүн эмес.

Эксперименттин жыйынтыгына ылайык, «Издөө платформасы» MC издөө компоненттеринин ар кандай түрлөрү туура эмес даражада иреттелген. Сүйлөмдү иштетүү учурунда бөлүштүрүүдө басым сандарга жасалган, андан кийин классификаторлордун белгилүү категорияларына артыкчылык берилген, ал эми сүйлөмдүн «тамгалардан турган» бөлүгүнүн мүмкүн болгон семантикалык мааниси боюнча издөө эң акырында гана аткарылган.

Патенттик издөө тармагында да коммерциялык продуктулардын саны бир топ көп.

Мисалы, Derwent Innovation IP платформасында 152 миллиондон ашык патенттик документ бар, алардын 113 миллиондон ашыгы – жарыяланган материалдар. Darts-ip сот чечимдер базасы менен интеграцияланган (2,2 миллиондон ашык чечим), ошондой эле 59дан ашык патенттик мекемелер менен байланышта. Бул платформа статистикалык маалыматтын абдан чоң көлөмүн визуализациялоого мүмкүндүк берет (ар бир жазуу 300дөн ашык нормалдаштырылган атрибуттарды камтыйт), ошондой эле патенттик ландшафттардын карталарын түзүүгө шарт түзөт. Бул кызмат менен иштөөдө кошумча ыңгайлуулук системадагы мурунку абалдарды ийкемдүү жөнгө салуу мүмкүнчүлүгү жана издөө менен аналитикалык шаблондорду түзүү мүмкүнчүлүгү аркылуу ишке ашырылат.

Orbit Intelligence системасы 95 патенттик мекеменин маалыматтарын камтыйт. База ар кандай тилдерде түзүлгөн документтерди камтыйт жана 100 миллиондон ашык патенттик, ошондой эле 150 миллиондон ашык патенттик эмес документтерди камтыйт. Система издөө жыйынтыктарын баалоого жана визуализациялоого мүмкүндүк берген аналитикалык куралдар топтомун камтыйт. Көп факторлуу анализ жүргүзүү үчүн үч өлчөмдүү аналитикалык түзүмдөрдү түзүү мүмкүнчүлүгү бар. Патенттер тематикалык белгилер боюнча жыйындыларга бириктирилген. Генетикалык тизмектер жана химиялык формулалар боюнча издесе болот. Бул система текшерүүдөн да өткөрүлгөн.

1. Тиешелүүлүгүн баалоо.

Бул сурам аткарылганда 1313 маалымат табылган. Алгачкы 50 натыйжанын ичинен 46сы тиешелүү болсо, анда: $p@K=46/50=0,92$

2. Колдонорлук жагын баалоо.

Бул суроо боюнча 340 маалымат табылган.

Биринчи чыккан 20 натыйжанын баалоосу төмөндө келтирилген.

Тизменин нумуру	Баалоо	Тизменин нумуру	Баалоо
1	4	11	4
2	4	12	4
3	4	13	4
4	4	14	4
5	4	15	4
6	4	16	4
7	4	17	4
8	3	18	4
9	4	19	4
10	4	20	4

Анда орточо балл –3,95.

Кошумча издөөдөн кийин керектүү бир документ табылган.

Салыштыруу иретиндеги анализ көрсөткөндөй, коммерциялык кызматтарда санариптештирүү комплекстүү түрдө ишке ашырылган, тагыраак айтканда, тазаланган жана түзүмдөштүрүлгөн маалыматтардан тышкары, натыйжаларды визуализациялоо менен коштолуп, патенттик ландшафттардын үч өлчөмдүү чагылдырылышы менен карталарын түзүү мүмкүнчүлүгүн камтыган аналитикалык эсептөөлөрдү жүргүзүү үчүн шаймандардын кеңири топтому сунушталган. Ачык маалымат-издөө платформаларынын мүмкүнчүлүктөрү адатта маалымат берүү менен эле чектелет. Мындай системалардын баары эле издөө натыйжаларын автоматтык каражаттар менен иштетүү үчүн экспорттоого мүмкүндүк бербейт. Башкача айтканда, ачык издөө системалары эң тиешелүү интеллектуалдык менчик объекттерин табуу боюнча жеке маселени чечүү үчүн каражаттарды сунуштайт, бирок алар натыйжасыз же өнүгүү мыйзам ченемдүүлүктөрүн жана тенденцияларын аныктоо менен байланышкан маселелерди чечүү үчүн кошумча шаймандарды талап кылат, бул өзгөчө чоң маалыматтардын негизинде аналитика түзүүдө актуалдуу [8]. Атайын издөө кызматтары көп учурда жөнөкөй колдонуучулар үчүн ыңгайлуу эмес жана негизинен патенттик укук тармагындагы адистерге багытталган.

Корутунду

Интеллектуалдык менчик жаатындагы маалымат-издөө кызматтарынын анализи азыркы системалардан функционалдуулугу, маалыматтарды камтуусу жана

колдонууга ыңгайлуулугу менен бир топ айырмаланын көрсөтөт. Азыркы учурда рынок ачык платформалар менен (мисалы, «Яндекс.Патент», Роспатенттин «Издөө платформасы») жана коммерциялык чечимдер менен (мисалы, PATENTSCOPE, Derwent Innovation IP жана Orbit Intelligence) сунушталган. Бул кызматтардын ар биринин жакшы да жактары, кемчиликтери да бар, бул аларды ар кандай колдонуучу категориялар үчүн ылайыктуу кылат.

Коммерциялык системалар адистер үчүн кеңири мүмкүнчүлүктөрдү, анын ичинде глобалдык патенттик базаларга жетүү, аналитикалык шаймандар жана чоң көлөмдөгү маалыматтарды экспорттоо мүмкүнчүлүгүн сунуштайт. Бирок аларды колдонуу көп учурда атайын билимди жана жөндөмдөрдү талап кылат, ошондой эле акы төлөнүүчү жазылуу менен чектелиши мүмкүн. Мындай платформалар чоң көлөмдөгү маалыматтар менен иштеген патенттик өкүлдөргө, изилдөөчүлөргө жана аналитиктерге эң ылайыктуу.

«Яндекс.Патент» жана Роспатенттин «Издөө платформасы» сыяктуу ачык системалар Россиянын патенттик маалыматтарына жана менчиктеширүү каражаттарына акысыз жетүү мүмкүнчүлүгүн камсыздайт. Алар жөнөкөй жана түшүнүктүү интерфейси менен мүнөздөлөт, бул аларды жаңыдан баштаган изилдөөчүлөргө, студенттерге жана чакан компанияларга ыңгайлуу кылат. Бирок бул платформалар Россиянын гана маалымат базасы менен чектелет жана бир топко бириктирүү же семантикалык анализ сыяктуу өнүккөн аналитикалык шаймандарды колдобойт.

Жаңыдан баштаган адистерге ФӨМИнин МИКы же Роспатенттин «Издөө платформасы» сыяктуу ачык системалар менен иштөө сунушталат, анткени алар акысыз жеткиликтүүлүк мүмкүнчүлүгүн берет жана интерфейси түшүнүктүү. Бул платформалар татаал суроо механизмдерине терең кирбестен, патенттик издөө боюнча негизги принциптерди өздөштүрүүгө мүмкүнчүлүк берет.

МИ системаларын оптималдаштыруу үчүн жасалма интеллект жана машиналык үйрөнүү технологияларынын өнүгүшү жаңы мүмкүнчүлүктөрдү ачып жатат. Азыркы МИК барган сайын түзүлбөгөн маалыматтарды иштетүү, автоматтык которуу жана семантикалык анализ үчүн шаймандарды киргизип жатышат. Бул издөө сапатын жакшыртууга жана аны кеңири аудитория үчүн жеткиликтүү кылууга мүмкүндүк берет.

Жаңыдан баштаган адистерге ФӨМИнин МИКы же Роспатенттин «Издөө платформасы» сыяктуу ачык системалар менен иштөө сунушталат, анткени алар акысыз жеткиликтүүлүк мүмкүнчүлүгүн берет жана интерфейси түшүнүктүү.

Ошентип, маалымат-издөө кызматын тандоо колдонуучунун максаттарынан, даярдык деңгээлинен жана жеткиликтүү ресурстардан көз каранды. Жаңыдан баштаган адистер жана жөнөкөй колдонуучулар үчүн интерфейси ыңгайлуу ачык системалар ылайыктуу. Келечекте санариптик кызматтардын мындан ары өнүгүшү күтүлүүдө, бул аларды бардык категориядагы колдонуучулар үчүн жеткиликтүү жана натыйжалуу кылат.

Адабияттардын тизмеси

1. Петрова, И. Ю. Методика проведения патентного анализа с целью поиска аналогов и прототипов полученных технических решений / И. Ю. Петрова, А. А. Пучкова // Вестник Мордовского университета. – 2016. – № 1. – С. 50–57.
2. Смирнов, И. В. Патентная аналитика для научно-технологического развития стран Большой Евразии / И. В. Смирнов // Сборник материалов IV Международной научно-практической конференции «Аналитика развития, безопасности и сотрудничества: Большая Евразия – 2030». – 2017. – С. 149–151.
3. Сафронова, Н. И. Формула практической полезности и эффективности патентного поиска / Н. И. Сафронова // Наука и инновации. – 2020. – № 4 (206). – С. 28–33.
4. Genin B., Zolkin D. (2021), “Similarity search in patents databases. The evaluations of the search quality”, World Patent Information, vol. 64, no. 61.
5. Aristodemou L., Tietze F. (2018), “The state-of-the-art on Intellectual Property Analytics (IPA): A literature review on artificial intelligence, machine learning and deep learning methods for analysing intellectual property (IP) data”, World Patent Information, vol. 55, pp. 37–51.
6. Акиншина, А. В. Автоматизация проведения поиска по изобразительным обозначениям товарных знаков и правовые основы для ее осуществления / А. В. Акиншина // Отечественная юриспруденция. – 2016. – № 4 (206). – С. 24–26.
7. Кашеварова, Н. А. Цифровые инструменты патентных исследований / Н. А. Кашеварова, А. А. Андреева, Е. И. Пономарева // Вопросы инновационной экономики. – 2020. – Т. 10 № 2. – С. 1059–1074.
8. Шпак, Ю. О. Возможности применения искусственного интеллекта в патентной аналитике / Ю. О. Шпак, Е. С. Юшковец // Актуальные проблемы развития социально-экономических систем: Сборник научных статей XII Международной научно-практической конференции, Курск, 27 мая 2022 года. – 2022. – С. 391–398.

Авторлор тууралуу маалымат

Роман Газиевич Алилов, ФМБМ «Өнөр жай менчигинин федералдык институтунун» долбоорлорду башкаруу жана ишке ашыруу бөлүмүнүн жетекчи орун басары (Москва, Бережковская жээги, 30, 1-корп.); roman.alilov@rupto.ru
Элина Романовна Абиева, ФМБМ «Өнөр жай менчигинин федералдык институтунун» порталдык чечимдерди

долбоорлоо бөлүмүнүн 1-категориядагы инженери (Москва, Бережковская жээги, 30, 1-корп.); elina.abieva@rupto.ru

Дмитрий Иванович Зубов, ФМБМ «Өнөр жай менчигинин федералдык институтунун» системдик жана бизнес-аналитика бөлүмүнүн башкы адиси (Москва, Бережковская жээги, 30, 1-корп.); d.zubov@rupto.ru

Автордордун кошкон салымы

Р. Г. Алилов изилдөөнүн жетекчиси катары сөз сүйлөдү. Ал иштин жалпы түшүнүгүн аныктап, максат менен милдеттерди түзүп, макаланы жазуу процессин координациялады. Анын салымына теманын методологиялык иштелиши, маалымат-издөө кызматтары менен өз ара аракеттенүү боюнча колдонуучулардын тажрыйбасын талдоо, ошондой эле жыйынтыктарды чечмелөөгө жана практикалык сунуштарды түзүүгө катышууну камтыйт.

Э. Р. Абиева изилдөөнүн техникалык жана аналитикалык тармактарына көңүл бурду. Ал белгилүү МИК системаларынын (анын ичинде ФӨМИ МИК, PATENTSCOPE, «Яндекс.Патент») функционалдуулугун майда-чүйдөсүнө чейин карап чыгып, алардын мүмкүнчүлүктөрү жана чектөөлөрү боюнча маалыматтарды системалаштырды.

Д. И. Зубов. Анын салымы коммерциялык жана ачык платформаларды (мисалы, Google Patents, Orbit Intelligence) салыштырууну, Precision@K метрикаларынын статистикалык иштетилишин жана адистик баалоолорду талдоону камтыды. Ал ошондой эле издөө кызматтарынын сапаты жана аларды колдонуу мүмкүнчүлүгү боюнча жыйынтыктарды түзүүгө катышкан.

References

- Petrova, I. Yu. and Puchkova, A. A. (2016), "The methodology of patent analysis in order to find analogues and prototypes of the obtained technical solutions", *Vestnik Mordovskogo universiteta*, no. 1, pp. 50–57.
- Smirnov, I. V. (2017), "Patent Analytics for Scientific and Technological Development of Greater Eurasia Countries", *Sbornik materialov IV Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii* [Collection of materials of the IV International Scientific and Practical Conference], *Analitika razvitiya, bezopasnosti i sotrudnichestva: Bol'shaya Evraziya – 2030* [Analytics of development, security and cooperation: Greater Eurasia – 2030], Moscow, Russia, 27 November, 2017, pp. 149–151.
- Safronova, N. I. (2020), "The formula of practical usefulness and effectiveness of patent search". *Nauka i innovatsii*, no. 4 (206), pp. 28–33.
- Genin, B. and Zolkina, D. (2021), "Similarity search in patents databases. The evaluations of the search quality", *World Patent Information*, vol. 64, no. 61.
- Aristodemou, L. and Tietze, F. (2018), "The state-of-the-art on Intellectual Property Analytics (IPA): A literature review on artificial intelligence, machine learning and deep learning methods for analysing intellectual property (IP) data", *World Patent Information*, vol. 55, pp. 37–51.
- Akinshina, A. V. (2016), "Automation of the search for pictorial designations of trademarks and the legal basis

for its implementation", *Otechestvennaia iurisprudentsiia*, no. 10 (12), pp. 24–26.

- Kashevarova, N. A., Andreeva, A. A. and Ponomareva, E. I. (2020) "Digital tools for patent research", *Voprosy innovacionnoy e'konomiki*, vol.10, no. 2, pp. 1059–1074.
- Shpak, Yu. O. and Yushkovecz E. S. (2022), "Possibilities of using artificial intelligence in patent analytics", *Sbornik nauchny'x statej XII Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii* [Collection of scientific articles of the 12th International Scientific and Practical Conference], *Aktual'ny'e problemy" razvitiya social'no-e'konomicheskix sistem* [Current issues of development of socio-economic systems], Kursk, Russia, 27 May, 2022, pp. 391–398.

Information about the authors

Roman. G. Alilov, Deputy Head of the Department of Project Management and Implementation of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); roman.alilov@rupto.ru

Elina R. Abieva, Category 1 Engineer in the Portal Solutions Design Department of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); elina.abieva@rupto.ru

Dmitriy I. Zubov, Chief Specialist of the System and Business Analysis Department of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); d.zubov@rupto.ru

Contribution of the authors

R. G. Alilov – acted as the research supervisor. He defined the overall concept of the work, formulated the goal and objectives, and coordinated the article writing process. His contribution included methodological elaboration of the topic, analysis of user experience in interacting with patent information search systems (PISS), as well as participation in the interpretation of results and formulation of practical recommendations.

E. R. Abieva – focused on the technical and analytical aspects of the research. She conducted a detailed review of the functionality of popular PISS (including FIPS IPIS, PATENTSCOPE, Yandex.Patents), systematizing data on their capabilities and limitations.

D. I. Zubov – his contribution included comparing commercial and open platforms (e. g., Google Patents, Orbit Intelligence), statistical processing of Precision@K metrics and expert evaluations. He also participated in formulating conclusions about the quality of search services and their applicability.

Авторлор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдиришет.

Authors declare no conflict of interests.

Редакцияга келип түшкөн күн: 20.11.2024

Рецензиядан кийин кайра иштетилген күн: 08.04.2025

Жарыялоого кабыл алынган күн: 09.04.2025

4 ИШ-ЧАРАЛАР

Илимий макала

Original article

УДК 94 (47).084.8:347.77:026.06
EDN: <https://elibrary.ru/cltbxf>

Улуу Ата Мекендик согуш жылдарындагы Бүткүл россиялык патенттик-техникалык китепкана

Наталья Олеговна Некрасова

Федералдык өнөр жай менчиги институту
natalia.nekrasova@rupto.ru

Аннотация: тарыхый эс тутум маселелери Улуу Ата Мекендик согуштун аяктаганына сексен жыл өткөнүнө карабастан, бүгүнкү күндө да актуалдуулугун жоготкон жок. Макаланы даярдоо үчүн Россиянын Мамлекеттик экономика архивинин (РМЭА), Санкт-Петербургда Борбордук мамлекеттик архивинин (БМА Спб), Россия Федерациясынын Мамлекеттик архивинин (РФнын МА), РУК архивинин жана башка булактардын архивдик документтери, ошондой эле патенттик-техникалык китепкананын согуш мезгилиндеги ишмердүүлүгүн туура-так чагылдырууга мүмкүндүк берген нормативдик-укуктук актылар жана телеграммалар изилденди. Блокададагы Ленинградда, эвакуация жана кайра кайтаруу мезгилинде патенттик документация фонддорун – илимий-техникалык маалыматтын эң маанилүү булагын – сактап калууда жана коргоодо китепкананын кызматкерлеринин ролу көрсөтүлгөн. Теманын актуалдуулугу – китепканалардын илимий жана маданий мурасты сактоодогу, ошондой эле Улуу Ата Мекендик согуш тууралуу тарыхты муундан муунга өткөрүүдөгү ролу азыркы коом үчүн чоң мааниге ээ экендигине байланыштуу.

Негизги сөздөр: патенттик китепкана, Улуу Ата Мекендик согуш, ойлоп табуулар, патенттик фонд, архивдик документтер, БРПТ, фонддорду сактоо, блокададагы Ленинград, фонддорду эвакуациялоо жана кайра кайтаруу.

Шилтеме кылуу үчүн: Некрасова Н. О. Улуу Ата Мекендик согуш жылдарындагы Бүткүл россиялык патенттик-техникалык китепкана // ФӨМИ жарчысы. 2025. Т 4, № 1 (11). 76–81-б.

The All-Russian Patent and Technical Library during the Great Patriotic War

Natalya O. Nekrasova

Federal Institute of Industrial Property
natalia.nekrasova@rupto.ru

Abstract: the historical memory issues are still relevant after the eight decades since the end of the Great Patriotic War. The article is based on archival documents from the Russian State Archive of Economics (RGAE), Saint Petersburg Central State Archive (TsGA SPb), the State Archive of the Russian Federation (GA RF), National Library of Russia (RNB) Archive etc., government decrees, orders and telegrams, allowing to reflect objectively the activities of the Patent and Technical Library in the wartime. The library staff's role in the rescue and conservation of patent documents collections as the most important scientific and technical information source in the blockade Leningrad, during the evacuation and re-evacuation, is shown. The relevance of the

topic is determined by the significance of libraries' role for modern society in preserving the country's scientific and cultural heritage and in transmitting the Great Patriotic War historical memory.

Keywords: patent library, Great Patriotic War, inventions, patent collection, archival documents, VPTB, collections preservation, siege of Leningrad, collections evacuation and re-evacuation.

For citation: Nekrasova N. O. The All-Russian Patent and Technical Library during the Great Patriotic War // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1(11): 76–81 (In Russ.).

Макалада берилген изилдөөнүн хронологиялык чектери Улуу Ата Мекендик согуш мезгилиндеги Бүткүл россиялык патенттик-техникалык китепкананын (БРПТ) тарыхын камтыйт. Анда китепкананын толук изилдене элек барактары архивдик материалдардын негизинде ачылып, ошол кездеги Бүткүл союздук патенттик-техникалык китепкананын¹ ишмердүүлүк багыттары көрсөтүлөт. Китепкананын кызматкерлери Мамлекеттик патенттик фондду согуштун жүрүшүнө таасир эткен маанилүү техникалык чечимдер менен ойлоп табууларды камтыган улуттук ресурс катары сактап калуу үчүн бардык күч-аракетин жумшаганы баса белгиленет.

Улуу Ата Мекендик согушка чейин өлкөбүздө ойлоп табуулар тармагындагы башкаруу борбордоштурулган эмес болчу. 1936–1955-жылдар² аралыгында ойлоп табуулар боюнча арыздар эл комиссариаттарына (кейинчерээк министрликтерге) берилген, ошол эле жерде алардын экспертизасы жүргүзүлгөн. Борборлоштурулган түрдө арыздарды жана коргоо документтерин каттоо иштери гана аткарылган. 1936-жылдын 22-июлундагы № 68/1324 токтомуна ылайык, Борбордук аткаруу комитети жана Эл комиссарлар союзу (ЭКС) ойлоп табуулар боюнча автордук күбөлүктөрдү жана патенттерди берүү, ошондой эле түшкөн арыздар жана берилген автордук күбөлүктөр менен патенттер тууралуу маалыматтарды жарыялоо милдети СССРдин эл комиссариаттарына жүктөлгөн. Эл комиссариаттары тарабынан берилген бардык автордук күбөлүктөр жана патенттер кийинчерээк СССР ЭКС караштуу Мамлекеттик пландоо комиссиясы (СССРдин Мамплан) тарабынан катталган. Бул мезгилде Бюро жаңылык китепканасы жана архиви да ушул комиссиянын карамагында болгон³. Китепкана ойлоп табууларды кийинки каттоо бюросу менен бирге Ленинград шаарындагы 25-Октябрь проспектиси (азыркы Невский проспекти)⁴, 44-дерегинде жайгашкан жана бул бюро менен эл комиссариаттарын тейлеген.

1941-жылдагы штаттык күн тартипке ылайык, ойлоп табууларды кийинки каттоо бюросунун курамында 28 кызматкер болгон, алардын ичинен 22си –китепкананын

Согуштун алдында, 1941-жылдын март айында, СССРдин ЭКСнин токтому менен ойлоп табуулар жана техникалык жакшыртуулар жөнүндө Жобо, ошондой эле ойлоп табууларга, техникалык жакшыртууларга жана ишти жакшыртуу сунуштарына кеткен чыгымдарды каржылоо тартиби бекитилген. Бул жобого ылайык, ойлоп табуулардын жаңылыгын экспертизадан өткөрүү иши СССРдин улуттук Комиссарына караштуу Мампландагы ойлоп табууларды экспертизалoo жана каттоо бюросуна жүктөлгөн.

кызматкерлери: китепкананын башчысы –1, бөлүм башчылары –4, предметизатор –1, улук китепканачы –2, I даражадагы китепканачы –2, II даражадагы китепканачы –10, жана жөнөкөй китепканачы –2 [1].

Согуштун алдында, 1941-жылдын март айында, СССРдин ЭКС токтому менен ойлоп табуулар жана техникалык жакшыртуулар жөнүндө, ошондой эле ойлоп табууларга, техникалык жакшыртууларга жана жакшыртуу сунуштарына⁵ кеткен чыгымдарды каржылоо тартиби тууралуу Жобо бекитилген. Бул жобого ылайык, ойлоп табуулардын жаңылыгын экспертизадан өткөрүү иши СССРдин улуттук Комиссарына караштуу Мампландагы ойлоп табууларды экспертизалoo жана каттоо бюросуна (Ойлоп табуулар бюросуна) жүктөлгөн. Ошол эле учурда, «жаңылыкты экспертизадан өткөрүүнүн негизине мурда берилген автордук күбөлүктөр жана патенттер –советтик, советке чейинки, чет өлкөлүк, мурда берилген арыздар, СССР аймагында жарыяланган адабияттар, чет өлкөлүк адабияттар, ошондой эле ойлоп табууларды колдонуу тууралуу маалыматтар коюлушу керек» (Жобонун 30-пункту). Ойлоп табуулар боюнча Бюрого, ошондой эле, «патенттик материалдар боюнча эл аралык

¹ Патенттик китепкананын 1946-жылга чейинки аталышы

² 1955-жылдын 29-сентябрындагы № 1772 токтому менен СССР Министрлер Кеңешинин карамагында Ойлоп табуулар боюнча комитет түзүлгөн (СССР Министрлер Кеңешинин 1955-жылдын сентябрь айындагы токтомдору (№ 1605–1772). 283-б.).

³ 1936-жылдын 22-июлундагы № 68/1324 токтому –Борбордук Аткаруу Комитети жана Эл Комиссарлар Кеңешинин «Ойлоп табуулар тармагындагы башкарууну кайра уюштуруу жөнүндө» токтому // СССРдин Эмгекчи-Дыйкан өкмөтүнүн мыйзамдар жана буйруктар жыйнагы. 1936. № 39. 334-б. 557–558-б. URL: <https://docs.historyrussia.org/ru/nodes/400510> (кайрылган күнү: 14.02.2025).

⁴ Ленинград. Даректүү жана маалымдамалык китеп. 1939-жыл. Ленинград: Лениздат, 1939. 80-б.

⁵ Ойлоп табуулар жана техникалык жакшыртуулар жөнүндө Жобо: 1941-жылдын 5-мартындагы № 448 токтому менен СССРдин ЭКС тарабынан бекитилген // СССР Өкмөтүнүн токтомдор жана буйруктар жыйнагы. 1941. № 9. 150-б. 268–283-б. URL: <https://docs.historyrussia.org/ru/nodes/403767-postanovlenie-soveta-narodnyh-komissarov-soyuza-ssr-ob-utverzhdenii-polozheniya-ob-izobreteniyah-i-tehnicheskikh-usovershenstvovaniyah-i-o-poryadke-finansirovaniya-zatrat-po-izobretatelstvu-tehnicheskimi> (кайрылган күнү: 14.02.2025).

Патенттик-техникалык китепкананын жыйындысы 3 045 801 нускадан турган жана патенттик, китептик, журналдык фонддордон, прејскуранттар фондунан, архивдик материалдардан түзүлгөн. Ошондой эле картотекалар жана номердук көрсөткүчтөр камтылган.

алмашууну жүргүзүү, бүткүл союздук патенттик-техникалык китепкананы комплекстүү камсыздоо жана башкаруу; патенттик-техникалык адабияттардын негизинде советтик жана чет өлкөлүк эң жаңы ойлоп табуулар боюнча техникалык маалыматтарды берүү, ошондой эле ойлоп табуулар боюнча адабияттарды басып чыгаруу» милдеттери жүктөлгөн (Жобонун 50-пункту).

«СССРдин ЭКС караштуу Мампландагы ойлоп табуулар бөлүмү менен Наркоматтардын өз ара мамилелеринин практикасы боюнча эскертүүлөр» аттуу макаласында Н. Г. Рябчинский⁶ наркоматтардын тиешелүү чарба тармагында ойлоп табуучулук ишмердүүлүктү стимулдаштыруу иштеринде советтик жана чет өлкөлүк эң жаңы ойлоп табуулар боюнча техникалык маалыматтарды колдонуу маанилүү экенин белгилейт. «Илгертилген ойлоп табууларды квалификациялуу экспертизадан өткөрүү алардын олуттуу жаңылыгынын белгилерин аныктоо менен гана чектелбеш керек жана чектелбейт. Ал сөзсүз түрдө бул изилдөөнүн чегинен чыгып кетиши керек жана чындыгында чыгып кетет. Өзүнүн билимин жана тажрыйбасын колдонуу менен каралып жаткан сунуштарды өлкөбүздүн коргонуу жана эл чарба кызыкчылыктары жагынан мүмкүн болушунча баалоо керек» [2].

Изилденип жаткан мезгилдеги патенттик китепкананын фонддорунун түзүмү жана мазмуну тууралуу өкмөттүк телеграммага негизделип түзүлгөн, 1941-жылдын 8-сентябрындагы Мамплан төрага орун басары Никитиндин актысы ырастайт. Акт СССРдин ЭСК алдындагы Мампландын ойлоп табуулар бөлүмүнүн башчысынын милдетин аткаруучу Н. Л. Найником тарабынан кол коюлган. Ал ойлоп табуулар бөлүмүнүн иштерин жана отчеттуулугун СССРдин ЭСК алдындагы Госплан бөлүмүнүн иш башкаруучусу Л. В. Кликовичтин, китепкана башчысы С. П. Савинанын жана башкы бухгалтер М. В. Гусеванын катышуусунда кабыл алган⁷.

⁶ Николай Георгиевич Рябчинский – СССРдин Мампланына караштуу ойлоп табууларды экспертизалдоо жана каттоо бюросунун адиси, ойлоп табууларды укуктук коргоо тармагындагы басылмалардын автору: Рябчинский, Н. Г. Ойлоп табууларга укуктук коргоо берүү / СССРдин Мампланына караштуу ойлоп табууларды экспертизалдоо жана каттоо бюросу. Москва: Мампланиздат, 1943. 36 бет: схемалар менен; Ойлоп табууга автордук күбөлүк же патент алуу үчүн арыз кантип берилет. СССРдин Мампланына караштуу ойлоп табууларды экспертизалдоо жана каттоо бюросу. Түзгөндөр: П. В. Сысоев, Н. Г. Рябчинский. М. Мампланиздат. 1944. 24-б.

⁷ Шаардык Ойлоп табуулар бөлүмүнүн иштерин жана отчеттуулугун кабыл алуу жөнүндө 1941-жылдын 8-сентябрындагы Акт. Ленинград // РМЭА, Фонд 4372, Письм 41, Иш 2358 Л. 193–202-б.

Патенттик-техникалык китепкананын жыйындысы 3 045 801 нускадан турган жана патенттик, китептик, журналдык фонддордон, прејскуранттар фондунан, архивдик материалдардан түзүлгөн. Ошондой эле картотекалар жана номердук көрсөткүчтөр камтылган. Китепкананын фонду ойлоп табуулар боюнча адистерге жана экспертиза жүргүзүүгө кызмат көрсөтүү, ошондой эле өнөр жайды ойлоп табууларга жана жакшыртуулар тууралуу маалымат менен камсыз кылууга арналган. Тышкы колдонуучулар үчүн окуу залы ачылган, анда ойлоп табуучулар, инженерлер, илимий кызматкерлер жана башка адамдар паспорт көрсөтүү менен китепкананын бардык адабияттары менен таанышууга мүмкүнчүлүк алышкан. Китепканалар аралык абонемент ойлоп табуулар бөлүмүн жана адистик бюролорду китепканада жок болгон адабияттар менен камсыздаган, ошондой эле башка илимий китепканаларга да адабияттарды берүү кызматын аткарган. Китепканада сакталган архив ойлоп табуулар бөлүмүнүн иш башкармалыгына уюштуруучулук жактан баш ийген. Ал архивде ойлоп табууларды каттоо боюнча документтер, Советтик мезгилге чейинки убактан баштап (Соода жана өнөр жай министрлигинин техникалык иштер боюнча комитети, ойлоп табуулар боюнча комитет, жаңылык бюросу, ойлоп табуулар бюросу ж.б.) топтолгон. Ошондой эле архивде кызматкерлердин жеке иштери, жогорку органдардын буйруктары жана көрсөтмөлөрү камтылган. Архив фондунда ойлоп табууларга берилген арыздар, автордук күбөлүктөрдү же патенттерди берүү же баш тартуу тууралуу бардык документтер, ата мекендик жана чет элдик арыз ээлеринин алфавиттик картотекасы, «түбөлүк кыймылдаткыч» боюнча иштер жана башка материалдар сакталган. Ойлоп табуулар архивиндеги иштер эл комиссариаттарынын эксперттик топторуна, Ойлоп табуулар бюросунун эксперттик тобуна жана иш башкармалыгына талап боюнча эки жума мөөнөткө берилген.

Согуштун алгачкы күндөрүндө патенттик фондду мамлекеттик мааниси зор болгон баалуу ресурс катары сактап калуу маселеси каралган.

Шаар курчоодо турган шартта жалпы абал ачарчылык, суук түшүп келе жатканы, суу жана жарыктын үзгүлтүккө учурашы, андан соң толугу менен токтоп калуусу, иштебеген канализация жана кызматтык телефондор, шаардык транспорттун бардык түрлөрүнүн токтоп калуусу, күйүүчү майдын, газдын жана башка ресурстардын жоктугунан улам барган сайын оорлошуп жатканда, Ойлоп табуулар бюросунун жана китепкананын кызматкерлери патенттик фонддорду жана имаратты коргоо үчүн атайын топ түзүшкөн. Топ казарма режимине өтүп, объекттин так белгиленген пункттарында күнү-түнү, 24 саат бою нөөмөттө турушкан. Жылуулук берүү үчүн бөлмөлөрдүн ортосуна орнотулган убактылуу мештер колдонулган, ал мештердин морлору терезелер аркылуу Невский проспектинин чыгарылган. Фонддор мезгил-мезгили менен каралып, алардын чаңы жана көгөргөн тактары тазаланып турчу. Мүмкүнчүлүк болгондо, аба кооптуулугу жана аткылоолордун ортосундагы тыныгуу маалында

топтун жоокерлери архивдеги арыздарды мурдагы Сибирь банкынын имаратынын жер төлөсүндө жайгашкан сейфтерге көчүрүү боюнча чоң иш аткарышкан⁸.

1941-жылы эрте түшкөн кышта аба ырайы –30 –40 °Сге чейин суук болуп, катаал шарттар баштала электе эле, топтун башкы дем берүүчүсү –китепкананын башчысы Сергей Павлович Савин –көз жумган. 1943-жылдын 15-декабрындагы комплекттөө бөлүмүнүн башчысынын жазган катында Сергей Павлович Савиндин жеке күндөлүгү (эки кадимки мектепте колдонулчу дептер) Россия Улуттук Китепканасында (РУК) сакталары айтылган⁹.

1941-жылдын июль айында В. П. Никитиндин¹⁰ буйругу менен китепкананын патенттик коллекциясынын негизги бөлүгү 452 ящикке таңгакталып, патенттик бөлүмдүн башчысы Зоя Фёдоровна Тимофеевскаянын¹¹ түз жоопкерчилиги, көзөмөлү жана коштоосу менен 1941-жылдын 31-июлунда Чкалов шаарына (азыркы Оренбург) жөнөтүлгөн [3].

Жогоруда аталган актка ылайык, Ленинградда калтырылган жана эвакуацияланган фонддордун курамы көрсөтүлгөн. Ага ылайык, Чкалов шаарына (азыркы Оренбург) төмөнкү патенттик документтер чыгарылган: Россия (1897–1917-жылдар) –29 745 нуска; СССР (1924/25–1941-жылдар) –57 141 нуска; Германия (1877–1940-жылдар) –700 418 нуска; Норвегия (1928–1941-жылдар) –18 777 нуска; Польша (1924–1941-жылдар) –29 203 нуска; Чехословакия (1920–1940-жылдар) –65 084 нуска; Швейцария (1898–1941-жылдар) –175 041 нуска; Франция (1907–1939-жылдар) –495 412 нуска; Япония (1926–1941-жылдар) –68 913 нуска; АКШ (ар кандай жылдар) –180 000 нуска. Ленинградда төмөнкү патенттик документтер калтырылган: Россия жана СССР: (1897–1917, 1924/25–1941-жылдар) –89 310 нуска; Австрия (1912–1940-жылдар) –102 979 нуска; Улуу Британия (1852–1921-жылдар) –630 996 нуска.

Эвакуацияланган патенттик жыйынды жалпы саны 21 123 даана болгон кассеталарга таңгакталган, анын ичинде 711 даана картотека да камтылган. Патенттик жыйнактарга тиешелүү номердик көрсөткүчтөрдүн 70 тому (СССР, Германия, Норвегия, Польша, Чехословакия, Швейцария, Франция, Швеция жана Япония) Чкаловго (азыркы Оренбург) жөнөтүлгөн, Англияга –19 том жөнөтүлгөн, ал эми 1897–1941-жылдардагы СССРдин авторлору жана

⁸ БПТК кызматкерлеринин жарыяланбаган эскерүүлөрү.

⁹ СССРдин ЭКС Мампландын Комиссиянын Ойлоп табуулар бөлүмүнө. Мампландын ыйгарым укуктуу өкүл Б. И. 1943-жылдын 15-декабры // РУКнын архиви. Ф. 2. Оп. 26. Сак. брд. 16. Б. 61 URL: <https://docs.historyrussia.org/ru/nodes/255160-savin-sergey-pavlovich-otdelu-izobreteniy-gosudarstvennoy-planovoy-komissii-pri-snk-sssr-ot-zav-otdelom-komplektovaniya-grb-15-dekabrya-1943> (кайрылган күнү: 14.02.2025).

¹⁰ Эл Комиссарлар Кеңешинин токтому. В. П. Никитиндин СССР ЭКСнин алдындагы Мамлекеттик Пландык Комиссиянын мүчөсү катары дайындалышы тууралуу 1939-жылдын 28-апрелиндеги №561 токтому // Тарыхый документтердин электрондук китепканасы: сайт. URL: <https://docs.historyrussia.org/ru/nodes/402580-postanovlenie-soveta-narodnyh-komissarov-ob-utverzhdanii-t-nikitina> (кайрылган күнү: 14.02.2025).

¹¹ Тимофеевская Зоя Фёдоровна (1900–?) –бухгалтер, китепканачы. 1919-жылдан тартып Петрограддагы ар кандай мекемелерде иш кагаздарын жүргүзүүчү, нускоочу жана катчы болуп иштеген. 1940-жылдын январынан тартып түзүмдөштүрүү жана маалымат бөлүмүндө улук китепканачы кызматын аркалаган (Россия Илимдер академиясынын Китепканасынын кызматкерлеринин биографиялык сөздүгү). СПб., 2014. Кт.2. 737-6).

Согуш учурунда Чкаловго (азыркы Оренбург) эвакуацияланган патенттик китепкананын бөлүгүнүн ишмердүүлүгү негизинен кызматтык мүнөздө болгон. Бул ишмердүүлүк ар кандай эл комиссариаттарынын курамына кирген штаттан тышкаркы адистерди, ошондой эле Ойлоп табуулар бюросунун штаттык адистерин тейлөөдөн турган.

патент ээлери боюнча алфавиттик картотека Ленинградда калтырылган.

1942-жылдын 5-октябрындагы¹² Ленинград шаардык аткаруу комитетинин чечими менен Салтыков-Щедрин атындагы Коомдук китепкананын деректирине (1941-жылдын 2-октябрынан тартып деректирдин милдетин Е. Ф. Егоренкова аткарып келген) Госпландын ойлоп табуулар бөлүмүнүн мурдагы жайында калган бардык материалдардын сакталышын көзөмөлдөө милдети жүктөлгөн. Патенттик документтерден тышкары, ал жерде негизги журнал жана китеп фонддору да калган. Тактап айтканда, ар кыл жылдарга таандык чет элдик жана орус журналдарынын 20 000 жылдык топтому жана 70 000 даана китеп калган [4].

1941-жылдын август айынын башында Чкаловго (азыркы Оренбург) П. В. Никитин жана Ойлоп табуулар бюросунун бир нече адистери коштогон китепкананын патенттик фонддорунун бөлүгү жеткирилген. Бул бөлүк ойлоп табуу боюнча арыздардын жаңылыгын талдоо үчүн минималдуу керектүү материалдарды жана фотокабинетти камтыган. Бир нече ай бою фонддор Чкалов аткаруу комитети тарабынан берилген убактылуу жайда ачылбаган жашиктерде сакталган.

Өзгөчө чоң аймакты ээлеген шаар мобилизацияланган транспорттон дээрлик ажырагандыктан, бюро жана анын китепканасы үчүн иштөөгө ылайыктуу жайды дароо камсыздай алган эмес. Фашисттер чыгышты көздөй жылган сайын Чкалов шаарына Киев, Одесса, Харьков, Сталинград, Москва, Ленинград жана башка шаарлардан эвакуацияланган уюмдар менен адамдар улам-улам келе баштаган. Акыры, 1941-жылдын аягында шаардын башкы Совет көчөсүндөгү Кеңеш үйү аттуу али бүтө элек имараттан бир бөлмө аянты бөлүнүп берилген. Бул имараттын жер төлөсүндөгү бөлмөлөргө Ленинграддан келген патенттик фонддун бир бөлүгү жайгаштырылган. Ал материалдар жашиктерден чыгарылып, кассеталарда сакталган. Кеңеш үйүнүн имаратынын үчүнчү кабатындагы бөлмөлөр иштөөгө ылайыкташтырылган сайын,

¹² 1942-жылдын 5-октябрындагы Ленинград шаардык Эмгекчилер депутаттарынын Советинин Аткаруу комитетинин жыйынынын протоколунан үзүндү. «СССРдин ЭКСнин алдындагы Мампландын ойлоп табуулар бөлүмүндөгү адабий материалдардын жана ойлоп табуу боюнча арыздардын сакталышын көзөмөлдөө жөнүндө» // СПбдагы БМИАА, Фонд. Р-97 (Оп. 3. Сакт. бирд.706).

дубалдарга текчелер орнотулуп, кассеталар ошол жакка киргизиле баштаган. 1941-жылдын күзү менен кышында блокададагы Ленинградда патенттердин кассеталарда нымдуу жер төлөдө сакталуусу, албетте, алардын сакталып калуусуна шарт түзгөн эмес. Мындан тышкары, Германиялык патенттердин кассеталары келген кызматкерлерге турак жай берилгенге чейин төшөк ордуна колдонулган.

Согуш учурунда Чкаловго (азыркы Оренбург) эвакуацияланган патенттик китепкананын бөлүгүнүн ишмердүүлүгү негизинен кызматтык мүнөздө болгон. Ал ар кандай эл комиссариаттарынын курамына кирген штаттан тышкаркы эксперттерди, ошондой эле СССРдин Мамплан комитетинин Илимдер бюросунун (патент бөлүмүнүн) штаттык адистерин жаңы түшкөн китептер жана журналдардан турган патенттик жана башка адабияттар менен камсыз кылуудан турган. Патенттик фонддор № 3 китепканасынын башчысынын орун басарынын карамагында болгон. П. Тимофеевскаянын жетекчилиги астында китепкананын ишинде С. П. Савиндин ленинграддык принциби сакталган, адистердин текчелердин эркин колдонушу деген принцип сакталган, бул алардын ишин тездетип, издөө сапатын жогорулаткан.

Адистер Чкаловго алып келинген патенттик документтерди экспертиза жүргүзүү үчүн гана эмес, коргонуу жана машина куруу өнөр жайынын ишканаларында иштеген технологдорго, конструкторлорго, ойлоп табуучуларга жана башка кызматкерлерге пайдалуу болгон «ойлоп табууларга серептерди» түзүү үчүн да колдонушкан. Басмага даярдалган серептер төмөнкү темалар боюнча пландалган: ылдам кесүүчү болоттун алмаштыруучулары; баббиттин алмаштыруучулары; лапинг-процесси; электр ширетүү; муздак штамптоо; металл кесүүчү станокторду башкарууну автоматташтыруу; металл кесүүчү станоктордун электр кыймылдаткычы; газ менен иштеген генератордук кыймылдаткычтар; машина куруудагы оптикалдуу-механикалык көзөмөл өлчөөчү приборлор.

Мисалы, 1942-жылы Чкалов шаарында жарык көргөн басылманы белгилеп кетүүгө болот. Госпланиздат тарабынан А. Л. Л. Элькишек тарабынан түзүлгөн «Тешүү иштерине арналган шаймандар жана аспаптар» аттуу сереп жарыяланган [5]. Улук адис-химик Е. С. Гуревич патенттик материалдарды колдонуп, окоп шарттарында жашоо үчүн абдан зарыл болгон, биттерди жана башка паразиттерди жок кылуучу самынды жасоо ыкмасын сунуштаган [6].

Адистер Чкаловго алып келинген патенттик документтерди экспертиза жүргүзүү үчүн гана эмес, коргонуу жана машина куруу өнөр жайынын ишканаларында иштеген технологдорго, конструкторлорго, ойлоп табуучуларга жана башка кызматкерлерге пайдалуу болгон «ойлоп табууларга серептерди» түзүү үчүн да колдонушкан.

Бул сунуш кабыл алынып, согуш маалында ийгиликтүү колдонулган.

Эвакуацияда жүргөн учурда жана Мамплан менен тармактык эл комиссариаттары менен иштешүүдөгү практикалык кыйынчылыктарга туш болуп, ойлоп табуулар бөлүмүнүн жетекчилиги бул бөлүмдү жана китепкананы Ленинградга эмес, Москвага кайтаруу маселесин Мампландын алдына улам-улам көтөрүп турган.

1943-жылдын 28-апрелинде СССР Өкмөтүнүн № 8617-р¹³ токтому чыккан, анда Мампланга караштуу ойлоп табууларды экспертизалоо жана каттоо бюросун Чкалов шаарынан Москвага кызматкерлердин штаты менен кошо көчүрүү каралган. Москва шаарында СССРдин Мампланынын ойлоп табуулар бөлүмү үчүн жай табылган, ал Политехникалык музейдин (Серова көчөсү, 4-үй, 7-а подъезд) жертөлөсүнүн биринчи жана үчүнчү кабаттарынын бир бөлүгү болгон. Бул жай согуш баштала электе эле жоюлган Бүткүл союздук ойлоп табуучулар коомунун (БСОК) карамагында болгон. Көрсөтүлгөн дарекке СССРдин Мампланынын ойлоп табуулар бөлүмү Чкалов шаарынан көчүрүлүп келген, ошондой эле эвакуациядан кийин фонддор да ошол жерге жеткирилген. Патенттик кассеталар түз эле темир жол контейнерлерине жүктөлгөн. Патенттердин жана кызматкерлердин биринчи тобу, көпчүлүгү 1943-жылдын 28-июлунда Чкалов шаарынан Москвага жөнөп кеткен, ал эми экинчи топ ошол эле жылдын ноябрь айынын аягында көчүрүлгөн. Ленинград душмандардын блокадасынан толук бошотулгандан кийин, 1944-жылдын 14–27-январь күндөрү, жана Жеңиш күнүнөн көп өтпөй, 1945-жылдын 9-майынан кийин, Москвага Мамлекеттик патенттик фонддун негизги бөлүгү, китеп жана журнал фонддору, арыздар архиви, ошондой эле ойлоп табуулар бюросунун эмеректеринин бир бөлүгү көчүрүлгөн. Алардын арасында блокада күндөрү «Невский 44» объектисин кайтарган жоокерлер кезек менен эс алган бурчтуу булгаары диван да бар болчу.

Ойлоп табуулар бөлүмүнүн патенттик-техникалык китепканасынын материалдарынын негизинде 4703 арыз боюнча ойлоп табууларды экспертизалоо боюнча корутундулар жана пикирлер берилген. Жалпысынан 6228 адистин корутундусу каралып, бекитилген, ал эми 1371 даана автордук күбөлүк жана патенттрасмий түрдө катталган. 804 ойлоп табуу боюнча баяндоолор өзгөтүлгөн [3].

Улуу Ата Мекендик согуш жылдарында ойлоп табуулар боюнча жалпысынан 7000ге жакын коргоо документтери берилген (1941-жылы –2196; 1942-жылы –1482; 1943-жылы –525; 1944-жылы –1318; 1945-жылы –1398)¹⁴.

1965-жылдагы БПТК фонддору боюнча маалымкатты жана 1941-жылдын 8-сентябрындагы актынын мазмунун талдоонун негизинде патенттик фонд бир нече бөлүккө

¹³ СССР Эл Комиссарлар Кеңешинин 1943-жылдын 28-апрелиндеги № 8617 токтому // МАРФ. Ф Р-5446. Оп. 2. Д. 63. Б. 357

¹⁴ 100 Years Protection of Industrial Property Statistics: Synoptic Tables on Patents, Trademarks, Designs, Utility Models and Plant Varieties 1883–1982 = Cent ans de Protection de la Propriete Industrielle. Statistiques: Tableaux Synoptiques pour les brevets, les marques, les dessins et modeles industriels, les modeles d'utilite et les obtentions vegetales 1883–1982 / Preface A. Bogsch; WIPO. Geneva: WIPO, 1983. Парал. англ., фр.

бөлүнүп, Чкаловго эвакуацияланган, Ленинградда калган жана кийин Чкалов менен Ленинграддан Москвага көчүрүлгөн бөлүктөр дээрлик өзгөрүүсүз абалда сакталып калган деп ишенимдүү түрдө жыйынтык чыгарууга болот. Бул –патенттик китепкананын кызматкерлеринин талашсыз эмгеги. Алар өздөрүнүн кажыбас эмгеги, ал тургай кээде өмүрүн тобокелге салып, патенттик коллекцияларды маданий баалуулук катары сактап калууга зор салым кошушкан.

Илимий жүгүртүүгө мурда белгисиз болгон Улуу Ата Мекендик согуштун барактарын ачып берген жаңы документалдык булактарды киргизүү абдан маанилүү. Акыркы жылдары мурда жабык болгон, «өтө купуя» деп белгиленген документтер ачыкка чыгарылып, архивдердин жана китепканалардын сайттарына жайгаштырылып, кеңири коомчулукка изилдөө үчүн жеткиликтүү болууда. Бул макалада мурда жарыяланбаган документтер колдонулган: БСК(п) БК жана СССР ЭСКнын токтомдору, СССР ок-дарылар боюнча эл комиссарынын буйруктары, ошондой эле архивдик документтер –булар Бүткүл россиялык патенттик-техникалык китепкананын жылнаамасына жаңы маалыматтардын булагы болгон.

1941–1945-жылдардагы БПТКнын тарыхы согуш мезгилиндеги окуяларды чагылдырган. Бул тарых кызматкерлердин согушту башынан өткөргөн, мурда жарыяланбаган эскерүүлөрүндө сакталган. Ошол жылдардагы күбөлөрдүн эскерүүлөрү жана документтери Улуу Ата Мекендик согуш тууралуу чындыкты жаңы муунга мүмкүн болушунча так жана калыс жеткирүүгө шарт түзөт.

Адабияттардын тизмеси

1. Переписка с Бюро последующей регистрации изобретений по вопросам штатных расписаний, сметы расходов и другим административно-хозяйственным вопросам. Центральный аппарат за 1941 г. // РГАЭ, Ф.4372. Оп. 41. Д. 2358.
2. Рябчинский, Н. Заметки по вопросам практики взаимоотношений Наркоматов и Отдела изобретений Госплана при СНК СССР / Н. Рябчинский // Ежемесячный бюллетень Отдела изобретений Госплана при СНК СССР. – 1942. – № 4. – С. 48–51.
3. Колесников, А. П. Вклад ученых и изобретателей в победу над фашизмом (к 75-летию Победы в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.): архивные материалы / А. П. Колесников // Федеральная служба по интеллектуальной собственности (Роспатент), Федеральный институт промышленной собственности (ФИПС). – Москва: ФИПС, 2020. – 196 с.: цв. ил. – Библиогр.: С. 188–196.
4. О работе отдела изобретений Госплана при СНК в 1942 г. // РГАЭ. Ф. 4372. Оп.42. Д.1121. Л. 75–79.
5. Элькишек, А. Приспособления и инструмент для расточных работ: монография / А. Элькишек. – Чкалов: Госпланиздат, 1942. – 115 л. с.: ил. – (Обзоры советских и иностранных изобретений по оборонной и машиностроительной промышленности).
6. Гуревич, Е. С. Производство хозяйственного мыла / инженер Е. С. Гуревич; Чкаловск. обл. пл. комис. – Чкалов: ОГИЗ Чкаловское изд-во, 1943. – 38, [1] с. табл.
7. Фонды патентной литературы Всесоюзной патентно-технической библиотеки: (Справка) / Государственный комитет по делам изобретений и открытий СССР, Всесоюзная патентно-техническая библиотека. – 1-е изд. – Москва: Центр. науч. – исслед. ин-т патентной информации и техн. – экон. исследований, 1965. – 155 с.

Автор тууралуу маалымат

Наталья Олеговна Некрасова, «Бүткүл россиялык патенттик-техникалык адабият» маалымат-библиографиялык борборунун бөлүм башчысы, ФМБМ «Өнөр жай менчигинин федералдык институту» (Москва шаары, Бережковская жээги, 24-үй); SPIN-код: 8503–9944; natalia.nekrasova@rupto.ru

References

1. Correspondence with the Bureau of Subsequent Registration of Inventions on staff schedule, cost estimates and other administrative and economic issues. The Central Apparatus, for 1941, RGAE. F. 4372. OP. 41. D. 2358.
2. Ryabchinsky, N. (1942), "Notes on the practice of relations between People's Commissariats (Narkomats) and the Department of Inventions of the State Planning Commission (Gosplan) under the Council of People's Commissars (SNK) of the USSR", *The monthly bulletin of the Department of Inventions of the State Planning Commission under the Council of People's Commissars of the USSR*, no 4, pp. 48–51.
3. Kolesnikov, A. P. (2020), *Vklad uchenykh i izobretatelej v pobedu nad fashizmom (k 75-letiyu pobedy v Velikoy Otechestvennoy vojne 1941–1945 gg.): arhivnye materialy* [Scientists' contribution to the victory over fascism (to the 75th anniversary of the victory in the Great Patriotic War of 1941–1945): Archival materials], FIPS, Moscow, Russia.
4. On the functioning of the Department of Inventions of the State Planning Commission (Gosplan) under the Council of People's Commissars (SNK) in 1942, RGAE. F. 4372. OP. 42. D. 1121. L. 75–79.
5. Elkishek, A. (1942), *Prisposobleniya i instrument dlya rastochnykh rabot* [Devices and tools for boring work: monograph], Gosplanizdat, Chkalov, Russia.
6. Gurevich, E. S. (1943), *Proizvodstvo hozyajstvennogo myla* [Production of laundry soap], OGIЗ Chkalov Publishing House, Chkalov, Russia.
7. Patent literature collections of the All-Union Patent and Technical Library: (Note), (1965), CSRIPI Moscow, Russia.

Information about the author

Natalya O. Nekrasova, Head of Information and Bibliography Division of "All-Russian Patent and Technical Library" (VPTB) Center of Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 24); SPIN-code: 8503–9944; natalia.nekrasova@rupto.ru

Автор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдирет.

The author declares no conflict of interests.

Редакцияга келип түшкөн күн: 10.03.2025

Рецензиядан кийин кайра иштелип чыккан күн: 25.03.2025

Жарыялоого кабыл алынган күн: 26.03.2025

5

ЧЕТ ӨЛКӨЛҮК ПАТЕНТТИК ВЕДОМСТВОЛОРДУН ЖАҢЫЛЫКТАРЫ

Жаңылыктар жана билдирүүлөр

Notes

УДК 347.77: 002.2 (048)
EDN <https://elibrary.ru/oappph>

Чыгыш Азиядагы патенттик ведомстволордун негизги окуяларына сереп

Анастасия Александровна Ломакина

Федералдык өнөр жай менчиги институту
anastasiia.lomakina@rupto.ru

Аннотация: 2024-жылдын декабрынан 2025-жылдын февралына чейинки мезгилде Кытай, Тайвань, Корея Республикасы жана Жапониянын патенттик мекемелериндеги негизги окуялар тууралуу маалымат берилет. Жаңылыктарды дайджест түрүндө карап чыгуу окурмандарга бул өлкөлөрдүн патенттик ведомстволорунун ишмердүүлүгүндөгү негизги тенденциялар жана интеллектуалдык менчикти сактоо, коргоо жана коммерциялаштыруу практикасынын жакшы мисалдары менен таанышууга мүмкүнчүлүк берет. Ошондой эле интеллектуалдык менчикти коргоо, инновациялык ишмердүүлүк жана сот практикасы боюнча статистикалык маалыматтарды алууга болот.

Негизги сөздөр: дайджест, интеллектуалдык менчик, патенттик мекемелер, Кытайдын Улуттук интеллектуалдык менчик башкармалыгы, Кореянын интеллектуалдык менчик боюнча мекемеси, Жапониянын патенттик мекемеси, Тайвандын интеллектуалдык менчик боюнча мекемеси.

Шилтеме кылуу үчүн: Ломакина А. А. Чыгыш Азиядагы патенттик мекемелердин негизги окуяларына сереп // ФӨМИ жарчысы. 2025. Т. 4 № 1 (11). 82–91-б.

East Asia intellectual property offices main events review

Anastasiia A. Lomakina

Federal Institute of Industrial Property
anastasiia.lomakina@rupto.ru

Abstract: information of patent offices of China, Taiwan, South Korea, Japan, main events for the period of December 2024 – February 2025 is collected. An overview of news events in the form of a digest provides readers with the opportunity to get acquainted with the key trends in the activities of patent offices in the region and bright examples in practice of protection and commercialization of intellectual property and get statistics on intellectual property protection, innovation, case law.

Keywords: digest, intellectual property, patent office, China National Intellectual Property Administration, Korean Intellectual Property Office, Japan Patent Office, Taiwan Intellectual Property Office.

For citation: Lomakina A. A. East Asia intellectual property offices main events review // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 1 (11): 82–91 (In Russ.).

Кытай

Географиялык көрсөткүчтөр боюнча улуттук стандарт кабыл алынган

«Географиялык көрсөткүчтөр – негизги терминдер (GB/T 44584–2024)» аттуу сунушталган улуттук стандарт бекитилип, расмий түрдө күчүнө кирген. Бул стандарт Кытайдын интеллектуалдык менчикти жана билимди башкаруу боюнча стандартташтыруу жаатындагы Улуттук техникалык комитетинин 554-топ комитетине караштуу Географиялык көрсөткүчтөр боюнча Комитет алдындагы комитет (TC554SC1) тарабынан башкарылат. Документ географиялык көрсөткүчтөргө (ГК) байланыштуу тиешелүү нормативдик акттарга жана стандарттарга таандык болуп, ГКны коргоо боюнча практикалык тажрыйбага таянып, бул тармактагы 25 негизги терминди аныктайт. Ошентип, бул тармактагы негизги терминдер боюнча боштук толтурулуп, түшүнүктүү жана бирдиктүү түшүнүк базасы түзүлгөн.

Булак:

CNIPA: сайт. –URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/12/10/art_1340_196562.html

CNIPA жана Цинхуа университети Эл аралык интеллектуалдык менчик колледжин түзүүнү пландоодо

Кытайдын Улуттук интеллектуалдык менчик башкармалыгынын (CNIPA) жана Цинхуа университетинин жетекчилери кызматташтык тууралуу келишимге кол коюшту. Анын алкагында Эл аралык интеллектуалдык менчик колледжин түзүү пландалууда. Кызматташтык интеллектуалдык менчик жаатындагы таланттарды өнүктүрүүгө, алдыңкы академиялык изилдөөлөрдү колдоого жана жогорку деңгээлдеги эл аралык алмашууларды жүргүзүүгө багытталган. Келишимдин шарттарына ылайык, тараптар чечим кабыл алуу жана башкаруу, таланттарды өнүктүрүү, академиялык изилдөөлөр жана тажрыйба алмашуу сыяктуу багыттарда кызматташтык кеңешин түзүшөт.

Булак:

CNIPA: сайт. –URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/12/19/art_1340_196735.html

Кытай Илимдер академиясынын академиги, Түштүк илим жана технология университетинин президенти

жана Цинхуа университетинин профессору Сюэ Цицунь аттуу профессор интеллектуалдык менчиктин илим жана заманбап техникалар үчүн маанилүүлүгүн баса белгиледи. Ал конденсацияланган чөйрөлөр физикасы боюнча жаңылык иштери үчүн, анын ичинде кванттык аномалдуу Холл эффектиси жана жогорку температурадагы супер өткөргүчтүк боюнча изилдөөлөрү үчүн Кытайдагы илим жана техника жаатындагы эң жогорку сыйлыкка татыган. China IP News басылмасына берген маегинде ал интеллектуалдык менчик негизги изилдөөлөрдү илгерилетүүдө өзгөчө роль ойной турганын белгилеген. Анын пикиринде, интеллектуалдык менчик

илимий лабораторияны өндүрүш сызыгы менен табигый түрдө байланыштырган көпүрө болуп кызмат кылат.

Цинхуа университетинин вице-президенти кызматында турган мезгилинде профессор Сюэ технологиялык жетишкендиктерди коммерциялаштыруу жана колдонуу иштерин жетектеген. Ошондой эле ал патенттик агенттиктер жана технологияларды трансформациялоо боюнча платформалар менен активдүү кызматташып, илимий жана технологиялык жетишкендиктерди аныктоо, баалоо жана коммерциялаштыруу багытында иш алып барган.

Сюэ Цицунь интеллектуалдык менчик жаатындагы таланттуу адистерди тарбиялоого өзгөчө көңүл бурат. Анын айтымында, максат –технологияларды, мыйзамдарды жана рынокту жакшы түшүнгөн, интеллектуалдык менчик (IP) боюнча компетенцияларга ээ болгон таланттарды өнүктүрүү, ошондой эле интеллектуалдык менчик тармагындагы кадрдык базаны бекемдөө. Бул заманбап технологияларды жана тармактык чынжырларды жакшыраак бириктирүүгө, илим менен техниканын өз алдынчалыгын жана күчүн жогорулатууга, ошондой эле сапаттуу экономикалык жана социалдык өнүгүүнү колдоого мүмкүндүк берет.

Профессор Сюэнин пикиринде, заманбап технологияларга болгон рыноктук инвестициялардын натыйжалуулугун жогорулатуунун жана сапаттуу өзгөрүүлөрдү стимулдаштыруунун ачыкчы – жогорку сапаттагы технологияларды камсыз кылуу. Бул процессте интеллектуалдык менчик эки тараптуу роль ойнойт –ал заманбап технологиялардын деңгээлин аныктаган эталон катары да, жогорку сапаттагы технологияларды жеткирүү жана продукцияны трансформациялоо мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүүчү натыйжалуу рыноктук механизм катары да кызмат кылат.

Булак:

CNIPA: сайт. –URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2025/1/17/art_2975_197239.html

2024-жылдагы Кытай интеллектуалдык менчик тармагында жеткен жетишкендиктер

Кытай интеллектуалдык менчик маселелерин чечүү жана ишканалардын муктаждыктарын канааттандыруу үчүн активдүү чараларды көрдү, бул ички жана чет элдик заманбап технологияларды иштеп чыгуучулар үчүн тең укуктуу коргоону камсыз кылууга багытталган. Бул үчүн интеллектуалдык менчик системасы эл аралык эрежелерге шайкеш келтирилип, талаш-тартыштарды натыйжалуу чечүү жана туруктуу байланыш каналдарын түзүү боюнча иштер жүргүзүлүүдө. Мындан тышкары, Кытайда эң жогорку эл аралык стандарттарга ылайык катуу жазалоо чаралары киргизилген, ошондой эле патенттик троллдорго каршы натыйжалуу каршы аракеттер кабыл алынган.

Жүргүзүлгөн иштердин натыйжасында чет элдик жарандарга берилген ойлоп табуулар боюнча патенттердин саны жана чет элдик компаниялар тарабынан катталган товардык белгилердин саны өстү. CNIPA маалыматына

ылайык, 2024-жылдын январынан октябрына чейин Кытайда чет элдик талапкерлерге 92 миң ойлоп табуу боюнча патент берилген. Бул көрсөткүч 2023-жылга салыштырмалуу 5,3%га көп. Кытайда чет элдик жарандар тарабынан катталган товардык белгилердин саны 121 миңге жетти, бул 2023-жылга салыштырмалуу 13,1%га көп.

Ошондой эле Кытайда патенттик экспертизанын мөөнөтү кыскарганын белгилеп кетүү керек. 2024-жылдын октябрь айында Кытайда патенттик экспертизанын орточо мөөнөтү 15,6 айды түзгөн. CNIPАнын максаты –2025-жылы патенттик экспертизанын мөөнөтүн 15 айга чейин кыскартуу. Экспертиза мөөнөтүнүн кыскартылышынын натыйжасында берилген патенттердин саны өстү: учурда Кытайда 4,66 миллион ойлоп табуу боюнча патент күчүндө. Илимий-техникалык революциянын жана өнөр жай трансформациясынын талаптарын канааттандыруу

максатында CNIPА жасалма интеллект (ЖИ), гендик технология, кванттык маалымат, ошондой эле биология жана медицина сыяктуу өтө маанилүү тармактарда патенттик экспертизаны өркүндөтүү боюнча иштерди улантууда.

Заманбап технология менен алектенгендерге интеллектуалдык менчикти коргоо боюнча кызматтарды көрсөтүү үчүн Кытайдын ар кайсы аймактарында 123 улуттук интеллектуалдык менчик борбору ачылган. 2024-жылдын I–III кварталдарынын ичинде борборлорго 98 миң кайрылуу түшкөн, ал эми кайрылууларды кароо боюнча орточо мөөнөт эки жума болгон.

Булактар:

CNIPА: сайт. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/12/5/art_2975_196447.html

CNIPА: сайт. – URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2024/12/5/art_2975_196448.html

Корея Республикасы

Интеллектуалдык менчик боюнча мыйзамдардагы өзгөрүүлөр

Патент менен корголгон технологиялардын чет өлкөгө чыгып кетишин алдын алуу максатында Патент жөнүндө мыйзамга жана Пайдалуу моделдер жөнүндө мыйзамга өзгөртүүлөрдү киргизүү боюнча мыйзам долбоорлору кабыл алынды. Ошондой эле, дары-дармектерди тандоо укугун кеңейтүүгө багытталган Патент жөнүндө мыйзамга өзгөртүү киргизүү боюнча дагы бир мыйзам долбоору кабыл алынды. Учурдагы мыйзамда купуялуулук боюнча көрсөтмөлөрдү бузгандыгы үчүн өзүнчө жазалоо чаралары каралган эмес, бирок башка өлкөлөрдө мындай чаралар абдан катуу: АКШда –эркинен ажыратуу мөөнөтү 2 жылга чейин же 10 миң долларга чейин айып пул, Японияда –2 жылга чейин эркинен ажыратуу же 1 миллион иенге чейин айып пул, ал эми Кытайда –3 жылдан 7 жылга чейин эркинен ажыратуу жазасы каралган. Мыйзам долбоорлорунда ойлоп табууну жашыруун колдонуу тартибин бузгандыгы үчүн 5 жылга чейин эркинен ажыратуу жана 50 миллион вондон ашпаган айып пул салуу боюнча жоболор каралган.

Корея Республикасынын Улуттук жыйыны Товардык белгилер жөнүндө мыйзамга өзгөртүү киргизди, ага ылайык товардык белгиге каршы нааразычылык билдирүү мөөнөтү 30 күнгө чейин кыскартылды. Нааразычылык билдирүү мөөнөтүнүн кыскартылышынын эсебинен товардык белгиге болгон арызды экспертизадан өткөрүү мөөнөтү да кыскартылат.

Товардык белгилер жөнүндө мыйзамга жана Өнөр жай үлгүлөрүн коргоо жөнүндө мыйзамга киргизилген өзгөртүүлөргө ылайык (2025-жылдын 22-июлунда күчүнө кирет), товардык белги жана өнөр жай үлгүлөрү боюнча укуктарды бузгандыгы үчүн айып пулду өлчөмү үч эселенгенден беш эселенгенге чейин көбөйтүлөт. Бул чара товардык белгилерди жана өнөр жай үлгүлөрүн атайылап бузууга жол бербөө жана келтирилген зыянды натыйжалуу компенсациялоо максатын көздөйт. Белгиленгендей,

интеллектуалдык менчик укуктарын бузуу учурларынын жоюлбай келатканынын себеби, укук бузуудан алынган киреше интеллектуалдык менчиктин адилеттүү баасынан ашып түшөт. Кореянын Интеллектуалдык менчик боюнча агенттиги (KIPO) интернеттеги жасалма продукцияны жана ага каршы күрөшүү чараларын көзөмөлдөө боюнча жүргүзгөн маалыматтарга ылайык, контрафакттык продукциянын жайылышы тездик менен өсүүдө: 2020-жылы 137 382 учур катталса, 2024-жылы бул көрсөткүч 272 948ге жеткен.

2025-жылдан тартып KIPO жеке адамдар жана чакан ишкерлер үчүн патенттик төлөмдөрдү төмөндөтүү программасын кеңейтүүдө. Табигый кырсыктардан жабыркаган жеке адамдар жана чакан ишканалар үчүн патенттик төлөм 90%га чейин төмөндөтүлөт, ал эми патент ээлерине берилген интеллектуалдык менчик¹ упайларын колдонуу мөөнөтү 5 жылдан 10 жылга чейин узартылат. Жеңилдик алуу үчүн себептерин көрсөтүү менен арыз жазуу жана келтирилген зыянды тастыктаган далилдерди берүү талап кылынат. Бажы төлөмдөрдү төмөндөтүү мөөнөтү табигый кырсык жарыяланган күндөн тартып бир жылды түзөт.

Булактар:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20362&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20363&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20381&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20372&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

¹ Төлөнгөн бажы төлөмүнүн өлчөмүнө жараша талапкерлерге упайлар берилет.

КІРО практикасындагы жаңылыктар

2025-жылдын 19-февралынан тартып дүйнөлүк технологиялык биринчиликке жетүү максатында тездетилген кароого алынуучу патенттик арыздардын катарына жарым өткөргүчтөр, дисплейлер жана аккумуляторлор, биология, ЖА жана робототехника тармактарындагы ойлоп табуулар боюнча арыздар кирет. Бул тармактардагы арыздарды кароо мөөнөтү эки айга чейин кыскарышы күтүлүүдө. Ошол эле учурда КІРО эксперттердин штатын көбөйтүү жана кошумча 60 адисти робототехника тармагында эксперт катары тартууну пландап жатат. Мындан тышкары, административдик процедуралар да жөнөкөйлөтүлүүдө.

Булак:

КІРО: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20378&sysCd=SCD02&aprchld=BUT0000029>

Корея Республикасында коммерциялык сырды коргоо

КІРО үч жеке уюмду: Оннури эл аралык коммерциялык сырды коргоо борборун, LG CNS жана Redwit компанияларын коммерциялык сырды күбөлөндүрүүчү агенттик катары дайындоо тууралуу жарыялады. Мурун мындай ыйгарым укуктарга ээ болгондор болгону мамлекеттик мекемелер гана болгон. Күбөлөндүрүү кызматы коммерциялык сыр камтылган электрондук файлды тастыктоо процессин билдирет. Коммерциялык сырдын ээлери баштапкы күбөлөндүрүү кызматын колдонуу менен маалыматтын сыртка чыгып кетишинен коркпой туруп, коммерциялык сырга ээлик кылуунун далили катары түпнуска электрондук файлдан алынган электрондук манжа издерин, талапкерлердин электрондук кол тамгаларын жана күбөлөндүрүүчү агенттикте баштапкы каттоонун убактысы тууралуу маалыматты расмий түрдө каттай алышат. 2023-жылы коммерциялык сырды каттаган адамдардын саны 200 миңден ашкан, ал эми 2024-жылы бул көрсөткүч 215 миңге жеткен.

Булак:

КІРО: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20382&sysCd=SCD02&aprchld=BUT0000029>

«Интеллектуалдык менчик жана экономикалык коопсуздук» форумунун жыйынтыгы

2025-жылдын 26-февралында Сеул шаарында «Интеллектуалдык менчик жана экономикалык коопсуздук» аттуу форум өткн. Иш-чара интеллектуалдык менчикти коргоону күчөтүү аркылуу экономикалык коопсуздукту камсыз кылууга багытталган. Форумду КІРО Корея Республикасынын Соода, өнөр жай жана энергетика министрлиги менен биргеликте уюштурган.

Форумдун максаты – интеллектуалдык менчикти экономикалык коопсуздукту камсыз кылуудагы негизги шайман катары таануу, ошондой эле экономикалык чакырыктарга жооп кайтаруу ыкмасын биргелешип издөө. Форумга КІРО жана Соода, өнөр жай жана энергетика министрлигинин болжол менен 20 кызматкери, ошондой эле академиялык чөйрөнүн жана юридикалык фирмалардын өкүлдөрү

катышты. Форумдун жүрүшүндө өнөр жай технологияларын коргоону күчөтүү жана экономикалык коопсуздук тууралуу маалымдуулукту жогорулатуу темалары боюнча адистердин презентациялары болгон жана ачык талкуулар өткөрүлгөн, ошондой эле чоң патенттик маалыматтарды талдоо аркылуу интеллектуалдык менчик укуктары менен соода жүргүзүү ыкмалары иштелип чыккан². Катышуучулар азыркы шартта алдыңкы технологияларды иштеп чыгуу жана коргоо түздөн-түз экономикалык коопсуздук менен байланыштуу болгондуктан, интеллектуалдык менчикти коргоо жаатында өкмөттүн алдын ала чара көрүшү чечүүчү мааниге ээ экенин белгилешти. Айрыкча, негизги технологияларды коргоо жана башкаруу үчүн 600 миллион патенттик чоң маалыматтарды активдүү колдонуу зарыл экени баса белгиленди.

Источник:

КІРО: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20421&sysCd=SCD02&aprchld=BUT0000029>

КІРО'нун балдар жана жаштар менен иши

2025-жылдын 26-февралында КІРО жана Эл аралык интеллектуалдык менчик институту башталгыч жана орто мектептердин 19 окуучусу үчүн ойлоп табуучулук багытында окуу өткөрүштү. Окутуу программасы жаштардын чыгармачыл жөндөмдөрүн өнүктүрүү жана тарбиялоо максатында иштелип чыгып, КІРО окуу борборунун объектерине экскурсияларды уюштуруу жана ойлоп табуучулук контент менен таанышуу аркылуу жүзөгө ашырылат. Бул программа башталгыч жана орто мектептин окуучулары үчүн жаш-курактык эки топко ылайыкташтырылган. Башталгыч мектептин башталгыч класстары үчүн ойлоп табуучулук боюнча оюн түрүндөгү иш-чара жана ойлоп табуучулук топтомдорун колдонуу менен биринчи керектелүүчү буюмдарды жасоо боюнча мастер-класс уюштурулган, ал эми башталгыч мектептин жогорку класстары жана орто мектептин окуучулары үчүн ойлоп табуучулук теориясы боюнча сабактар жана робот чогултуу жана анын кыймылдарын коддоо боюнча мастер-класс өткөрүлгөн.

КІРОнун пландарында мындай билим берүү иш-чараларын окуучулар үчүн жылына эки жолу, каникул маалында улантуу каралган.

2024-жылдын 12-декабрында КІРО Эл аралык интеллектуалдык менчик адистерин даярдоо институту (IIPTI) жана Кореянын ойлоп табуучулукка көмөктөшүү бирикмеси (KIPA) менен биргеликте Сеул шаарындагы Улуттук айыл чарба мектебинде (угуу жөндөмү начар балдар үчүн атайын мектеп) ойлоп табуучулукка арналган сабактар циклын өткөргөн. Бул мындай сабактардын экинчи жолку өткөрүлүшү (биринчи жолу Сеулдагы Samsung мектебинде өткөрүлгөн) жана ал майыптыгы бар окуучулар үчүн билим берүүдө тең мүмкүнчүлүктөрдү түзүүгө багытталган. Ойлоп табуучулук процессинде

² Негизги патенттик маалыматтарга патенттердин классификациясы, компаниялар жана өлкөлөр боюнча патенттөө тенденциялары, изилдөөчү кызматкерлер, шилтеме кылуу деңгээли жана технологиялар боюнча кылдат маалымат кирет.

ОТМЧТни³ колдонуу темасы боюнча сабактар Улуттук интеллектуалдык менчик порталы аркылуу өткөрүлгөн.

Булактар:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20354&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20420&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

KIPO 2025–2029-жылдары өнөр жай менчиги тууралуу маалыматты башкаруу жана аны колдонуу боюнча Биринчи негизги планын жарыялады

2024-жылдын 19-декабрында өткөн Улуттук коопсуздук боюнча 51-кеңешменин алкагында KIPO 2025–2029-жылдарга карата өнөр жай менчиги тууралуу маалыматты башкаруу жана колдонуу боюнча Биринчи негизги планын сунуштаган. Бул план үч стратегиядан жана он негизги тапшырмадан турат. Алар өнөр жай менчигин стратегиялык колдонууну кеңейтүүгө, кызмат көрсөткөн компанияларды баскыч боюнча колдоо жана системалар менен инфраструктураны бекемдөө аркылуу туруктуу экосистеманы түзүүгө, ошондой эле өнөр жай менчиги тууралуу маалыматты талдоо үчүн аналитикалык платформа жана башка системаларды түзүүгө багытталган.

Биринчи стратегиянын алкагында өнөр жай менчиги тууралуу маалыматты, мисалы, экономикалык коопсуздукту камсыз кылуу жана илимий-изилдөө жана тажрыйбалык-конструктордук иштер (ИИТКИ) үчүн-стратегиялык колдонуу кеңейтилет. Мындан тышкары, патенттик маалыматтарды талдоо аркылуу тышкы көз карандылыкты азайтуу үчүн зарыл болгон товарларды жеткирүүнүн альтернативдүү булактарын аныктоо максатында жеткирүү чынжырын ар түрдүүлүктүү түзүү саясатына активдүү колдоо көрсөтүлөт. Айрыкча көңүл улуттук алдыңкы жана стратегиялык технологияларга, ошондой эле эл аралык стандарттарды киргизүү үчүн патенттик стандарттар тууралуу маалыматты талдоого жана мамлекеттик жана жеке ИИТКИнин багыттарын аныктоо максатында патенттер боюнча чоң маалыматтарды талдоого бурулат. Саясат патенттер боюнча чоң маалыматтарды эл аралык биргелешкен изилдөөлөрдө колдонууну кеңейтүүгө, ошондой эле мамлекеттик ИИТКИнин бүткүл мезгилинде инвестициялардын натыйжалуулугун жогорулатууга (мисалы, изилдөөлөрдүн кайталануусун алдын алууга) багытталган.

Экинчи стратегия өнөр жай менчиги жаатындагы маалыматтык кызматтар индустриясын өнүктүрүү аркылуу туруктуу экосистеманы түзүүнү карайт. Кореялык компаниялардын рыноктогу таасирин күчөтүү максатында

сапаттуу маалыматтарга жетүү мүмкүнчүлүгү кеңейтилет жана компаниялар түзүлгөн учурдан тартып чет өлкөлүк рынокко чыкканга чейин ИИТКИ, инвестициялар жана сатуунун каналдары боюнча колдоо күчөтүлөт. Белгилүү тармактарга багытталган кесиптик кадрларды даярдоо үчүн ар түрдүү билим берүү программалары ишке ашырылат.

Үчүнчү стратегияны ишке ашыруу алкагында KIPO ЖА негизделген аналитикалык платформаларды (системаларды) иштеп чыгууга көмөк көрсөтөт. Мындан тышкары, маалыматтарга негизделген ар тараптуу саясатты иштеп чыгуу министрликтерден жана мекемелерден келип түшкөн саясат маселелерин талдоо жана жекече маалыматтарды берүү боюнча суроолорго тез жооп кайтаруу үчүн KIPOnун аналитикалык мүмкүнчүлүктөрүн бириктирүү аркылуу мындан да натыйжалуу болот. Бул үчүн платформа өнөр жай менчиги тууралуу маалыматты өнөр жай жана экономикалык маалыматтар менен байланыштырган маалымат базасы менен жабдылат. Ошондой эле тиешелүү уюмдарга талдоо суроо жөнөтүүнү жана колдонуу мисалдары менен бөлүшүүнү жеңилдеткен тармактык функциялар каралган. Мындан тышкары, KIPO платформаны илгерилетүүнү жүзөгө ашырат, ошону менен өнөр жай менчиги тууралуу маалыматтар өнөр жай технологиялары жаатындагы ИИТКИни пландаштырууда, ошондой эле чакан жана орто ишканаларды бириктирүү жана сатып алуу процессинде ортомчулук кылууда колдонулушу мүмкүн болот.

Булак:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20356&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

ИИТКИнин жыйынтыктары боюнча патенттерди коммерциялаштыруу

2025-жылдын 14-январында KIPOnун комиссары Ким Ванги Кореянын Стандарттар жана илим боюнча илимий-изилдөө институтуна⁴ (KRIS) барып, Корея Республикасынын кванттык технологиялар жаатындагы атаандаштыкка жөндөмдүүлүгүн камсыз кылуу маселелерин талкуулоо максатында жолугушуу өткөргөн.

Кванттык технология – Корея Республикасынын улуттук стратегиялык технологияларынын бири болуп эсептелет. Акыркы 10 жылда (2013–2022-жылдары) бул тармактагы патенттик арыздардын саны орточо эсеп менен жылына 32%га өсүп, 2013-жылы 15 арыз болсо, 2022-жылы 186 арызга чейин көбөйгөн.

KRIS интеллектуалдык менчикти пайдалануу жана стратегияларды иштеп чыгуу боюнча чоң жардам алган, бул KIPOnун интеллектуалдык менчиктен түшкөн кирешени кайра инвестициялоону колдоо (2021–2024-жылдар) жана патенттик аналитиканы колдоо (2024-жыл) боюнча долбоорлорго катышуусу аркылуу мүмкүн болгон. Биринчи долбоордун максаты – университеттерге жана коомдук уюмдарга таандык келечектүү патенттелген технологияларды коммерциялаштырууну колдоо, ошондой эле

³ Ойлоп табуучулук маселелерди чечүү теориясы (ОТМЧТ) – техникалык карама-каршылыктарды табуу жана чечүү аркылуу техникалык маселелерди жана системаларды жакшыртуу үчүн колдонулуучу ыкмалардын жыйындысы. Бул теория советтик инженер-ойлоп табуучу Г. Альтшуллер иштеп чыккан. Ал инженердик маселелерди чечүү жана жаңы идеялардын пайда болуу процесстериндеги мыйзам ченемдүүлүктөрдү табуу максатында 40 миң патентти талдаган. ОТМЧТ боюнча ишти 1946-жылы Г. Альтшуллер баштаган, ал эми биринчи басылма 1956-жылы анын жана Р. Шапиро тарабынан жарыяланган.

⁴ Кореянын Стандарттар жана илим боюнча илимий-изилдөө институту – кванттык технологиялар жаатындагы алдыңкы уюм – 2024-жылы 20 кубиттик кванттык компьютерди иштеп чыккан жана анын атынан кванттык технологиялар багытында 119 патенттик арыз берилген.

технологияларды өткөрүүдөн түшкөн кирешенин бир бөлүгүн башка келечектүү патенттелген технологияларды коммерциялаштырууга кайра инвестициялоо аркылуу натыйжалуу циклиди түзүү. Экинчи долбоордун алкагында мамлекеттик ИИТКИ боюнча патенттерди натыйжалуу жана ыңгайлуу пайдаланууну камсыз кылуу максатында университеттердин жана коомдук уюмдардын патенттери талданып, аларды колдонуу стратегиясы иштелип чыгат.

Булак:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20374&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Корея Республикасында жасалма акылдын өнүгүшү

Акыркы убактарда ЖА менен башкарылган роботтор рыногу тездик менен өсүүдө, бул чоң тил моделдери (LLM) жана имитациялык окутуу сыяктуу ЖА технологияларынын робот-техника технологиялары менен айкалышуусунун аркасында мүмкүн болууда. Мындай роботтордун дүйнөлүк рыногунун күтүлгөн өсүшү жылына 35,7%ды түзөт – 2023-жылы 10,9 триллион корей вонасы (7,8 миллиард АКШ доллары) деңгээлинен 2032-жылы 147,8 триллион корей вонасына (105,77 миллиард АКШ долларына) чейин көбөйөт.

СКИПОНун аналитикалык маалыматтарына ылайык, ИИ технологиясы колдонулган роботторго байланыштуу патенттик арыздардын саны IP5 уюмдарында (Корея, АКШ, Кытай, Европа Биримдиги жана Япония) 2012–2021-жылдар аралыгында орточо жылына 58,5%га өсүп, 2021-жылы 1260ка жеткен. Патенттик арыздардын саны боюнча биринчи орунду 3313 арыз (60%) менен Кытай, 1367 арыз (24,7%) менен Корея, ал эми үчүнчү орунду 446 арыз (8,1%) менен АКШ ээлеген. Эгерде орточо жылдык өсүү темптерин карасак, анда Кытай жасалма акыл менен башкарылган роботтор жаатындагы патенттик арыздардын саны боюнча 59,7% менен лидер болуп саналат, ал эми Корея 53,4% менен экинчи орунда турат.

Жогоруда аталган технологиялар колдонулган тармактарды талдоо боюнча биринчи орунду башкаруу технологиясы ээлеген, анда роботтор билим берүү, көңүл ачуу жана медицина тармактарында колдонулат – 53,6% (2962 арыз). Экинчи орунда 33,8% (1869 арыз) менен роботторго объекттерди таанып, алар менен иш алып барууга мүмкүндүк берген тышкы чөйрө менен өз ара аракеттенүү технологиясы турат, ал эми маанилүүлүгү боюнча үчүнчү орунда 12,6% (694 арыз) менен роботтун кыймылдарын окутуу аркылуу башкарган кыймылдаткычты башкаруу технологиясы турат.

Булак:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20369&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Экологияга байланыштуу демилгелерди колдоо

KIPO Корея Республикасынын Курчап турган чөйрө министрлиги менен кызматташтыкта жашыл стартапты (жаңы долбоор) түзүүдө. KIPO мамлекеттик патенттик технологияларды колдонуу аркылуу климатка байланыштуу технологиялардын өсүшүн колдоо боюнча долбоорду

ишке киргизүүнү пландап жатат. Экостартаптарды колдоо долбоору келечектүү стартап-компанияларды аныктоого, ошондой эле идеялар менен технологияларды өркүндөтүүнү колдоого багытталган. Долбоорлорго катышуу үчүн тандалган компанияларга каржылоо жана прототиптерди өндүрүүнү коммерциялаштыруу, маркетинг, кеңеш берүү (насааттоо), рынокту талдоо жана инвестиция тартуу боюнча кеңеш берүү жагынан жардам көрсөтүлөт.

2025-жылы долбоорго катышуучулар 180 талапкердин ичинен төрт багыт боюнча тандалып алынат: жаңы ишкерликти баштагандар, стартап-компаниялар, климатты сактоо жаатында интеллектуалдык менчик менен алектенген компаниялар жана өсүп келе жаткан стартап-компаниялар.

KIPO 2025-жылы көмүр кычкыл газынын нейтралдуу деңгээлине ээ сектордо идеяларды коммерциялаштыруу жана транзакцияларды колдоо боюнча долбоордун башталганын жарыялады. Көмүртек нейтралдуулугу жаатындагы идеялар менен сооданы жана алардын коммерциялаштырылышын колдоо долбоору – ачык продукттар багытындагы заманбап демилге болуп саналат. Бул долбоор аркылуу KIPO климатты сактоого байланыштуу компаниялар сунуштаган маселелерди чечүү идеяларын аныктайт (www.ideago.kr). Бул долбоор эки багытка бөлүнөт: биринчиси, «Жарандардын катышуусу менен иштелип чыккан заманбап продукттар», бул багытта чакан жана орто ишканаларга, ошондой эле стартаптарга коомчулук сунуштаган идеяларды колдонуу менен көмүртек нейтралдуу продукттарды иштеп чыгууга колдоо көрсөтүлөт. Экинчиси, «Жеке суроо-талапка негизделген заманбап идеялар», бул багытта жарандар, чакан жана орто ишканалар жана стартаптар ири жана орто компаниялар сунуштаган көмүртек нейтралдуу продукттарга байланыштуу маселелерди биргелешип чечүү жолдорун иштеп чыгышат.

Булактар:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20365&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20370&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Күн тартипте белгиленген корейлик ойлоп табуулардын чет өлкөлөрдө коргоо боюнча долбоорлорду ишке киргизүү маселеси

2025-жылы KIPO Кореядан товар экспорттоочу компаниялар үчүн интеллектуалдык менчикти чет өлкөлөрдө коргоону стимулдаштыруу максатында 25 миллиард вона инвестициялоону пландап жатат. Мекеме экспорттоо боюнча көйгөйлөрү бар болжол менен 100 компанияны тандап алып, интеллектуалдык менчик жаатында чет өлкөлөрдө талаш-тартыштардын пайда болуу тобокелдиктерин алдын ала аныктоону камтыган комплекстүү стратегиялык кеңеш берүү кызматын көрсөтөт. Ошондой эле KIPOnун пландарында интернеттеги жасалма продукциянын жайылышын токтотуу үчүн ЖА технологиясын колдонуу каралган.

Бул ишмердүүлүктүн алкагында төмөнкү долбоорлор жарыяланган. Export Challenge Company IP Risk Response Enhancement Project долбоору интеллектуалдык менчик жаатындагы талаш-тартыштардын пайда болуу тобокелдиктерин алдын ала аныктоону камсыз кылууга багытталган. Ошондой эле ал тобокелдик факторлорун жоюу боюнча комплекстүү стратегиялар боюнча кеңеш берүү каралган. Бул долбоорго катыштыгы бар топторго экспорттук көрсөткүчтөрү жок же 100 миң АКШ долларынан аз суммада продукция экспорттогон чакан жана орто ишканалар, ошондой эле өкмөттөн экспорттук сатууларды колдоо алган ишканалар кирет.

Жасалма продукцияны чет өлкөлөрдө интернет аркылуу сатууга бөгөт коюуну колдоо долбоорунун алкагында жасалма жол менен таратып жаткан болжол менен 200 миң сайтты бөгөттөө пландалууда.

K-Brand бренди боюнча талаш-тартыштарга жооп кайтаруу стратегиясын колдоо долбоору корейлик компанияларга чет өлкөлөрдө жасалма продукциянын жайылышы жана товардык белгилерди адилетсиз пайдалануу менен байланышкан соттук маселелерди чечүүдө жардам көрсөтүүгө багытталган.

Патенттик талаш-тартыштарга жооп кайтаруу стратегиясын колдоо долбоору болжол менен 250 компанияга жардам көрсөтүүгө багытталган. Атап айтканда, чакан жана орто ишканаларга, ошондой эле улуттук стратегиялык технологиялык сектордогу компанияларга тандоо процессинде эң жогорку упай (5 упай) ыйгаруу аркылуу артыкчылыктуу колдоо көрсөтүлөт. Мындан тышкары, эгерде жеткирүү процессинде чакан жана орто ишканалардан патенттик кепилдик⁵ талап кылынса же патенттик талаш-тартыш пайда болуп, патенттик кепилдик аткарылган болсо, анда 100 миллион вонага чейин колдоо ыкчам жол-жобо аркылуу көрсөтүлөт.

Интеллектуалдык менчик жаатында консалтинг жана юридикалык кызматтарды көрсөтүү үчүн 8 өлкөдө 10 чет элдик интеллектуалдык менчик борбору иштеп жатат.

Булак:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20422&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Корея Республикасында Улуттук биокомитет түзүлдү

2025-жылдын 23-январында Сеул биохабында улуттук биосаясатты иштеп чыгуу боюнча координациялоочу борбор болгон Улуттук биокомитеттин ачылыш аземи өттү. Конференцияда Корея Республикасын дүйнөдөгү эң ири беш биодержавага киргизүүнү көздөгөн улуттук стратегия да сунушталды.

Улуттук биологиялык комитеттин курамына 24 адис жана ex officio 12 мүчөсү кирет. Алардын катарында илим жана технология министри, айыл чарба, азык-түлүк жана айылдык

иштер министри, өнөр жай жана жыргалчылык министри, Улуттук чалгындоо кызматынын деректери, Азык-түлүк жана дары-дармек коопсуздугу боюнча министрлигинин комиссары, ошондой эле Оорулардын алдын алуу жана көзөмөлдөө боюнча Корей агенттигинин комиссары бар. Биокомитетти түзүүнүн максаты – тиешелүү уюмдар өз алдынча илгерилетип жаткан саясаттарды бириктирүү жана биологияга байланыштуу бардык тармактарда, анын ичинде саламаттык сактоо, медициналык тейлөө, азык-түлүк жана энергетика тармактарында мамлекеттик жана жеке секторлордун келечектүүлүгүн бекемдөө.

Биринчи жыйында бардык министрликтер биргелешип даярдаган Корея Республикасынын биотрансформация стратегиясы сунушталган. Анда Кореядагы биоиндустрияны трансформациялоо үчүн инфраструктура, илимий-изилдөө жана тажрыйба-конструктордук иштер (ИИТКИ), ошондой эле өнөр жай тармагындагы негизги милдеттер аныкталган. Инфраструктураны трансформациялоо милдеттерине корей үлгүсүндөгү биокластерди түзүү (2030-жылга чейин), улуттук биокоопсуздук стратегиясын иштеп чыгуу, биомедицина тармагында 110 миң адисти окутууга көмөк көрсөтүү (2027-жылга чейин), ошондой эле негизги тармактар боюнча адистештирилген аспирантураларды түзүү кирет. Мындан тышкары, дүйнөлүк атаандаштыкка жөндөмдүүлүктү күчөтүү максатында чет элдик илимпоздорду тартуу жана корейлик изилдөөчүлөр үчүн чет өлкөлүк тажрыйба алмашуу жана окуу программаларын кеңейтүү пландалууда.

ИИТКИ жана заманбап трансформация жаатында биотехнологиялар менен башка тармактардагы технологиялардын конвергенциясы аркылуу заманбап технологияларды ылдамдатуу милдети коюлган. Бул убакытты жана каржы чыгымдарын үнөмдөйт. Пилоттук долбоор катары биология тармагындагы маалыматтарды 15 мамлекеттик илимий-изилдөө институту үчүн, ал эми келечекте бүткүл мамлекеттик сектор үчүн толук ачууну камсыз кылуу пландалууда. Улуттук биологиялык комитеттин айланасында мамлекеттик жана жеке мүмкүнчүлүктөрдү бириктирген бирдиктүү кызматташтык системасы түзүлөт жана министрликтер, мамлекеттик жана жеке секторлор, мамлекеттик мекемелер жана эл аралык уюмдар ортосундагы кызматташтыкты бекемдөө каралган.

Тармакты трансформациялоо алкагында, биотехнологияларды коммерциялаштыруу менен алектенген компаниялардын өсүшүн ылдамдатуу жана ири рынокторго чыгуу, зарыл болгон каржылоону колдоо, жеке инвестицияларды активдештирүү жана биокомпаниялардын өнүгүшүнүн ар бир баскычында корпоративдик өсүү мүмкүнчүлүктөрүн бекемдөө пландалууда. Баштапкы инвестицияларды колдоо жана компаниялардын масштабын кеңейтүү үчүн 1 триллион корей вонасынан ашкан мегафонддор түзүлөт, ошондой эле саясаттык каржылоону жана соода камсыздандырууну колдоо кеңейтилет. Мисалы, жеңилдетилген пайыздык чендер жана кеңейтилген насыя чектери каралат.

Булак:

KIPO: сайт. – URL: <https://kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20389&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

⁵ Патенттик кепилдик бул – белгилүү бир продукт же технология башка адамдын патентин бузбай турганына кепилдик берген келишимдик жобо. Эгерде продукт патентке байланыштуу көйгөй жаратса, компания бардык жоопкерчиликти, анын ичинде жеткирүүлөрдү токтотуу жана келтирилген зыянды компенсациялоо милдетин өзүнө алат.

Соттук териштирүүнүн ордуна медиация жана патенттик сот өндүрүшүнүн санариптик системасы

Интеллектуалдык менчик тармагында соттук-арбитраждык байланыш системасын ишке ашырган соттор Сеул жана Сувондон тышкары кеңейтилип, Тэджон округдук сотуна да кирет. 2024-жылдын 24-декабрында KIPO жана Тэджон округдук соту сот менен ортомчулук ортосундагы байланыш системасын Тэджон округдук сотунда⁶ ишке киргизүү боюнча кызматташтык келишимин түзгөнүн жарыялаган. Бул келишимдин аркасында Өнөр жай менчигине болгон укуктарга байланыштуу талаштарды жөнгө салуу комитети Корея сотторунда каралып жаткан интеллектуалдык менчик укуктарына байланыштуу иштерди ыкчам чечүүгө колдоо көрсөтүүгө негиз түздү.

Өнөр жай менчигине болгон укуктар боюнча талаштарды медиация комитетине өткөргөндө, талашты чечүүнүн орточо мөөнөтү болжол менен үч айды түзөт жана тараптар кошумча чыгымдарга кириптер болбойт.

2024-жылы Интеллектуалдык менчик боюнча сотко жана Апелляциялык комиссияга (IPTAB) 25 жыл толгон. IPTAB өз ишин өркүндөтүп жатат. Ошентип, 2025-жылдын январынан тарта ойлоп табууларга жана өнөр жай үлгүлөрүнө патент берүүдө кечигүүлөрдү алдын алуу максатында IPTAB ишти адиске кошумча экспертиза талап кылынган учурда гана, мисалы, экспертиза этабында каралбаган суроолор пайда болгондо же баш тартууга жаңы себептер табылганда кайтарат. Ушундайча баш тартуу чечимине апелляция кабыл алынган учурларда талапкер ойлоп табууга же өнөр жай үлгүсүнө патентти бир-эки ай эрте алат, анткени адис чечимдин негизинде каттоо тууралуу түздөн-түз чечим кабыл алат.

2024-жылдын декабрында KIPO патенттик сот өндүрүшүнүн санариптик системасын ишке киргизгенин жарыялаган. Система ички башкаруунун натыйжалуулугун жогорулатууга багытталган төрт милдеттен турат, алар: жасалма интеллекттин жардамы менен чечим кабыл алуу ыкмасын автоматташтыруу, жана мамлекеттик кызмат

⁶ Сотто каралып жаткан иштерди иштеп чыгуу үчүн тышкы кесипкөй ортомчу агенттикке жөнөтүүчү система.

көрсөтүү системасын жакшыртууга багытталган бир тапшырма. Бул система колдонуучуларга өздөрүнүн бардык патенттик талаштарын көзөмөлдөөгө мүмкүнчүлүк берет деп күтүлүүдө. Мындан тышкары, мобилдик эскертмелер кызматы ишке киргизилди, эми эскертмени онлайн эле эмес, почта аркылуу да алууга болот. Ошондой эле соттук процедураларды автоматташтыруу ЖА жана символдорду оптикалык таануу (OCR) технологияларын колдонуу менен кеңейтилди. Чечим чыгаруу убактысын үнөмдөө максатында системага 80 кошумча негизги соттук документ түрү жана 18 четке кагуу себеби кошулду, ал эми соттук документтерден жана тиркелген сүрөттөрдөн керектүү маалымат автоматтык түрдө алынып, текшерилди. Долбоор үч жылдын ичинде (2023–2025-жылдары) ишке ашырылат.

Булактар:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20361&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20366&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20358&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Интеллектуалдык менчик боюнча регионалдык борборлорду өнүктүрүү

Түштүк Кореянын 28 аймагында интеллектуалдык менчик борборлору иштейт, алар – чакан жана орто бизнестин ээлерине жардам көрсөтүүчү, ошондой эле интеллектуалдык менчиктин негизинде стартаптарды жана экспортту колдоо долбоорлорун ишке ашыруучу адистештирилген уюмдар. 2024-жылы интеллектуалдык менчик боюнча регионалдык борборлор 819 чакан жана орто ишканаларга чет өлкөлүк патенттик укуктарды алуу боюнча колдоо көрсөтүштү, бул экспорттун 187,4 миллиард вонага көбөйүшүнө алып келди. Ошондой эле алар интеллектуалдык менчикти башкаруу боюнча 601 стартапка кеңеш берип, 1178 жаңы жумуш орундарын түзүүгө көмөк көрсөтүштү.

Булак:

KIPO: сайт. – URL: <https://www.kipo.go.kr/ko/kpoBultnDetail.do?menuCd=SCD0200618&ntatcSeq=20423&sysCd=SCD02&aprchId=BUT0000029>

Япония

Япония, Кытай жана Корея Республикасынын сот системалары боюнча биргелешкен изилдөөнүн жаңы отчёту жарыяланды

Соттук териштирүүлөр жана апелляциялар боюнча адистердин биргелешкен тобу (JEGTA) биринчи жолу 2013-жылы чогулган. Анын максаты Япониянын Патенттик мекемеси (JPO), CNIPA жана KIPO практикаларын талдоо, кызматташтыкты өнүктүрүү жана маалымат алмашууга көмөк көрсөтүү болгон. Ошондон бери үч мекеме соттук териштирүү жана апелляциялык өндүрүш системалары менен практикаларын салыштырма изилдөөлөрдү биргелешип жүргүзүп келишет.

2025-жылдын январында JPO, CNIPA жана KIPO «Патент берилгенден кийинки түзөтүүлөрдү (өзгөртүүлөрдү) киргизүү критерийлерин жана бул критерийлердин функцияларын салыштырма изилдөө» аттуу жаңы отчёту жарыялашкан. Отчетту бул жерден көрсө болот: https://www.jpo.go.jp/e/system/patent/gaiyo/ai/ai_shutsugan_chosa.html.

Жогоруда аталган үч өлкөнүн өкүлдөрү бул отчёттор колдонуучуларга соттук териштирүү практикасы жана апелляция процедурасы боюнча ар түрдүү көз караштарды жакшыраак түшүнүүгө жардам берет деп үмүттөнүшөт.

Булак:

JPO: сайт. – URL: <https://www.jpo.go.jp/e/news/kokusai/nityukan/090502.html>

Тайвань (КНР)

ТИРО'нун статистикалык маалыматтары

2024-жылы Тайвандын Интеллектуалдык менчик боюнча мекемеси (ТИРО) жалпы 72 742 патенттик арызды кабыл алган, бул 2023-жылдагы көрсөткүчтөргө дээрлик тең келет. Ошол эле учурда ойлоп табууга патент алуу боюнча арыздардын саны (50 823) бир аз азайган, ал эми пайдалуу модель боюнча (14 559) жана өнөр жай үлгүсү боюнча (7360) патенттик арыздардын саны көбөйгөн. Товардык белгини каттоо боюнча арыздардын саны (90 341) акырындык менен азайып келген. Экспертиза тууралуу айта турган болсок, арыз боюнча биринчи аракеттен тартып каралуунун орточо мөөнөтү ойлоп табууга патент алуу боюнча арыздар үчүн 8,4 айды, ал эми товардык белгини каттоо боюнча арыздар үчүн 6,1 айды түзгөн.

Ойлоп табууларга патент алуу боюнча резиденттер тарабынан берилген арыздардын саны (19 586) 0,2%га азайган, ал эми пайдалуу моделдер боюнча арыздардын саны (13 341) бир аз өсүп, 0,2%га көбөйгөн. Өтүнмө берүүчүлөрдүн түрлөрү боюнча бөлгөндө, өнөр жай ишканалары тарабынан ойлоп табууларга патент алуу боюнча берилген арыздардын саны 1%га азайган, бирок пайдалуу моделдер боюнча арыздардын саны 3%га көбөйгөн. Бул патенттик портфелдердин стратегияларынын ар түрдүүлүгүн көрсөтөт. Тайвандын университеттери жана илимий-изилдөө институттары тарабынан ойлоп табууларга патент алуу боюнча берилген арыздардын саны 3–8%га көбөйгөн, ал эми пайдалуу моделдер боюнча арыздардын саны 13–57%га өскөн.

Ойлоп табууларга патент алуу боюнча чет өлкөлүк арыздардын саны (31 237) болгону 0,1%га өскөн. Өтүнмө берүүчү өлкөлөр боюнча бөлгөндө, Япония (12 307 арыз) лидер бойдон калууда, андан кийин АКШ (6817 арыз), материктик Кытай (3472 арыз), Корея Республикасы (3365 арыз) жана Германия (1035 арыз) турат.

Өнөр жай үлгүсүнө патент алуу боюнча резидент эместер тарабынан берилген арыздардын саны 4%га көбөйүп, 4022 арызды түзгөн. Лидерликти Япония ээлеген (880 арыз), экинчи орунда АКШ (772 арыз), андан кийин материктик Кытай (755 арыз), Швейцария (370 арыз) жана Германия (241 арыз) орун алган.

Товардык белгини каттоо боюнча арыздардын саны 90 341ди түздү (арыздар 112 534 классты камтып, өткөн жылга салыштырмалуу 2%га аз болду), бул 2023-жылдагы 3%дык төмөндөөгө караганда 1%га азайганын көрсөтөт. Кызыктуусу, резиденттер тарабынан берилген арыздардын саны 4%га азайып, 69 386 арызды түзгөн, ал эми резидент эместер тарабынан берилген арыздардын саны 7%га көбөйүп, 20 955 арызга жеткен.

Товардык белгиге арыз берген беш ири өлкөнүн (региондун) арасында биринчиликти материктик Кытай ээлейт (5624 арыз), экинчи орунда Япония (3397 арыз), андан кийин АКШ (2822 арыз), Түштүк Корея (1919 арыз) жана Гонконг (1227 арыз) орун алган.

Резиденттер тарабынан товардык белгини каттоо боюнча берилген арыздар негизинен 35-класска (жарнама;

ишкердикти башкаруу) таандык болгон (13 407 арыз). 10 ири класстын ичинде – 3-класс (косметика жана гигиеналык каражаттар), 5-класс (фармацевтикалык каражаттар) жана 42-класс (илимий-техникалык кызматтар) – өсүү темпи –0,3%дан (терс өсүш) 2,2%га чейин болгон. Ал эми башка класстар боюнча берилген арыздардын саны 1,8%дан 10,6%га чейин азайган.

Товардык белгини каттоо боюнча резидент эместер тарабынан эң көп арыз 9-класска (компьютерлер жана технологиялар) берилген – жалпы 3848 арыз. Топтун башында турган 10 класстын ичинде 3-класс (косметика жана гигиеналык каражаттар), 25-класс (кийим-кече, бут кийим, баш кийимдер) жана 18-класс (тери жана анын окшоштору, жүк) эки орундуу өсүштү көрсөтүп, 12,2–15,4%дын чегинде өскөн. Ал эми 5-класс (фармацевтика) жана 42-класс (илимий-техникалык жана технологиялык кызматтар) боюнча арыз берүү 3,7% жана 9,8%га азайган.

ТИРО патенттик арыздар менен товардык белгиге байланыштуу арыздарды экспертизадан өткөрүүнүн сапатын жана натыйжалуулугун оптималдаштырууга, ошондой эле аларды берүү процессин ылдамдатууга умтулат. Натыйжада 2024-жылы ойлоп табууга патент берүү боюнча арыздарды карап чыгуу орточо мөөнөтү 8,4 айды түздү, бул 2023-жылга караганда 0,5 айга азыраак. Каралып жаткан арыздардын жалпы саны 52 712ни түздү. Товардык белгиге байланыштуу арыздарды карап чыгуу орточо мөөнөтү 0,1 айга кыскарып, 6,1 айды түздү. Каралып жаткан арыздардын саны 52 860га чейин азайды

Булак:

ТИРО: сайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-997184-dff18-2.html>

Ыкчам экспертиза программалар боюнча жаңылыктар

2025-жылдын 1-январынан тарта стартаптар үчүн оң патенттик экспертизанын жаңыланган пилоттук программасы күчүнө кирди. Анын максаты – улуттук сыйлыктарды алган же ТИРО тарабынан колдоого алынган программаларга катышкан стартаптарга арыз бергенден кийин төрт айдын ичинде патент алууга мүмкүнчүлүк берүү жана ошол аркылуу тармактагы атаандаштык артыкчылыктарын бекемдөө. Тандоо критерийлери кеңейтилди: эми программага акыркы эки жылда улуттук сыйлыктарга ээ болгон заманбап илимий-изилдөө мүмкүнчүлүктөрү бар компаниялар, ошондой эле ТИРО тарабынан ыйгарым укук берилген уюмдар жетектеген компаниялар кирет.

Өнөр жай үлгүсүнө патент берүү боюнча арыздарды ыкчам экспертизадан өткөрүүчү пилоттук программа 2026-жылдын 31-декабрына чейин узартылган. Программа алкагында талапкерлер ТИРО алдын ала экспертизанын башталгандыгы тууралуу билдирүү алган учур менен мекеменин биринчи чечимин алган учурдун ортосунда ыкчам экспертизага арыз бере алышат. Сыноо мезгили ичинде бул программа боюнча төлөм алынбайт.

Программага катышуучу болуу үчүн дизайнды үчүнчү тараптар тарабынан коммерциялык колдонулганын тастыктаган документтерди (продукция китепчелери, басма сөздөгү макалалар ж.б.) жана үчүнчү тарап тууралуу маалыматтарды берүү талап кылынат. Мындан тышкары, дизайн абройлуу сыйлыктар менен белгиленген болушу керек. Ошол эле учурда, программанын шарттарына ылайык, ар бир стартап жылына үчтөн ашык арыз бере албайт. Программага катышууга укуктуу стартаптар компаниялар жөнүндө мыйзамга же тиешелүү чет өлкөлүк мыйзамдарга ылайык сегиз жылдан ашык эмес убакыт мурун түзүлгөн компаниялар болушу керек. Түзүлгөн мезгил компания катталган күндөн тартып өнөр жай үлгүсүнө патент алуу үчүн арыз берилген күнгө чейин эсептелет. Эгерде артыкчылык укугу суралса, эсептөө эң эрте артыкчылык күнүнүн негизинде жүргүзүлөт. Чет өлкөлүк компаниялар негизделген күнүн тастыктаган документти жана анын кытай тилиндеги котормосун тапшыруусу керек.

Булактар:

TIPO: сайт. – URL: <https://www.jpo.go.jp/e/news/kokusai/nityukan/090502>.

TIPO: сайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-993279-d338c-2.html>

TIPO: сайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-993278-e8d08-2.html>

TIPO биринчи кезекте колдонуучулардын ыңгайлуулугун көздөйт

Колдонуунун ыңгайлуулугун, анын ичинде мобилдик телефондон пайдаланууну жакшыртуу максатында, TIPO товардык белгилерди издөө боюнча жаңы системаны ишке киргизген. Бул система жөнөкөйлөтүлгөн жана кеңейтилген издөө режимдерин камтып, ар кандай колдонуучулар тобунун талаптарын канааттандырат. Мындан тышкары, жаңы система издөө жыйынтыктарынын 1000ге чейин натыйжасын көрсөтө алат, бул издөө суроосунун чегин тартыштыруудан сактайт.

Патент алуу жана товардык белгини каттоо боюнча арыз документтерине өзгөртүүлөрдү киргизүү процедурасын жеңилдетүү, ошондой эле арыз ээлери менен TIPO ортосундагы кат алышууну кыскартуу максатында, мекеме TIPONet платформасында жеткиликтүү онлайн кызматтардын тармагын кеңейтти. 2024-жылдын 15-октябрынан тарта талапкерлер өз өкүлдөрүн алмаштыруу үчүн платформаны колдонсо болот. TIPONet системасына киргенден кийин талапкерлер же алардын патенттик өкүлдөрү «Патентке арыз берүү / Онлайн өзгөртүү» функциясын тандап, иш боюнча негизги маалыматтарды өзгөртө алышат. Бул өкүлдүн кытай жана англис тилдериндеги аты-жөнүн, талапкер жана анын патенттик өкүлү тууралуу кытай жана англис тилдериндеги маалыматтарды, телефон номурун жана электрондук почта дарегин камтыйт.

Онлайн түрдө берилген өнөр жай үлгүсүн каттоо боюнча арыздарды иштеп чыгууну тездетүү максатында TIPO веб-негизделген системаны ишке киргизген. Системада кеңири функциялар тармагы жеткиликтүү, аларга жаңы

арыздарды берүү, кайта экспертиза, арызга өзгөртүүлөрдү киргизүү, чечимди кайра кароо тууралуу өтүнмө берүү, патент берүү, төлөм төлөө, адистин корутундусуна жооп жөнөтүү, патент берүүдөн баш тартуу, мөөнөттү узартуу тууралуу өтүнмө берүү, ошондой эле өнөр жай үлгүсүнө же туунду өнөр жай үлгүсүнө патент укуктарын өткөрүп берүү кирет. Колдонуучуларга өз алдынча шаймандарды орнотуунун кереги жок, анткени система браузер аркылуу жеткиликтүү жана ар түрдүү платформаларда иштей берет.

2021-жылдан бери TIPO IP Info Cloud булуттук системасын иштеп чыгууда. Бул демилге жогорку жеткиликтүүлүккө жана масштабдуулукка ээ булуттук кызматтар платформасын түзүүгө багытталган, ал жалпыга жеткиликтүү булут инфраструктурасын колдонуу менен ишке ашырылат. 2024-жылы Тармактык патенттик билим платформасынын (Industry Patent Knowledge Platform) веб-сайты ийгиликтүү түрдө булутка көчүрүлүп, сынак үчүн колдонууга жеткиликтүү болду.

Платформанын колдонуучу интерфейси компьютерден да, мобилдик телефондон да иштөөнү бирдей ыңгайлуу кылуу үчүн оптималдаштырылган. Колдонуучулар патенттик документтерге, адистердин макалаларына, интеллектуалдык менчик жаатындагы акыркы жаңылыктарга, ар кайсы өлкөлөрдүн патенттик системалары тууралуу маалыматтарга жана илимпоздор тарабынан даярдалган аналитикалык материалдарга оңой эле колдоно алышат.

Булактар:

TIPO: сайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-985628-d213e-2.html>

TIPO: сайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-985629-f2e5b-2.html>

TIPO: сайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-993277-2e707-2.html>

TIPO: сайт. – URL: <https://www.tipo.gov.tw/en/cp-282-993283-44de8-2.html>

Автор тууралуу маалымат

Анастасия Александровна Ломакина, ФМБМ «Өнөр жай менчигинин федералдык институту» илимий ишмердүүлүктү уюштуруу борборунун кенже илимий кызматкери (Москва, Бережковская жээги, 30, 1-корп.); ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1493-9311>; SPIN-код: 1463-1513; anastasiia.lomakina@rupto.ru

Information about the author

Anastasiia A. Lomakina, junior researcher of the Center of Scientific Activity Management of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld.1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1493-9311>; SPIN-code: 1463-1513; anastasiia.lomakina@rupto.ru

Автор кызыкчылыктардын ортосунда пикир келишпестик жок экендигин билдирет.

The author declares no conflict of interests.

Редакцияга келип түшкөн күн: 07.03.2025

Жарыялоого кабыл алынган күн: 11.03.2025

6 X-ФАЙЛДАРЫ БРПТ

EDN <https://elibrary.ru/shhypl>

БРПТ ФОНДУНУН ЭКСКЛЮЗИВДҮҮ МАТЕРИАЛДАРЫ

Илим менен техника тездик менен өнүгүүдө! Санарип технологиялар жана жасалма акыл жашообуздун ажырагыс бөлүгүнө айланды. Төмөндө көрсөтүлгөн басылмаларда бул жетишкендиктер интеллектуалдык менчик укугу көз карашынан каралган.

Ошондой эле Жеңиштин 80 жылдыгына карата окурмандарга Ю. Е. Максаревдин өмүр баяны тууралуу китепти сунуштайбыз. Ал конструктор болгон, Урал танк заводунын деректири, мамлекеттик ишмер болгон жана 17 жыл бою СССРдин Өнөр табуулар жана ачылыштар боюнча Мамлекеттик комитетин жетектеген. Бул комитет азыркы Федералдык интеллектуалдык менчик кызматынын башаты болуп саналат.

Санарип технологиялардын өнүгүшү менен өзгөчө укуктарды коргоо тармагында жаңы чакырыктар пайда болууда. Бул илимий макалалар жыйнагында авторлор ар кандай санарип көрүнүштөрдү интеллектуалдык менчик укугунун (ИМ) конкреттүү багыттары аркылуу, анын ичинде эл аралык укук, Европа Биримдигинин жана АКШнын

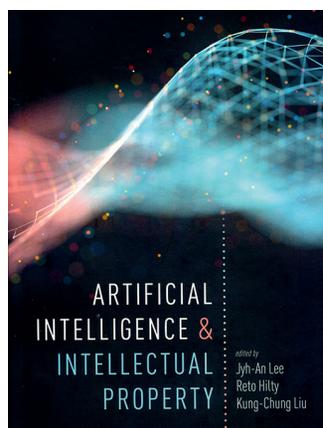
мыйзамдарынын негизинде карап чыгышат. Негизги технологиялардын жана алардын интеллектуалдык менчикке тийгизген таасиринин талдоосу жүргүзүлгөн. Алардын катарына чоң маалыматтар, жасалма акыл, агымдык берүү, программалык камсыздоо, маалымат базалары, колдонуучулардын контенти, массалык санариптештирүү, метатегдер, негизги сөздөр жана 3D-басып чыгаруу кирет. Интернетти колдонуу жана укуктардын бузулушу шартында атаандаштык жана укуктук колдонуу маселелери каралган.

Бул басылма интеллектуалдык менчик тармагындагы изилдөөчүлөр жана бул багытта иш алып барган юристтер үчүн пайдалуу болот, анткени алар бул тармактагы талкуулар жана жаңы идеялар тууралуу маалымат ала алышат.

Research Handbook on Intellectual Property and Digital Technologies: сурама маалыматтар / ed. T. Aplin. – Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2020. – 593 p. – (Research Handbooks in Intellectual Property).

Интеллектуалдык менчик жана санарип технологиялар боюнча изилдөөлөр боюнча нускама.

Шифр: 2.020; R45

Жасалма акыл (ЖА) бүгүнкү ишкердик чөйрөдө кеңири таралган: ал саламаттыкты сактоо кызматтарындагы чат-боттордон тартып пайдалуу маалыматтарды түзүүнүн ар кандай жолдоруна чейин колдонулууда. Жасалма акыл чыгармачыл жана заманбап процесстерди оптималдаштыруу үчүн кеңири колдонулуп

жаткан учурда, аны продукттарга, кызматтарга жана башка процедураларга интеграциялоо укуктун бардык тармактарында олуттуу суроолорду жаратат. ИМ менен ЖАнын технологиялык, ишкердик жана экономикалык контексттеги өз ара байланышы талданган. Австралия, Кытай, Япония, Улуу Британия, АКШ жана Европа Биримдиги мисалында ар түрдүү юрисдикциялардагы укуктук өзгөрүүлөр каралган.

Бул басылмада ЖА-технологиясынын келечеги кеңири чагылдырылып, анын интеллектуалдык менчиктин ар кандай түрлөрү менен өз ара аракеттенүүсү, ИМди башкаруу, программалык камсыздоо жана маалыматтар менен байланышы каралган. Ошондой эле ЖАнын заманбап технологиялар жаатындагы саясатка тийгизген социалдык-экономикалык таасири жана, акыры, ЖАнын юридикалык жак катары укук жөндөмдүүлүгү маселеси талданган.

Artificial Intelligence & Intellectual Property / editors: Jyh-An Lee, Reto M. Hilty, Kung-Chung Liu. – Oxford: Oxford University Press, 2021. – xii, 449 p.

Жасалма акыл жана интеллектуалдык менчик.

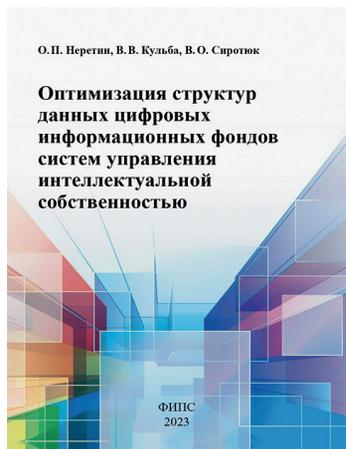
Шифр: 8.012; A81

Монографияда интернеттин, жаңы маалыматтык технологиялардын, жасалма акылдын жана геномдук технологиялардын өнүгүшүнө байланыштуу интеллектуалдык ишмердүүлүктүн жыйынтыктарына укуктук коргоо берүү маселелери азыркы шарттарда каралган. Авторлор интеллектуалдык менчик мыйзамдарынын өзгөрүшү жана өнүгүшү багытындагы тенденцияларга мүнөздөмө беришет, санарип мейкиндиктеги мамлекеттик көз карандысыз иштешин сүрөттөшөт, ошондой эле Улуу Британия, АКШ, Япония, Франция жана Кытайдагы интеллектуалдык менчик объекттерин Интернет тармагында коргоонун улуттук жөнгө салуу тажрыйбасын талдайт. Мындан тышкары, патенттик коргоо менен коомдук кызыкчылыктардын ортосундагы тең салмактуулукту камсыз кылуу маселеси боюнча ой жүгүртүшөт.

Бул басылма илимпоздорго, окутуучуларга, аспиранттарга, юридикалык окуу жайлардын студенттерине жана интеллектуалдык менчик маселелерине кызыккан бардык адамдарга багытталган.

Моргунова, Е. А. Жаңы технологиялардын өнүгүш шартында интеллектуалдык менчик укугу: монография / Е. А. Моргунова, Б. А. Шахназаров; О. Е. Кутафина атындагы Москва мамлекеттик юридикалык университети. (Москва: Норма: ИНФРА-М, 2023. – 150-б.) Шифр: 2.020.7; М 79

Монографияда интеллектуалдык менчиктин санарип маалымат фонддорун (СМФМ) түзүү жана өнүктүрүү өзгөчөлүктөрү каралган. Анда бул фонддордун максаттары жана милдеттери, аларды түзүүгө коюлган талаптар, ошондой эле патенттик жана илимий-техникалык маалыматтардын базаларын долбоорлоо, иштеп чыгуу, коштоо жана өнүктүрүү өзгөчөлүктөрү талданган. Авторлор тематикалык

Интеллектуалдык менчикке байланыштуу ар түрдүү маселелерди камтыган китептер жана мезгилдүү басылмалардагы макалалар тууралуу маалыматты, ошондой эле басылмалардын толук тексттерин жана башка маалыматтык ресурстарды ФӨМИнин БПТКнан электрондук китепканасынан табууга болот: <https://irbis.fips.ru/web/index.php?LNG=&C21COM=F&I21DBN=FIPS&P21DBN=FIPS>

СМФМ маалымат базаларынын оптималдуу түзүмдөрүн долбоорлоо ыкмаларын изилдешет, сапатты башкаруу, маалыматтык коопсуздукту камсыз кылуу жана маалыматтарды коргоо маселелерин талдашат. Интеллектуалдык менчикти башкаруу системалары үчүн эффективдүү санарип маалымат фонддорун түзүү методологиясы сунушталат. Басылмада Евразия патенттик уюмунун СМФМди түзүү жана өнүктүрүү милдеттерин чечүүдө иштелип чыккан ыкманы иш жүзүндө колдонуу тажрыйбасы көрсөтүлгөн.

Неретин, О. П. Интеллектуалдык менчикти башкаруу системаларынын санарип маалымат фонддорунун маалымат түзүмдөрүн оптималдаштыруу / О. П. Неретин, В. В. Кульба, В. О. Сиротюк; Г. П. Ивлиева менен жалпы жана илимий редакциянын алдында. – Москва: ФӨМИ, 2023. – 259-б. – Библиогр.: 256–259-б. Шифр: 8.008; Н 54

Согуш маалында танк заводунун полигонунда жаңы модель сыноодон өтүп жатканда, катышуучулардын биринде белгилүү калибрдеги замбирекке каршы коргоочу каптама чыдайбы деген күмөн пайда болгон. Ошондо заводдун деректири Юрий Евгеньевич Максарев согуштук техникага жакындап барып, танкка эки жолу согуштук снаряд менен ок чыгарууну буйрук берип, кудукка кирип кеткен...

Ю. Е. Максарев советтик танк куруунун башатында турган, атактуу Т-34 танкы чыгарылган Урал танк заводунун деректири болгон. Ата Мекен алдындагы эмгеги үчүн ордендер жана медалдар менен сыйланган, алардын катарында Кутузовдун II даражадагы ордени жана Суворовдун I даражадагы ордени бар. Бул сыйлыктар көрүнүктүү аскердик иш-аракеттерди жүргүзгөн кол башчыларга ыйгарылат.

Ал 17 жыл бою СССРдин ойлоп табуулар жана ачылыштар боюнча азыркы Роспатенттин башаты болуп эсептелген мамлекеттик комитетин жетектеген.

Кыскача өмүр баян: Ю. Е. Максаревдин 100 жылдык туулган. – Москва, 2003. – 27-б. Шифр: 4000.1; К 78

Кыскача өмүр баян: Ю. Е. Максаревдин 100 жылдык туулган. – Москва, 2003. – 27-б. Шифр: 4000.1; К 78

Кыскача өмүр баян: Ю. Е. Максаревдин 100 жылдык туулган. – Москва, 2003. – 27-б. Шифр: 4000.1; К 78

7 КИТЕП ТЕКЧЕСИ

Дарстар жыйнагынын аннотациясы

Conference proceedings abstract

EDN: <https://elibrary.ru/tbhxbp>**«Интеллектуалдык менчик – инновациялык экономиканын негизи: илимий-технологиялык өнүгүүнүн артыкчылыктары жана механизмдери»**

Роспатенттин XXVIII Эл аралык илимий-практикалык кеңешменсинин дарстар жыйнагы.

Илимий редактор: О. П. Неретин

Басма: «Федералдык өнөр жай менчигинин институтунун» басмасы

«Intellectual property is the basis of an innovative economy: priorities and mechanisms of scientific and technological development»

Conference proceedings of the XXVIII International Scientific and Practical Conference of Rospatent

Science editor: O. P. Neretin

Prepared by the Federal Institute of Industrial Property

2024-жылдын 8–9-октябрында Интеллектуалдык менчик боюнча федералдык кызмат (Роспатент) «Интеллектуалдык менчик – инновациялык экономиканын негизи: илимий-технологиялык өнүгүүнүн артыкчылыктары жана механизмдери» аттуу XXVIII Эл аралык илимий-практикалык кеңешмесин өткөрдү. Кеңешменин жыйынтыгы боюнча адистер коомчулугу үчүн актуалдуу темаларды камтыган дарстар жыйнагы жарык көрдү, анын ичинде ФӨМИ тарабынан жүргүзүлгөн илимий-изилдөө иштеринин материалдарына негизделген дарстар да бар.

Дарстардын темалары теориялык жана практикалык мүнөздөгү маселелердин кеңири тармагын камтыйт:

- Россияда жана ЕАПУга мүчө мамлекеттерде технология алмашуу;
- патенттик укуктагы актуалдуу багыттар;
- интеллектуалдык менчик тармагындагы санариптештирүү;
- евразиялык интеграция жана эл аралык кызматташтык;
- үч өлчөмдүү товардык белгилерди коргоонун талашуу тармактары;
- Евразия аймагындагы мамлекеттерде географиялык көрсөткүчтөрдү жана регионалдык бренддерди коргоо;
- интеллектуалдык менчик тармагындагы кадр маселелери жана адистерди окутуу практикасы.

Жыйнактын негизги темасы – илимий-технологиялык өнүгүү артыкчылыктарын, механизмдерин талкуулоо, санариптештирүү, квалификациялуу кадрларды даярдоо аркылуу жетишүү маселелери

Бул басылма интеллектуалдык менчик тармагындагы адистерге, илимий кызматкерлерге, окутуучуларга, аспиранттарга жана студенттерге арналган.

ТЕМАДА XVII ЭЛ АРАЛЫК ФОРУМДУ ӨТКӨРДҮ: «ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫК МЕНЧИК – XXI КЫЛЫМ»

2025-жылдын **22-23-апрелинде** Россия Федерациясынын Соода-өнөр жай палатасында (СӨЖП) «Интеллектуалдык менчик – XXI кылым» аттуу XVII Эл аралык форум өткөрүлдү. Интеллектуалдык менчиктин эл аралык күнүнө арналган иш-чара Россия Федерациясынын Федералдык Жыйынынын Федерация Кеңешинин, Интеллектуалдык менчик боюнча федералдык кызматтын (Роспатент), «Федералдык өнөр жай менчиги институту» ФМБМнин (ФӨМИ), Бүткүл россиялык интеллектуалдык менчик уюмунун, Интеллектуалдык укуктар боюнча соттун жана Евразиялык патенттик ведомствонун (ЕПВ) колдоосу менен өткөрүлдү.

Алты тегерек үстөл, пленардык жыйын жана ЕПВ менен ФӨМИ тарабынан даярдалган «Евразия аймагында өнөр жай менчиги тармагында заманбап жалпы эксперттик-маалыматтык мейкиндикти түзүүнүн негиздери» аттуу монографиянын презентациясы өткөрүлдү. Форумдун алкагында биринчи жолу ФӨМИ менен биргеликте «Географиялык көрсөткүчтөрдүн жана товар чыккан жердин аталышынын Россия региондорунун социалдык-экономикалык өнүгүүсүнө тийгизген таасири» аттуу тегерек үстөл өткөрүлдү.

Пленардык жыйында СӨПнын вице-президенти В. В. Чубаров белгилегендей, 2024-жылы Россияда 26 миңден ашык ойлоп табуу боюнча арыз берилип, өлкө дүйнөдөгү патенттердин саны боюнча алдыңкы он мамлекеттин катарына кирген. Интеллектуалдык менчик тармагында өзгөчө активдүүлүк көрсөтүп жаткан субъекттер – чакан жана орто ишканалар (ЧОИ): арыздардын саны 10%га өскөн, алардын дээрлик жарымы жогорку окуу жайлардан жана илимий уюмдардан түшкөн.

В. В. Чубаров акыркы жылдары интеллектуалдык менчикти укуктук жөнгө салууда болгон өзгөрүүлөргө жакшы баа берди: автордук укуктарды бузгандыгы үчүн жоопкерчиликке тартуу чеги жогорулатылды, чакан технологиялык компаниялар үчүн төмөндөтүлгөн салык чендери киргизилди, «жетим» чыгармалар жана чыгармачыл өндүрүштөр боюнча укуктук база жөнгө салынды.

Укуктук бренддер тууралуу сөз кылып жатып, Россиянын СӨЖПсынын вице-президенти учурдагы мыйзамдар алардын өзгөчөлүктөрүн толук эске албай турганын белгиледи. Ошондой эле ал «региондук бренд» түшүнүгү көп учурда «географиялык көрсөткүч» же «товар чыккан жердин аталышы» түшүнүктөрүнөн кеңири экенин баса белгиледи.

Мындан тышкары, В. В. Чубаров чет өлкөлүк компаниялардын Россия рыногуна кайтып келүү маселесине токтолуп, ишенимдүү иш жүргүзүүнүн критерийлерин иштеп чыгуунун маанилүүлүгүн белгиледи. Бош калган нишаларды ээлеп алган россиялык өндүрүүчүлөргө артыкчылык берүү зарылдыгын да баса көрсөттү.

Роспатенттин жетекчиси Ю. С. Зубов россиялык компаниялардан ойлоп табуулар боюнча арыздардын саны 4%га өскөнүн жана Роспатент административдик тоскоолдуктарды азайтуу жана процесстерди санариптештирүү багытында жигердүү иш алып барып жатканын билдирди.

Ю. С. Зубов мекеме тарабынан чакан жана орто ишкердикти, айрыкча жогорку технологиялык секторлордо колдоого өзгөчө көңүл буруларын белгиледи. Азыркы учурда ЧОИ эң динамикалуу сектор болуп эсептелет, техникалык чечимдер боюнча арыздардын өсүшү 10%ды түзөт. Ушуга байланыштуу чакан технологиялык компания статусуна ээ болгон ишканалардан түшкөн патенттик арыздарды артыкчылыктуу тартипте кароо программасы ишке киргизилди. Аларга экспертиза жүргүзүү мөөнөтү эки эсеге кыскартылды.

Иш-чарага ЕПВнын президенти Г. П. Ивлиев, ФӨМИнин директори О. П. Неретин, БУИСтин Москвадагы кеңсесинин директору П. Г. Спицын, «Москва инновациялык кластер» фондунун Интеллектуалдык менчик борборунун жетекчиси А. Гращенко, ишкердик жана илимий коомчулуктун өкүлдөрү да катышты. Форумдун жыйынтыгы боюнча сунуштар тиешелүү мамлекеттик органдарга жөнөтүлдү.

Форумдун иш-чараларынын жаздыруусун
бул шилтеме аркылуу көрүүгө болот:
<https://rutube.ru/channel/965614/videos/>

**Журнал
«ФӨМИ жарчысы»**

**ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)**

Чыгаруучу редактор:

Елена Геннадиевна Царёва
ФММ ФӨМИ (Москва, Россия)
vestnik_fips@rupto.ru

Жооптуу катчы:

Анастасия Александровна Ломакина
ФММ ФӨМИ (Москва, Россия)
vestnik_fips@rupto.ru

Редактура жана компьютердик текшерүү:

«Группа ПРСБ» ЖЧК:

Эльмира Магомедэминовна Трубникова,
Ольга Юрьевна Вольвачева,
Елена Александровна Горшкова,
Анастасия Сергеевна Поломаренко,
Анастасия Борисовна Долженко

ФӨМИ котормочулары:

Сергей Витальевич Рубанов
(биринчи даражадагы котормочу),
Петр Николаевич Ярошенко (котормочу)

Сүрөт:

Олеся Анатольевна
жана Дмитрий Владимирович Башаровдор

Мөөр басууга кол коюлган күн: 18.08.2025

Формат: 205×290 мм

Басма: толук түстүү (офсет, 4/4)

Тиражы: 500 нуска **Буйрутма:** № 251

Басмакана:

Федералдык мамлекеттик бюджеттик мекеме
«Федералдык өнөр жай менчик институту»
125993, Москва, Бережковская жээк жолу., 30-үй,
1-корп. Г-59, ГСП-3

**“Bulletin of Federal Institute
of Industrial Property” journal**

**ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)**

Managing editor:

Elena Tsareva –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru

Executive editor

Anastasiia Lomakina –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru

Editing and Desktop publishing:

PRCB Group LLC:

Elmira Trubnikova,
Olga Volvacheva,
Elena Gorshkova,
Anastasiya Polomarenko,
Anastasiya Dolzhenko

FIPS translators:

Andrey Moscalenko
(Lead Translator)
Petr Iaroshenko (Translator)

Photo:

Olesya Basharova and Dmitry Basharov

Signed to print: 12.08.2025

Format: 205×290 мм

Printing: full-colour (offset ink, 4/4)

500 copies; **Order:** № 251

Printing house:

Federal State Budgetary
Institution “Federal Institute of Industrial Property”
Berezhkovskaya nab. 30–1, Moscow, G-59,
GSP-3, 125993, Russian Federation

УРМАТТУУ ОКУРМАНДАР, «ФӨМИ ЖАРЧЫСЫНА» ЖАЗЫЛУУНУ УНУТПАҢЫЗДАР!

Жазылууга катталган соң,
сиз интеллектуалдык менчик
боюнча актуалдуу маалыматты
жана уникалдуу аналитикалык
маалыматтарды дайыма алып
тура аласыз.

**«РОССИЯ ПОЧТАСЫНЫН» БӨЛҮМҮНДӨ
ЖЕ ОНЛАЙН КАТАЛОГДОР АРКЫЛУУ
ЖАЗЫЛУУНУ УЗARTУУГА ЖЕ АНЫ
БИРИНЧИ ЖОЛУ КАТTOO БОЛОТ:**

• «Пресса России»
www.pressa-rf.ru сайтында
Жазылуу индекси: 85599

• «Книга-Сервис» агенттиги
www.aks.ru сайтында
Жазылуу индекси: E 85599

**Интеллектуалдык менчик
дүйнөсүндөгү эң актуалдуу
жаңылыктар:**

VK ВКонтакте
Роспатент

VK ВКонтакте
ФӨМИ